De vrouwen van het Leycestersche tijdvak. Deel 1

A.L.G. Bosboom-Toussaint

bron
A.L.G. Bosboom-Toussaint, *De vrouwen van het Leycestersche tijdvak. Deel 1*. D. Bolle, Rotterdam z.j. [ca. 1900]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/bosb002vrou02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

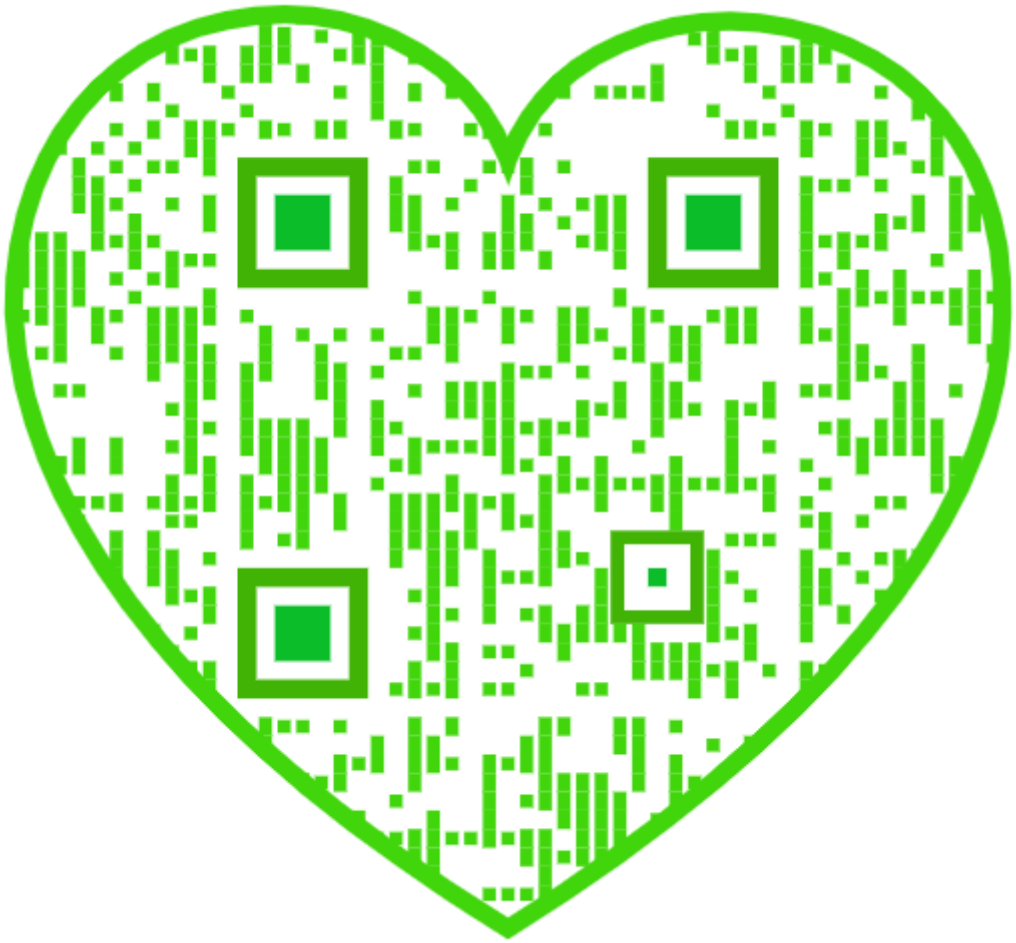

II

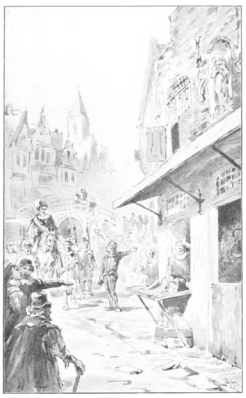

Hoofdstuk I.
‘Een trouw en duydelick vermaen, dat men de Engelsche tale leeren sal.’

De boekdrukker Jan Cornelisz. wonende te Utrecht op de Nieuwe gracht, naast de St. Hieronimus-school, stond bekend voor een rijk, rustig en goed Engelschgezind burger. De twee eerste hoedanigheden zijn te allen tijde en op alle plaatsen van ons geld- en rustlievend vaderland op hare rechte waarde geschat geworden, en zullen dat blijven, maar de laatste kon hem in 1587 eere brengen of schande, smaad of invloed, voordeel of schade, al naar gelang van de stad of de provincie, waar hij zich bevond. Daar nu, zooals we gezegd hebben, Jan Cornelisz. te Utrecht woonde en niet te Amsterdam, bracht het hem geen kwaad, maar integendeel veel goed; onder anderen, dankte hij er het voorrecht aan, van zich te noemen en te schrijven: ‘gezworen drukker van Zijne Excellentie en mijne heeren van 't Sticht’; wel zeker geen klein voorrecht in een tijd, toen mijne heeren van 't Sticht en mijne heeren van Holland elkander door den druk zooveel te zeggen hadden, als in de wintermaanden van het jaar 1587 en vervolgens, en waarin die beide hooge machten een oorlog voerden op het papier, die de grondstoffen

kon samenbrengen voor een anderen met meer stoffelijke en scherpere wapenen. Maar ofschoon wij meester Jan Cornelisz. daareven een rustig man noemden, een woord, dat wij bedoelen in den zin van kalm en vredelievend, en ofschoon er in den voorgevel van zijn huis een engel was uitgebeeld, heerschte er op dit oogenblik noch rust, noch vrede, noch kalmte in dat huis; was het er gansch niet ‘als bij de engelen’; ondersteld, dat uwe verbeelding zich dezelfde voorstelling maakt, als de mijne, van het samenzijn dier hemelgeesten. Integendeel, er heerschte zóóveel twist, verwarring en woest getier, zulke tergende vloeken werden er gehoord in onderscheidene taal en tongval, dat men het met recht een helsch rumoer mocht noemen, en het allereerst denken moest aan dien vreeselijken jammerpoel, waar booze, kwaadaardige en lasterzieke wezens samen waren.

Verbeeldt u slechts, in den ruimen, hollen winkel, zouden wij bijna zeggen, want er was niet die kwistige overvloed van sierlijke boekwerken en fijne *papeteries*, die in onze tegenwoordige boekmagazijnen gevonden wordt. In die ruimte dan, tusschen de smalle eikenhouten toonbank en de zware beschotten in, waartegen de boekenplanken rustten, woelde eene menigte menschen dooréén op de navolgende wijze: een troepje mannen, blijkbaar soldaten van de Engelsche bezetting, worstelen te zamen, nog gelukkig alléén maar door de kracht der vuisten, om de lijn door te breken van omtrent een gelijk getal jongelieden, die de Utrechtenaar terstond zou hebben erkend als *scholieren*, dat wil zeggen, als jongelieden, die zich op eene der kapittelscholen voorbereidden tot de academische studiën; dien aanval stonden deze jongelieden door met de onwrikbaarheid van een Russisch carré, zich intusschen niet enkel bepalende bij staan, maar zich ook het genoegen gevende van meer actieve defensie.

Tusschen die twee strijdende partijen in, weerden zich mannen in schutterlijke gildedracht - wij kunnen moeielijk beslissen, of zij dit deden als bondgenooten, van de eene of andere partij, of wel voor zich zelven, en bij wijze van afzonderlijken strijd, misschien wisten zij het zelf niet, althans armen en stokken zwaaiden ze over en weer, en evenals hunne slagen troffen ook hunne kreten van afkeuring of aanmoediging wederzijds. Maar de scholieren, hoewel iets meer talrijk dan de Engelschen, hadden zich nog tegen een anderen vijand te weren, die wel de gevaarlijkste was van allen, want hij richtte zijne aanvallen tegen hun rug, terwijl zij genoodzaakt waren, de borst te bieden aan de anderen. Die vijand was een Engelsch officier, die zich op den achtergrond van den winkel had verschanst, en van uit zijn retranchement zijne vijanden bestookte met de éénige ammunitie, die onder zijn bereik was, te weten, de boeken, die hij afgreep van de planken rondom hem heen.

Gelukkig voor meester Jan Cornelisz. waren het geen duodecimo's van Brusselsche nadruk van *de Camps et Miline*, noch zelfs romans in octavo formaat, zooals men die tegenwoordig in Holland ziet verschijnen; want zekerlijk dan waren die vruchten van vernuft en verbeelding in losse bladen op het vijandelijk terrein nedergekomen. Zooals ze nu waren, zwaar en sterk gebonden, in hoornen of in parkementen band, sommigen zelfs de punten met koper of metaal beslagen, konden ze een val doorstaan, en waren zelfs geduchte wapenen in de hand van een krachtigen man, die er zich blijkbaar met eene soort van wellustige woede van bediende; maar erg genoeg, tegen vriend en vijand tegelijk, want het was niet in zijne macht, om de eersten te sparen bij zijne manoeuvres, tegen de laatsten; welhaast kwam de strijd tot die hoogte, dat niemand vriend of

vijand meer wist te onderscheiden, maar allen gelijkelijk zich weerden - wriemelden, stompten en sloegen en wierpen, zonder meer een bepaald doel in het oog te houden, en dat was het ergste, want zoo werd het onbereikbaar evenals het eind van den strijd, die geene uitkomst kon hebben dan door de volstrekte uitputting van aller krachten, dat welhaast moest zijn, want in waarheid de kampioenen gedroegen zich met een moed en eene geestdrift, een beter terrein waardig, om niet te zeggen eene betere zaak, daar wij zelve van de oorzaak, waarom zij streden, nog niet zijn ingelicht. Toch hebben wij alreede het recht, met den ongelukkigen eigenaar van het huis en van de boeken medelijden te hebben, want, in goeden ernst, zijn toestand was beklagenswaardig, altijd in het oog houdende, dat hij beminnaar was van rust en vrede en van de schatten der menschelijke kennis, die onder zijne hoede veilig plachten te zijn. Teruggetrokken in den uitersten hoek achter zijne winkelbank, stond hij dáár als een toonbeeld van vrees en wanhoop, de handen hoog boven het hoofd samenklemmende, of ze dan weer met den levendigsten aandrang smeekend uitstrekkende naar de strijders, zijne beden, vermaningen, klachten en smeekingen mengende tusschen hunne tierende kreten en de uitzinnigste verwenschingen en schimpwoorden, waarmede zij elkander nog ten overvloede beleedigden en aanhitsten, de Engelschen in hunne taal, de Utrechtsche schutters in het Hoog-Stichtsche dialect, de scholieren in 't Nederduitsch of wel in meer zuiver Waalsch en in andere provinciale tongvallen, daar dezen niet allen geboren Utrechtenaars waren. Aanéengeschakelde phrasen had men onder dit woeden niet van elkander begrepen, zelfs al had men elkanders taal gekend; maar de schimpen vloekwoorden werden zeer goed verstaan, waarschijnlijk

door de bijzondere energie, waarmede ze werden uitgestooten.

Wij verlangen, als gij zelf, mijne lezers! om ons van dit tooneel van wanorde af te wenden, maar tot het gelukkig oogenblik, dat dit ons gegund is, zijn we nog niet genaderd. Hadde er intusschen slechts iets van onzen afkeer daartegen bestaan onder de menigte, die het huis van den ongelukkigen boekverkooper omringde, dan zeker ware het spoedig geëindigd geweest; maar integendeel, hoe men zich ook verdrong, om tot dicht bij het schouwtooneel te zijn, hoe men ook zelfs stoepbanken of troggen beklom, om zich op te heffen en door de vensters te zien, hoewel de meest onbescheidenen zich waagden op den dorpel, om leunend op de onderdeur het oog te laten weiden over het geheele binnenhuis, geene stem, die zich verhief om tot den vrede te manen, geen arm, die zich bewoog om de twistenden te scheiden, geen voet, die zich repte om de krachtige tusschenkomst van de gewapende overheid in te roepen. Dit zeker zou een afdoende maatregel zijn geweest, ten minste, indien die macht zich in genoegzame sterkte ontwikkeld had, om zich van alle partijen tegelijk te verzekeren; zoo niet, dan ware het slechts olie geweest in dit twistvuur, gelijk ook de bemoeiingen van de omstanders buiten hetzelfde zouden teweeggebracht hebben, als zij partij hadden willen kiezen. Dit begrepen niet goed sommige scholieren, die, vernemende dat er makkers van hen in verlegenheid waren, eene poging wilden wagen, om het huis binnen te dringen, maar terstond daarin verhinderd werden, door al wat er zich van Engelschen en Engelschgezinden onder de menigte bevond. Op straat dreigde dus de twist te worden voortgezet, die in huis was aangevangen, en dáár, waar men de oorzaak er van niet kon weten, nam men die op de gis af maar uit de onderlinge verhou-

ding der twistenden. Zoo riepen dan sommigen uit het volk:

''t Zijn burger-hoplieden, die met de Engelschen bij meester Jan Cornelisz. zijn saamgekomen, om de schriften te laten drukken, die ons aan de Engelsche heerschappij brengen; het al tot achterdeel van Grave Maurinck, die onze ingeborenen heer is.'

Eene andere stem antwoorde er op:

'Wel vriendin! daar mocht God voor geloofd worden, zoo we die groote Koningin Elisabeth voor Souvereine Prinsesse kregen, dat zou ons beter te stade komen, dan al die kleine Prinsen en heeren uit Holland, die het gemunt hebben op Utrecht's ondergang.'

'Dat zijn oorblazerijen van de Reingoudsche factie. De Grave Maurinck zal een grootdadig heer zijn, als zijn vader, de Prins; en hij zal alle steden van de Unie gelijkelijk voorstaan!'

'Dat zijn schijnschoone beloften van de politieken, die den ondergang van de religie bedoelen. De Grave Maurinck is een knaap, en wat zijn heer voogd is, weet een ieder - een ongodist, die de kerkelijken haat en den waren Godsdienst in verachting heeft.'

'Hij houdt het met de Paapschen! Hij heeft het hart bij de Françoijsen!' weerklonken van twee zijden de stemmen toejuichend.

'Weg met de Reingoudisten!' krijschte het uit den vorigen groep.

'Weg met de voorstanders der Papen! Weg met de politieken!' klonk het tegenkoor.

'Lang leve de Koningin Elisabeth!'

En de groote Graaf van Leycester!' ondersteunden anderen de eersten.

Hun toon vond zóóveel echo, dat de zwakkere kreten der

minderheid hierdoor gesmoord werden; want het geheel der openlijke tegenstanders van de Leycestersche partij was in Utrecht zeer zwak, vond vooral onder het volk weinig aanhangers, en het was zelfs vreemd, dat zij zich durfden laten hooren in deze oogenblikken. Maar het volk dier dagen kon niet koelbloedig twisten zien, zonder er eigen strijdleuzen in te mengen; het verkeerde in zulk een staat van opgewondenheid, en het had zóóveel deelneming, zóóveel medekennis in de staats- en Kerkgeschillen, dat het zich niet onthouden kon, dit alles uit te spreken ten tijde en ten ontijde. Het bleek nu vooral ten ontijde, niet enkel door het noemen van namen, die waarschijnlijk aan de hoofdkwestie volkomen vreemd waren, en die althans in deze oogenblikken door niets iemands voorliefde of tegenzin hadden opgewekt, maar ook, omdat er een persoon naderde, die dit alles hoog konde opnemen, en die niet gewoon was, lang bij oorzaak of aanleiding te vertoeven, als hij voor zich zag of meende te zien, wat men toenmaals ‘een tumult onder 't volk’ noemde.

Een statelijke stoet van knechten ging hem vóór en omringde hem, allen zóó wel gewapend, dat ze voor eene lijfwacht konden volstaan; nauwelijks zag de volksmenigte dien stoet naderen, of zij week eerbiedig ter zijde, smoorde de kreten waartoe de mond zich reeds had geopend, en riep met een zeker ontzag, doch getemperd door welgevallen: ‘De Burgemeester! De Burgemeester; Mijnheer Gerard Prouninck!’

Want in waarheid, Prouninck was gevreesd in Utrecht, maar ook geliefd. Het is waar, onder edelen en grooten had hij zijne vijanden, maar onder 't volk had hij zijne vrienden; onder 't volk, waarin ik mede begrijp, zoowel de gegoede ingezeten burgers, als de zoogenaamde kleine lieden, was hij ongemeen bemind en ontzien. Hij vereenigde daartoe veel. De geheele

partij, die Reingoud's genie, gesterkt door al de macht die Leycester tot de zijne had gesteld, zich verkregen had te Utrecht, had zich, na diens val, terstond rondom Prouninck vereenigd, en dien, den deelgenoot en voltrekker van Reingoud's plannen, terstond voor hoofd erkend. Wie uit afschrik voor een naam die hatelijk was geworden, vooral omdat hij de verdenking van huichelarij met zich voerde, zich niet wilde aansluiten aan de Reingoudisten, en uit belang wellicht weer overhelling had tot hen van wie men onderstellen kon, dat zij handel en nijverheid beschermden, hadden juist door hun beroep zóóveel te danken aan, zóóveel te hopen en te vreezen van Gerard Prouninck, als de rijke en onderneemzuchtige fabrikant, die honderden werk en brood gaf, dat er niet eenmaal zijn burgemeesterlijk gezag bij gevraagd werd, om hunne onderdanigheid en aanhankelijkheid op hem te vestigen. De broodheer der gemeente heette hij, en een zulke kan de dwingeland zijn van de gemeente, en tegelijk haar half-god blijven, mits hij eene ruime hand heeft en den toon weet te vatten tusschen gemeenzaamheid en gezag, die haar gevalt en bedwingt.

Prouninck was dien toon meester; zijn grove trots, de kwistige weelde, die hij tentoonspreidde, mocht de grooten stuiten, den adel doen glimlachen, als over de pralerij van een *parvenu;* het volk noemde dat ‘een achtbaren staat houden’ en vond het voegzaam, dat wie rijk was, ook zijn geld gebruikte; het kwam immers daardoor onder de burgers!

Daarbij had hij die zekere kracht, gemengd met blijgeestige *bonhomie* in de houding en op het gelaat, die op het zinnelijke volk beter en sneller werkte, dan een fijner, hooger en diepzinniger voorkomen dat had kunnen doen; het volk wil zijn meester niet raden, het wil hem zien. En een burgemeester van een

uiterlijk als Prouninck, had daardoor alléén reeds een overwicht onder zijne poorters. Maar er was meer. Prouninck was godsdienstig; wij gebruiken dit woord, omdat wij het onderscheiden achten van godvruchtig, en dat wij hem nog niet genoeg kennen, om te weten of hij waarlijk de stemming had van innerlijke vroomheid; maar hij was godsdienstig, hij diende God in de kerk en in het openbaar en huiselijk leven, op alle wijzen waarmede het toen slechts mogelijk was, en met zulk eene mate van warmte, ijver en volharding, dat er aan de oprechtheid van dien dienst niet met billijkheid kon getwijfeld worden. Het is zoo, hij deed het met die wettische gezetheid op vormen, die althans niet voor ruime Evangelische opvatting van het Christendom getuigde, maar die te meer in den geest was der volksbegrippen, en dier leeraars, die het volk leidden, en die ondanks de bewezen dubbelheid van Reingoud, van dit nieuwe hoofd der Reingoudisten bleven getuigen, ‘dat hij een goed Gereformeerd Christen was, een oprecht voorstander van de ware religie.’ Een zulk getuigenis was genoeg om hem ook van die zijde volksgunst te verzekering; maar dan, de Roomschen meent men, wier partij toch nog talrijk moest zijn in eene stad als Utrecht ter eener zijde, drukte hij die de hand op den mond, en ter andere reikte hij haar zoowel de spijze toe als aan de andere. Twee redenen voor hen om te zwijgen, waar hij naderde; maar hij is intusschen dichtbij gekomen; dus te paard zittende, komt zijne volle, krachtige gestalte nog forscher uit. En van die hoogte ook overziet hij de menigte, en al beheerscht hij haar niet, als Reingoud, door één blik, zijn klaar en sprekend oog, begeleid door zijne gebiedende gebaren, zijne vierkante schouders, zijn sterke hals, zijne frissche kleur, bij krachtige gelaatstrekken, gaven hem toch genoeg een uiterlijk van materiëele kracht, om zwij-

gende gehoorzaamheid af te dwingen, wanneer hij spreken zal.

Zonder een zweem van aarzeling rijdt hij voort tot in 't dichtste van 't gewoel, dat eigenlijk voor hem niet meer dicht is; het heeft zich voor hem gescheiden, met eerbiedige haast, maar altijd toch, tot dicht voor de deur van meester Jan Cornelisz., door het gedrang als versperd; daarom blijft hij stilstaan, ziet om en rond en spreekt:

''t Sa, mannen! wat zal dit? Is er onlust onder u? Zijn daar malcontenten, die u ophitsen, of is er nood die u dringt? Is de religie in gevaar of het brood gerezen? Wat schort er aan? Spreekt het vrij uit! het gelieft mij uwe klachten te hooren, zegt ze luide! Speelt er de duivel of de paus onder, of is dit een spelleken, dat daar uitgedacht is door sommige ongeruste geesten uit Holland. Laat ik het maar weten, ik heb remedie tegen allen te zaam.'

Een der burgers door den lustigen, gemeenzamen toon aangemoedigd, naderde een weinig, ontblootte zich eerbiedig het hoofd en sprak:

'Burgemeester! wij weten er zoomin het zekere af als Uwe Edelheid zelf; maar zeker is 't, dat in dat huis onraad is, en dat er vechtinge omgaat, zulks dat het menschen-levens kosten mag.'

'En wie drijft zulken onhebbelijken handel op klaarlichten dag, en terwijl deze goede stad in vollen vrede is....?'

'Luiden van de schutterije en Engelsche soldeniers van de bezetting!' werd hem geantwoord op stoutmoedigen toon, doch niet door hem die zich ter ondervraging had aangeboden.

'Die aantijging is vrij onbedacht en vrij al te onbepaald,' hernam Prouninck, zijne wenkbrauw fronsende, 'om zoo los te worden uitgesproken; wie uwer weet er wat naders van?'

‘'t Zijn de scholieren van de Hieronimus school, die onraad stichten bij meester Jan Cornelisz., om de boekskens, ten voordeele van Hare Majesteit van Engeland en van den Raad, die daar ingeprent worden; zij gedenken den winkel te plunderen en van de boekskens een Driekoningen-vuur te stoken,’ riep nu een ander, die zich naast den eersten spreker had geschaard.

‘Dat zullen ze voorwaar niet ongestraft plegen,’ riep Prouninck, die vergat dat deze beschuldiging voor 't minst even bepaald was, en intusschen niet meer bewijs van waarheid gaf, dan de vroegere; alleen zij trof eene andere partij, en meester Prouninck had ééne deugd te min, als Tollens zeggen zoude, hij miste die der onpartijdigheid. ‘En nog wel bij meester Jan Cornelisz.,’ ging hij voort, nu eerst met opmerkzaamheid naar het huis ziende, ‘nu, weest daar zeker van, mannen! in dat huis dáár gebeurt niets tegen God, liet Vaderland of Hare Majesteit, dan tegen dank van den heer des huizes, zoo willen wij daarin voorzien. Vooreerst, gij, mannen, gaat uitéén. Het zijn geene tijden, om zonder noodwendigheid samenscholingen te houden op straat, en wie ietwat goeds wil doen, ga heen en waarschuwe de wacht onder den Plompen toren, dat zij zich samentrekke op dit punt.’

En of het vanzelf sprak, dat zijn bevel gehoorzaamd werd, zoo haast als gegeven, wendde hij zijn paard ietwat om, en gaf den voetknechten, die hem het dichtst omringden, met een paar woorden eene order. Deze wenkten de anderen, die hem voorgingen en stelden zich als wacht bij de deur; toen steeg hij af, gaf de teugels van zijn paard in de hand van een palfrenier en trad naar het huis *de Engel*, waar het zoo satanisch toeging.

Eene zulke tusschenkomst had de wanhopige Jan Cornelisz.

zich sinds lang gewenscht, zonder een middel te weten, om zich die te verzekeren.

‘Dat toch van al die luiden niemand zich beweegt, om de schutterwacht te roepen!’ sprak hij als in wanhoop. ‘Als er een Engelschman valt, of ook slechts verzeerd wordt in mijn huis, dan ben ik een verloren man! Wee mijner! daar heeft de Engelsche kornet zijn zwaard getrokken, en de scholieren zijn doorgaans van knijfen voorzien! Daar hebben wij het, ze krijgen hunne koerden uit de schede! Bescherm ons, Heer! want daar gaat bloed stroomen!’ En de jammerende man, te zwak, om uit zijn eigen huis te weren, wie er onraad bracht, dekte zich de oogen met de handpalmen van angst en afschuw, om het ten minste niet te zien, en zonk toen op zijne houten winkelschabel neder, half in zwijm.

Op datzelfde oogenblik trad Prouninck het huis binnen. Het was hoog tijd, want werkelijk waren de hartstochten der twistenden door de opwinding van den strijd tot zulk eene duizeling opgedreven, dat zij elkanders bloed eischten, en de scherpe wapenen trokken, die ongelukkig te dien tijde, aan ieders zijde blonken, en, helaas! niet als nutteloos pronk, maar wel degelijk tot veelvuldig gebruik.

‘Hoe nu dit, meester Cornelisz.?’ dus wendde zich Prouninck tot dezen, die van blijdschap bij 't zien van een helper uit zijn schuilhoek te voorschijn sprong. ‘Gij, die voor een vredig poorter bekend staat, duldt ge dus onraad in uw huis, dat ge zulken ergerlijken twist en rumoer niet stuit....’

‘Ik kon 't niet weren!’ riep de geplaagde man met wanhoop.

‘Uwe Edelheid ziet mij gansch in disperacie, en deze luiden gaan elkander te lijf met knijf en zijdgeweer, zonder dat ik daar ietwat tegen vermag; moge de overheid het weren!’

‘Doch wat is de oorzaak van dit geschil?’ vroeg Prouninck, die, als de schoolmeester in de fabel, niet redden wilde, voordat hij eerst eene boetpredikatie had gehouden.

‘Mijne lieve, edele heer! ik ben er zelf onkundig af; wellicht, als 't u gelukt is dit te dempen, zal daar één hunner zich daar vinden, die 't u verkondigt; 't zijn scholieren en Engelschen, die daar vechten, dat is al wat ik u zeggen kan; en eer ik u uiteenzet, hoe het bijkwam, is daar moord en doodslag geschied, zie doch om!’

‘Gij hebt gelijk,’ hernam Prouninck glimlachend, ‘eerst twist smooren en daarna procedeeren, om de cause van 't verschil te ondertasten.’ Toen recht op den joelenden hoop toegaande, met de houding, die Czaar Peter moet hebben aangenomen, in 't midden van de saamgezworene Strelitzers, riep hij in 't Engelsch, met zijne sterke en zware basstem:

‘Gemak! gij *Gentlemen!* steekt uwe zwaarden op en laat af van geweld! Zoo gij over zaken of luiden te klagen hebt, spreekt en u zal recht geschieden, maar geene wapenen gebruikt in 't huis van een goedgezind burger! Steekt op het geweer! In den naam van Mylord van Leycester en van Mylord North, gebied ik het u.’

Zoodra de Engelschen zich hoorden toespreken in hunne eigene taal, keerden zij zich af van hunne vijanden om naar den spreker om te zien, en zoo haast zij den man herkenden, die de vriend was hunner natie en tegelijk de hoogste magistraat in de stad, wisten zij hunne zaak in zóó goede handen, dat zij niet aarzelden, die aan hem over te laten; dus gehoorzaamden zij terstond, als onder den invloed eener machtige bezwering. De scholieren, zelfs zij, die de vermaning tot rust niet verstaan hadden, bleven stilstaan van verwondering over die plotselinge wapenschorsing; in het eerste oogenblik schenen zij besluiteloos

wat te doen, het voorbeeld van partij volgen of van de gelegenheid gebruik maken tot een aanval, die eene beslissende zegepraal konde worden; maar Prouninck riep hen nu toe in het Hollandsch:

‘De koerden en daggen opgestoken, mijne meesters! of bij mijne trouw, dit zal u voor rebellie worden aangerekend.’

De jongelieden, die den Burgemeester herkenden, begrepen dat zij hunne zaak, ware die goed of niet, slechts verergeren konden, door geen gehoor te leenen aan zijne stem, en bij de overtuiging, dat zij met een magistraat te doen hadden, die geen tweemaal waarschuwde, lieten ook zij hun wapen zinken en plaatsten zich tegenover hunne vijanden en bleven die strak en uittartend aanzien, als om nu door blikken te bewerken, wat ze eerst door een scherper middel hadden willen uitvoeren. De schutters zouden zeker nog eene afzonderlijke aanmaning tot vrede hebben noodig gehad; maar, daar hun nu geen voorwerp overbleef om den strijd tegen te richten, namen ook zij uit nooddwang deel in den wapenstilstand. De Engelschman in den hoek, die alleen *à corps défendant* scheen gestreden te hebben, zag zich niet zoo haast van den bedreigden aanval der scholieren ontzet, of hij staakte de vijandelijkheden; hij liet de armen slap nederhangen, als iemand, die van uitputting en vermoeienis neerzinkt, en nam zijne rust, doch zonder zich nog bloot te geven, door zijne verschansing te verlaten.

‘En nu, om wat oorzaak twist gij, en wie heeft hier schuld?’ vroeg Prouninck, zich met kalme en gebiedende houding in het midden stellende van al die toornige en verhitte menschen.

‘De Engelschen hebben al de schuld!’ riepen de scholieren. Daar de vraag in 't Hollandsch was gedaan, antwoordden dezen niet, doch de schutters riepen het uit voor hen:

‘Neen! neen! al de schuld ligt bij de scholieren!’

‘Als gij allen tegelijk schreeuwt, valt mij het schiften van gelijk of ongelijk te zwaar; laat één van u zeggen, bij wat occasie de twist ontsprank, sprak Prouninck nu, en herhaalde dat woord in 't Engelsch.

Daar zwegen plotseling allen.

Geen hunner wist, waarom zij gevochten hadden! De scholieren hadden een paar hunner makkers handgemeen gevonden met de Engelschen; 't was van eerlijke kameraadschap, hen bij te staan, en de schutters hadden de Engelschen ondersteund tegen de scholieren. Meer wisten zij er niet van te zeggen. Verkeerd begrepen nationaliteit, en sympathie of antipathie, op ongepaste oogenblikken geuit, was wellicht de eenige oorzaak van dezen twist als van menigen anderen, die van ergere gevolgen was, te dien tijde; hoe het zij, Prouninck, die niet van de lankmoedigsten was, begon zijn ongeduld te toonen door het flikkeren van zijn oog en het fronsen zijner zware wenkbrauwen, en eischte antwoord.

Met den besten wil van de wereld kon niemand van de omringenden het geven; maar eindelijk schoot de Engelschman uit zijne sterkte te voorschijn, en riep uit, dat hij het wel zeggen zoude, want dat hij de beleedigde was, of liever, dat het zijne Koningin gold en den Graaf en de heele Engelsche natie. Dat was geene kleinigheid; ook stelde zich Prouninck met geduld en met aandacht tot luisteren.

Maar nauwelijks was de man een weinig met zijn verslag gevorderd, of sommigen der scholieren begonnen uit te barsten van lachen; een paar onder hen vatten den afgebroken draad van 't verhaal op en lichtten dat toe op hunne wijze, waarop de schutters een gelijk blijk van vroolijkheid gaven, en op het punt

schenen, af te trekken, zoo de tegenwoordigheid van den eersten Magistraat hen niet had teruggehouden.

Het gezicht van Jan Cornelisz. integendeel verduisterde, maar de Engelsche soldaten zagen elkander aan, ook lachend en als beschaamd over hunne verwoedheid; en de Burgemeester zelf schudde wel het hoofd, maar toch met blijkbare moeite om zijn magistraten-ernst te bewaren. Eindelijk zeide hij:

‘Ei, zie doch! door zulke zottelijke kwestiën komt de stad in dissensiën en oproer, worden burgers en bondgenooten tegens elkander in 't harnas gejaagd en gebracht elkander te haten, en wat het ergste is, des Graven van Leycester's naam daarin op onbetamelijke wijze gemengd tot verkleining der achting, die de Engelsche natie onder ons moest genieten. Komt, mannen! ik zie ditmaal niet, dat één van u zóó onschuldig of zóó weerloos zich toonde, dat de gerechtigheid zich uwe zaak moet aantrekken. Daar nadert vast de hulpe en versterking, die Mylord North hier heenzendt. Ik hoor den trom roeren. Gaat stillekens uitéén, vóórdat dit rot nadert. Gij hebt satisfactie genomen en gegeven, meer dan genoeg was voor zulk eene kleine oorzaak. Met wat kwetsuren en builen komt gij er af. Jongelieden! drijft niet meer den spot met het Engelsch nationaal gevoel, dat zeer prikkelbaar is. Heeren Engelschen! gedenkt, dat gij hier vrienden en bondgenooten zijt en geene vijanden; en vergeet niet, dat de Hollandsche natie voor eigen haard leeft, om woeste aanvallen te verhalen op wie ze pleegt. Gij, master hier!’ sprak hij tot den genteleman. ‘Keer over deze zaak eens bij meester Cornelisz. terug op een anderen tijd; ik zal dan daar zijn, en zoeken 't met hem op een goed accoord te brengen. En, meester Cornelisz.! neem een goeden raad aan van mij.’ En de Burgemeester fluisterde dezen lachende iets in.

Daarop ging hij, en al de anderen volgden zijn voorbeeld; de rust was hersteld.

Droevig overzag Jan Cornelisz. de wanorde in zijn winkel, en zuchtende sprak hij bij zich zelven:

‘De raad was treffelijk, meester! alleen het navolgen er van heeft zonderling groote zwarigheid in.’

.....

Wij weten wel niet zoo goed als Prouninck de oorzaak van 't geschil; maar, daar wij niet als hij geroepen zijn, er recht in te spreken, zal het ons genoeg zijn te raden: dat een paar studenten een Engelsch heer, onder schijn van hem bij den boek-verkooper te recht te helpen, door verkeerde vertolking der wederzijdsche vragen en antwoorden, met wat onedelmoedige schalkheid, in verwarring hadden gebracht; dat hij ten laatste hunne list had geraden, en boos geworden over de misleiding, in plaats van haar als eene onbedachtheid te vergeven, als eene misdaad wilde wreken; dat hij, naar de gewoonte van zijn volk, terstond zelf had willen doen door het vuistrecht. De studenten zich aangevallen ziende, hadden zich moeten verweren, en voor wederzijdsche partijen waren er ongelukkig hulpbenden komen opdagen, die den strijd hadden verhit, zonder de oorzaak er van te kennen. Hetgeen meer onze zaak is, de gevolgen er van te weten, zal ons gelukken, als wij nog eene wijle aan het huis van Cornelisz. blijven vertoeven. Met behulp zijner bedienden, die hij vroeger niet tot bijstand had durven roepen, uit vreeze van de verwarring te vermeerderen, was, zoover zij herstelbaar was, na verloop van een paar uren, de wanorde in zijn huis hersteld; maar de sombere wolk zijner ontstemming was niet zoo spoedig voorbijgedreven, te oordeelen althans naar den toon en de wijze, waarop hij de onrustige en belangstellende vragen beantwoordde

van twee vrouwen, die pas waren binnengekomen, en wie hij naar de huiskamer was gevolgd.

Zonder twijfel waren het zijne vrouw en dochter; althans het *sans gêne*, waarmede hij het eerst plaats nam, dicht bij den haard, duidde op eenige nauwe betrekking of langdurige bekendschap, en de wijze, waarop zij beiden hare vliegers en huiken aflegden, bewees, dat ook zij thuis waren.

‘Maar zeg dan doch, Jan!’ zeide de oudere vrouw. ‘Wat verwekt u tot deze vertwijfelde gemelijkheid? U, dien ik zoo menigmaal om rustige gelijkmoedigheid heb geprezen en benijd. Door de buurschap met de school gebeurt het wel meer, dat de scholieren ten onzent den boel zoo wat in 't honderd gooien en ik heb er je nooit dus om zien pruilen.’

‘Als je niet met je bijstere vromigheid naar de wekelijksche oefening waart geweest met dit kind, zoudt ge dus simpele woorden niet spreken, en je eigen oogen hadden den deerlijken jammer aanschouwd, die mij overkomen is.’

‘Wel, Cornelisz.! schimp nu niet op mijne vromigheid, die gij voormaals altijd hebt geroemd en aangevuurd; en dank veeleer, dat wij niet dáár waren; twisterijen en vechterijen te aanschouwen is, voor Christen vrouwen en dochters, nooit profijtelijk te achten.’

‘Neen, maar dan hadt gij dit niet voor eene lichte zake geacht, en gemerkt, dat de kwaal elders lag dan in een scholieren twist. Ik zeg u ten zesden male, dat er Engelschen in gemengd waren.’

‘Is dat zoo'n wonder geval? Zeg mij veeleer, waar te dezer dagen *geene* Engelschen in gemoeid worden; die natie slingert zich in en om de onze en het onze, dat we er schier zelf geen uitweg of scheiding meer in kennen.’

‘Certeyn! en 't ware wenschelijk, dat ze zoo gansch verbroederd waren, dat werkelijk niemand van scheiding of onderscheid

wist, en om te beginnen, moesten al de Neerduitschers de Engelsche taal leeren....'

'Ei, verg dan liever van de vreemden, dat zij zich de onze eigen maken.

'Dat is voor hen ondoenlijk, en wij zijn er de naasten voor.'

'Ja, als wij bij hen kwamen, gelijk zij bij ons! Luiden, die hier dit land overzwemmen en bijkans opeten.'

'Dat ze hier zijn, is te onzer bate.'

'Als baten maar niet op schaden eindt. Men roept groot van bloesem, maar vrucht is er nog niet veel gezien.'

'Dat is niet hun te wijten, maar aan de tegenkanting en kwade manieren van die van Holland; doch dat zijn landszaken, daar gij, vrouwen, u niet mede hebt te moeien. Ook doet het er niets toe; ik kom alléén daarop, dat ik iemand in mijn huis hebben wil, die 't Engelsch kent, om hierna zulke verwarring te voorkomen.'

'Meent gij dan, dat de Engelschen zich van 't vechten gemijd zouden hebben, als zij hunne taal uit uw mond hadden gehoord? Eilieve! geef die inbeelding op! Ze vechten wel onder den ander, dat het eene ergernis is om aan te zien, op straten, in taveernen en tot in de voorkamers der heeren en Prinsen, die ze dienen, tot op de kerkhoven, tot op....'

''t Is al wel! en die overvloed van woorden keert mijn wil niet af. Ik acht het noodzakelijk, dat een van ons Engelsch leere, en 't zal geschieden.'

'Nu dan, mits ik het niet zij, ga uw gang; ge zijt toch reeds meer dan half Engelsch naar het harte.'

'Ik! op mijn leeftijd! dat zou wel groot gevolg hebben; met vijf kruiskens op den rug, kan men geen goed scholier meer zijn.'

'Ik heb ze nog niet, maar ben toch te oud voor de studie;

't geeft ook geen pas voor eene vrouw, die met haar huiswerk als anderszins wel de handen vol heeft.'

'U zou ik het ook niet opleggen, Klare! maar 't is op Deliana dat ik denke! Deliana zal Engelsch leeren.'

'Wat! het kind! ons lief zoetzedig meiske! zoudt ge dat willens en met voordracht in zóó groote last en moeite brengen? Dat zal nooit zijn, zoolang ik leve en het weren kan.'

'Dat zal zekerlijk zijn, zoo waarlijk het mij nut en noodig dunkt en ik macht houde over 't kind. Meent ge bijgeval, dat ze daarvoor niet abel zou zijn?'

'Daar twijfelt niemand aan, en 't is wel te vreezen, dat ze al heel gauw het gelispel en gerammel van die holle Jodentaal zal weten na te bauwen. Oft het harer ziele zaligheid baten zal, dat weet de Heere!'

'Ei, vrouw! wat spreekt ge daar hooge woorden toe! 't Is immers eene middelbare zake....'

'Eene middelbare zake! dat een meiske dus vervreemd moet worden van huis en naaldenwerk, en zich begeven zal tot studeeren, als ware ze klerk oft scholier? 't Is wel al genoeg, dat ze lezen en schrijven kan als een schoolmeester, daar ze vrij al te veel partij van trekt, bij de menigte schrifturen en boekskens, die hier te allen tijde voor de hand liggen, daarvan men niet weet of ze nut stichten in een jonk hart, of wel jeugdige zinnen van deugdelijken ernst afkeerig maken.'

'Al genoeg, Klare! en te veel. Wijsheid en wetenschap in te planten in eene jeugdige ziel, zij het zelfs die eener vrouw, kan nooit schaden; het meiske is een vroom kind, dat dit alles bij zich weglegt als een kostelijken schat, en het al met stille zedigheid omdraagt. En daartoe, zoo niet ik boekenkennis en leeskonst voorstond, wie ter wereld zou het doen? Doch dit alles

komt hier niet bij te pas. De kennis eener vreemde tale, enkel om die te spreken en te verstaan, - want veel Engelsche boekskens worden hier te lande wel niet gevonden -, die kennis kan niet schaden, maar hoeden voor menig bedrog en 't groot perikel, van zich met de vreemden kwalijk te verstaan. Ik althans heb dat noodig in mijn beroep. Zoon of schoonzoon heb ik niet; noch zal ik hebben, die mij daarin opvolgt.'

''t Is wel jammer, dat Werner....'

Jan Cornelisz. glimlachte.

'Ja, dat zou de rechte zijn bij deze occasie! En daartoe, ik zou geen bediende dus volkomenlijk in mijne zaken gemoeid willen hebben, zonderling niet met de Engelsche heeren.... Korts, ik wil dat het kind Engelsch zal leeren verstaan, en ik wachte van u, dat gij mij het hoofd niet langer zult warm maken door tegenspraak. De groote vraag blijft maar, hoe vinden wij een geschikten leermeester? Want de meeste Engelschen, in deze landen overgekomen, zijn beambten des Graven of der andere groote heeren van hunne natie, oft wel hier of elders geplaatst als ambtenaren of dienaren van den Staat, zulks ze noch ledigen tijd, noch behoefte hebben, om zich met zóó schamele bezigheid af te geven; en de overigen krijgsluiden, te rouw om tot de conversatie eener juffer toe te laten, en de meesten daarenboven niet al te best in lees- en schrijfkonst bedreven, veel min bekwaam die anderen te onderwijzen.'

'Recht een hoop schooiers, landloopers en fortuinzoekers,' viel de vrouw in, 'wier kraag stijver staat dan hunne beurs; wier zakken groot zijn, als hunne handen; wier zeden zoo winderig zijn als hunne opgepofte wambuizen, en zoo wuft als de strikken en rozen van hun hoed. Onder dezen mag zich licht een verloopen schoolmeester vinden, of een hongerig poëet, die voor

groot Neerduitsch geld, wat uitheemsche woordekens leert prevelen aan 't zoete kind; maar het zou toch wat al te simpel wezen, onze arme duive een zulken havik ter prooi te geven.'

'Nu, vrouw! gij weet wel, dat ik er de man niet voor ben om zulke zottelijke onbedachtheid te plegen. Dit zoek ik, en daar zin ik het meest op, een rijp, bedachtzaam, stil en weiwaardig persoon uit de Engelsche natie, voor diens bescheiden zeden en goeden wandel een degelijk man mij kan borg staan. En als ik dien zal gevonden hebben, dan weet ik een leermeester voor het dochterke.'

'Een zulk persoon is gevonden en dien zal ik u aanbrengen,' sprak nu een man, die was binnengekomen, en die terstond naar meester Cornelisz. toeging en hem de hand bood, die echter door dezen met wat aarzeling werd aangenomen, als vreesde hij, dat hij te overhaast eenige verbintenis zou toestaan.

'Ei, meester Christoffel! gij komt zoo met de deur in 't huis vallen; gij weet nog niet eenmaal waarvan tusschen ons sprake is.'

'Ik weet het. En tot bewijs strekt, dat ik den man, die u dienen kan, bij de hand heb, bij de hand....'

'Bij de hand?' vroeg Cornelisz. glimlachend, 'dat beteekent zeker onderhanden....'

'Ten deele, maar niet om zucht of zeer. Hij vaart zeer wel. Ik meen alleenlijk, dat hij verschijnen zal tot het doel dat gij meent, op uw en mijn begeeren. Van veel woorden houd ik niet, zonderling niet tot aanprijzing van anderen. De vraag is dus, of gij mij genoeg betrouwt om het met mijn borgtocht voor lief te nemen?'

'U niet betrouwen! den man, die alle dagen mijn hoofd in zijne hand heeft?' sprak Cornelisz, lachend; maar hij scheen toch niet gansch voldaan, zeker omdat hij meester Christoffel zoo weinig op de hoogte daoht van zijne eischen.

‘'t Is dus een Engelschman, die zijne moedertaal....’

‘Niet alleen spreekt, maar duidelijk en bekwaam zal weten te onderwijzen aan al die gij wilt, 't zij een kind of een grijsaard.’

Het gelaat van den boekverkooper verhelderde zich.

‘En nog Françoijsch, Spaansch, Schotsch en Italiaansch daartoe, als ge 't verlangen mocht,’ vervolgde Christoffel.

‘Neen, 't is met ééne tale al wel genoeg,’ hernam Cornelisz., naar zijne vrouw ziende, wier kleur wisselde van bleek geel tot blauw paars van spijt en onrust. ‘Schoou 't Italiaansch te dezen dage eene tale is, die wel in achting gehouden wordt, en veel in gebruik is, in de conversatie bij Mylord van Leycester en die van zijne hofhouding....’

‘Daarmede heeft ons kind niet van doen!’ riep nu vrouwe Cornelisz.

‘Wees rustig, vrouw! daar denkt ook niemand op,’ viel Cornelisz. in. ‘En de manieren van dien man? heusch? bescheiden?’

‘Hoffelijk, fijn, echt *gentlemanlike*, als de Engelschen zeggen.’

‘Toch niet al te hoofsch? 't Is een simpel kind, dat hij onderrichten moet.’

‘Eenvoudig en bescheiden, als zijne kleedij nederig is.’

‘Goed, dus geen zottelijke zwier of prachenden opschik?’

‘Dat kunt ge denken; een schamele sinjeur, die bereid is voor geld zijne taal over te doen!’

‘Zijn leeftijd?’

‘Dien kan ik op een jaar of wat niet zeggen, maar zijne haren zijn bereids aan 't grijzen. Zijn uiterlijk is niet kwalijk, maar zijn wezen staat wat norsch.’

‘Dat is niet met al, hij wordt allerminst geroepen tot vroolijk-moedigheid of jok.’

‘Hoe leeft hij? Hij onthoudt zich toch van stootende ondeugden....?’

Ik heb mij voor hem borg gesteld,’ viel Christoffel in, ongeduldig trappend.

‘Nog dit ééne, de religie?’

‘Daaraf heb ik hem zelf geen bericht gevraagd.’

‘'t Is waar ook! gij waart voormaals bij die van de St. Jakobs Kerke, die daar zoo nauw niet op zien; maar zoo kon hij wel Roomsch wezen.’

‘En onze arme Deliana Paapsche stellingen inprenten tegelijk met uitheemsche brabbeltaal!’

‘Zijt gerust, vrouw Cornelisz.! alle Engelschen die hier heenkomen, zijn immers beschermers der *ware religie*, als we ondervonden hebben,’ sprak Christoffel een weinig sarcastisch.

‘Buiten twijfel! ware 't een Schot, men zou mistrouwen kunnen voeden; daar loopen, zegt men, nog Papisten en Heidenen onder,’ hernam meester Cornelisz.

‘Certeyn! een Schot diende niet vertrouwd,’ hervatte Christoffel met denzelfden spotachtigen trekken; ‘maar lieve deugd, vrienden! gij vraagt en vorscht, als betrof het een aanstaande voor 't meiske, en niet een meester voor korte maanden, dien ge na gebruik wegzendt; om 't al te zeggen, 't is een arme sukkel, die in de hoop van een ambtje, een der Engelsche heeren hierheen gevolgd is, en nu, daar de zaken voor de Engelschen hier niet zoo breed staan als ze gewacht en gewenscht hadden, inmiddels zijne zwakke beurs hier heeft uitgeteerd, en die, wetende dat men al zoo weinig van de hope kan leven als van den wind, nu zijn brood zoekt te maken van 't geen hij in 't hoofd heeft, totdat de Graaf keert, of zoo dat niet ware, eene somme wenscht bijéén te krijgen tot reisgeld naar de overzijde.

Uit barmhartigheid heb ik hem in huis genomen, totdat hem 't een of 't ander gelukt mag zijn; ziedaar nu het al; zal ik hem zenden of niet?'

'Hadt gij dat maar gezegd, dat hij bij u aan huis verkeerde,' riep Cornelisz. voldaan, 'dan had ik u zooveel niet eenmaal afgevraagd. Zeker zenden! ik zal zelf wel met hem prijs maken. Ge weet, jegens behoeftige luiden ben ik niet karig.'

'En hij zal met alles tevreden zijn, dus top, sla toe, vriend! ik breng hem nog van avond.'

Vrouw Cornelisz. die anders, zooals wij gezien hebben, nogal moed had haar gevoelen te zeggen, al liep dat in tegen den wil en de bedoeling van haar heer gemaal, was echter te veel bescheidene Hollandsche huisvrouw, om in tegenwoordigheid van een derde zich onbescheiden tegen diens uitspraak te verzetten of uit te laten. Een paar malen slechts had zij zich bij dit gesprek vergeten, en dan nog altijd op hoofdpunten, doch nu meende zij nog een woordje te moeten zeggen.

'Ei lieve, Jan!' riep ze, 'vóór ge nog dus voor vast toeslaat, ware 't niet oorbaar, het gevoelen en 't welnemen van het kind zelve te hooren, of ze zich daar bekwaam toe acht en genegen toe vindt?'

'Zoo wil ik! en zie, de kleine komt ons daarin schoon te hulpe, want ik hoor haar zoet stemmetje, terwijl ze door de gang trippelt.'

En Cornelisz. stootte haastig de deur open en riep:

'Deliana!'

Deliana, een lief levendig kind, dat zeker nog geen tweemaal acht lentes beleefd had, en waarvan wij later meer, en heel veel zullen zeggen, sprong binnen.

'Deliana! acht gij het u nut en noodig, om van een vreemden overlander uitheemsche taal te leeren?' vroeg de moeder.

Het meisjes zag haar strak en ernstig aan en zweeg.

‘Die vraag is Jezuïetisch, vrouw!’ sprak Christoffel. ‘Lieve juffer! om u heer vader dienst te doen, en u zelve te lateren tijd recreatie en gemak te bezorgen, zoudt gij daarvoor u niet wat moeite getroosten?’

Deliana lachte schalk tegen hem en zeide:

‘Gij wilt uw vriend geplaatst hebben, ik zou mijn vader zelf daarin hooren willen.’

‘Die bidt u, dat gij u een weinig hoofdbrekens en moeite getroost om hem van eene groote zorge te ontslaan, en....’

‘Ik zal de Engelsche taal leeren, beste vader! en wel schielijk kennen,’ viel het aardige kind hem in de rede, terwijl zij hare beide armen om zijn hals sloeg; is 't mij niet overgenoeg, dat gij het wenscht?’

‘O! de ondeugende, zij heeft geluisterd!’ riep meester Christoffel.

‘In den winkel, evenals gij, brave heer!’ hernam de kleine gevat.

Nu wist meester Cornelisz. ook, hoe Christoffel al vooruit van zijne behoeften was onderricht.

‘Ik ben zeker, dat gij daar bezig waart Werner te plagen, om nieuwe boekskens voor u uit te zoeken.’

‘Och, moeder! ik heb niet noodig Werner te plagen, als mij iets gelust; aan mijne oogen ziet hij wat ik begeer.’

‘Niet vreemd! met die oogen, daaruit eene zoete mengeling spreekt van goedheid en vernuft, zegt en vraagt ge alles wat gij wilt,’ sprak Christoffel vleiend.

‘Ei neen, meester! want dan hadt gij er nu uit begrepen, dat ik den naam begeerde te weten van mijn aanstaanden leermeester.

‘Gewisselijk ja, den naam, dien weten wij nog niet!’ riepen toen de beide echtgenooten tegelijk. ‘Zeg ons dien, meester Christoffel!’

Daar kon wel geene vraag worden uitgedacht waarop meester Christoffel minder was voorbereid, hoe natuurlijk die ook was, dan juist die naar den naam van den persoon, voor wien hij zich borg had gesteld. Ook stond hij een oogenblik verbijsterd en verlegen; maar op eens zeide hij stoutweg:

‘De man heet Fabian, maar dat klinkt wel simpel en nauw had ik moed....’

‘Wij zijn er geene luiden voor om iemands geringheid te verachten,’ zeide vrouw Cornelisz.; ‘maar het kind denkt toch op alles.’

‘Het kind is een engel,’ stemde Jan Cornelisz. in, met een glimp van genoegen en trots.

‘En toch bij zulke engeltjes groeit Satan mee op van binnen, naarmate ze in uiterlijken wasdom toenemen,’ zei meester Christoffel, nog knorrig over hare gevatheid;’ doch eilieve, meester Jan! ik ben hier om u over ietwes te onderhouden wat mijne zaken raakt; ik heb een zeker geschrift belangende mijne konst, dat ik wilde geprent zien.’

‘Als 't zaken betreft,’ sprak Cornelisz., ‘dan ga even met mij mijn kantoor binnen.’

‘Ik houd toch niet van meester Christoffel!’ zei Deliana toen zij met hare moeder alleen was.

‘Noch ik, en vooral niet om 't geen hij ons nu gebrouwen heeft. Een Utrechtsch meiske, eene Neerduitsche burgerdochter de tale leeren van vreemden, die licht zoo haast uit het land trekken als ze er in gekomen zijn, en werwaarts God haar behoeden mag een keer te doen! En dat noemt uw vader

meegaan met het getij, en door de behoefte der tijden aangegeven.

Het meisje vleide zich zachtkens aan haar schoot.

‘Och, moeder! stel u tevreden, ik zal er geen lood vlas minder om spinnen.’ En opnieuw het wijsje hervattend waarmee zij was binnengekomen, zette zij haar spinnewiel dicht bij het raam en begon lustig haar arbeid.

‘Vrouw Cornelisz. zag minzaam op haar.

‘Ach! aan 't kind hapers het niet,’ sprak ze binnensmonds; ‘maar meester Cornelisz. is altijd vol inbeelding.’

Misschien had die huismoeder gelijk, dat noch voor haar kind, noch voor haar huis, die oefeningen nuttig en gewenscht waren; ook wellicht daarin, dat haar gemaal wenschen en hersenschimmen kweekte, die boven zijn stand gingen: maar waarheid was het toch, dat in dien tijd de kennis der Engelsche taal, bij de onvermijdelijke aanraking met de vreemdelingen, in handel en omgang, meer en meer eene behoefte werd, die zich openbaarde, door allerlei botsingen, nu eens van ernstigen, dan weer van lachwekkenden aard. Naar de plaatsen en personen, waar ze voorvielen, strekten ze tot verergering van den tegen zin, dien het onder Hollanders opwekte, vreemdelingen als broeders en bondgenooten, somwijlen als meesters te erkennen of de noodwendigheid eener snelle en meer innige verbintenis te doen inzien; maar zeker is het, dat onder grooten en burgers het onvermijdbare der taalkennis dagelijks op iedere wijze, en door allerlei soort van lessen gepredikt werd. Vooral onder de laatsten, die daarbij het hulpmiddel van andere vreemde talen misten, en in hun handel en hun verkeer met de vreemdelingen, zich ieder oogenblik belemmerd zagen; ook werd er wellicht nooit voor meer overtuigde ooren gepredikt, dan door Prouninck, na het voorval bij meester Cornelisz. Buiten de deur getreden, wendde

de Burgemeester zich tot dat deel der burgers, die nog uit nieuwsgierigheid naar de uitkomst van het voorval waren blijven staan, doch in schijn samen sprekende in kleine groepjes, en die uit vrees van op de daad betrapt te worden, wilden uitéén gaan.

‘Ei, vertoeft nu nog wat, kinderen!’ riep hij hun toe, en toen zij luisterden: ‘Poorters van Utrecht en gij overigen, die binnen deze goede stad uwe nering doet, of uw handel drijft, zoo velen Stichters en Neerduitschen ge hier zijt, deze gansche onmoeite is weer ontstaan uit diezelfde bron, daar zoo ontallijke moeite en verwarringen uit voortgekomen zijn, sinds de komst van Zijne Doorluchtigheid van Leycester en zijne heeren te herwaart, over misverstand bij gebrek van kennis der Engelsche tale. Waar de Françoijsen en Walen persoonlijk verkeeren, kan elk hunne tale spreken, gelijk dit geschiedt tot Antwerpen en elders. Waartoe is dit? Om den koopman te trekken en elkeen te grieven. Maar waarheid gezeid, de Fransche leliekens zijn meestel de leuze. Eilieven! beproeft eens, oft de rozen niet beter rieken. Waar de Koninginne van Engeland zoo menigen vromen held tot u herwaarts overzendt als ze doet, zoudt gij dier tale niet willen leeren? Wat ongemak daardoor geleden wordt, vernemen zij best die 't dagelijks gebeurt. Gedenkt uw handel, zijt ge niet meest allen in 't koopslaan verlegen? Ontken het niet, zeggende, dat gaat onzen handel niet aan, want ze komen allen, als zelf een Graaf, zeer kostelijk gekleed, en ook tiendubbel voorzien! Ei, wacht toch, wie spreekt er van scheiden bij 't ontbijt? Zijde en fluweel, zelfs laken en leer, zijn van geen ijzer noch staal: gaat kloek ter school, ge zult van den rozelaar plukken. Elk koopt gaarne, daar hij zelf kan spreken en verstaan. Al 't geen gij doet, moet dat niet door een derde geschieden? Waar zijn ze altijd? Zijt gij te oud, uwe

kinderen dan. Heb ik u nu, mijne goede vrienden! niet onbehoorlijk vermaand noch u heftiglijk aangeport tot deze zake, wilt dan nu ook bekwamelijk volgen. 't Staat aan u; den vrijen wil zal ik u laten; alleen den goed-, niet den kwaadwilligen hiertoe opwekken. Gunt het u God, en hiermede Hem bevolen.'

Tot dusver Prouninek; en wij kunnen hem niet geheel ongelijk geven, zoomin als zijne toehoorders het deden, die zelfs, waar ze geene sympathie gevoelden voor de vreemdelingen, toch de noodzakelijkheid begrepen, om te verstaan wat ze te zeggen hadden; maar zij kon gevaarlijk worden, die zucht om zich van de taal der vreemden te bedienen, zoo zij algemeen werd, zoo zij tot vaste gewoonte rijpte; en zoo de verhouding tusschen de beide natiën dezelfde bleef, kon die inéénvlechting der taal eindelijk vermenging van de beide volkeren daarstellen; hoewel het ook mogelijk is, dat zij, als twee negatieve polen, altijd vreemd aan elkaar waren gebleven, zooals met de Spanjaarden het geval was geweest. De Spaansche kleederdracht mocht onder de Hollanders algemeen zijn aangenomen, de groote heeren mochten hun wijn drinken, hunne taal spreken, soms iets van hunne zeden aannemen, met hun aard verbroederden zich de burgers nooit. Maar wij gaan den Engelschen taalmeester opzoeken, om spoedig te weten, wat hij van zijne leerlinge zal maken.

Hoofdstuk II.
De Engelsche taalmeester.

Toen Christoffel Reynaertz. of Christophorus Renardus, als hij zich liever noemen hoorde, zijne zaken met meester Jan Cornelisz. had afgedaan (wij weten niet, of het zoo tot zijn genoegen uitviel, dat er de druk na volgde), ging hij, met een stillen, sluipenden, doch wat verhaasten stap eene wijle de Nieuwe gracht zuidwaarts langs, sloeg toen bij de Nonnensteeg eene dwarsstraat in, die hem leidde naar ééne der geringere wijken dicht bij het bolwerk, en kruiste die door tot dicht bij de Schans Zonnenburg. Het kostte hem dus een goede vijf minuten loopens, en daar men in den aanvang van Januari was, begon de schemering reeds te vallen, eer hij zijn huis had bereikt; want hij was thuis in die woning met nieuw opgetrokken houten gevel; dat getuigt terstond de wijze, waarop hij een sleutel uit zijn zak haalt, de deur opent, en zonder aarzeling binnentreedt.

Tegelijk zien wij, zoo wij dat al niet eerder begrepen hebben, dat hij barbier en wondheeler is, twee beroepen, die destijds, en nog lang daarna, doorgaans vereenigd werden uitgeoefend,

terwijl het eerste vooral niet lager in aanzien stond dan het laatste, en dus gebleven is, tot op wie weet hoelang nog na Figaro's tijd; en ik zou haast gelooven, dat nog ten huidigen dage, menig eenzame barbier een vertrouwen geniet, dat den *artistecoiffeur*, die hem in den weg springt, wel nimmer zal worden geschonken.

Onze meester Christoffel vereenigde nog daarmede de werkzaamheid van een artsenijbereider; hij oefende dus drie kunsten tegelijk, die ieder op zich zelve haar oefenaar rijkdom en eene zekere mate van invloed waarborgden, mits hij tegelijk de handigheid, de slimheid en de menschenkennis bezat, om er op zekere wijze partij van de trekken. Op wezenlijke bekwaamheid in de beide laatsten kwam het volstrekt niet aan; de anatomische en physiologische wetenschappen stonden op te lagen trap, dan dat de heelkunde iets anders zijn kon dan toeval, geluk, raadvermogen en praktikale behendigheid; en wat de andere betrof, het is nauwelijks in te denken, hoe er gekwakzalverd werd in een tijd, toen ieder nog geloofde aan *arcanums, philtrums* behoedmiddelen, basiliskus-eieren, aan den salamander en zijn vuur, als men slechts bedenkt wat er nog dagelijks voorvalt, op dit punt, van zout met cognac af tot op Holloway's pillen toe, met hun profaan vignet in de nieuwsbladen; en dat in onze negentiende eeuw, zoolang reeds nadat zich uit den chaos der alchemie en uit de nevelen, waarmee zij hare mysteriën omhulde, het volle licht der chemie heeft ontwikkeld! Of zou ze werkelijk waar wezen de stelling van Nodin, dat we eigenlijk weer teruggaan naar de duisternis? Hoe het zij, te dien tijde genas men ook .... *malgré le médecin*, en de winkel van meester Christoffel was niet te minder voorzien van de geheele toerusting aanhoorigheden en zijn drieledig beroep, en met al den

ernst en de goede trouw van iemand, die zelf gelooft in de kracht er van.

De klassieke stoel en het bekken blazoeneerden hem als den barbier; de vreeselijk gedrochtelijke heelkundige instrumenten vormden een volkomen arsenaal voor de chirurgie; we willen er van hopen, dat ze nooit werden gebruikt, zoo onmogelijk was het, dat ze iets anders konden doen dan kwaad; - allerlei doozen, potten, vazen en flesschen met kruiden, zalven en wateren, vijzels en stampers - de onvermijdelijke opgezette monsters, van de zoldering afhangende als bedreigende de hoofden van de binnentredenden met eene hoogst ongepaste nederdaling. Voorts op den achtergrond fornuizen met kolven en distilleerketels, die een sterk geurtje hadden van ‘geheime konste’ en twee of drie folianten, die er recht kabbalistisch uitzagen, en eindelijk nog, in een open ebbenhouten kastje vastgeklonken als eene kostbare reliek, het geheimzinnige hoofdsieraad van een eenhoorn, een dier, dat niet heeft bestaan (als de natuurkundigen zeggen) en waarvan men eeuwenlang toch het geheim had, de nalatenschap te gebruiken zooveel men wilde. En eindelijk bij een scherper rondzien in den winkel, hoe flauw ook verlicht door eene kleine hoornen lantaren in ijzeren gevatsels, die op den toonbank stond, zouden wij meester Christoffel verdenken van er nog een vierde beroep bij uit te oefenen, namelijk om zijne patiënten, in welken zin dan ook genomen, niet enkel van den overtolligen baard, maar ook van het overtollige haar te ontdoen. Het laatste werd ook zóó kort gedragen, dat het bijna de handigheid van een barbier eischte, om het zonder gevaar voor den schedel die snede te geven. Een zeer verdachte schaar heeft ons vermoeden opgewekt, en een nog meer verdacht werktuig, dat er naast ligt, geeft ons zekerheid, dat wij de waarheid betrapt hebben.

Altijd is het gebleken, dat onze nieuwe kennis een man is, die zich tracht te vermenigvuldigen ten dienste der menschheid. Zijn winkel doorgaande, stijgt meester Christoffel een smallen wenteltrap op en stoot de deur open van een bovenvertrek, dat in deftigen burgertrant is gemeubeld, en waar zich een persoon bevindt, die over een grooten koffer staat heen gebukt, eene lamp in de ééne hand en met de andere den inhoud van dien koffer doorzoekende.

Hij is zoo verdiept in die bezigheid, dat hij het binnenkomen van den barbier niet eens heeft opgemerkt, maar deze roept hem terstond toe:

‘Ik heb eene uitkomst voor u!’

De man gaf zóó weinig aandacht aan die woorden, als waren ze niet tot hem gericht, en ging voort met zijn onderzoek, terwijl hij een diepen zucht slaakte. Meester Christoffel raakte even met den top van zijn wijsvinger den schouder van den afgetrokkene, om zijne opmerkzaamheid te wekken, en hernam toen:

‘Ik zeg u, dat wij gevonden hebben, wat wij zoolang zoeken!’

Bij de aanraking keerde de vreemde zich snel om, met iets, dat naar eene rilling geleek; twee gloeiende oogen rustten daarna op den barbier, met een blik zóó scherp en zóó wild, dat er nog eerder verwijt en verontwaardiging uit sprak, dan eene vrage.

Zoo scheen meester Christoffel het ook uit te leggen.

‘Neen, 't is geen spot,’ hervatte hij; ‘hoe zou die bij mij opkomen tegen u. 't Is volle verzekerde ernst: van nu aan kunt gij uw verblijf te Utrecht rekken zoolang gij wilt!’

De blik van den vreemde werd kalmer, maar meer sarcastisch, terwijl hij vroeg:

‘Do gijzeling?’

‘Dat zou althans geene uitkomst zijn! Als het op 't bewaren van uw persoon aankomt, is mijn huis zeker genoeg, vertrouw ik. Neen, ietwes beters. Ge zult van nu aan gelegenheid vinden, Utrecht te doorkruisen zooveel gij wilt, sommige huizen binnen te gaan, en zelfs wel toegang vinden tot dezulken, die u meest dienen kunnen voor hetgeen gij beoogt. De woning van één gezeten burger heb ik u al vast geopend, en gij kunt dien dorpel zoo rustig over treden, als waren het trappen van zeker paleis te Edimburg.’

‘Zwijg!’ riep de vreemde; maar, schoon zijne stem zacht bleef, klonk die toch scherp en hartstochtelijk, ‘geene herinneringen, geene toespelingen, ik duld die niet! Ik wil niet, dat....’

‘Ik meende, dat master Fabian te allen tijde bereid was, alles te dulden en alles te willen wat den dienst zijner Vorstin en zijne eigene wenschen vorderlijk zoude zijn,’ viel meester Christoffel in, als om den indruk van zijne woorden nog te versterken.

‘Mits men hem niet de bitterheid aandoe, hem door terugroepen van het verledene te kwellen....’

‘'t Is ter contrarie de vraag, het verledene te verbergen en te vergeten, als ware het in 't niet teruggekeerd; het is te doen met eene lichte moeite, vraagt maar eene kleine zorge, en belooft groote voordeelen....’

‘Laat ik weten, wat het is?’ vroeg de Engelschman ongeduldig, terwijl hij de kleine lamp, die hij tot hiertoe in verstrooiing had vastgehouden, den barbier in de hand gaf, die deze op de tafel zette onder het voortspreken:

‘Och, lieve heer! het is niet anders dan dit: eene kleine

Utrechtsche burgerdeerne zóóveel Engelsch in het hoofd te brengen en zóóveel op de tong, dat zij met uwe landslieden lustig converseeren kan, zonder overgroote fouten te maken.'

'Ik begrijp niet,' hernam master Fabian kortaf, en haalde even de schouders op.

'Les geven in de Engelsche tale aan een jonk meiske. Ik weet geene woorden, die het klaarder uitdrukken, Sir!'

'Gij hebt toch niet in ernst gemeend, dat ik zulks doen zou?'

'Ik houd voor zeker, dat gij het kunt en dat uitgemaakt, weet ik, dat *gij* zult willen....'

'Nooit! nooit! Zoo waar mijn naam....'

'Master Fabian is!' glimlachte de barbier.

'Onbarmhartig mensch!' riep Fabian en zijne trekken verwrongen zich pijnlijk. 'Hoe hebt gij het in uw hoofd kunnen stellen, dat ik mij tot zoo iets leenen zou?'

'Ik heb daarop gerekend. *Primo*, omdat master Fabian een beroep hebben moet, zal het hem mogelijk zijn, datgene te doen, wat hem noodig is; *secundo*, omdat voor iemand, als master Fabian, niet iedere soort van beroep convenabel is; *tertio*, omdat ik meende, dat gij wat goed betrouwen zoudt hebben op mijn raad. Ik heb er zoo vast op gerekend, *dear Sir!* dat ik hier ben om u af te halen en derwaarts te geleiden. Ge dient toch wel eerst kennis te maken met uwe discipelin, eer ge uw onderwijs aanvangt,' voegde hij er spotachtig bij, in hope, dat de scherts weerklank zou vinden.

Maar Fabian sprak kort en met hoogheid:

'Meester Christoffel! ondersta u geen spot op dit punt, en laat af van verder aanhouden. Ik sterf liever duizendmaal, dan zulk een narrenspel te spelen.'

'Ei, de vraag betreft geen dood of leven; om aan 't eind

van 't laatste te komen, zijn daar middelen te over voorhanden; de eerste koord de beste, mijne scheermessen, en nog daartoe.... geheime middelen, die wij allebei kennen en die *probatum* zijn; doch 't is hier de kwestie om een zeker doel te bereiken, en ik zie niet, dat met uw dood uwe vijanden getroffen zouden zijn, of uwe zaak particulier gediend. Ik hield voor zeker, dat master Fabian, om tot zijn oogmerk te komen, zich nogal zorg en poene getroosten zou....'

De vreemde stampvoette van ongeduld.

'Ik zeg u, dat ik nood, noch dood, noch gevaren, noch lijden, noch ontberingen ontzien heb en ontzien wil, om tot het mijne te komen; maar dat, wat gij nu hebt uitgedacht, kan niet zijn, niet voor mij althans; eene vernedering van iederen dag, eene bespotting te ieder uur, eene ellendige mommerij ten overstaan van kleine simpele luiden. Liever dan zulk een Vastenavondspel, twintigwerf den marteldood geleden voor de groote zaak.'

'Vooreerst, Sir! is het niet wel mogelijk, twintigmalen den marteldood te sterven, zelfs voor de beste zaak der wereld; ten tweede kan daar voor u geene vernedering in gelegen zijn, sinds gij het zelf eene mommerij hebt genoemd, een Vastenavondspel, eene klucht, daarvan men de uitwerkselen en de ondervindingen aflegt, met de verkapping en de mom, daar men niet over nadenkt, dan wijl men die beide draagt, en daarvan niets ons blijft aankleven.'

'Maar ik zeg u, dat ik juist dat niet wil, eene klucht! Eene klucht voor mij, die omga met de diepste en somberste gepeinzen, die ooit eens menschen brein hebben beroerd. Ik, voor wien de woorden wraak, bloed, verraad als de dagelijksche teerkost zijn voor de hersens, en die mij voede met al wat daar

uit de Hel vreeselijks kan zijn opgekomen! Eene klucht voor mij!' en toon en glimlach, waarmede hij dit uitsprak en dat laatste herhaalde, waren inderdaad geschikt om ook de lichtzinnigste vroolijkheid tot den sombersten ernst te doen verstijven; maar de barbier was reeds gewoon aan zijn gast.

'Zoo zal eene klucht juist wat soelaas brengen aan dat hoofd en die zinnen, die zulke afleiding allerdringendst noodig hebben. Het zal u licht middelen van mijne hand uitsparen. Om oprecht te wezen, Sir! die in ballingschap zwerven, moeten zoo nauw niet zien, en voorwaar, diensten doen in mijn winkel, hoe gering ze ook wezen mogen, zijn voor u zooveel voegelijker niet, dan die ik u voorsla te bewijzen aan 't huis van meester Cornelisz.!'

'Maar die ik u verleene, hebben een voordeel. Ik hoop er mij van te bedienen ter vordering van mijn doel.'

'En dit hier brengt u dat rakelings nader! Overweeg slechts! meester Cornelisz. is gezworen drukker der Staten van Utrecht....'

'Wat gaan die mij aan!' viel sir Fabian driftig in.

'En van Mylord van Leycester!' voegde Reynaertz er haastig bij, hem scherp aanziende.

Een donkere gloed vloog over het gelaat van den vreemde, zijne oogen schoten vlammen.

'En alle stukken, die Mylord de Graaf door den druk verspreiden wil, of die vanwege Zijne Excellentie worden uitgegeven, staatsstukken zoowel als particuliere brieven en bescheiden, worden meester Cornelisz. toevertrouwd, om die te prenten....'

'En de origineele stukken zouden bij hem zijn te vinden?'

'Van de Duitsche en Françoijsche stukken zekerlijk, alleen de oorspronkelijk Engelsche niet, vermits daaraf alléén de vertaling tot zijnent komt.'

'En wie vertaalt die?' vroeg Fabian heftig.

‘Die maar 't best kan; ik geloof, dat het daarmee dikmaals rouw genoeg toegaat, en dat men op dit poinct veelmalen in groote verlegenheid verkeert.’

‘Zoodat.... wie het wilde, op zich nemen....?’

‘Gemak, Sir! Rome is niet op één dag gebouwd, gij althans zoudt nooit directelijk met de Engelsche of Utrechtsche heeren kunnen handelen; doch ziet ge, wie weet of het ambt van taalmeester u niet te eeniger tijd brengt tot het ambt van geheimen tolk! Hoe op dien weg te komen, weet ik op dit pas nog niet, en moeten wij aan 't geval overlaten, maar eens bij meester Cornelisz. met een vertrouwd beroep in huis, hebt ge de eerste schrede gedaan, en met wat abelheid om der luiden vertrouwen te winnen....’

‘Ik neem uw voorslag aan; ik wil voor schoolmeester spelen, voor alles wat men uitdenkt al ware 't voor krankenoppasser....’

‘Mits het niet *mijne* patiënten waren,’ mompelde Christoffel met een somberen glimlach, en luid en lachend voegde hij er bij: ‘Zie nu, hoe happig *monsénor* is op't baantje, sinds hij weet, dat er bevordering op zit.’

‘Spot met mij, als u dat vroolijk maakt; maar noem mij niet *monsénor!* Ik wil niet aan mijn verblijf bij de Spanjaarden herinnerd worden.’

‘Zorg dan allereerst, Sir! dat door uw uiterlijk anderen daaraan niet te gedenken komen. Mij, dat is niets, maar hier in Utrecht kan dat zonderling het gevaar van uw toestand vermeerderen.’

‘Mijn voorkomen?’ vroeg Fabian met eenigen schrik, en nam een kleinen ronden handspiegel op. ‘Meent gij het ernstig? Zie ik er dan wel zeker uit als een Spanjaard?’

‘Weet gij 't niet, dat gij het haar recht op zijn Spanjools

draagt? Lank, wild en los, juist op de manier als heere Reingault, die er om gesmaad werd. Geen een Engelsch heer draagt het zoo en geen Neerduitscher ook, of het moest de jonker de Maulde zijn, die zijne prachtige kastanjebruine lokken niet aan schaar en scheermes ter prooi gunt, maar behalve dat de uwe reeds grijzen, zijn ze nog van dat vreemde blauwachtig zwart, dat u eerder de herkomst uit Spanje of Italië zoude toerekenen, dan uit Derbyshire. En de luiden hier zien nauw op kleinigheden, wijl zij het groote vergeten Den kemel laten ze door, de mug zullen ze uitziften.'

De barbier had niet noodig zijn raad door meer aandrang te steunen. Fabian had reeds terstond zijne lange zwarte lokken bijéengenomen, eene schaar gegrepen, die onder meerdere toilet-artikelen op tafel lag, en zonder eene enkele aarzeling sneed hij zich dien rijken tooi van het hoofd, dien hij toch zeker niet zonder eenig welgevallen had gedragen. Hij wierp er zelfs geen blik van rouwe op, toen ze nedervielen op den grond.

Niet alzoo de barbier, die ze opnam en bijéénvatte, terwijl hij ze met een zeker welgevallen door de hand liet glijden.

Fabian had intusschen den spiegel gegrepen. Iets als eene rilling doorliep hem.

'Ik weet wat gij hierbij denkt,' sprak de barbier.

'Daar twijfel ik aan,' antwoordde Fabian droogjes.

'Dat kort afgesneden haar doet u denken aan eene onthoofding, is het niet zoo?'

'Neen, ik dacht aan wat anders,' antwoordde Fabian, even verbleekend. 'Ik heb mij niet zoo gemeenzaam gemaakt met het denken aan beul en schavot.'

''t Is anders wel uwe zake er op verdacht te zijn, Sir! anders konden ze u ietwat te ongewacht overkomen, en ziet gij, het

ondernemen, daartoe wij samen zijn, geeft tot die gedachte toch wel zoo wat occasie.'

'Het kan zijn,' hernam Fabian met zekeren afkeer, 'zoover het u aangaat; doch, wat mij betreft, zoo haast mijn werk hier is afgedaan, het moge gelukt zijn of niet, zal ik niets meer vreezen of te vreezen hebben.'

'Dat zal dan zijn door een zonderling privilegie, deswegens gij roemen moogt, want....'

'Is er nog meer aan mijn uiterlijk te veranderen?' viel de Engelsche edelman in, koel en met fierheid.

'Nog iets, waarom draagt gij geene mutstatsen? Sir!'

De Engelschman werd vuurrood; hij antwoordde niets.

'Ik weet, ik weet,' hernam meester Christoffel snel; 'daar zijn luiden die ze niet dragen kunnen, zelfs niet den baard, en van Engelschen heb ik dat meer gezien; doch het is te verhelpen, als gij het wilt.'

'Zoo gij 't noodig acht,' hernam Fabian, met de oogen naar den grond gericht, om zijne spijt te verbergen over de lastige waarheden die de barbier hem toediende, onder 't schild van vriendenraad en zorg voor zijne veiligheid.

'Zóó noodig, Sir! dat ik, met uw verlof, door de hulp van een deel dezer zwarte lokken daarin voorzien zal.'

Fabian glimlachte even; in 't eind was hij toch nog vergenoegd, dat zijn sierlijk haar niet geheel verloren ging.

'Terwijl gij u kleedt om uit te gaan, zal ik ze gereed maken.'

'Kan ik niet blijven zooals ik ben, mits een mantel omslaande?'

''t Wambuis en de hozen kunnen er door; het ziet er al wat versleten en verfonfaaid uit, maar die laarzen, dat gaat niet, laarzen van geel marokijn leder met roode zijden voering, en

met kant getooid, dat is te bot prachen, voor iemand die vraagt onder de luiden zijn brood te winnen.'

'Ik heb andere laarzen bij mij, maar ik wilde mij toch niet in al te schamelen staat aan die lieden voordoen, deernis opwekken zal mij te zwaar vallen.'

'Lichter toch dan dat ze ietwes van de waarheid vermoeden zouden; meent gij bijgeval dat zij gelooven zullen, door een Engelschman gediend te worden om niet?'

'Ze gelooven wel, dat Leycester hen bijstaat om Gods wil en ter liefde van de goede zaak.'

'Ik achte niet, dat er honderd luiden zijn in de Geuniëerde Provinciën, simpel genoeg om dat met waarheid te meenen, schoon er duizenden zijn die 't luide zeggen zullen, en kost het de algemeene opinie zijn, dan stond des Graven spel zoo goed, dat.... dat....'

'Dat?'

'Dat wij wijs zouden doen er ons niet in te mengen als tegenspelers....'

'Het wantrouwen dus der Hollanders is een groot nadeel voor des Graven zaak?' vroeg Fabian, terwijl hij zijn scherp schrander oog vorschend op meester Reinaertz liet rusten.

'Het allergrootste dat ik nog ken. Het maakt dat men zijne goede daden verkeerd oordeelt, zijne goede intentiën miskent, en ze niet toelaat tot uitvoering te komen, zijne handelingen bindt, zijne plannen kruist, zijne beste combinatiën tegenwerkt....'

'Dat wantrouwen dus op te wekken en te versterken, ware grootelijks zake!'

'En om daartoe te geraken, moogt gij u wel getroosten wat Hollandsch geld te verdienen met Engelsche lessen te geven, en geloof mij, die Hollandsche guldens kunnen nog heerlijk te stade komen.'

De vreemdeling glimlachte, terwijl hij met eene minachtende beweging op een paar zakken wees, dicht bij den koffer, en zeker toevallig daar buiten gebleven, en waarvan de ééne bij het neervallen een gedeelte van den inhoud te zien gaf. Het was alles goud.

‘Zeker, ziedaar dubloenen genoeg om een jaar lang koninklijk te leven; maar Sir! meent gij, dat Spaansche munt zoo gansch gemakkelijk te verteren is of te wisselen in Utrecht? En dat hij, die het onderneemt, niet in 't oog zal loopen, en verders in 't oog worden gehouden....? Ziet ge wel, dat het bezit van Hollandsche of nieuw gemunte rozenobels zijn nut kan hebben? en wees rustig, meester Cornelisz. betaalt goed!’

Fabian, hoe ernstig ook, kon zich opnieuw niet van een glimlach onthouden, bij dat woord.

‘Gij kent nu de personaadje, dien gij spelen moet; stel hem voor zooals ge best kunt! Ik ga mij vaardig maken om u het tooneel te doen beklimmen, als de Rhetorykers zeggen.’

Toen de barbier zich verwijderd had, ontdeed Fabian zich, met zekeren onwil, van zijne prachtige Spaansche laarzen, zocht andere, die minder opzichtelijk waren, wierp met eene zekere achteloosheid de zakken goud in den koffer terug, doch knielde daarop nog weer daarvoor neder, en liet opnieuw den blik waren over sommige voorwerpen die hij inhield, terwijl hij uitriep:

‘Wanneer! o! wanneer toch zal ik mij mogen dossen in het eenig gewaad, dat mij past?’ en zijne hand die onzeker rondtastte onder dit alles, ontmoette op eens eene prachtige gouden keten, met paarlen en ametisten versierd, en waaraan een *medaillon* hing, dat een vrouwenportret bevatte. Fabian drukte daarop de lippen met eene mengeling van hartstocht en eerbied, die moeielijk valt te omschrijven: ‘Maria! Maria! wat er voor uwe

zaak al niet geleden wordt, mocht het slechts niet tevergeefs zijn! Wat slachtoffers meer of minder zegt niet veel; maar hun lijden, hunne tranen moeten tot eene goede uitkomst brengen, of anders... voorwaar! dat ware te veel verloren.'

Een kwartier daarna stond master Fabian in den winkel van Christoffel Reynaertz, gereed om uit te gaan, in die zedige en stemmige kleeding, die paste bij zijne aanstaande betrekking. De barbier knikte tevreden en legde hem de mutstatsen aan, hij vergat zelfs het zwierige kinvlokje niet, dat sommige pronkers kozen boven den oud vaderlijken baard.

Toen hij daarmee gereed was en beiden op het punt stonden de deur uit te gaan, kwam iemand die binnen met eene zekere onstuimigheid. Christoffel stootte Fabian heftig terug en wenkte hem naar boven de wijk te nemen; doch deze, hetzij vermetelheid, hetzij argwaan, koos slechts eene wijkplaats in een duisteren hoek terzijde van een der fornuizen.

De klant, diep in hoed en mantel gedoken, bleef staan zonder zijne begeerte naar eenigen dienst of naar eenig geneesmiddel te uiten.

Meester Christoffel vroeg hem ten laatste ongeduldig, *wat* hij verlangde?

'Een middel tegen de milt,' sprak de vreemde langzaam en aarzelend, en omziende waar Fabian gebleven was, dien hij in 't binnenkomen nog even had opgemerkt.

'Ik acht wel, dat de uwe u steekt, zoo overhaast als gij hierheen geloopen zijt,' hernam de barbier glimlachend, en reikte hem eenig poeder met eene zichtbare haast.

De andere integendeel, die tijd wenschte te winnen, vroeg wat hij schuldig was?

'Gij dient toch nog terug te keeren, en dan betaalt gij

mij het één met het ander,' zeide meester Christoffel kortaf.

''t Is wel, maar ik wilde toch nog.....'

'Ei, wat dan nog?' riep de barbier ongeduldig.

'Maar ik denk niet, dat gij mij dien dienst kunt bewijzen die, als ik hoopte.....'

'Ik kan alle diensten doen, die van een man in mijn beroep gevraagd worden; wilt ge armen of beenen afgezet hebben, of uw baard twee duimen gekort? het wordt alles door mij verricht, slechts het laatste niet bij avond.'

De vreemde richtte weer een schuwen achteromblik naar Fabian, en zag toen veelbeduidend op Christoffel, als bad hij diens hulp tot zijne verwijdering. Daarop waagde hij nog eene poging om tijd te winnen.

''t Is niet voor uiterlijke hulp, dat ik u inroep. Men zegt, dat gij artsenijen bereidt, om.....'

'Tegen alle kwalen, vriend! maar ge zult doch wel geen medicijn van nooden hebben voor u zelf?'

'Juist ook niet medicijn, maar toch wel kruiden, die.....'

'Nu, bij Lucifer! spreek het uit, man!'

'Neen! ik ga liever heen, sinds wij niet alleen zijn,' fluisterde de voorzichtige klant den barbier toe.

'O! is het dat?' sprak deze met minachting. 'Gij begeert zeker een *philtrum*, om uwe liefste amoureus te maken. Goede vriend! wees wijs, en verlaat u daarbij het eerst op uw goed gelaat en welgevormde gestalte. Ik heb den tijd noch de stemming voor zulke zaken, en daarbij noch de dag, noch de maand is goed voor de bereiding.'

'Noch het uur, als ik merk,' riep de vreemde met een luiden lach, en duidelijk was het, dat hij zijne stem eerst had getracht te vermommen. 'Ik keere dan wel eens nader.'

‘Gij hadt ietwat anders, iets ernstigers, heer?’ vroeg nu meester Christoffel, met meer onderscheiding in den toon.

‘'t Kon wezen, goede vriend! verstaat gij Italiaansch?’

‘*Oimè*, Cosimo! Cosimo! Nu ge van de Italiaansche tale rept, is 't mij geen twijfel meer, of gij zijt het zelf!’ riep nu Fabian, en kwam uit zijn hoek te voorschijn.

‘*Diavolo!* Ik hier gekend, en ik herken niet. Wie mag 't wezen?’ en hij zag den Engelschman oplettend aan, zonder bewijs van herkenning.

‘Onvoorzichtige!’ riep de barbier tot Fabian; ‘hebt gij dan zooveel haast, u zelven te verraden?’

‘Och, Cosimo is geen man, die mij verraden zal!’ riep deze, en belichtte zich zelf het gelaat met de hoornen lantaren. ‘Hij komt u goud brengen, of gift vragen. Wees er zeker af!’

‘Ik moet hem toch kennen!’ riep Cosimo ongeduldig, en opnieuw hem onderzoekend aanziende.

Fabian fluisterde hem glimlachend een naam in.

‘*Corpo di Bacco! Signor Conte!* wat zijt gij oudsch geworden voor een heer van uwen leeftijd!’ riep deze. ‘Nu, ik zou u nooit herkend hebben, schoon ik uwe trekken onderken, nu ik weet, dat gij 't zijt.’

‘Het verdriet, de weerspoed, veel last en leed doorgestaan, eer ik hier was, en dan - mijne mutstatsen, die ik heb laten groeien!’ hernam Fabian. ‘Maar nu geen *signor's* en bovenal geen *conte's* aan mij; ik heet hier master Fabian! Voeg er den familienaam bij, die u goeddunkt.’

‘En zoo snel terug uit het leger? Ik kan niet bekomen van mijne verwondering.’

‘En gij zelf zijt wel hier!’

‘Nog maar één dag, en ik was er ook niet om te blijven;

maar gij, dat is wat anders, ik had gedacht, dat Parma....'

'Voor al de wereld ben ik ook nog altijd dààr en mijn op onthoud hier moet een diep geheim blijven! Begrepen? En gij, zeg mij, tot wiens dienst zijt gij hier, en in welk emplooi mag men u ditmaal groeten?'

'Ik ben altijd dezelfde, dien gij mij hebt gezien, heer!' hernam Cosimo verdrietig; 'en ik weet, dat uws gelijken hun vermaak nemen in mij te vernederen; ook als gij u weder met uw eigen naam en titel noemt, zal ik mij daarin voegen en mij laten ondervragen; doch vergeef mij! master Fabian is niet meer dan mijn gelijke; hem heb ik geene uitlegging te geven, die hij zelf vermijdt, en mijne zaken hebben licht evenveel geheimenis noodig als de zijne!'

'Ik heb u gegrepen, mijne schuwe vos! aan die terughouding, aan die uiterste omzichtigheid merk ik, dat gij ietwes te ondernemen hebt tegen de wettige macht, dat men u gebruikt om den Grave van Leycester kwaad te brouwen.'

'Zoo haast u, en ga mij verklagen bij Mylord North, maar bedenk vooruit, dat ik mijn tijd wel slecht kieze voor een aanslag op des Graven persoon, die veilig en overveilig te Greenwich huist.'

'Ei, man! wie spreekt er van verklagen? Ik zeg veeleer: laat ons bondgenooten zijn....!'

'Eene absentie is een kwaad moment, om iets ten uitvoer te leggen....,' hernam Cosimo aarzelend.

'Tegen lijf en leven ja, tegen macht en eere neen!' hernam Fabian schielijk.

'Vraag daar mijne heeren de Staten naar!' merkte de barbier op, met instemming, 'zij ook weten het met exempelen te bewijzen, dat de afwezenden ongelijk hebben en aan 't slechte deel komen.'

‘Maar.... maar.... wat ik doch hoore!’ hernam Cosimo, ‘master Fabian! gij, heer! zoudt niet wezen van de volgelingen des Graven van Leycester! gij niet om hem in 't land gekomen....?’

‘Tegen hem in 't land gekomen,’ verbeterde Fabian. ‘Wist gij dat dan niet, dat ik en de mijnen hem haten met geheel ons hart, of waart gij ook dus simpel te meenen, dat die geheime vredehandel met Parma op zijn verlangen is ondernomen?’

‘Dus buiten zijn weten! tegen zijn wil!’

‘Niet buiten zijn weten, maar tegen zijn wil. Meent gij, dat dit eerste voor hem de grieve van het laatste verzwakt?’

‘Het verzwaart die zooveel als het hierna zijne houding tegenover de Nederlanders bemoeielijken moet. Dus ook aan die zijde bedekte klippen, waarop onze Grafelijkheid stranden mag.’

‘Mijne heeren, wilt doch wijs zijn! is dit eene conversatie om in een voorhuis te houden?’ riep nu de barbier. ‘Ik weet wel, in mijn winkel komt men kallen over alles, en de grootste snoevers komen hier hunne zwaarste woorden spreken, terwijl hunne tegenpartijders onder mijn mes zijn, doch dat is bij lichten dag, als geen verstandig man acht, op hetgeen dus uitgeschaterd wordt; maar dit zijn niet dan losse woorden; dit tusschen u is een spreken, dat verborgen zin heeft, en dat van daden wordt gevolgd; daarom stelle ik voor, master Fabian! ons bezoek uit te stellen, naar boven te gaan en een consistorie te houden, als de rechtgeloovige predikanten zeggen zouden....’

‘Rechtgeloovige predikanten na te volgen, daar ben ik de man voor!’ hernam Cosimo, met zulk een strakken ernst op het gelaat, dat een Oedipus zelf zich tevergeefs zou bemoeid hebben, er scherts uit te halen.

Maar Fabian, terwijl hij luchtig de trap opklom, riep hem lachend toe:

‘Daartoe zijt gij uit Piëmont herwaarts gekomen, niet waar?’

‘Gij hebt recht gesproken!’ hernam Cosimo.

Toen zij zich hadden neergezet rondom de tafel, in een ander gedeelte van het bovenhuis, dan dat door Fabian werd bewoond, zeide de barbier:

‘En nu, mijne heeren! laat ons ieder afzonderlijk ons gif en onze gal uitwerpen, om te zien wat mengsel van die gezamenlijke stoffen te maken zij, en oft het ook *panacea* kan worden tegen 't algemeene wee, daaraan de Geuniëerde Provinciën zijn lijdende.’

‘Wel, vriend! gij ook, gij haat den Graaf van Leycester?’ vroeg Cosimo, hem scherp in de oogen ziende.

‘Ik dien heer haten! voorzeker niet!’

‘Hij haat Leycester niet!’ sprak Fabian, ‘maar ik geef er u mijn woord op, dat hij alles doet en zal doen wat in zijne macht is, om hem te verkorten in macht, in gezag, in eere, en wellicht in leven, zoo die drie gezamenlijk niet al genoeg mochten blijken, en het eigenlijk leven uitmaken. Ontken dit, als gij durft!’

‘Waarom zou ik 't ontkennen? Dat is eene zaak, waarin wij beloofd hebben ekander te steunen en te handhaven.’

‘Maar welke reden hebt gij er voor?’ vroeg Cosimo. ‘Is 't ambitie, die u drijft? wilt ge verder komen? ook wat zeggens hebben in zaken van Staat? een Olivier le Daim worden....?’

‘Dan zou ik mijne zorg moeten besteden, om in de *gunst* des Graven te geraken; en het zou kunnen wezen, dat men bij den Graaf slagen zou, als bij Lodewijk XI; alleen dan moest ik met den stroom meegaan en dien niet tegenroeien. Ik weet zoo goed als een ander, aan wàt koorde men trekken moet om tot hoog-

heid te geraken; doch dat begeere ik niet: ik ben tevreden met mijn staat. Ik bezit meer wereldsch goed, dan een man alléén gebruiken mag, en vrijgezel gebleven tot mijn veertigste, gedenk ik nu wel niet meer mij met vrouw of kinderen te beladen. Maar kan men dan geene andere zorge in hoofd of harte hebben, alschoon men geen edelman oft heer is, maar slechts gering burger? Is het poorterrecht van eene stad als ons Utrecht, niet een rang, die zooveel eers inheeft als dienaar te wezen van een Vorst? En zijn de geschonden privilegiën van onze stad, onze verkrachte keuren, onze vertreden vrijheden niet al zoowel waardig, dat men ze trachte te veiligen of te wreken, al heeft men geene persoonlijke grieven tegen den schenner?'

En de barbier zag ernstig en droevig, terwijl hij dit zeide; en het was, of de trekken van zijn gelaat, die anders iets listigs en dubbelzinnigs hadden, innig en open werden, als lichtte hij een masker af van zijn gelaat, met het vrijer uitspreken zijner gedachten.

'En 't is de huichelachtige gunsteling van Elisabeth, die ze schendt en vertrapt, niet waar?' riep de vurige Fabian.

'Hij en zijne gunstelingen, hetzij met of buiten zijne voorkennis, maar altijd doch door zijne schuld; want een regeerder moest het weten, wien hij gebruikt en wat zij plegen, die hij door zijn vertrouwen macht en gezag in handen stelt. Leider! hoe zag het er in ons Utrecht anders uit, eer de rouwe Engelsche beeren met hunne plompe pooten ons onze welweerde stad zijn komen vertreden! Niets staat meer overeind, van wat toen zoo lustig prijkte. Vreemdelingen in de magistraat gebracht, de wethouderschap verkleind in eere, en gedrukt in vrijheid onder een tyrannischen Burgemeester! Een Brabandsche geus heerschende in onze Bisschopsstad! Onze gekorenen vernietigd; onze edelen gebannen; onze geestelijken ontwijd of 't onderst boven gekeerd; onze laatste

kloosters geplunderd; onze domheers- en stiftshuizen ledig, als lijken daar de ziele uit weggevaren is, of bewoond door de luiden zelf, die de eigenaars hebben verdreven. En toch, wat was dat een konstelijk en kostelijk samenstel, dat van onze Utrechtschen, uitgedacht door mannen zoo wijs als vroom, en gegrond op de diensten der burgers, en door zóóveel goud en zóóveel bloed gekocht en behouden! Ons poorterrecht, dat met adeldom gelijk stond, hoe deerlijk is er de reuke van af, sinds een Reingoud hier den meester heeft gespeeld, en ons gedwongen en gedrukt, als waren we nog onder Spaansche tyrannie? sinds de hulpbenden van den Engelschen Lord-Luitenant ons hunne musketten toonen, als wij onze bezworen perkamenten ophalen en Mylord North zijn degen in de schale legt bij iedere zaak, waar ons recht tegen Leycesters willekeurige aanhankelingen gewogen wordt?' De barbier zuchtte diep en liet mismoedig het hoofd op de handpalm rusten.

Fabian haalde even de schouders op en maakte tegen Cosimo een gebaar, als om hem te waarschuwen, die bui te laten afdrijven; maar Cosimo zag op hem, met meer ernst en met meer medegevoel, dan Fabian wachten kon.

'En dan ten leste, en wat alles besluit, maar ook alles dubbel verergert, die zonderlinge religievervolging, daar we hier mee gepijnigd worden.'

'Religie-vervolging hier in Holland? onder den Graaf van Leycester?' vroeg Cosimo met bevreemding.

'Ei ja, meester Christoffel is Roomsch! Wij zijn hier alle drie zoo tamelijk religie-verwanten, in zoover gij ook zoo iets hebt als een geloove.'

'Ja, in trouwe! zoo iets heb ik ook,' hernam Cosimo strak.

'Nu dan, zoo kunt gij 't raden, hoe het mij zwaar is gevallen,

wat hier is omgegaan. Ik ben nu Roomsch, ja, maar ik ben het niet altijd geweest. Mijne overouderen woonden hier al ten tijde van Bisschop David van Bourgondië; altijd zijn zij trouwe dienaren geweest van het Bisschoppelijk hof; één mijner oudvaderen zelfs was lijffelijk barbier en heelmeester van Bisschop Filips, en van zoon tot zoon is deze stand overgegaan tot op mijn vader toe, die den afstand van het Bisdom aan den Keizer heeft beleefd, en de eerste woelingen der Reformatie onder Keizer Karel en den Spaanschen Koning. Hoe 't zich heeft toegedragen, weet ik niet recht meer, maar mijn vader, die eene vrouw had getrouwd van de nieuwe religie, en die, alschoon Katholiek, een afkeer had van de Spaansche inquisitie - daarmee men de vrijheid onzer burgers dreigde, - begost langzaam tot hare opiniën over te hellen, en zonder tot openlijken overgang te komen, om opspraak te mijden, ging hij met haar ter preek en ten Avondmaal! Waarheid is, dat zulks te dien tijde hier in Utrecht ook zachtelijk en zoetelijk ging. Eene vrome Priester, meester Huibert Duifhuis, wist den haat der twistende religiën te stillen, en dus wel verstandig te werk te gaan, dat Roomsch en Onroomsch beiden gesticht werden door zijne wijze schikkingen, niet minder dan door zijne vrome sermoenen, zulks men geene afzwering behoefde, om in zijne Kerke communie te houden. Korts, hier tot Utrecht, in 't midden van den heftigsten strijd en twist, die elders heerschte, bloeide eene gemeente, die in liefde en eenheid eene eere Christi mocht heeten; en mij geheugt nog, hoe ik als knaap derwaarts werd geleid, en in die Kerke als jonkman mijne eerste stichting ben gaan zoeken. Mijne ouderen werden geconsidereerd als leden van die Kerke, en ik werd er werkelijk lidmaat, toen ik tot jaren van onderscheid kwam. Nu tot mannelijken leeftijd gekomen, komt daar op eens de vreemde Graaf met zijn gevolg

van harde, stijfzinnige Predikanten, van 't geen ze noemen: *de ware Gereformeerde religie*, en met één dwangbevel werd dit goed en vroom gebouw der St. Jacobskerke uitgeroeid. De predikers, weerdige opvolgers van vader Duif huis, werden gedwongen den weg der Geuzen-papen te volgen, oft de stad te verlaten; lot, dat de eerlijkste hunner onderging; maar nu de gemeente, de arme gemeente, gedwongen naar eene kerk te gaan, daaraf zij de gevoelens niet had aangenomen, daaraf zij de leeraars haatte of mistrouwde; eene gemeente, die niet meer een uitweg wist tusschen den harden dwang, die consistoriën en synoden opleggen, en aan wie toch nog ten deele Roomschgezind, de openlijke oefeninge der Roomsche religie werd verboden, en dus bezwaard als ten tijde van Alba die der Onroomschen; doch om voor anderen niet te spreken, ik was raad ten eind. Ik had eene belofte gedaan aan mijn vader, dat ik, om spijt en oneenigheid onder onze maagschap te mijden, mij nooit voegen zoude bij de Gereformeerde religie, en die, welke het midden hield tusschen deze en des Pausen Kerk, schortte men op.... Wat bleef mij over? Ik voegde mij bij de Roomschen, die nu in 't heimelijk hier nog religie oefenen; maar ik zwoer in mijn harte, dat ik alles vorderen zoude, wat betering kon brengen in dezen staat van zaken, en velen onder ons denken hierin met mij want het is God geklaagd. Wat de Unie ons waarborgde, wat de Prins ons eerlijk hield, wat zoovele goede en trouwe burgers hebben verdiend door offers van goed en bloed, dat onthouden ons de Graaf van Leycester en zijne satellieten. Hebben dan vele Katholieken niet trouw en van goeder hart de vrijheden des lands helpen verdedigen, dat men ze dus uitkrijt voor landverraders en prinsenmoorders, als ware ieder Roomschgezinde een Jezuïetsche Balthasar Gerards. Wat vrijheid hebben we hier nu boven de

Spaansche tijden? Wat helpt ons 't verschil, als geene Spagnoolsche kraaien pikken, maar Engelsche gieren plukken?'

'Korts,' riep nu Fabian, 'meester Christoffel is ontevreden, kent ontevredenen, en weet raad om voor zich en velen betere tevredenheid te winnen.'

'Dat wil zeggen: met hulpe van God en mijne heeren de Staten!' sprak meester Christoffel. 'Want dit vermeerdert mijne grieve; hier, onze stad, zoo vermaard en geëerd, om het grootdadige verbond, dat er werd tot stand gebracht, wordt nu heel Holland door uitgeluid voor een broeinest van ongeruste geesten en woelzieke landberoerders; daar wil een rustig burger en een goed patriot niet voor befaamd staan in 't gemeene vaderland, omdat een hoop baatzuchtige uitlanders zich verbonden hebben aan de heerschzucht van roofzieke helpers en hier allerlei soort van onraad drijven en het al onderst boven keeren.'

'Nu, nu!' viel Fabian in, 'de tijd zal komen, dat meester Christoffel in den Haghe goed aangeschreven zal staan, mits hij niet al te scherp zie op de keuze der middelen.'

'Alle middelen zijn mij nu één, van verraad af tot geweld toe!' riep de barbier heftig. 'Daar is een tijd geweest dat mijne consciëntie mij van sommige handelingen zou hebben afgekeerd, doch sinds die verwenschte samenspanning der Predikanten tegen onze St. Jacobskerke, sinds het uitdrijven van den edelen, gemoedelijken Taco Sijbrandsz., die mij tot deugd en plicht wist op te wekken, is 't of Satan zelf mij in den boezem is gaan huizen, en als door zijne macht gedreven, ga ik voorwaarts op dit duisteren pad.'

'Daarop ik u gezel en voorganger zal zijn, en Cosimo *mio* zal ons dáár een recht standvasten gezel strekken, meene ik.'

'Mijne diensten zijn aan wie ze koopt,' zeide Cosimo droogjes.

‘Nu, zoo willen wij zien koop te maken,’ riep Fabian; ‘dat ik geld hebbe, weet gij....’

‘Zoo goed, master! dat ik zelf.....’

‘Juist, *amico!* Maar luister, meester Christoffel! komt daar niet iemand de trap op?’

‘Ja, ik hoor voetstappen, het kan alleen mijn winkelknecht zijn; de ééne dienstmaagd, die ik houde, komt nooit hierheen; doch 't is beter dat hij u niet ziet; ga wat aan zij, zoo merkt hij u niet, als hij onverhoeds de deur mocht openen.’

Daarop hoorde men werkelijk eene frissche jeugdige stem den wensch uiten, dat Christoffel beneden zou komen.

‘Is 't een dringend geval? een voorname klant?’ vroeg de barbier.

‘'t Is de welwaarde leeraar Gideon Florensz., die zegt u onverwijld te moeten spreken.’

‘Ik dacht, dat ge gansch geene conversatie hieldt met de huiskamer!’ sprak Christoffel.

‘Ik ga tot hem, ik kom terstond; leid hem al vast in de huiskamer!’ sprak Christoffel.

‘Ik dacht, dat ge gansch geene conversatie hieldt met de nieuwe Utrechtsche leeraren?’ vroeg Fabian met iets, dat zweemde naar wantrouwen.

‘Zoo is 't, maar deze is een gansch andere dan de anderen.’

‘Een bondgenoot?’ vroegen beiden tegelijk.

‘'t Kan er van worden, maar hij komt nu om particuliere zake, als ik gis, en ik kan hem niet laten wachten. Ziet ge wel, master Cosimo! dat de dag en 't uur niet goed waren, want ik moet onze samenspreking nu toch uitstellen, en wat ge verlangt, hebt ge nog niet.’

‘Dat uitstel brengt geen roest aan!’ sprak Fabian; ‘en ik

ben nu zóó goed onkenbaar, als mij door mijn vriend Cosimo gebleken is, dat ik zonder zwarigheid met hem een keer door de stad kan doen, en hem zoo al gaande wat nader onderhouden.'

'Mij is 't goed!' zeide Cosimo; 'meester Christoffel zal mij dan straks wel geven wat ik noodig heb uit zijn winkel.'

'Die staat tot uw dienst.'

Alle drie gingen nu de trap af; de barbier zijne huiskamer in, waarvan hij de deur terstond achter zich sloot; als bij afspraak, en door eene zelfde beweging bleven de andere beiden daarvoor stilstaan en luisterden. Ze hoorden eene zachte, maar liefelijke stem op zwaarmoedigen toon spreken;

'Ik schame mij, meester Christoffel! dat ik opnieuw behoefte heb aan uw dienst.'

'Laat u dat niet hinderen, welwaarde heer! Meent gij de éénige te zijn, die in deze tijden een omweg moet gaan om tot zijn doel te komen?'

''t Is een omweg! en dat is al te veel,' werd er geantwoord met een zucht; maar daarop begonnen beider stemmen nog meer te dalen, en de luisteraars verwijderden zich, minder uit bescheidenheid dan wel uit wanhoop meer te hooren.

Hoofdstuk III.
Mevrouwe Prouninck.

‘Houd het met den moed, Wijndrik! en frons niet dus somber den wenkbrauw. Het meiske trekt niet uit de wereld, noch wordt ze ontvoerd door Turk of Spagnool, als ze voor een dag of wat naar 't slot te Brakel reist, om er het zoet gezelschap te genieten van jonkvrouwe Odilia en van de overige joffers en gastvrienden daar aanwezig!

En de vrouw, die dit zeide op goelijken, opbeurenden toon, legde zachtkens de hand op den schouder van hem, wien ze toesprak, een jonkman, die werkelijk in somber gepeins en met gefronsd voorhoofd aan een vensterraam stond uit te kijken, met een zeker doelloos staren, dat van geen kalmen, blijmoedigen geest getuigde.

‘Ge hebt gelijk, mijne goede vrouwe! eene ontvoering is het niet, en evenmin is het eene ondenkelijk groote reize, die Maria ondernemen gaat, hoewel buiten de grenspalen van de provincie. Het slot te Brakel ligt maar een paar dagreizen van hier!’ antwoordde de aangesprokene, doch met iets pijnlijks en gedwongens in den toon, en daar hij zich omgekeerd had bij dat

antwoord, zag zij tegelijk, hoe geen enkele glimlach de strakheid zijner trekken verhelderde; ook vervolgde zij met een zacht hoofdschudden.

‘Lieve deugd! zoo groote mistroostigheid om zoo lichte zake, en voor zoo vroed en degelijk een jonkman als gij! Wien zou 't invallen, dus van u te denken? Hoe klagelijk stond het dan met mijn gemaal en andere heeren van Staat, als ze zich alle tegenheden en bezwaren des levens dus moesten aantrekken!’

‘Wel, mevrouwe! ik geloof, dat ik abel ben, de lasten van 't openbaar en burgerlijk leven al met dezelfde gelijkmoedigheid en koelzinnigheid te dragen als eenig ander, alleen hier is het ietwat anders dan uiterlijke last of ambtsbezwaar; dit betreft het hart.’

‘Ei wat, het hart! Het hart moet bij u dan wel over weekhartig zijn, of gij verwent het te zeer; een kwaad verloop van korte dagen, die gij zult hebben over te brengen, gescheiden van het zoete kind....’

‘Neen, het zijn niet die dagen afzijns, waar ik de meeste grieve in vind,’ hernam Wijndrik, met eene haast, als wilde hij er meer bijvoegen; doch plotseling hield hij zich in, en zij moest vragen:

‘De plaats dan, werwaarts zij zich begeeft? of de luiden, daarmee zij er verkeeren zal?’

‘Dat komt er bij, ik ben geen bekende van haar gastheer en vrouwe; en onder de jonge luiden, die er samenkomen, mogen er licht dezulken zijn, daar ik mijn dierste pand niet het liefst mee vertrouwen zou; maar toch zie ik ze liever dáár dan bij de festijnen, die in dezen tegenwoordigen tijd in de steden gegeven worden, en die men toch door onze jufferschap van goede geboorte en goede zeden hanteeren ziet.’

‘Gij spreekt naar mijn hart, Wijndrik! ik voor mij heb het altijd nut en voordeelig gehouden, dat eerbare jonge dochters haar genoegen in huis vonden, of voor 't minst onder malkanderen in zoete zedige vermaken; zoo was 't in mijn jongen tijd - jonge meiskens gingen niet op festijnen of gastmalen, of het moest al een bruiloft zijn of een familiemaal, maar vorders liet men het somptueuse gastreeren aan mannen en gehijlikte vrouwen over, en nog was 't eene zeldzaamheid voor de laatsten; nu is 't anders, en niet beter naar mijn verstand, maar dat komt van al die Brabanjers en Vlamingen en andere uitlanders, die hunne half Spagnoolsche, half Fransche zeden herwaarts overbrengen; eene vermenging, die den Neerduitschen landaard gansch niet voordeelig is; schoon dit opiniën zijn, waarvoor ik bij mijn man niet durf uitkomen, die licht zou meenen, dat het op hem sloeg, omdat hij uit den Bosch is, en vrij wat meer Engelsche costumes heeft doorgedreven in ons huis, dan in een Hollandsch huishouden pas geeft, naar 't mij voorkomt. Veel daarvan is ook buiten zijne schuld en door toedoen der omstandigheden bij ons ingeslopen. Als men gestaag gasten en vreemdelingen over huis heeft, kan men naar eigen believen niet meer leven, zonderling niet als 't luiden van aanzien zijn, en dezulken, die men ontzien moet, en daar heer Killegrew hier altijd zijn logies neemt, zoo vaak hij tot Utrecht vertoeft.... Doch zie, ik dool af met mijne redeneering; ik meende alleen te zeggen, dat ik één met u denk op het punt van 't lichtvaardig leven onzer hedendaagsche juffers, en dat wat des levens verdrietelijkheden aangaat, elk de zijne heeft. Spreek daarom vrij voor mij de uwe uit!’

‘Oordeel er zelve af, oordeel hoe het mij zijn moet, als gij even mijn geval overziet. In Louwmaand van 't verloopen jaar

wil het vriendelijk geluk, dat ik bij ongewachte ontmoeting met u en heere Prouninck de kennis vernieuwen mag, die mijne overleden ouderen en gijlieden met den anderen hebt gehad. Ik leer Maria kennen en liefhebben, als noodwendig volgen moest. Ik win het hart van het lieftallig meiske; heer Prounink merkt dat op zonder blijke van spijt of tegenstand; gij, mevrouwe! geeft mij vriendelijk steun, en toont mij te allen tijde in uw huis zóó goed gelaat, dat het mijne som van hope vermeerdert. Ik heb zekerheid van uwe bekendheid met mijne afkomst, met mijn stand, mijne vooruitzichten in de wereld, de mate van aardsch goed, daar 's Hemels gunst mij mee bedeeld heeft. Mijne inborst en mijne gezindheid omtrent de religie zijn u gebleken bij dien omgang; gij kondt dus destijds weten of ik *al* dan *niet* paste voor uw kind.... Het scheen wel van ja; want, toen ik ten leste uit Utrecht trok, was het wel zonder formelijke toezegging, maar toch met goede hoop, gefondeerd, als het scheen, op zulke grondvesten van genegenheid, als niet altijd uitgesproken beloften verzellen. Dat was toen; nu zijn we weer in Louwmaand, maar van een nieuw jaar. Ik keere met een vreugdig gemoed, vol goede ontwerpen; wat voormaals niet dan uitzichten waren en verwachtingen, is tot wezenlijkheid en vaste verzekerdheid gerijpt. Ik ben advocaat bij 't hof te Leiden; ik heb alreede aanspraken en diensten, die gelden bij den Hove van Holland; ik heb verwanten en protectie te over; het eerste ambt, dat openvalt en naar mijne conveniëntie is, ligt te mijner beschikking; mijne liefde voor Maria is onverzwakt gebleven, veeleer toegenomen; mijn wandel in dien tijd is doorgaand gericht geweest naar de beginselen, die ik eenmaal had aangenomen en die ik nooit voor u had verloochend. Zoo keere ik - het is waar, met eene zending en om zaken, maar toch om on-

der dat schild te zekerder te gaan. Ik kom herwaarts, in uw huis met intentie te spreken over 't hijlik.... en 't eerste, dat ik hoor, is, dat Maria reisvaardig staat om de week van Drie Koningen over te brengen op het huis te Brakel, om niet te spreken van de dagen, die er licht nog toegevoegd worden..... Nu vrage ik, of dat eene zwakke teleurstelling is en eene lichte zake te achten?'

'Overzeker! eene vroolijke verrassing was het niet; maar dat is het dan ook al, en als 't nietwes anders is, dat u schort...'

'O! had ik zekerheid, dat het nietwes anders ware, ik zou 't licht overzien, maar dat vreemde heengaan, nu ik kom.... Ik vreeze, dat men hier jegens mij van opinie veranderd is; op Maria heb ik wel goed vertrouwen, maar - meester Gerard....'

'Bezin u doch en denk er aan, dat gij niet waart gewacht.'

'Meester Prouninck wist, dat ik in stad was, hebbende hij eene conferentie met mij gehad, om zaken op het raadhuis....'

'Ei, dat zal hem ontdacht zijn. Hij heeft zooveel en velerlei in 't hoofd; bewijs is, dat hij u ontving als een, dien hij niet kende.'

'Een bewijs, dat mij een kwaad *omen* is, mevrouwe! Een huisvader herkent altijd den jonkman, dien hij in goeden ernst tot schoonzoon begeert, wel.'

'Bij ordinaire personen en omstandigheden moog dat waar zijn, jonker Rueel! maar aanmerk doch in welke tijden en in welke woelingen wij verkeeren, zonderling wij hier tot Utrecht. Schier elke dag brengt nieuwe zwarigheden aan en nieuwe verwarringen; niet één dag is den anderen gelijk en op morgen kan men niet afgaan, naar wat gisteren was; die zich heden ter ruste legt als een geëerd burger, kan morgen ontwaken als veroordeeld banneling; die in zijn huis volle vrede meent te

hebben met al de wereld, treedt daar buiten, en vindt zich gemengd in twisten en diffusiën met zijne medepoorters, met geburen, met magen, met groote heeren.... Die met zijn Bijbel en psalter in de hand in vromen zin opgaat naar 's Heeren huis, en hope heeft geen slechter Christen te zijn dan een ander, zit er neder en hoort zich verdoemen en verketteren, als ware hij paapsch of turksch. Waaruit eigenlijk die discoorden ontstaan, en wie 't naaste bij 't recht is waar er zoovelen twisten, zou ik u niet konnen zeggen; zelfs zoo iemand dat kon zou 't mij wonder doen. Voor mijn brein is het al te hoog, en lijdelijk toezien is meest mijne zaak, vermits ik er niet in betrokken ben, maar mijn man zooveel te meer; mijn man heeft van dat alles geene ruste gehad sinds maanden en maanden. Gij spreekt van Louwmaand 1586, dat was juist de aanvang van die zware en rustelooze tijden, daar we nu in leven. O! het geheugt mij nog heel goed, kort na de blijde inkomste van Zijne Doorluchtigheid, den Graaf van Leycester, in deze landen. In 't eerst ging het goed, geloove ik; althans men hoorde niet dan van vreugdigheid, festijnen en feestelijke begroetingen. Tot van den stoel hoorde men het afkondigen, dat de groote voorstander van de ware Christelijke religie in 't land gekomen was, om een nieuw Israël op te richten in deze Nederlanden, met richters en profeten als ten tijde van Koning Saul; maar, Duren is eene mooie stad! en welhaast hoorde men kallen van misvernoegte, meer dan ik nu bepraten kan. In 't eerst dacht ik: Gerard zal daar wel buiten blijven; om den broode behoeft hij niet naar een ambt te jagen, en wat eer en invloed betreft, die houdt hij hier in Utrecht genoeg, door de menigte luiden, die hij werken laat en brood geeft, maar eilacen! welhaast ondervond ik het anders. Van 't oogenblik af dat Mylord hier in Utrecht

kwam, is daar mijns erachtens in de gansche Zeven Provinciën geen man meer gemoeid of vermoeid, meer verwikkeld en gekweld, door al die differente moeiten, geschillen en werkzaamheden dan mijn Heer; nooit kon er een zijn, die zich dat alles meer met hart en ziel aantrekt, en die zich dus lijf en geest daarom afslooft. Wat al poene, wat al streven, wat al tegenstand en smaad, heeft hem dat al niet gegeven? Dan waren 't conferentiën met heere Reingoud en met de predikanten; dan weer reizen en trekken naar den Hage, naar 't leger, naar Dordt, het halve land door, dan weer troebelen hier binnen de stad, waarbij hij te doen had met burger-hoplieden, met soldaten, met poorters, met hooge heeren, en waarvan 't mij altijd dankstof gaf, als hij er lijf en leven afbracht.... Korts hij werd lid der Staten voor Utrecht, maar toen is 't arme leven eerst recht aangevangen. De één wil hem daarvoor aannemen, de ander weigert hem er voor te erkennen; bij sommigen wordt hij geëerd en gevreesd als een Vorst; anderen smalen en smaden hem, en zouden hem in het gezag beknibbelen waar ze kunnen. Eindelijk bij het veranderen van den magistraat, is hij voor burgemeester verkozen. Maar ook dat bracht nieuwen strijd; aan dat dwarsdrijven en tegenkanten is geen einde; meent hij het hier gewonnen te hebben, dan is 't weer met de Staten en de gekorenen, sommigen nooden, ja dwingen hem zitting te nemen, en zich te handhaven bij zijn recht, alsof het land aan zijn steun hing; anderen willen hem niet dulden in de vergaderingen, en drijven hem uit als ware hij boef of scharluin. Dat een man als Gerard Prouninck daaronder niet lankmoedig blijft, en dat zijne huisvrouw van dat alles den weerstoot krijgt, zonder dat zij weet uit welken streek de wind waait, dat verstaat gij zonder klaarder bericht; maar ik zeg dat niet om te klagen. Wel gaarne deele

ik leed met hem, die mij in zijne jonge jaren hart en minne schonk, en die mij op rijperen leeftijd van zijne eer en fortuin deelgenoot maakt. Ik zeg dit alléén om u voor te houden, dat gij het van een man die in zulke beslommeringen leeft, niet al te vreemd moet vinden, en het hem niet ten kwade duiden, zoo hem de trekken wat ontdacht zijn van een jonkman, die in 't vorig jaar om zijne dochter kwam vrijen, en zoo hij wat vervreemd en koud aanzicht toont aan een, dien hij vroeger met goedigheid placht te voorkomen. Menschen zijn zoo: zonder achterdenken volgen zij de wisseling der tijden.'

'Juis daarom; juist dat is het wat ik vreeze, mevrouwe Prouninck!' riep nu Wijndrik, die misschien met nog meer ongeduld naar den omslachtigen gang harer rede had geluisterd, dan de lezer, die in zijn recht was, om haar over te slaan. Hij had het zijne moeten verbijten: het was niet het oogenblik voor hem, om de gunst der dame te verliezen bij gebrek aan toegevendheid voor hare kennelijke behoefte, zich eens lucht te geven over een toestand die haar zelve moeite deed.

'Gij hebt daar uitgesproken wat mij het harte beklemt, als werd het genepen met schroeven. De tijden en tijdsgelegenheden hebben zich gesteld tusschen den goeden wil van mijn heere Prouninck en mijne wenschen; hij is te mijwaarts veranderd, en toch diezelfde drang van een moeielijk heden en eene bange en onzekere toekomst, maakt het mij wenschelijk om mij spoedig en door een vasten band te vereenigen met die gezellinne, die ik éénigliijk geschikt achte mij op den langen levensweg zoet en zalig te verzelschappen - de éénige, waarmede ik dien wil vervorderen, dat ik mij tracht te verzekeren van haar bezit voor altoos, door een onverbrekelijken band, opdat zoo daar later verdeeldheden ontstaan tusschen Provinciën, en Provinciën, geslach-

ten en geslachten, tusschen burgers en inboorlingen van 't zelfde land, zij toch vereend mogen blijven, zij toch elkanders troost en steun mogen zijn, die door trouwe liefde en onscheidbaar huwelijksrecht aan elkander verbonden zijn. Zij althans kunnen toch samenblijven, en lief en leed deelen, en lot en toekomst gelijkelijk braveeren. Ik voorzie het kwade, en daarom zoude ik zoo gaarne het goede, dat ik heb te bieden, deelen met uw kind!'

'Onder Gods zegen zult gij dat eenmaal,' hernam mevrouwe Prouninck, 'gij weet, ik blijve aan uwe zijde, ware 't ook, dat uwe vreeze grond had. Het is zoo, meester Gerard is absoluut heer in zijn huis, maar.... moeders hebben toch altijd wat zeggens in het hijlik harer dochters.'

'Tot mijne troost, zal ik dat woord gelooven, maar och! of ge uwe stem hadt laten hooren tot uitstel, zoo niet tot gansch afstellen van die onzalige reize....'

'Prouninck zelf had dien tocht vastgesteld en aan Maria smakelijk gemaakt; der jonkvrouwe van Brakel was het toegezegd, die het meiske in groote genegenheid houdt, en zoo was het verschikken moeizaam, het ontraden ondoenlijk, en meester Prouninck staat doorgaand te vast op zijn wil, om door tegenspraak niet tot sterker volharden te worden uitgelokt; maar had ik het vroeger kunnen weten.... dan was er licht ietwes aan te verhelpen geweest; nu wordt dat doordrijven, ondanks zijn voorweten van uwe komst, mij ook wat raadselachtig.'

'Ik wil er de oplossing van hebben,' sprak Wijndrik ernstig en vast.

'Dat is uw recht, en ziet gij, mijn gemaal is een man, die wel voor zijne daden en voornemens durft uitkomen, hoe ze anderen ook mogen tegen zijn; vraag hem ronduit af, wat gij

noodig hebt te weten, en hij zal u rondborstig antwoorden; wees daar zeker af!'

'Ik betwijfele dat niet. Ook had ik de vraag reeds gedaan, in 't oogenblik dat Maria zich bereidde voor de afreis, ware niet de jonker van Brakel tegenwoordig geweest en bij ons gebleven, tot ze met hun drieën te paard zijn gestegen, in zulker voege, dat ik niet eens mijne liefste ongestoord vaarwel heb kunnen zeggen....'

'Ik bekenne, dat is hartkrenkend, maar 't is voorbijgaand leed; en ik acht niets verloren. Luister, wat gij te doen hebt: Overras meester Gerard met uw voorstel; hij is nogal gulgauw in 't antwoorden, en hij heeft maar één woord; accordeert hij u 't meiske, al ware 't in verstrooiing, zoo zal hij 't houden, al kwamen daar andere overwegingen in den weg....'

'Zoo wil ik, en zoodra het zijn kan; want ik heb haast mijn vonnis te hooren. Vindt gij 't goed, mevrouwe! ik wacht uws gades thuiskomst af....'

'Dat kan licht, want hij zou Maria en hare speelnooten alleen maar geleide geven tot buiten de poort, en haar verder, onder 't geleide van jonker Anthonie en zijne knechten, wel betrouwd achten; maar daar valt mij iets in.... Is nu zijn haastig antwoord "neen", dan zou tusschenpraten van mij, of bemiddeling door wien ook, niet meer van bate zijn.... en....'

'Hoe knoopen wij dan den draad der vriendschap weer aan?' viel Wijndrik in; 'neen, dat ware te veel gezet op één worp.'

'Omzichtig te werk gaan is veel beter, al duurt het langer, al is wachten pijnlijk. Zoo laat aan mij over, behendiglijk den gang zijner gedachten na te sporen! Ontdek ik wat goeds voor u, dan wordt uwe taak licht en zoet; moet ik het kwade hooren, dan zal het nog aan u staan eene proeve te wagen en den

weg tot zijne jongste te vinden, door het één of ander te doen of te laten, dat hem inneemt, en voor u wint, doch dat heb ik niet noodig u aan te wijzen; een verliefde is altijd rijk aan vindingen, en uw hoofd is zoo goed beraden als uw hart warm is.'

'Och, mevrouwe! hoe gij goed zijt voor mij! Gij zijt mij nu reeds als eene moeder!' riep Wijndrik getroffen; maar, terwijl hij nog sprak, kwam een bediende in livrei aandienen, dat haar draagstoel gereed stond.

'O! ja! ik had dat vergeten, ik moet nog een pleegbezoek afleggen bij mevrouwe de Gravinne van Nieuwenaar. Gerard heeft het mij zóó aanbevolen! Lacen, eilacen! wat al ceremoniën moeten er door mij geobserveerd worden, sinds mijn man in de magistraat is.... 't Is nauw meer te vereenen met een geregeld huishouden.'

De jonge man vroeg zich de eer, haar in dat voertuig te helpen. Bij het afstijgen van een breeden steenen trap, die uit de 'oppersale' naar het benedenhuis leidde, ontmoetten zij den heer des huizes zelf. De blik, dien hij op Wijndrik wierp, en die niet slechts zijne verwondering scheen ter bewijzen dat hij hem nog aantrof, maar zelfs zijn misnoegen daarover, was niet heel geruststellend voor een minnaar;.... maar wat hij sprak verzachtte dien indruk toch wat; want hij zeide hem:

'Op morgen moet ik Friesche en Geldersche heeren ter maaltijd ontvangen, wilt gij ook mijn gast zijn, heer van Rueel! zoo 't anders met uwe plannen strookt?'

'Men begrijpt, met welke drift die noodiging werd aangenomen, al was de drang niet sterk en de woorden niet uitnemend hoffelijk.

Toen wendde zich meester Gerard tot zijne vrouw.

'Mevrouwe! met uw welnemen, stel uw uitgang voor heden

af; ik heb u ietwes van aanbelang te zeggen.' En hare hand nemende, voerde hij haar met wat haast de trap weder op; daarna gaf hij Wijndrik nog eenige schreden geleide, en liet het toen, na eene koel hoofsche buiging, aan de zorg zijner bedienden over, om hem uitgeleide te doen.

Hoe mevrouwe Prouninck hare plichten verstond als huisvrouw en moeder, en als levensgezellin van een ondernemend, eerzuchtig man, hebben wij zoo ten naastenbij kunnen opmaken uit het voorgaand gesprek. Nu zij nevens haar gemaal stond in zijn schrijfvertrek, werwaarts hij haar verzocht had hem te volgen, moeten wij tot volkomene inlichting over hare persoonlijkheid er nog bijvoegen, dat zij ook naar het uiterlijke eene volmaakte wedergade was van haar gemaal. Eene kloeke, deftige vrouw, op veertigjarigen leeftijd, nog frisch en bloeiend, met een behagelijk gelaat, dat boeide meer door openheid dan door fijnheid van trekken, met een groot helder blanw oog, dat meer stout stond dan smachtend, maar dat toch niet gloeide van onedele hartstochten. Zuiver roode lippen met een gullen glimlach, die de grootte van den mond deed vergeten, kastanjebruin haar, waarvan de gladde, nette scheiding nog even uit de stijfgeplooide kant van een fijn linnen mutsje te voorschijn kwam; een volle blanke hals, te jammerlijk door den weidschen plooikraag omtogen; handen die poezel en wit genoeg waren; maar zij hadden het gebrek, dat men meer bij Hollandsche vrouwen ziet, ze waren te groot. Deze dame nu, gedost in gebloemd zwart fluweel, op keurs en schouders gegarneerd met sieraden van goud en edelgesteenten was, als men denken kan, voor den fieren, kloeken, prachtlievenden Prouninck eene vrouw, die hij zich opnieuw onder duizenden zou gekozen hebben, ware ze niet reeds een groote twintig jaren de zijne geweest.

We willen daarmede niet beweren, dat geheel die twintig jaren in onverstoorbare eenstemmigheid waren doorgeleefd, maar ze waren beiden lieden van gezond verstand, die zonder overdreven romaneske eischen hun echtelijken band hadden geknoopt, en die dus elkanders gebreken en zwakheden, waar ze die voelden en opmerkten, ieder op eigene wijze, droegen of er zich tegen weerden, zonder dat de vrouw zich een miskend en verdrukt wezen achtte, of de man dacht, dat eene andere vrouw zich nog meer moeite zou getroost hebben, om zijne levensvreugde te verhoogen of zijne luimen te dragen. Op dit oogenblik zelfs is er eene wolk aan hun hemel, waaruit wel een storm kan losbarsten, en mevrouwe Prouninck, hoewel ze nog niet weet, uit welken streek die voortkomt, voelt reeds dat ze zeil moet reven; want ze kent het opbruisend karakter van haar echtgenoot van buiten, en weet, dat zoo'n passaat uitwaaien moet, eer ze met hem zee kan bouwen op hare gewone wijze; het zijn hare eigene uitdrukkingen; want, dochter van een zeehandelaar, en in eene Zeeuwsche havenstad geboren, zijn der zeelieden uitdrukkingen haar gansch niet vreemd, en zij is de éénige niet, die het huwelijksleven bij eene zeevaart vergelijkt. Ze zwijgt dus, en terwijl hij met flikkerende oogen en een hooggekleurd gelaat zich in zijn armstoel werpt, en bij het driftig aanschuiven daarvan eenige papieren van zijne tafel heeft gestooten, neemt zij met koel beraad een zilveren inktkoker in hare hoede, die bijna in 't zelfde lot had gedeeld, en zegt alléén:

‘Hebt gij mij veel te zeggen, Gerard? dan zal ik mij zetten; schoon het bezoek bij mevrouwe van Nieuwenaar op uw begeeren was, het ligt er niet bij, of 't kan wachten, ware 't een uur.’

‘Al duurde het tien jaren, het zou licht niet te lang uitgesteld wezen.’

‘Neen, dat is mij te lang om te staan,’ hernam mevrouw, en nam een stoel recht tegen hem over.

‘Zoolang ik niet beter weet, wat die Nieuwenaar in zijn schild voert, en als ik niet met meer zekerheid kan verstaan, oft hij *vóór* of *tegen* ons is, acht ik het beter, dat mijne vrouw geene communicatie houde met de zijne.’

‘Hebt gij 't tegen Zijne genade van Nieuwenaar? nu, in den tijd met de papieren van Buis haperde het ook al tusschen u. Toch waart ge verzoend, als bleek uit uw begeeren, dat ik de Gravin bij gelegenheid van 't nieuwejaar mijne plichtpleging zou gaan brengen.’

‘Ga liever in de aanstaande week naar het banket der Prinses Chimay, daarvan u de noodiging geworden zal.’

‘Nu mijne dochter van huis is, maakt het voor mij niet zooveel uit derwaarts te gaan; anders,... gij weet mijn opinie over die hooggeboren vrouwe. Ik noeme haar eene prinselijke *courtisane*, want ziet ge, Gerard! eene vrouw, die gescheiden leeft van haar man, en die diens ondanks open hof houdt voor mannen en vrouwen beiden, is niet veel beters dan dat,’ zei mevrouw Prouninck, met eene vastheid die bewees, dat ze hare opinie hier niet dacht op te geven; ze kon dat met te meer gerustheid, omdat deze op grondvesten rustte, die een gemaal als hij te voorzichtig was te ondermijnen; ook antwoordde hij:

‘Ik heb geen lust, met u over de waardij van die vrouw te strijden; denk over haar zoo ge wilt, mits ge u jegens haar gedraagt naar mijn wil; daar gaan wel andere dingen om, die mij 't hoofd warm maken.’

‘Wel spreek het dan uit, mijn beste man! dat zal u verluchten, en men ziet het u aan, dat gij 't hoog noodig hebt. Is 't weer iets als verleden, toen ze zeiden, gedwongen te zijn, de secretarie open te breken?’

‘'t Ware mij wenschelijk, zoo het iets dergelijks ware; want toen kon ik naar recht en met reden geweld gebruiken tegens obstinatie en onrecht. Toen wist ik, wat ik te doen had en wie mijne vijanden waren; nu ben ik zonder raad, daar ik niet weet, wat men tegen mij onderneemt, noch wie mij vrienden of vijanden zijn; doch wat ga ik mij bemoeien met u te onderrichten! De zaken zijn niet van uwe competentie; maar van de personen en hunne intentiën weet ge licht meer dan ik!’

‘Gij deunt er mee, Gerard! wat heb ik van doen met de luiden, die u tegen zijn?’

‘Dat vrage ik mij ook en niettemin is 't waar, daar ik u zooeven samenvond met één van hen; zekerlijk, na eene intieme conversatie moet ik het wel voor waar houden!’

‘Maar, Gerard! hoe komt ge daarop? Dat was immers Wijndrik Rueel, die hier zijn bezoek is komen brengen, daar gij bij waart; dat hij niet zoo spoedig ging als gij haast hadt af te breken, is wel vergefelijk en allerminst bewijs van vijandschap voor u of de uwen. Dat ik daarna een onderhoud met hem had, was dat kwaad? Is dan niet Wijndrik Rueel het petekind van mijn lijfelijken broeder? Hebben dan niet mijne magen te allen tijde in de beste en oprechtste vriendschap geleefd met zijne ouders tot hun dood toe, zulks dat mijn broeder nog toeziende voogd is gebleven over zijne zuster Ada? En in 't eind! is niet Wijndrik Rueel dezelfde jonkman, die in 't verleden jaar hier was bijkans als een kind aan huis, en dien gij altijd uitnemend goed gelaat hebt getoond op zulke wijze zelfs, dat gij geacht werdt aan te moedigen....’

‘Neen, die Wijndrik is dezelfde niet meer, of liever diezelfde Wijndrik is nu voor mij gansch wat anders, 't Is meester Rueel, gecommitteerde door de Staten van Holland bij den Grave van

Nieuwenaar; die meester Rueel is voor mij de vertegenwoordiger van mijne bloedvijanden, - de persoon, die deelt in hunne raadslagen, die van hunne opiniën is, die hier is om onderhandelingen door te drijven, die mij krenken in mijne teerste belangen, en hetgeen mij meest grievend moest zijn, komt steunen en bevorderen; en om het lichtste te zeggen, die datgeene brengt, wat ik met al mijne kracht zou willen weren; om niet het ergste te denken, dat hij conversatie zoekt met mijne huisgenooten om ten profijte van zijne zenders met hunne simpelheid zijne winst te doen, en wel blijde zal wezen op die wijze als spie in te dringen in mijn huis.'

'Ei wat, Grerard! dat zijn louter inbeeldingen van uwe vertoornde zinnen. Maar nu is 't mij klaar, waarom gij hem zoo slecht gelaat hebt getoond bij deze wederkomst.'

'Aan een goed uiterlijk heb ik het niet laten gebreken, naar 't mij toeschijnt; want ik ben van gevoelen, dat men, vooral jegens een vijand met groote omzichtigheid handelen moet. En mij dacht, ge kondet tevreden zijn over mijn onthaal aan uw gunsteling; heb ik hem niet aan mijne tafel genood?'

'Nu, daarvan kan ik u de verzekering geven, gij hebt daaraan voor dezen genood, en zult er na dezen ontvangen, die er met minder goede intentiën te uwaart aanzaten, dan Wijndrik Rueel, en dit kan ik op mijn woord verzekeren, Wijndrik verlangt niets zoo vurig als in uwe genegenheid plaats te krijgen, en ik voor mij geloove, dat wel verre van uwe ontwerpen te hinderen, bij zijne beste vlijt en meeste naarstigheid zal doen om uwe wenschen te steunen en zich aanspraak te verwerven op uw dank.'

'Ei, mevrouwe! ge zijt wel al vrij goed onderricht van de intentiën en voornemens van mijnheer den gecommitteerde der Staten.'

‘Neen, heer! van dien wete ik niets; met dien heb ik geene de minste gemeenschap, maar ik wete, dat Wijndrik Rueel zóó goede gezindheid heeft jegens ons, dat hij aanzoek meent te doen om de hand mijner Maria, gelijk wij hem in 't vorig jaar hoop gave op réussite van dien.’

‘Dat moogt gij gedaan hebben, vrouw! ik voor mij wete niet iets daaromtrent beloofd te hebben.’

‘Beloofd - beloofd - dat is zoo een zwaar woord; maar toch is er eene wijze van zien, hooren en zwijgen; van heusch gelaat toonen en wat daar meer zij, die voor toezegginge mogen gelden. Dezulken zijn er wel door u gegeven aan hem. En als ik zeide, hij niet veranderd zijnde, zou 't schande wezen, zoo wij het waren.’

‘Als hij van toezegginge spreekt door mij gegeven, doet hij dat om een strik over mij te werpen, en is hij al niet veranderd, als gij zegt, voor ons kind, hij is het voor mij; hij is voor mij een andere, en ik ben ook wel zeker een andere voor hem.’

‘Dat is schade en schande genoeg, Gerard! Wijndrik was in alle deelen voor Maria een goed partuur.’

‘Dat kan wel zijn, en toch wil ik hem niet als schoonzoon....’

‘Ik geloof, dat Maria hem wel genegen is....’

‘Ik zeg daar niet tegen; maar ik ben niet van zins, den gezant en den dienaar mijner vijanden aan mijn huis te verzwageren. Politiek als familiebelang verbiedt het.’

‘Ik meende juist, dat gij heeren van Staat! die zoo druk het woord: *Staatswijsheid* op de tonge hebt, haar gehoor zoudt geven en van den dienaar uwer vijanden door verwantschapskracht uw bondgenoot maken.’

‘Dat zou niet kwalijk wezen, vooral daar mij bondgenooten

noodig zijn; alleen, daar ik de verzekering heb, dat dit nooit wezen zal....'

'Zie doch, hoe hebt gij die fraaie verzekering gekregen?'

'Vooreerst heb ik haar uit mijne kennis van 't karakter en de opiniën van Wijndrik, vorders uit den aard zijner zending te herwaarts, die men alléén aan een welvertrouwd persoon zou geven, en eindelijk, omdat ik mij alreede met hem gebotst heb op den raadhuize.'

'Dat hem zeer heeft bedroefd en ontrust, als hij mij heeft geklaagd.'

'Zeker! Nu, dat is geen kwaad voorbeduidsel,' hervatte Prouninck half ironiek, half oprecht. 'Zoo heeft hij er ten minste consciëntie van, dat hij zich zelf het eerst benadeelt met mij te dwarsdrijven.'

'Zeg het mij oprecht, Prouninck! als hij het meiske vroeg, zoudt gij 't hem weigeren?'

'Hebt ge die vraag van hem in last?'

'Mij dunkt, eene moeder mag haar doen op eigen gelegenheid, Gerard!'

'Aannemen voor schoonzoon kan ik hem niet, de tijden loopen er niet naar.'

'Ik achte het juist, in zware tijden, als deze, zake te wezen, zijne dochter te voorzien van een goeden man.'

'Zoo meene ik ook, vrouw! doch zie niet in, dat die man juist Wijndrik Rueel zou moeten heeten.'

'Toch zou een meiske, als onze Maria, met een man, als Wijndrik, heerlijk beholpen zijn, en ik hoop doch niet, dat gij er op denkt, ons kind aan een Engelschen uitlander te geven, die het mettertijd naar zijn land zou brengen, dat men er daarna nooit meer van hoorde; dat zou mij den dood doen, Gerard!'

‘Daar zijn ook Engelsche heeren, die *hier* blijven, Elisabeth! en alliantie te maken met luiden, die hier zooveel gezags krijgen en houden zullen, als 't God belieft, zou zoo dom een stuk niet zijn.’

‘O, ik zie 't al komen, ik ga mijne arme oogen uitschreien om dit leed, dat gij over mij brengt.’

‘Wees doch niet dus voorbarig, vrouw! Ik heb nog op niemand bepaald het oog; ook zijn daar Duitsche heeren van goeden staat te over, die het meiske wel mogen zien. Mij dunkt, ik zie jonker de Maulde nogal eens hier.’

‘Jonker de Maulde is een heer van hooge geboorte en groote kwaliteit, maar we weten, dat hij in jonkheids overmoed nogal luchthartig en dartel is, en tot hiertoe zoo wat om alle meiskens van Utrecht loopt; dat wel bewijst hoe hij er niet één meent. Wijndrik daarentegen heeft niets in het harte en niets in het hoofd, dan ons kind alleen en hij heeft de oprechtste en zuiverste bedoelingen.’

‘Wat hij voor 't meiske zijn kan, oordeele ik niet, maar mij dient hij niet.’

‘Maar mij dunkt doch, eene dochter moet uitgetrouwd worden om haars zelfs wil, en naar haar wensch, en 't is gansch geen Christelijke handel een huwelijk te weren of te sluiten om redenen van politiek of wereldsch belang van den vader. Vraag daarnaar maar den welwaarden Gideon Florensz., dat een vroom en wel wijs heer is.’

‘Gideon Florensz. is alles behalve een ijverig dienaar van de goede zaak; ik zou wenschen, dat gij dien niet inriept, als gij geestelijken troost behoeft. Raadpleeg den heere Modet, die zal u andere dingen zeggen, en des nood doende uit Oud en Nieuw Testament bewijzen, dat de geloovigen van alle tijden hunne

kinderen hebben uitgehuwelijkt naar hunne conveniëntie, veeleer dan naar de zinnelijke begeerten der jongelieden zelve.'

'Ja, maar, Gerard! we kunnen niet alles na doen, wat er in 't Oude Testament staat, en behoeven dat ook niet; omdat nu *Mylord* Leycester en de predikanten altijd den mond vol hebben van Bijbeltaal, schoon 't al geene heiligen zijn.'

'Nu al genoeg, vrouwe! daar moeten tusschen ons geene woorden meer vallen op dit stuk; ik dulde niet meer tegenspraak op dit punt, nu ge mijne opinie kent, en ik zal daarin handelen naar ik 't oorbaar acht.'

'O, beloof mij dit ééne, dat gij Wijndrik niet voor goed zult afwijzen, als hij met zijn wensch tot u komt.'

'Ik kan toch geen *ja* zeggen, waar ik *neen* in 't harte heb.'

'Ge kunt u beraden, ge zoudt twee lieder levensvreugd bederven met eene afwijzing, en de mijne er nevens; want eene moeder lijdt met haar kind.'

'Ja, vrouw! ge zegt daar toch een goed woord; ik kan, ja ik moet voorzichtig gaan; eene afwijzing, die alles tusschen hem en mij bot afbreekt, ware niet goed, in dit oogenblik vooral. Gij kunt hem waarschuwen, het aanzoek niet te doen. Ge bespaart mij de weigering, en alles blijft voor 's hands op den ouden voet.'

'Misschien ook beraadt gij u en gelieven houden zich vast aan een stroohalm.'

'Juist, aan die stroohalm moge hij zich houden, te eer nog, daar Maria niet hier is, anders ware 't licht wat gewaagd....'

'O, nu zie ik het klaar, 't was afgesproken spel, en berekend, die tocht naar Brakel.'

'Ik zeg niet neen!'

'Arme Wijndrik! hoe gij het geraden hebt!'

‘Hij vermoedde dat?’

‘Hij vreesde het.’

‘Ziet ge, dat zijne consciëntie mijwaarts niet zuiver is?’

‘Zult gij de uwe zuiver houden, als gij hem door zulke zwakke hope denkt af te brengen van zijne partij?’

‘Wel als hij afgebracht is van zijne partij, is het bezwaar opgeheven. Hij zou de mijne kostelijk te stade komen.’

‘Nu, dan krijge ik ruste; want ware 't nu, dat hij van religie veranderen moest, of van Staatszijde wenden naar de Spaansche tyrannie, dan mocht hij geen eerlijk man blijven en u te wille zijn, doch waar het different niet grooter is dan tusschen 't volgen van der heeren Staten gevoelen en den dienst van de Utrechtsche Magistraat; mij dunkt, daarin ligt niet zoo groot different, of een minnaar kan het overschrijden. Hij dient toch altijd het gemeene vaderland.’

‘Hm! nu, ik geve u vrijheid, hem hierin te raden; maar, bij mijne trouwe! het different is toch grooter dau gij denkt, vrouwke!’

Hoofdstuk IV.
De Prinses de Chimay.

Om te weten, in hoeverre de harde woorden van mevrouw Prouninck over de Prinses de Chimay eene valsche beschuldiging inhouden, door vooroordeel of bekrompenheid uitgesproken, of eene droeve waarheid, die zelfs door beraden onderzoek beter in 't licht komt, moeten wij het prachtig huis binnentreden, dat deze dame te Utrecht bewoont.

't Is vorstelijk naar het uiterlijk aanzien, maar een weinig vervallen en slecht onderhouden van binnen, ten minste dat gedeelte, dat niet door de Prinses zelve wordt bewoond. Het is ééne dier trotsche en oud-adellijke woningen, die het voorkomen hadden van sterkten in het midden eener stad, en dit hier, dicht bij het kasteel Vredenburg gelegen, ziet er zóó moedig uit, alsof het een krijg met die forteres zou durven trotseeren. Zonder twijfel heeft het reeds een paar eeuwen langer dan dat de worsteling met den tijd volgehouden, doch het is nu zijn val naderbij dan ooit; want de wettige eigenaars hebben het moeten ontruimen en zwerven in ballingschap, en de tegenwoordige bewoonster, die het slechts tijdelijk in gebruik

heeft, zal wel geene moeite doen om het op te richten uit dien droeven staat van verwaarloozing. Wij doorloopen het dus ook maar schielijk.

Zonder ons te storen aan een stoet van bedienden en vrouwen, die zich in de benedenzalen ophouden, of in die ruime gaanderijen bij troepjes zich samenscholen, zeker niet door al te zwaren dienst gedreven, gaan wij recht door naar een vertrek, waar wij de meesteres des huizes zelve zullen vinden, 't Is een klein kabinet nevens hare kleedkamer, dat haar de diensten schijnt te doen van *boudoir* en bidvertrek samen, in zoover Protestantsche dames een zoodanig plekje onder hare behoeften rekenen. Er heerschte die soort van weelde, waarmede hoog aanzienlijke personen zich laten omringen, zonder het zelf te weten wat zij kost. Zijden gordijnen, gestoelten met fluweel bekleed, tapijt behangsel, trotsche candelabres en meubelen van rozenhout met schildpad of parlemoer ingelegd. Maar er heerscht tegelijk eene wanorde, die dit alles de volstrekte voorwaarde van behagelijkheid ontneemt, en die te opmerkelijker is en te meer droevig, omdat wij ze waarnemen bij eene vrouw! Want men zegt, dat de verwarring, die heerscht in hare kamer, een symbolisch getuige is van haar hart en karakter, en gaat die uitspraak door, dan waarlijk was de Prinses de Chimay eene zeer beklagenswaardige vrouw; want in zulken chaos, als zij hier, zou het wel geene andere vrouw mogelijk zijn geweest te leven, en als men bedenkt, dat het haar slechts den wil, slechts een bevel gekost had, om hare omringing beter geordend te zien, dan is het maar al te zeker dat deze toestand vrijwillig is, en dat zij die niet eens opmerkt. Kleedingstukken, boeken, papieren en sieraden, alles lag verward dooréén, en hing of waggelde op de zitten, op de kleine tafels, op de *guéridons*, tot zelfs op den

vloer, die ten deele met een kostbaar tapijt was bedekt, al te prachtig om er niet den treurigen toestand van te bejammeren.

Ziet gij! dit alles schilderde de vrouw zonder kalmte, zonder waardigheid, zonder orde, zonder vrede in het harte, maar eene fijn-behendige *coquette* bewees zij zich nu althans niet; want deze zoude de verwaarloozing van hare omgeving niet tot haar voorkomen hebben uitgestrekt. En toch zoo was het bij haar. Hare prachtige blonde lokken vielen in ongeordende kronkels over een zwart fluweelen gewaad, met bruin bont omzoomd, dat niet enkel maar losjes was aangeschoten, maar dat zelfs hier en daar vaal was en versleten. De hals was door niets gedekt, dan door eene kanten *guimpe* en door de rijke vlechten, die er overheen gleden, als gouden baren over effen paarlmoer, want de blankheid van dien hals en die schouders was alléén te vergelijken bij de volmaaktheid van den vorm; en de beide armen, die heenstaken door de openingen der lang nederhangende losse mouwen, waren zooals Geefso ze uit albast zoude houwen. Alleen hij zou zijn marmer een tint van leven hebben bijgebracht, dat de matte witheid van deze ontbrak. 't Was of ze door ledigheid en kwijning wit waren geworden en of er geene frissche zuivere levenskracht heenstroomde door de aders. De voeten, door roode zijden kousen met klinken van gouddraad gedekt, staken in korte rondgevormde muiltjes van Hongaarsch goudleer. De prachtige kanten kraag, die haar waarschijnlijk nog sieren moest, of die zij onder den invloed van eenige drukkende gedachte had afgeworpen, lag op den grond, half afgerukt van den zilveren halsband, waarop zij hechten moest, en zoo dicht nevens de eigenares, dat eene enkele schrede van deze haar zou verbrijzeld hebben.

Zóó uitgedost, of liever zóó ongekleed vinden wij de Prinses

te midden van die wanorde; maar mevrouw Prouninck zelve (hoezeer zij van die laatste zoude al gegruwd hebbe) zou haar met een zachter oog hebben aanschouwd, en ten minste dit oordeel hebben gesproken, dat, zoo zij eene zondares was, die afzonderlijke benaming waardig, zij ten minste eene boetvaardige mocht heeten op dit oogenblik.

Want in waarheid, wij vinden haar geknield, en biddende met diepen ootmoed, met strenge aandacht en onder gloeiende tranen. En ziet, zij bidt, niet voor zich zelve, niet om eene teug uit eenige bron van aardsche vreugd, niet om het afkeeren van eenig leed, haar wachtend; maar zij bidt voor een ander, voor een man, voor haar echtgenoot. Neen, zeker! de Prinses is geene schuldige vrouw, niet in dien zin althans als mevrouw Prouninck het haar gelooft. Zij is slechts eene vrouw door anderer schuld en door eigene onvoorzichtigheid in een valschen toestand gebracht, in dubbelzinnige omgeving verward, en zonder die rijpheid van verstand, die helderheid van oordeel, die vastheid van beginselen en die kracht van wil, om zich in zulken toestand te gedragen met den moed en de waardigheid en de kalmte, die voor iedere vrouw voegzaam ware geweest, maar die in haar stand zeker onmisbaar was. Mevrouw de Gasparin, die van ieder ongelukkig huwelijk der vrouwe de grootste helft der schuld toekent, zoude zeker op deze hooggeboren vrouwe een zwaren steen der veroordeeling werpen; want zij had haar man verlaten, terwijl zij gelukkig waren in hun huwelijk, en terwijl haar gemaal persoonlijk tegen haar niets kwaads had bedreven. Ook was zij tot die scheiding gekomen in een oogenblik van vrome opgewondenheid, in eene vlaag van brandenden geloofsijver, onder den indruk van edele verontwaardiging en smartelijk zielewee, en zeker niet zonder een bangen

tweestrijd tusschen hare gemoedelijkheid en haar hart. Het was geweest met de huivering eener edelmoedige ziel tegen laaghartigheid en verraad, en met den angst eener vrome en schuwe duive voor de ontrouw aan God. De Prins de Chimay had de zaak van zijn vaderland verraden en verlaten voor den dienst van den Spaanschen Koning, en zijn geloof verloochend voor den eeredienst van den Paus. Voorwaar, geen klein vergrijp in die tijden.

Verward, verbijsterd, teleurgesteld en verontwaardigd, tot in 't diepste der ziel geschokt, had de ijverige Protestante in den dubbel verraderlijken man opgehouden den echtgenoot te zien, dien zij zelve *trouw* had gezworen, en zij zelve vergat, dat zij echtgenoote was zoowel als Christin, en zij zelve vergat den eed, dien zij had gezworen; zij ook verraadde en werd ontrouw, waar zij voor ontrouw en verraad verachting wilde toonen; zij verliet haar gemaal, en zij trok zich terug in het vaderland, dat hij niet meer het zijne achtte. Vrienden en verwanten keurden dien stap goed; in hunne eerste ergernis over het verraad van den Prins en over de wijze, waarop hij het uitvoerde, en de omstandigheden, die het voorafgingen en volgden; voelden eenige voldoening voor hun gekrenkt gevoel van eer en vaderlandsliefde, door dit openlijk bewijs van afkeuring eener vrouw, die toonde, haar vaderland en hare geloofsbelijdenis meer lief te hebben dan haar gemaal. Maar er is iets, dat de goedkeuring van verwanten en vrienden, en zelfs de toejuiching van geheel een land niet kan geven, en niet kan vergoeden waar het verloren is: de duurzame rust bij een overijld besluit, in hartstochtelijkheid uitgevoerd, en zelfvoldoening, als men in den strijd van plichten den hoogsten vergat om den lichtsten te volbrengen, omdat die beter dan de andere met onze eerste indrukken en opvat-

tingen strookt. Zooals iedere overspannen handeling, iedere onnatuurlijke daad, bracht die der Prinses ook hare eigene straf met zich. Eene vrouw, die zich eigenwillig scheidt van haar gemaal, en zich dus berooft van haar eersten en natuurlijken steun, plaatst zich in eene stelling, die niet alleen hare groote moeielijkheden heeft in de maatschappij, maar die in haar zelve, in haar eigen hart hare gevaarlijke terugwerking heeft, en men moest meer zielskracht, meer kalme wijsheid, met sterkte tegen indrukken, met vastheid van beginselen, en vooral meer waarachtig praktikaal Christendom hebben, dan de Prinses de Chimay bezitten kon op haar twintigste jaar, om haar nieuwen toestand, ten aanzien van het vaderland en voor zich zelve, met waardigheid te dragen, en zóó dat zij niet de verdenking der menschen op zich laadde, noch de berisping van haar geweten verdiende. De Prinses had dit gedaan; hare persoonlijkheid, hare betrekkingen, hare jeugd, en zelfs hare schoonheid, maakten het haar zoo goed als onmogelijk; zij had zich vrijwillig gewaagd aan die verzoekingen, waarvan gezegd is: wie er zich in begeeft, komt er in om; en zekerlijk, wij vinden haar in een staat, die dat omkomen al zeer nabij is. In het oog der wereld was zij reeds verloren; haar rang stelde haar zeer in het licht en op eene hoogte; haar exceptioneele toestand hield als vanzelve de belangstelling en nieuwsgierigheid van allen op haar gevestigd. Hare omgeving stelde haar bloot; zij had niet eenmaal scherpzinnigheid genoeg om dat vooruit te zien, en geene vastheid genoeg om het te veranderen, zelfs al predikte het haar de ondervinding; en hare gedragingen spraken althans geene vermoedens tegen. Dat is ook nog het noodlottige van iets te doen tegen plicht, zelfs met goedkeuring van de wereld: de daad heeft zij toegejuicht, de gevolgen, de noodwendige uitkomst er van

neemt zij niet onder diezelfde *sauvegarde*. En zij smaalt niet te minder op de vruchten, al heeft zij zelf den boom helpen planten, die ze voortbrengt. Het gaat er mee als bij het schaatsenrijden; iedereen ziet heel graag een vaardig meester in die kunst zijne wildste en gevaarlijke sprongen maken, mits hij niet valle, want valt hij, dan lacht men hem uit. De Prinses de Chimay is nog niet gevallen, maar zij strijdt niet om te blijven staan; zij denkt er niet eens aan, dat zij strijden moet; zij leeft voort, zonder waarachtig goed inzicht van haar toestand, zonder geweten van wat zij was en wezen moest. En hoewel men mij heeft gezegd, dat schoone dames in allerlei toestanden, zelfs in onzen tijd, waarin men toch zooveel en zoo gaarne rekent, er niet van houden om zoo diep na te rekenen, moet ik haar bij deze gelegenheid toch waarschuwen, dat die wijze van voortleven, zonder overweging van plichten en krachten, de allergevaarlijkste is, die er zijn kan, en dat ik ze in ieder geval liever zoude raden, een deeltje van Eugène Sue minder te lezen, of een half uur korter *toilet* te maken, of zelfs eene *soirée* minder bij te wonen, en die tijdwinst te besteden tot eene rechte kennis van zich zelve en van hare omgeving.

De Prinses de Chimay had nog eene bijzondere kwelling; den verlaten echtgenoot had zij lief, toen zij hem verliet, en sinds die scheiding waren onlust en levensmoeheid op haar aangevallen. Waartoe bevallig zijn in haar eigen huis, daar de éénige die het recht had, hare schoonheid te bewonderen, en voor wien ze schoon wilde zijn, niet meer dààr was? De natuurlijke grondtrek van haar karakter was geene ijdelheid, geene behaagzucht, geene loszinnigheid, en van ondeugd gruwde zij, als zij die onder hare ware gedaante herkende, of zich die dacht, zoo viel vanzelve de lust om te behagen weg, en daar intusschen de

noodwendigheid om zich te vertoonen bleef, volgde er uit, dat zij wel in 't openlijke met vorstelijke pracht en vrouwelijke bevalligheid zich tooide, maar in 't huiselijke, in eenzaamheid die vergat, ook den lust niet had noch de kalmte, die orde en keurigheid noodig maken. Als wij zeiden: ‘onbewust van eigene behoeften, en in 't geloof, dat zij onberispelijk was voor God en menschen, bad zij voor de bekeering van haar echtgenoot,’ dat beteekent hier voor zijne terugkeering tot de zaak der Unie en tot de Protestantsche belijdenis. In die bede lag voor haar gevoel hereeniging met hem ingesloten. Maar op ééns werd haar gebed gestoord, en hare aandacht afgeleid door een geritsel aan de deur en eene zachte, niet onwelluidende mannenstem, die verlof vroeg tot binnentreden. De Prinses schrikte op, slaakte een diepen zucht, wikkelde zich dichter in haar ochtendkleed, dat zij vastsloot om haar midden met een gouden koord, verborg haar aangezicht onder een lange zijden falie, die zij in de haast van den grond opraapte, wierp zich op eene soort van sofa met zachte zijden kussens, en riep toen: ‘binnen!’ maar hare stem was zwak en dof, en er trilde eenige ontroering in.

Hare vergunning was in strikten zin gevraagd, maar niet afgewacht; want, terwijl zij zich had omgewend, stond de man reeds midden in 't vertrek, en naderde haar met twee groote, snelle schreden; daarop maakte hij langzaam en statig twee buigingen, en bleef toen voor haar staan, in de houding van iemand die wacht.

‘Het schijnt wel,’ sprak de Prinses, half verlegen en half verdrietig, doch zonder den vreemde aan te zien, ‘dat in mijn huis niemand meer zijn plicht doet. Niemand mijner vrouwen hier, zelfs de hofmeester niet in de voorkamer om u aan te dienen.’

‘*Deh, signora Principessa!* wat zal men daartoe zeggen? kwaad voorgaan doet slecht volgen....’

‘Hoe meent gij dit, messer?’ vroeg de dame, wat verwonderd naar hem opziende.

‘Ik meen, dat uw hofmeester daar beneden lustig huishoudt, en het gezin hem aanvertrouwd, niet met zulke zorg en orde stiert, dat het exempel de overige dienaren stichten moet; doch ditmaal moet ik ze verschoonen; ze zullen gedacht hebben, dat Uwe Genade eene groote begeerte had mij te zien, en geen beletsel had mij te ontvangen.’

‘Het eerste is maar al te waar,’ hernam de Prinses met een diepen zucht, ‘en wat het laatste aangaat, het is zoo: Grijmwaert wist, dat ik u wachtte en alleen was, messer Cosmo!’

Werkelijk was het Cosmo, dezelfde geheimzinnige man, dien wij in des barbiers huis zulk eene verdachte houding hebben zien aannemen, en die door Fabian zoo gemeenzaam werd aangesproken bij zijn verkleinnaam Cosimo. Nu hij zijn grooten Spaanschen mantel niet gebruikte, om zijne gestalte te vermommen, zag men dat die rijzig was en wel gevormd, en hoewel slank en buigzaam, toch van sterkte en spierkracht getuigde. Zijne kleeding was de gemeen-burgerlijke: een nauwsluitend wambuis van zwart laken, een plat linnen bef of boordje, zwarte sergie beenkleeding, en roode zijden rozen op de rondgetoonde schoenen. Openlijk droeg hij geen wapen, maar wij willen niet beweren, dat hij er geen bij zich had. Nu hij zijn ronden hoed had afgenomen, en zijn gelaat goed te zien was, kunnen wij ook hem beter gadeslaan; het scheen zoo wat een man van veertig jaar, misschien iets ouder, maar jonger zeker niet. Zijn gelaat was sterk sprekend, en in vroegere jeugd kon het zeer aantrekkelijk zijn geweest, door fiere mannelijke schoonheid; nog zelfs

was het niet onbevallig, hoewel vermagering, diepe rimpels, scherpe voren, en dat geelachtig bleek dat van zwartgalligheid getuigde, alles gedaan hadden, wat de jaren en de ongenade van het leven doen kunnen, om een menschelijk gezicht van zijne schoonheid te berooven. Zijn haar en wenkbrauwen waren reeds sterk grijs, maar ze waren eenmaal zwart geweest. De oogen waren levendig, schrander en scherp, maar ze lagen zóó diep in het hoofd, dat ze kleiner schenen dan ze waren, en iets akeligs gaf het aan zijn blik, dat de oogharen waren uitgevallen, en niets dan dikke roode randen hadden achtergelaten, die er op schenen te duiden, dat menige bloedige traan uit dat oog was heengegleden langs dien weg. De neus was lang en recht, de mond klein en wel gevormd, doch de glimlach die er soms om heen speelde, was er nooit een van vroolijkheid, maar had altijd iets pijnlijke, en meestal iets moedwilligs en iets listigs, dat niet geschikt was vertrouwen op te wekken. De Prinses scheen hem toch geheel het hare geschonken te hebben, want zij hervatte wat meer opgewekt:

‘Ik was blijde te vernemen, dat gij in Utrecht waart, en zoo zond ik met den eersten om u, uit zorge ge mocht vertrokken zijn, zonder tot mij te komen.’

‘Met gunst neen, mevrouwe! ik zoude in geen geval van hier heenreizen, zonder naar uwe bevelen te komen vragen, doch ditmaal bovenal zoude ik niet vele dagen hier zijn, zonder tot u te komen: mijn verblijf hier geldt u.’

De Prinses verbleekte een weinig.

‘t Is toch niet....’ vroeg zij.

‘Met uw welnemen, Excellenza! eerst *uwe* zaken, daarna die van uw dienaar. Gij hebt mij laten roepen, gij moet bezigheid voor mij hebben.’

‘Mijn goede heer Pescarengis! ik ben wederom in groote nooddruft van gereede penningen!’

‘Excellenza is de éénige niet; dat moge haar tot troost zijn. Van Hare Koninklijke Majesteit van Engeland af tot op den geringsten lansquenet, in soldij van dezen Staat, klaagt alles van geldgebrek; het onderscheid is alléén maar daarin, dat de eerste nog middelen heeft daarop te voorzien, en de andere bij mangel daarvan rooven moet, of van honger sterven.’

‘Het eerste is ook mijn geval,’ hernam de Prinses; ‘maar ik heb eene vrij groote som noodig.’

‘Ik kan geld bezorgen, zooveel gij wilt, signora! maar het moet goed verzekerd wezen!’

‘Gij zegt dit toch niet, uit wantrouwen in mij, messer! gij weet welke mijne uitzichten en verwachtingen zijn.’

‘De besten, Principessa! de besten! alléén het zijn verwachtingen, uitzichten, *chateaux en Espagne*, als de Françoys zegt, en gij weet, ik beleen alleenlijk maar vaste goederen.’

‘Messer Cosmo! geef u de moeite om dat kastje met sieraden in handen te nemen, dat daar ginds openstaat, en zie oft die paarlen en gesteenten voor u genoegzame waardij hebben, om mij daarop drieduizend goudguldens voor te schieten.’

Cosmo nam met eene zekere overlegde langzaamheid het *écrin* van den marmeren tafel, bekeek de sieraden één voor één met het scherpe oog van eenen kenner, en met de nauwlettendheid van een toekomend bezitter, en zette het toen voorzichtig weder op zijne plaats, terwijl hij zeide:

‘Drieduizend goudguldens is voorwaar in deze benauwde tijden geene geringe som, mevrouwe! maar, alschoon een tafelhouder ben ik een eerlijk man en geen woekeraar, en dus moet ik u zeggen, redelijke interesten berekenend, zijn die sieraden goede

panden voor die som; maar mij dunkt, dat moet u pijne doen, in uw jongen leeftijd en in uw staat u daarvan voor langen tijd te berooven....'

'Och! wat zegt mij jonkheid en staat, dat ik mij sieren zoude? Is de vreugd en de lust van mijn leven niet weg, en waartoe die vorstelijke haarband met robijnen om mijne slapen, als de kroon mij van 't hoofd is weggenomen, in mijn gemaal? en u, Cosmo! u althans behoef ik niet te verhalen wat mij in dezen trof.'

Cosmo zag haar oplettend aan; iets als een glimlach plaatste zich om zijn mond.

Si, signora! ik weet daar zoo ietwat af, maar in 't eind ge zijt jonk en schoon; eene vrouw, die deze qualiteiten heeft, en nog hooge geboorte daar te boven, verzet zulks in vermakelijk gezelschap....'

'Al mijne vrienden raden tot zulke verstrooiing en de rang, dien ik houde, dwingt er mij toe hun wil te volgen, en zelfs doe ik het, doch....'

'Nu dan, om met den luister die u voegt onder de luiden van uw rang te verschijnen, behoeft gij immers uwe juweelen en sieraden!'

'Och! bij een weduwlijk droefkleed voegen ze niet.'

'Is mijnheer de Hertog van Aerschot ter ziele? dat zou meer zijn dan ik wist.'

'Neen! maar sinds onze scheiding voegt mij de weduwlijke rouw over hem.'

'Dat is bij mijne trouwe, een inval, eener vrouwe waardig! En Uwe Grenade zou dus nog altijd treuren om den Prins gemaal?'

'Treuren, Cosmo! Grod de Heer, die mijn hart kent, weet in hoe jammerlijke smarten ik mijn leven overbreng; mijne jeugd en wat er voormaals schoon aan mij was, verkwijnt onder den

rouw en de bedroefdheid; het leven is sinds zijn verlies mij geen leven meer. Mij dunkt, men moet mij alreede krenken in 't aanzicht zien, dus mij 't leed en verlangen verteren.'

'Waarheid, is, dat Zijne Genade van Aerschot een bevallig heer was, dapper in den oorlog en vurig in 't minnen, ik begrijp dat Uwe Genade hem betreurt, doch zie om u heen; wijze signora's verzetten zulke smart niet door tranen, maar zoeken er soelaas voor bij goede, welbespraakte vrienden, derzulker getal niet gering moet zijn bij een zóó minnenswaarde donna als Excellenza.'

'Cosmo!' riep de Prinses, 'ik ben u mijn leven schuldig, dies moet ik een gewaagd woord van u overzien, maar dit hier is voorwaar al te stout, en al te onbillijk nog daartoe. De Almachtige weet, hoe zuiverlijk ik mijne trouwe heb bewaard, en bewaren zal, hoe ik smachtte naar hereeniging met hem, en hoe ik dagelijks aanhoude in 't gebed, dat hij doch bekeerd moge worden van dat superstitieuse bijgeloof der Paapsche kerk, en zich scheidende van den Paus van Rome, en den Spaanschen Koning, wederkeeren mocht tot de ware religie, tot zijn land tot zijne magen, en tot mij, zijne bedrukte gade, die gestadig de armen naar hem uitgestrekt houde.' En op eens van toon veranderende, vroeg de Prinses; 'Zoudt gemeenen dat het nog eenmaal mogelijk ware, Cosmo?'

'Het krachtig gebed eens rechtvaardigen vermag veel,' hernam Cosmo met een allerzonderlingsten nadruk. 'Alleen op dit oogenblik heb ik recht te gelooven, dat die bekeering nog niet zóó ver is gevorderd, als Uwe Genade in haar vromen ijver kan verlangen, en in dien staat moge het u wel niet geraden wezen Zijner Genade's terugkomst tot u te verlangen. Zijne gedachten gaan wat al te veel over moord en doodslag voor uwe veiligheid.'

'Laas, helaas Cosmo! waaraan doet ge mij gedenken! Hoe kan

't mogelijk wezen, dat *hij* zulks in zijn hart heeft kunnen nemen tegens mij?'

'Altijd houden mannen zich ietwat beleedigd over zulke eigenwillige verwijderingen als Uwe Genade zich heeft veroorloofd, en bij ons in Piémont, straft een man de ontrouw zijner vrouw met den dood.'

Er was iets bijzonder akeligs in den schrillen en pijnlijken toon, waarop Cosmo dit zeide; het was volstrekt niet die van een vriend die eene heilzame onrust wil opwekken, die tot voorzorg wekt, maar eerder die van een vijand, die zijn offer eerst wil ontzetten, eer hij het treft.

Op de Prinses scheen die toon ook zijne uitwerking te doen, althans zij sprak met eene zichtbare ontroering:

'Gij jaagt mij vreeze aan, Signor! doelt gij op iets dat weder mij dreigt van mijns Heeren zijde?'

'*Si, Signora!* het dreigt u niet enkel, maar het treffen is zeer nabij. Er is werkelijk een man uitgezonden met den last en de middelen om u te doen sterven.'

'Och Heere God! behoed mij!' riep de Prinses onder eene rilling, 'mijn bloed wordt koud van angst; doch nu herken ik uwe trouwe, Cosmo! gij wist dit en daarom zijt ge hier.'

'Juist daarom.'

'Hoe weet gij dit vreeselijk geheim? Want het is niet denkelijk, dat de Prins het u ditmaal zal hebben vertrouwd.'

'Ik kom uit het leger van Parma; daar waren vele edele heeren en groote krijgsoversten samen; in zulke tijden zijn er metterhaast zaken te doen voor luiden van mijne soort. De Prins, uw gemaal, vond zich daar ook; ik heb zelf handel met hem gehad, en ik weet voor zeker, dat hij zoo sterk als ooit den wensch naar wrake voedt, en dat hij gezworen heeft die

voldoening te geven door dolk of gift, naar uwe keuze, eere we een dag verder zijn.'

'Och!' sprak de Prinses, in de diepste moedeloosheid zich achterover werpende in hare zijden kussens, 'dat hij zijn wil doe! Dit vreugdeloos leven heeft doch zoo groote waardij niet voor mij, en ik ben het moede, dat onder zulke zorge en onrust te hoedon, tegen achterlist en geweld. Moge Ferdinand dan ten leste zich die genoegdoening nemen voor wat hij mijn ongelijk noemt!'

Maar die kalme opvatting van de dreigende aankondiging lag blijkbaar niet in Cosmo's plan, want hij herhaalde alleen op zijn vorigen schrikwekkenden toon:

'Wat dan kiest gij, mevrouwe! gift of dolk?

'Deze jokkernij van u is zoo ongepast als somber, messer Cosmo!' hernam de Prinses.

'Het is gansch geene jokkernij, signora Prineipessa! Ik heb mijne wichtige redenen om die vrage te doen, en groot recht om het antwoord te weten. Ik heb voor manier, om in zulke zaken als in andere altijd te handelen naar de meeste commoditeit en geneugte van wederzijdsche partijen.'

'Maar ik wil niet sterven; ik kan niet sterven, nu niet! ik voel nu, dat ik er gansch niet toe bereid ben!' riep de ongelukkige vrouw, die nu eerst aanving, de sombere dreiging als eene vreeselijke waarheid te voelen. Zekerlijk bij dieper indenken is de dood te zwaar eene zake, om die willig in te roepen met zoo kort beraad. Maar wat spreke ik van doodsgevaar, Cosmo! wijl gij bij mij zijt, gij, die mij reeds eenmaal het leven hebt gered, en wien ik dat vergold door mijne intercessie bij den Graaf zulks ik u hot uwe daarvoor teruggaf! Hoe kan mij met u de dood treffen? Hoe kan ik op dezen stond oor-

t.o. 92

zaak hebben tot vreeze, en waartoe jaagt gij mij angst aan? weet ik dan niet, dat gij mij veiligen zult! Alleen verlaat *gij* mij niet!'

'Niet voordat mijne bezigheid bij u zal zijn afgedaan. Daar geve ik mijn woord op, mevrouwe! Zie!' en een scherpe dolk blonk op eenmaal in zijne hand, die hij even ophief. 'Zie! dit staal, of - een zeker poeder, u en mij wel bekend, wat oordeelt gij als middel tot uw dood het meest gewenschte?'

Toen moest de Prinses de Chimay wel gelooven.

'O, Almacht des Hemels! sterk mij!' riep zij uit. 'Cosmo! gij, gij zelf gedenkt nu die wreedheid tegen mij te plegen? Goedheid des Hemels! hoe krijge ik hulpe in deze verlatenheid! Mijne vrouwen, die verre zijn, mijne edelknapen, die daar beneden dartelen en joelen, en die mijne angstkreten niet hooren zullen! Cosmo! Cosmo! wat brengt u tot deze gruweldaad?'

'Fij, signora! gij zoudt den lankmoedigste zijn geduld doen verliezen. Beraad u doch, en zeg mij uwe keuze.'

'Ik zal nooit, nooit die afgrijselijke keuze doen!' riep zij in wanhoop.

'Dan vergeef een Italiaan, dat hij zijn dolk neemt,' sprak Cosmo, haar dien dicht voor de oogen houdende.

Zij wierp zich schichtig achteruit, reeds zoo bleek als eene doode.

'O, mijnheer de Prins! waartoe doet gij dit eene arme vrouw,' riep zij, in radeloozen angst de handen wringend, 'de liefste uwer jonkheid, dat zij op zulke wijze haar leven moet einden?' Daarop als met eene flikkering van hoop, wierp zij zich aan de voeten van Cosmo, en bracht met moeite uit: 'Niet dat staal! dat ik u bidde, dat andere, waarvan gij mij eens hebt gered!'

'Nu, Gode zij dank! dat gij eindelijk gekozen hebt,' sprak nu Cosmo, de schouders ophalend, met vernieuwd ongeduld.

‘Gij schijnt mijn tijd niet duur te achten, signora! dat gij dien dus verbruikt met uwe aarzelingen. Rijs doch! ei, rijs doch! Waarom verootmoedigt gij u dus voor mij, alsof ik uw gemaal ware? Daarbij schijnt gij te vergeten, dat ik ook een mensch ben en mijne zenuwen heb.’

Werkelijk, toen Cosmo de Prinses daar neergeknield zag aan zijne voeten, was zijne kleur tot een vaal bleek verschoten, zenuwachtig verwrong zich zijn mond; het was niet te scheiden; of dat was onder een glimlach of onder eene stuiptrekking; zijne borst zwoegde hoorbaar, en zijne handen trilden, terwijl hij zijn *stylet* weer tusschen zijne mouw verborg. Daarop weer koel en met eene zekere hoffelijkheid zich buigende, alsof er niets vreemds tusschen hen was voorgevallen, zeide hij alleen:

‘Vergeving, signora Principessa! 't was enkel maar te doen om mij te vergewissen van uwe keuze.’

Zij was intusschen onder heftig sidderen weer in hare kussens teruggezonden, en antwoordde niet; maar zag naar hem op met een blik vol onrust en twijfel. Hij vervolgde:

‘En nu tot uwe zaken, mia signora! Wel gaarne beleene ik deze sieraden, doch nog liever liet ik u in 't bezit van deze prachtige ketenen, oorbaggen en armbanden, die eener schoone vrouwe, als de signora, zoo goede diensten kunnen doen; daarom peis doch op kostbaarheden, die beter te missen zijn: goud of zilver vaatwerk, kistjes met gesteenten ingelegd, of kostbaar drinkgeschir?’

Een pijnlijk glimlachje bewoog even de verbleekte lippen der Prinses.

‘Een wonder man zijt ge. Hoe spreekt ge nog tot mij van sieraden? daarbij, ik zal dat geld immers niet behoeven, sinds ik ter dood verwezen ben!’

‘'t Is daarom nog niet gezegd, dat gij sterven zult. De Prins van Oranje zaliger heeft wel jarenlang in gezondheid geleefd, met zulk een zwaard boven 't hoofd hangende, eer het trof. *Ehe, diavolo! coraggio, mia signora!* hoe meer gij u omringt met luiden van macht en rang, hoe zekerder gij geveiligd zult zijn tegen zulke aanslagen. En als ge daartoe nog wat goede tucht houdt over de dienaren van uw huis, dat ze wat goede wacht houden, dan hebt ge zooveel meer vreeze niet te voeden, dan eenig ander hoog personaadje.’

‘Messer Cosmo! mogelijk zou eene andere, dan ik, zulk vertrouwen in u niet hebben; maar, ondanks uwe vreemde mauier van doen, daarmede gij mij angst in 't harte jaagt, blijf ik in u mijn vriend, mijn beschermer zien, geloof ik u heden voor eene nieuwe weldaad te moeten danken.’

‘*Ehe, signora!* wat zou u ook daarop brengen? Ik uw vijand? Ik ben nooit de vijand mijner kalanten..., en dan de signora Principessa, die mij zoo dikmaals met haar vertrouwen vereert! Maar dank nog niet! Het gevaar is nog niet weg van uw hoofd, en,’ voegde hij er bij met een nadruk en ernst, die in dezen man allervreemdst scheen, ‘dank dan allereerst Gode, die u in Zijne genade nog dagen tot uw leven toevoegt, omdat gij niet onbekeerd moogt sterven! Nu hef het hoofd op, mijne vrouwe! en laat ons handel doen! Zal ik uwe vrouwen roepen, dat zij 't vaatwerk aanbrengen?’

‘Dat is onnoodig!’ antwoordde de Prinses, die liefst hare bedienden buiten het geheim wenschte te houden van zijne gemeenzaamheid en van den nooddwang, waarin zij zich bevond, hare kostbaarheden te verpanden. ‘Daarginds staat een lampetkan en kom van verguld zilver; dit, met den beker, die er bijhoort, moge van waarde zijn beneden de sieraden, maar ze zijn door den Koning

van Spaniën gegeven bij 't huwelijk mijner moeder, en dus, ge kunt de verzekering hebben, dat ze niet ongelost kunnen blijven.'

'*Evero!* Het Koninklijk wapen van Kastilië staat er op uitgebeeld, en die van de huizen Brimeux en Megen zijn er opgedreven!' sprak Cosmo, die zich er naar heen gekeerd had, en beurtelings ieder stuk bezag en betastte, met den blik en het handgebaar van een jood of juwelier. 'Zonder aarzelen beleen ik deze panden met drieduizend goudguldens, zoo ge de som niet liever in dubbele rozenobels wilt, uit genegenheid voor Mylord Leycester! doch wat zie ik! Excellenza heeft den beker in gebruik!'

'Daar is een weinig malvezij in, daar ik mij te nacht mee verkwikke, als de slaap mij ontwijkt.'

'Nu! zoo drink daaruit op dit stond ook eene teuge, mevrouwe! sinds ge nog wat ontdaan zijt en verkleurd door den schrik van zooeven!'

'Ik heb het werkelijk noodig!' sprak de Prinses, en nam met eene matte, bevende hand den beker, dien hij haar bood. Zij wilde dien aan den mond brengen.

'Signora!' zeide hij, 'in uw geval verkeerende en na de waarschuwing, die u zoo pas is gegeven, zoude ik niet dus uit iedere hand vertrouwelijk drank of spijze aannemen, en zonder achterdocht aan den mond zetten.'

Natuurlijk bleef de Prinses aarzelen; want zij wist niet, of dit opnieuw ongepaste scherts was, of als eene ernstige waarschuwing moest aangenomen worden. Cosmo had zich omgekeerd, vóórdat hij de woorden sprak; nu ging hij buiten een venster liggen, dat hij geopend had, roepend met luider stem:

'Zie hier de gerechtigheid van mijnheere den Prinse van Chimay, Hertog van Aerschot, die volvoerd wordt op zijne

eedschendige gemalin. In naam des Hemels en van den Koning laat gaan....'

Een luider, een scherper tegenkreet van de binnenplaats beantwoordde deze zonderlinge woorden met een: '*Bravissimo, Cosimo!*'

Daarna keerde Cosmo zich zeer bedaard om, en vroeg de Prinses:

'En nu, signora! hebt gij gedronken?'

'Mij dacht, signor! het was mij niet geraden!' hernam zij angstig en aarzelend.

'Nu, dank dan God!' hernam hij. 'Ik wachtte ook niet anders van uw goed oordeel. Nu zijt ge veilig, en als ik achte, voor een langen tijd. In uw geval goot ik den beker uit in de haardstede, die vergiftigde malvezij kon ons beiden nog kwaad brouwen! Nu, geef hem mij te pande! Het venijn was krachtig; hij moet voorshands niet gebruikt worden.'

De Prinses volgde zijne aanwijzing, maar zeide, nu meer met verwondering dan met onrust:

'Mijn leven lang zou ik peizen, eer ik de redenen van uw doen doorgrondde; zóóveel omhaals, zóóveel akelig uitwendigheden om niet met al, of het moest zijn om eene afgrijselijke jokkernij te plegen tegen eene zwakke vrouwe, oft haar tweemaal doodsvreeze te doen lijden!'

'Om geene reden anders, mevrouwe! dan dat ik een eerlijk man ben, uiterst nauwgezet in het volbrengen wat hem is opgedragen. Ofschoon Lombarden gansch niet in roep of reucke zijn van onkreukbare goede trouwe, ben ik doch van anderen aard, en wil mij dies betoonen; en sind de heere Prinse van Chimay mij zestig Spaansche ducatons heeft geboden, om dezen nieuwen aanslag op uw persoon te volbrengen, en daar ik ze heb aangenomen, diende ik ze toch wel te verdienen.'

‘Maar hoe kon 't zijn, dat gij, wezende van de religie en een deugdgezind man, zulk een boos stuk op u naamt?’

‘Ik weigerachtig zijnde, had hij 't een ander opgedragen, en de ducaten kwamen mij wel te stade in een tijd, dat het geld zoo schaars is.’

‘Dank hebbe uwe goede intentie te mij waart, doch op zulke wijze hebt gij zijn wreed bevel toch niet trouw volvoerd, en zoo zal hij het zekerlijk hernieuwen.’

‘Dat laatste is voorhands niet denkelijk. De bode, dien gij mijn naam hebt hooren uitroepen op uwe binnenplaats, is met de tijding van 't volvoerd bevel, in der ijle naar de Spaansche zijde heengereisd, en de wrok des Prinsen is daarmee voor een langen tijd gepaaid, de berichten van hieruit niet zoo licht tot hem overkomende langs andere wegen; en daartoe, alle dagen vindt hij geene occasie om iemand van zijnentwege naar herwaarts over te zenden om een moord te begaan. Ook zijt ge nu dubbel gewaarschuwd en, wijl ik hier ben, goed bewaakt, moogt daarna zelve op uwe veiligheid toezien. En wat mij betreft, ik heb die ducaten aangenomen voor 't ondernemen van de daad, niet voor 't gelukken. Ik hebbe op handslag *beloofd*, den beker met venijn op uwe hand te zetten, of den dolk op uwe keel, naar uwe keuze en believen was en mij dunkt, dat heb ik stiptelijk volvoerd; en ziet ge, mevrouwe! had ik 't niet gedaan, die wachtende bode van den Prins was belast, de taak over te nemen. Ge ziet dus, dat er niets is geschied, dan wat de drang van 't oogenblik eischte.’

‘Ik zie dat ik in u een vriend heb, dergelijken er niet velen gevonden worden. En toch, ik kan mij nauw verblijden over dit ontsnapte doodsgevaar, sinds ik van nu aan leve onder gestadigen doodsangst. Voorwaar! voorwaar! wie had op zulken keer

van 't lot kunnen denken, toen Maria van Brimeux in jonkheids eersten bloei hare hand gaf aan Erançois van Aerschot, en toen de rijke erfdochter des Graven van Megen aan den Prins van Chimay werd ten hijlik uitgegeven, op goed vertrouwen zijner trouwe aan de religie en aan 't vaderland?'

'Waren zulks de conditiën van 't contract?' vroeg Pescarengis belangstellend.

''t Was ten minste de reden en grond, waarop deze verbintenis door mijne voogden en verwanten gefondeerd werd.'

'Nu, zoo heeft doch de Prins het eerst trouweloos gehandeld, en zoo heb ik doch wèl gedaan van mij liever te stellen tot uw beschermer, dan tot zijn wreker. Doch, *mia signora!* laat ons tot onze zaken komen, daar zijn meer heeren en vrouwen in Utrecht, die op mij wachten; een avond is nooit heel lang, en bij klaren dag ziet ieder mij noode zijn huis binnengaan. Mijn dienst te gebruiken achten zij allen profijtelijk en oorbaar. Voor mijn persoon uit te komen, dat achten zij groote schande en ze vlieden bij licht mijne bekendheid, als ware ik met St.Jobs-kwale bezet. God betere 't!'

''t Is toch niet gansch onverklaarbaar,' zeide de Prinses met een glimlach; en te meer dunkt het mij soms vreemd, dat een man, als gij, messer Cosmo! u tot zulk een kwalijk geacht bedrijf leent....'

'Het komt u doch te bate, Excellenza! en hoe bijster slecht zou 't u vergaan, onbedreven vrouwe, als ge zijt, zoo gij met een Joodschen of Paapschen woekeraar handelen moest!'

'Dat houde ik voor waarheid; maar toch voor u.... gij kost beter....'

'Dat belieft u te zeggen. En ware beter daar, certeijn! ik zou 't aangrijpen, maar bedenk doch, bij deze Neerduitschers

wekken vreemdelingen niet licht goed vertrouwen; ge ziet, hoe men de Engelschen handelt en misvertrouwen toont, die doch hier zijn als hulpe en steun der provinciën. Maar, bijlo! die van 't zuiden komen, treft dat misvertrouwen wel erger. Ze achten niet op den onderscheiden aard van landen en volken; al wat beneden Génève licht, heeten ze Paapsch, Roomsch en Spaansch, alsof't al hetzelfde ware, en een Piémontees hierheen keerende, zoude noch in een burgerlijk ambt worden geduld, nog in den ordinairen handel toegelaten. Bekwaamheid als arts of geletterde of konstenaar bezit ik niet; en toen ik uit Piémont herwaarts kwam, was ik noch arm genoeg, noch van zulke geboorte, om mij te begeven tot knechtelijken dienst in 't huis van eenigen groote.'

'Maar waarom niet in dienst van deze landen? Mij dacht hier waren weerbare mannen noodig tegen den algemeenen vijand.'

'Tot gemeen soldenier *kon* ik mij niet laten gebruiken; 't gehoorzamen valt mij te zwaar, en om eenigen rang te krijgen, waren zulke formaliteiten en groote voorsprake noodig, die ik wel wist, nooit machtig te kunnen worden.'

'Ik betwijfel, oft Mylord Leycester zoo nauw zoude zien...'

'Ik ben nu eenmaal te Leiden gevestigd als tafelhouder en daarvoor bekend in deze provinciën; dus geene officieren zouden begeeren, met mij te dienen.'

'Het gebreekt u niet aan gereede penningen, om eene compagnie te koopen....?'

'En te onderhouden? gansch gewis niet; doch ik herhaal, mevrouwe! men begint hier niet dus, mijne antecedenten hinderen mij.'

'Zoo moeten u eerst beteren gemaakt worden. Meent gij, dat ik u niet mijn dank betalen wil, of gelust u niet daarnaar?'

‘Oft niet mij gelust? Vraag den gepijnigde in de helle, oft hem gelust naar staking van zijne straffe, en zijn antwoord zal het mijne wezen!’ hernam Cosmo, met vonkelende oogen. ‘Wat ik lijde in dit bedrijf, en hoe het mij tegen is, zoudt gij alléén dán kunnen weten, Signora! als gij mij vroeger had gekend, en wetenschap hadt van de desolatie, die mijn leven heeft verwoest en mij fortuin, rang, eere en geluk al te zamen, en met den eigensten slag heeft geruïneerd!’

‘Zekerlijk zoude ik daarvan dán eerst recht kunnen oordeelen; en men ziet het u aan, zelfs op dezen oogenblik, dat zware kommer en een deerlijk lot uw deel moeten geweest zijn; want als 't mij voorkomt, doet het gedenken er af u nu nog moeite aan.’

‘Het geheugen is niet te verstompen!’ hernam Cosmo Pescarengis, met eene soort van gelatenheid, die akeliger was om aan te hooren dan een wanhoopskreet, ‘'t Is ook meer, dan ik van 's Hemels gunst zou durven vragen!’ ging hij voort, zijne oogen dus strak opheffende, dat het wit er van enkel zichtbaar bleef, dat de roode oogleden, gezwollen en brandend zeker door menigen traan, nog scherper deed uitkomen.

‘Ei! verhaal mij dan uwe lotgevallen?’ vroeg de Prinses, half deelnemend, half nieuwsgierig.

‘Maar één mensch op de wereld heb ik ze geopenbaard, en geen tweede zal ooit uit zijn mond of uit den mijnen die geschiedenis vol jammers verstaan.’

‘O! ik begrijp u, toen gij nog Katholiek waart.... een priester in de biecht, niet waar?’

‘Een priester! Ik mij betrouwen op een paap!’ riep Cosmo uit, op eene wijze, die van fellen schimp getuigde of van diepe smart. ‘Neen! de mensch, zoo 't een mensche ware, en niet

een engel Gods, die mensch, aan wien ik mijn zieleleed en de som mijner misdaden heb opgeteld, was geen priester, was geen monnik, geen Kardinaal, noch een voedsterling van des Pausen school, en zelfs geen leeraar van de zuivere religie, noch van eenige andere, 't Was een eenvoudige scholier, een klerk, een jong-mensch naar zijn leeftijd, een geringe in de wereld naar zijne kwaliteit, maar een grijsaard in wijsheid en in kennis van der menschen gemoed, en een apostel in zieldadige liefde. Een zulken wondheeler voor 't verbrijzeld gemoed moge elk lijdende vinden, en hij, hij zelf moge nooit iets van het lijden weten, dat zweem van zulken troost noodig heeft!'

'Wel, een zulken mensche zou ik ook willen kennen, en wel noodig hebben!' sprak de Prinses bewogen; zijne geestdrift werkte op haar terug. 'Zoudt gij mij kunnen zeggen, waar hij zich onthoudt, hoe zijn naam is?'

'Noch het één, noch het ander tot mijn allergrootste verdriet. Toen ik hem ontmoette, waren wij beiden reizende, en zijn naam wilde hij mij niet zeggen, uit vreeze, als hij glimlachend bijvoegde, dat papisterij, daarvan ik zoo pas gezuiverd was, zich verkeeren mocht tot Heidensche afgoderij met eens menschen naam; hij meende 't niet dus, maar hij had wat vreeze voor mijne al te groote aanhankelijkheid aan zijn persoon. Licht vreesde hij, dat ik gedacht hem na te reizen, om hem met mijn bloed te dienen, sinds ik niets beters te geven had dan dat; en zekerlijk, ik zou het gedaan hebben, zonder zijne ernstelijke tegenbeden. En nog! als ik hem vond, o! alleen maar de zwakste hoop hem weer te zien, zijne toespraak te mogen hooren.... zou mij dagen ver doen reizen, uren ver doen loopen, ware het barrevoets.' En de geestdrift van Pescarengis was tot zulke hoogte gestegen, dat zijn strak, koud en dubbelzinnig gelaat, in dat van een levendig,

hartstochtelijk, openhartig man omgetooverd scheen. ‘Want, ziet gij, sinds hij niet meer met mij is, en vooral dan, als uit menschelijke zwakheid zijne gedachtenis voor eene wijle flauwt voor mijne ziele, is het mij, oft mijn goede geest mij verlaten heeft, en oft ik levend vervallen ben in de strikken van Satanas, den loerenden verleider der menschen....’

De Prinses, wier hoofd noch hart genoeg diepte hadden, om sympathie te gevoelen voor de innigheid van den mystieken band, die zulk een man hechtte aan een wezen, als dat waarvan hij roemde, voelde sterker den prikkel der nieuwsgierigheid, naar hetgeen dien zonderlingen man had getroffen, dat zich in hem zulke schrille contrasten bleven samenvinden; zij viel op eens Cosmo in de rede met de vraag:

‘Wilt gij mij dit ééne zeggen, messer Pescarengis! was daar niet eene vrouw gemoeid in uwe wederwaardigheden?’

Cosmo wierp een blik op haar, scherp en gloeiend als een vurige pijl; daarna hernam hij met een sarcastischen toon, alsof hij haast had, het onderwerp zijner persoonlijke ondervinding voor algemeene te verwisselen:

‘Zeg mij, waarin vrouwen *niet* gemoeid zijn, sinds ééne van haar, door eene eerste verleiding, voor eeuwig de zonde in de wereld heeft gebracht! De geschiedenis van Eva en de slang is die van 't geheele menschdom zoowel, als van ieder bijzonder geslacht, dat onder jammeren van gruwelen verloren gaat. Uit de vrouw is de zonde geboren en er is ook nauw ééne zonde denkbaar, waaraf eene vrouwe niet de moeder is, of de dochter.’

‘Zoo dan heb ik geraden! Het was de wellust der wrake, die u tegen mijn geslacht, het staal deed opheffen, buiten noodzaak.’

‘Nu ja dan, Prinses! zoo iets dergelijks was het.’

‘En deernis, die u belette toe te stooten....’ waagde zij aan te merken.

Hij wendde het hoofd van haar af, terwijl hij antwoordde met gesmoorde stem:

‘Neen, het was ietwat anders; ik had beloofd, aan mijn zielsvriend beloofd, dat ik nooit eenig mensche van 't leven zou berooven, en waar ik kost te verhinderen, dat daar menschenbloed werd vergoten; zulks ik tot tweemalen toe aanslagen tegen uw leven op mij nam, om ze te doen mislukken, zulks ik het was die Mylord Leycester's vergiftiger aanwees, al kwam daardoor het verdenken der misdaad in algeheele volheid op mij, zulks.... doch hoe kome ik er op, eene vrouwe dit vertrouwen te schenken....’

‘O! wie mij tweemaal het leven redde, kan toch wel stilzwijgendheid van mij vorderen.’

‘Het geheim is daarbij al te veel uw belang, dan dat ik vreezen zoude, en ik *weet*, wat men ook zeggen mogen, dat vrouwen, als 't hare belangen oft hare misdrijven geldt, onkreukbaar zijn in geheimhouding; doch van wat anders, gij hebt in mij den wensch opgewekt, die altijd leefde in mijne ziel, doch die onder het onmogelijke was versmoord. Ik heb u deelgenoot gemaakt van het ongeduld en de droefheid, waarmede ik den smaad en de verwerping draag, die over het beroep is uitgesproken, dat ik uit vele oorzaken samen heb moeten kiezen. Mijn wensch om het te verwisselen met den eervollen en rusteloozen krijgsmansstand, is des te vuriger, daar het strijden tegens den algemeenen vijand niet onder mijne belofte is begrepen, en ik juist in het gewoel van veldslagen, in de vermoeienissen en inspanning van krijgstochten, en zelfs in de combinatiën van een beleg, of een overval mijn werkzamen en ongerusten geest zulke voldoening

zou kunnen geven, of voor 't minst zulke onverpoosde bezigheid en zulke lijfelijke vermoeienissen, dat ik er mijne kwellingen en ellendigheid minder onder voelde; daarbij, Mylord Leycester te dienen zoude mijne vreugd zijn, sinds die heer mij op uwe voorspraak het leven schonk, al was alle suspicie tegen mij; en ik blijve hem dankbaar voor de intentie, als had de gift waarde voor mij; maar ik zegge u, signora! het kan niet zijn, nooit, tenzij Mylord Leycester zelf patent gave, en de Graaf is afwezend.'

'Niet gansch geheel; voor zijne vrienden is hij nog hier, in den geest.....'

'Het ware beter dat hij lijfelijk tegenwoordig waren tegen zijne vijanden; want naar hetgeen dezen nu drijven, betwijfel ik zeer, oft hem het keeren meer geraden zij, oft ooit gegund worde.'

'Neen! wees daar gerust op, te vele stemmen roepen hem herwaart weder; doch hij wordt hier goed vertegenwoordigd en gansch niet slap gediend; en daar te boven onderhoudt hij goede correspondentie met de zijnen.'

'Nu, dat is dien heer ook geraden; want anders kan het hem vergaan als menig ander; ver van zijn goed, dicht bij zijne schade; velen partyden naar zijn ondergank.'

'Juist daarom is 't noodig, schrijft mij.... iemand der zijnen, dat men zich bemoeie, goede, wakkere, welbetrouwde mannen tot Zijner Excellenties dienst te winnen: zonderling in 't leger zijn die hem behoefte, bericht men mij. En voor één der zulken mag ik u houden en aanprijzen, meene ik?'

'Ik zweer liefst geen eed, mevrouwe! maar voor den Graaf van Leycester zou ik een trouw en ijverig dienaar zijn; zonderling dan, als zijne gunst, of één zijner gunstgenooten mij ophief

uit de smaadheid die ik heb moeten aannemen, om niet gansch werkeloos te blijven, dat mijn dood zoude zijn, ik meen den dood mijner ziele; want hoewel veel in dit leven, dat ik geleid heb en nog leide, mijne bitterheid tegen het leven heeft vermeerderd, en mijne som van minachting voor de menschen heeft verhoogd, zoo heeft het mij toch tegen krankzinnigheid geveiligd, in de gestadige warreling onder luiden, belangen, wenschen en streven, verwikkeld, opmerker, leider! vertrouwde van hun handel, hunne daden, hunne fouten, en passiën, gaf dit wriemelen en woelen, mij als de terugwerking van dat alles, gaf mij distractie. Wie rampzalig genoeg is de waarde van dat woord te kennen, moge mij oordeelen; geen ander, geen ander, die niet weet tot welken prijs men de vergetelheid voor een enkel moment zoude koopen.'

'Niet ik dan zal over u vonnis vellen,' sprak de Prinses met droeven glimlach, 'dat is ééne der oorzaken, waarom ik nog dus de wereldsche vermaken zoek, schoon ik daarover, ik wete het, door strenge Christenen word berispt.'

Cosmo haalde even de schouders op, alsof hij het middel minachtte, en het beginsel eenigszins wantrouwde, doch hier althans tegenwerping misplaatst achtte; hij vervolgde:

'Zoo bleef ik nog altoos op zekere wijze boven hen, die mij zoo allerdiepst beneden hen zelve hielden, dat ze het schaamrood op de wangen kregen, zoo haast ze mij tegenkwamen, en vreesden, dat ik ze groeten zou; maar kon ik de emotiën van dat leven houden, terwijl ik er de vernederingen van ontweek? en juist in den krijgsdienst, in den oorlog zou dat gaan; dan, dan zoude ik mij een herboren mensche toonen; en zulke keer in mijn lot zoude mij een vernieuwd bewijs zijn, dat de Heere mij, diep gevallen zondaar, wel zekerlijk had aangenomen, ten

tijde mijner bekeering. De menschelijke tusschenkomst zoude ik daarom niet voorbijzien,' vervolgde hij tot de Prinses...., 'en mij daarvoor grootelijks dankbaar toonen.'

'Wel dan, ik denk niet te veel te zeggen, zoo ik u belove, reeds morgen voor u te verkrijgen eenigen goeden rang bij het leger, en drie weken daarna, kunt gij zonder opspraak verzien worden met eene compagnie, met de bezorging daaraf ik mij wederom belaste.'

'En wat zal ik u daarvoor schuldig wezen?' vroeg de Piémontees.

'Maar.... messer!' riep de Prinses, wat verlegen, 'ik verkoop mijne voorspraak niet.'

'Och, signora! dat doen en hebben gedaan alle vorstelijke persoonaadjen die ik ken, en daarbij, handel is een eerlijk bedrijf; wij dreven immers toch zaken, en nu kan onze onderhandeling kort zijn. Bij de executie van de laatste belofte het dubbele der som die gij nu verlangt, en morgen bij de toezegging, mits zij een vasten grond heeft, de eerste helft, niet met onderpand, maar als dankelijke schenkaadje.'

'Neen, messer Cosmo! neen! zulk geschenk kan ik van u niet aannemen.'

'*Che cosa!* en ge accepteert wel tot tweemaal toe het geschenk van uw leven; acht gij geld dan het meerdere?'

'Zulke schuld dient betaald; van de andere is 't ondoenlijk; doch wilt ge leenen op een langen termijn, bij voorbeeld, als mijne goederen in Braband....?'

'*Si, si!*' hernam Cosmo met een glimlach; 'als *die* gelost worden, zal 't u gemakkelijk zijn, terug te geven, en wie weet....'

'Nu!'

'Of ik dan niet reeds op andere wijs door u betaald ben!'

‘Zeker! indien ik vóór dien tijd tot het beheer mijner eigene fortuin kome, of zooals Mylord Leycester mij beloofd heeft, de gunst der Koningin mij vergoeding geeft voor het verlies, dat ik geleden heb door mijne getrouwheid aan de religie.’

't Is te bidden, dat de Majesteit van Engeland die belofte niet moge vergeten....’

‘Zoo hope ik, en daartoe, om hare goedheid te verdienen en mij uiterlijk gansch van hare partij te toonen, doe ik veel wat ik anders laten zou; ontvang en caresseer ik personen uit de Utrechtsche burgerij en de Magistraat, en gunstgenooten des Graven, die ik anders niet als mijne vrienden zou houden, en moet ik veeltijds mijn innerlijk verdriet verbergen onder het blanketsel der uiterlijke blijhartigheid, en zelfs grooter omhaal van leven voeren, dan mij zonder dat in mijn weduw-gelijkenden staat vleien zou, en die mij bij wijlen grootelijks tegen is. Als ik u te kennen gaf, wacht ik ook heden te avond vele personaadjen van aanzien en invloed ten mijnent, doch de onlust van het benard gemoed en van een gepijnden geest deed mij dus in versuftheid nederzinken dat ik op dezen stond nog niet aan mijn hoogtijdsgewaad heb gedacht, en waren de toebereidselen voor het feest niet gemaakt...., ik had het doen afzeggen. Nu kan dat nog te minder, daar ik juist de lieden wacht en hoop te ontvangen, die mij van dienst kannen zijn in uwe zaak.’

‘Zoo wordt het mijn tijd om te gaan; die gasten mogen wel spoedig komen, en ik mocht daaronder van mijne bekenden aantreffen, die wat schuw waren van mijne bekendschap! Dus tot morgen in den avond, mevrouwe! Ik zal hier zijn met de afgesprokene penningen. Exeellenza heeft dan een nader bericht voor mij, en kan het gunstig zijn, zoo heb ik aan uw naam en uw zegel pands genoeg; ik laat dan toch mijn beroep varen.’

‘Messer Cosmo! eer gij gaat, wil mij nog ééne vraag beantwoorden?’

Hij boog zich, en wachtte.

‘Gij hebt van uw rang gesproken, en uwe maniere van zijn en van handelen, hoe vreemd ook, hebben ietwes, dat zoo in geen vileijn vallen kan; zijt gij van edele afkomst?’

Hij schrikte op, en zijn voorhoofd kleurde zich, alsof het met een gloeiend brandijzer werd aangeraakt; eindelijk sprak hij op ongevalligen toon:

‘Ik haat den onnoodigen leugen; en dus ja, mevrouwe! ik ben edelman, of liever, ik was het. Wat ik achter het Piémonteesche gebergte gelaten heb, moge dáár blijven; nooit zou ik uit zottelijke praalzucht dien adeldom vlekken, met de smaadheid van veracht beroep.’

‘Maar ik bedoele alléén, dat gij van zulke geboorte wezende, te lichter hope kondt voeden, dat de Graaf van Leycester en de Majesteit van Engeland u, na zonderlinge goede diensten, hier in zulken rang konden herstellen, als ge ginds hadt verloren, zonder te veel aanstoots te geven....’

‘Dat ze van die zorge ontslagen blijven voor mij. Ik heb niets verloren; ik heb - verworpen, en wat ik wegstootte, neem ik niet weder aan. En het éénige, wat ik nog met vreugd zou aanvaarden, is een eerlijke krijgsmansdegen, opdat ik met dien in de hand nog éénmaal de werker zou kunnen wezen van een nieuwe fortuin.’

Toen hij dit had gezegd, nam de wonderlijke man, die zulk fijn eergevoel bleek te hebben en die toch op pand leende, zonder omstandigheden den beker van de tafel, stak dien in zijn wijden dissak, en verwijderde zich toen met eene buiging, die een edelman van Leycester's hofstoet eere zou hebben gedaan.

‘Geve nu maar de Hemel, dat ik hem morgen goed bescheid heb te geven!’ zuchtte de Prinses de Chamay, terwijl zij haar zonderlingen bezoeker nazag. ‘Als Lodewijk komt, verkrijg ik het zeker.... en anders.... anders.... moet ik zien, wat er met den jongen hopman is aan te vangen!’

Hoofdstuk V.
Hoe master Fabian zijne lessen geeft.

Wij zijn in het binnenvertrek van meester Jan Cornelisz., wij zijn er op een uur, dat toegewijd is aan de taalstudiën van Deliana, onder de leiding van master Fabian. Vrouwe Cornelisz. zelve is er bij tegenwoordig. Zij schijnt het niet noodig geacht te hebben, hare dochter een afzonderlijk vertrek voor hare oefeningen af te staan; maar is zij daarvan de getuige, zij is vast geene hinderlijke, want zij bewaart een stilzwijgen, dat een Trappist eere zou hebben gebracht, en alléén het snorren van haar spinnewiel begeleidt, niet onharmonisch zelfs, het gelispel en het gesis der Engelsche klanken, waartoe de tong der lieve Deliana hier gevormd wordt. Wij gelooven van deze, dat zij eene vlijtige leerlinge is, even volgzaam als schrander, en dat master Fabian geene de minste moeite heeft gehad, om haar ontzag in te boezemen, dat anders tusschen eene zestienjarige discipelin en een leermeester, hij zij deftige pruik of jonkman, nogal zijne bezwaren heeft. Hare houding tegenover hem drukt zelfs nog iets sterkers uit, dan ontzag. Zij heeft iets van vreeze. Uit den schuwen, beschroomden blik van het anders zoo levendige kind zou men het bijna

dus verklaren, en wij zullen meer opmerken, dat er ons in versterkt, maar het is niet de vreeze, die door tegenzin of door afkeer wordt opgewekt, het is er veeleer eene, die, hoe onverklaarbaar het schijnen moge, van de tegenovergestelde gewaarwordingen getuigt, of die somwijlen vooraf gaat. Iets onbestemds, dat haar, die de betoovering ondergaat, toespreekt als eene profetie van geluk of ongeluk, van vreugde, die zij niet heeft gekend, of van smarten, die haar nooit dus hebben getroffen. Iets, dat huiveren doet en toch aantrekt; iets, dat angstig maakt met een angst, die toch zóóveel zoets omsluit, dat men haar voor geene wereld zou willen missen. Hoe het zij, Fabian heeft niets gedaan, om juist zulken indruk te weeg te brengen; hij heeft er wellicht niet eens aan gedacht, dat die mogelijk was, en hetzij fierheid bij het gevoel van eene taak, die hij eene vernedering achtte, hetzij geheime trots bij zijne overtuiging van sociale meerderheid, hij heeft zich niet de geringste moeite gegeven, om beminnelijk te zijn, om zich aangenaam te maken in dit gezin, behalve aan meester Cornelisz, en zijne ingetrokkenheid, zijn koele ernst, zijn strakke, ietwat scherpe toon, doen zelfs eenige laatdunkendheid doorstralen, die spreekt van hoog zelfgevoel of van geringschatting zijner leerlinge. Blijkbaar volbrengt hij zijne taak als iemand, die haar *doen moet,* als een huurling, maar volstrekt niet als een *dilettant*

Ziehier voor het overige den indruk, dien zijn persoon en zijne wijze van zich te gedragen hebben gemaakt op vrouw Cornelisz. zelve, en die zij in een *vertrouwelijk* uur aan eene *vertrouwde* kennis dus heeft weergegeven:

‘Zooals ik dan zeide, het kind moest Engelsch leeren, en die arme schraalhans, dien de barbier bij ons ingebracht heeft, komt dan ook alle dagen. Eerst dacht ik: men kan niet weten,

zoo'n schrale jonker, die voor lesgever uitgaat, mocht de deerne eens het hoofd doen draaien; hij zou wat heerlijk beholpen zijn met zoo eene bruid en ons zou 't niet bijster vromen; ik zal een oog in 't zeil houden; maar van die zorge ben ik vrij, sinds ik ze samen zie. Eerstelijk is 't een oudachtig man, ik schat hem zoowat een veertiger, want hij grijst al. Daarbij is hij bleek, geel en mager, ik zou haast zeggen: mager van kwaadheid, want hij ziet er uit als het conterfeitsel van den nijd, dus zuur en grimmig staat zijne tronie, rimpels op het voorhoofd, en nooit lachen, nooit, of het moest een schimplach zijn, als het arme kind iets zegt of doet, dat in zijne brabbeltaal zoo niet hoort. Ik weet niet, hoe ze niet bang van hem wordt, zonderling als hij lacht; ziet ge, ik heb wel meesters zien knorren, maar zóó heb ik er nog nooit een zien lachen; ge zoudt er vervaard af worden, simpel van 't zien; en onder ons gezegd, ik geloof, dat ze het is en dat zij meest haar best doet om 't Engelsch te kennen, dat ze doch van den meester bevrijd mag zijn. Voor 't minst, ik heb het kind nooit dus droef en droomerig gezien, als te dezen dage. Ze peist, denk ik, altijd op hare Engelsche les, uit vreeze voor zijn gelach. 't Was het vroolijkste kind van de wereld; ze tjilpte den halven dag door als eene jonge musch; nu hoort men hare stem niet, dan bij dat overlandsch gekris en gekletter. Het zien van dien zuurmuil maakt haar stuursch. Deliana - ge weet, we hebben niet anders, en Cornelisz. bederft haar; - Deliana is het ontembaarste en eigenzinnigste kind, dat mij ooit te voren is gekomen, en ik heb mijn hart vastgehouden, toen de meester 't eerst komen moest; want mij geheugt wat het was, toen zij schrijven leerde en geen geduld had, en dan zoo'n vreemde snoes! en de Engelschen zijn heethoofdig en rouw van aard, als men dagelijks exempelen van ziet; maar 't was gezegd, dat alle

mijne zorge ijdel zou wezen. Ons rebellisch kind werd gedwee voor hem, dat schalke verloor haar schertslust, en.... als 't een dominé was, zou ik zeggen, hij brengt haar tot stille deugdelijke vromigheid; want ook tegen ons heeft zij zediger manieren en zachter tale aangenomen, 't is of ze op eens geen kind meer is, en van zestien op achttien overgesprongen. Waarheid is, hij geeft haar nooit een kwaad woord, ten minste niet, dat ik het versta, en toch regeert hij haar, om zoo te spreken, met de oogen; ik zeg regeeren, want het is: ‘master Fabian heeft het gezegd’ hier, en ‘master Fabian wil *dat*’, verder, en ‘master Fabian komt’, en daar moet alles voor wijken, van wat werk ik ook spreek! Is het niet hard, en dat om zoo een poveren sinjeur, zoo'n *gentleman* zonder goed of zonder crediet. Ziet ge, in 't eerst had ik medelijden met hem, en daar ik zag, dat het goed ging met Deliana, en dat het kostelijke geld althans niet zonder bate weggegooid zou worden, en hij er meestal zoo uitzag, oft hem de honger kwelde, dacht ik zoo, ik zal hem wat te goede doen, en geve hem eens eene hartsterking, of houde hem voor eene keer te maaltijd, maar dan hadt ge het wezen moeten zien, waarmee hij het afsloeg; dan was 't of daar vlammen schoten uit die felle zwarte oogen, en ware 't geen papistisch bijgeloof, ik zou denken aan den booze, die menschelijke gestaltenis had aangenomen om ons te verzoeken. Ge kost denken, dat zeg ik Deliana niet, het arme kind mocht een overval krijgen van schrik, en ook niet aan Cornelisz., want als hij het ten kwade nam, en hem wegzond, kregen we licht een ander, zoo een van die fraaie jonkers, als ik beducht voor was, en dat ware nog erger gedoold. Beter dan dat de kleine eene wijle zuchte onder dien vreemden dwang; haar hartje blijft er toch vrij onder; en daarbij, Cornelisz. is zóó gesteld op dien meester, beeldt zich in, dat er nooit bekwamer

mag gevonden worden, en is zóó ganschelijk van hem bekoord, dat ik wel zorge heb, hij zou aan mijne klachten toch geen gehoor geven, dus hoog hij ingenomen is met dien uitheemschen gast, en dat moet ik zeggen, de éénige, tegen wien master Fabian zich verwaardigt, een woord meer te spreken dan volstrekt noodig is, de éénige, dien hij zelfs met eenige vriendelijkheid bejegent, is mijn man; ik zeg niet, dat hij daaraan kwaad doet; dàt niet; ik begrijp, hij zal denken, dat van diens goede gunst en recommandatie veel voor hem afhangt, en daar een mensch gerechtigd is voor zijn brood te zorgen, geef ik er hem geen ongelijk in, alleen... ik wilde, dat hij dan ook zoo fier en zoo barsch niet was tegen ons beiden, die in 't eind hem wel willen en nog wel iets voor hem konden doen, daar meester Cornelisz. niet op denkt. Voor 't overige vordert het meiske goed, naar 't zeggen van hen, die er af oordeelen kunnen, en nog een kleine tijd veellicht, dan zijn we van die ongelegenheid af.'

Tot dusver het oordeel en de opmerkingen van vrouwe Cornelisz. Zij hebben ons tegelijk ingelicht over de oogenschijnlijke verhouding van Fabian tot zijne leerlinge en de verdere leden van het huis *de Engel;* maar zonderling is het, dat, waar sommige menschen zoo helder zien op de uitkomsten, zij kortzichtig zijn voor de oorzaken, en dat zij de verschijnselen zoo goed opmerken, terwijl zij zich toch zoo grof vergissen in de kwaal. Mogelijk zijn wij het ook, die ons vergissen, maar één ding toch is zeker: tot zelfs het oordeel van vrouwe Cornelisz. over Fabian's uiterlijk was niet juist, maar zij zag met de oogen eener vrouw van rijpe jaren, die jeugd, vroolijkheid, een frisch blozend gelaat, opene trekken en een helder lachend oog, als de eerste voorwaarden van aantrekkelijkheid moest houden: maar of hij niet juist een voorkomen had, geschikt om indruk te maken op een meisje van

zestien jaren, vooral zoo zij eene kleine overhelling had tot het romaneske, dat laten wij u zelven te beoordeelen over, als wij hem u voorstellen met wat zachter kleuren en in wat minder losse omtrekken, als vrouwe Cornelisz. Het is zoo, hij was oud of liever oudsch, maar het scheen meer een gevolg van lijden dan van de jaren; het is zoo, eene scherpe groeve doorploegde hem het voorhoofd; maar het was edel en schrander; het is zoo, zijne trekken waren scherp, trotsch en somber, maar toch ze waren zóó fijn, ze droegen nog zulke sporen en overblijfselen van eene gansch ongemeene schoonheid, dat het bijna geene mannelijke moest geleken hebben in den vollen bloei van zijne jeugd; en toch, tusschen al het koude en laatdunkende iets weeks, iets alsof er tranen waren gegleden over die uitgebleekte wangen, en zelfs of ze nog weder konden gestort worden, om niet te spreken van die felle zwarte oogen, met hun fieren vermetelen blik, soms wel wat dof en sluimerend tusschen de lange zwarte pinkers, maar plotseling stralen uitschietend, die iets vreemds, iets wilds, iets tijgerachtigs hadden; ja, wij hebben nu het woord toch genoemd, door de weergalooze rapheid en snelheid zijner bewegingen, de fijnheid zijner vormen en de wondere zekerheid van iedere zijner grepen, had Fabian iets van een tijger, iets van eenig wild dier, in de bosschen opgevoed en door nood nu in 't gezellige leven verkeerende, eigenlijk nog maar half getemd, of liever onwillekeurig sporen van zijn vroegeren toestand verradend.

En toch, bij die ingeboren en ingebonden woestheid, bij dat verhoogd inwendig leven van sterke hartstochten, doorgaans eene uiterlijke koelheid en strakke terughouding, die tot stugheid ging. Zijn zwijgen was niet het zwijgen der onbeduidendheid, die niets te geven heeft; maar het zwijgen van wie vreezen moet

te veel te geven; met één woord, Fabian was geheimzinnig, Fabian was raadselachtig, Fabian scheen gedrukt door eenig onbekend leed of door geheimzinnige herinneringen, en ik vrage u, of dat alles niet genoeg was, om op de levendige verbeelding der dochter eene gansch andere uitwerking te doen dan op de moeder, die geen leven begreep dan dat der werkelijkheid?

Al voortpratend hebben wij u bijna iedere verrassing van hun samenzijn vooruit benomen, maar wij zullen ons nu ook van alle aanmerking onthouden, en u zelven laten zien, hooren en uitleggen, zooals gij wilt.

Zij zaten tegenover elkander aan eene smalle eikenhouten tafel, die zoo dicht mogelijk onder het vallicht was geschoven, om wat meer daglicht te veroveren op de duisterheid van het vertrek. Deliana zit op eene dier lage stoelen zonder leuning, met leder overdekt, die toen veel gebruikt werden. Fabian heeft een stoel met leuning, doch met houten zitting zooals de eenvoudigheid der zeden in den burgerstand ze nog lang heeft behouden. Deliana volbracht overluid, met eene zekere vaardigheid, eene kleine vertaling, waarbij zij van tijd tot tijd met een half schuchteren, half schalken blik naar hem opzag; maar die blik werd hoe langer hoe droeviger, en hare stem zelfs werd mat en lusteloos: hij luisterde niet. Het hoofd rustend in de linkerhand, zat hij stil en somber, in de houding van iemand, die aandachtig toehoort; maar de volstrekte onbeweeglijkheid van zijne trekken, zijne oogen, die op één punt gericht bleven zonder te zien, bewezen haar, dat hij in zijne eigene gedachten verdiept was, dat hij niets had verstaan.

Eerst toen zij geëindigd had, schrikte hij op; de plotselinge stilte bracht hem tot zich zelven. Hij zag naar Deliana op met bevreemding, als merkte hij voor 't eerst, dat zij daar was; hij

streek zich met de hand over 't voorhoofd, liet die nedervallen met iets als afmatting of verveling, en vroeg toen met eene zekere haast en na een diepen zucht:

‘En die vertaling, miss?’

‘Was zij goed, Sir?’ vroeg het meisje toch met een licht ondeugend glimlachje.

‘Goed, zeer goed!’ hernam Fabian, die sterk kleurde.

‘Hoe, Sir! geene enkele fout? Ik had niet kunnen denken... Ik was ietwat verlegen met die drie laatste regels, ze waren mij zoo duister.... Gij waart wat.... afgetrokken, Sir! Hebt gij mij goed verstaan?’

‘Wordt er dan van mij geëischt, dat ik al de krachten van mijn verstand, en al de vermogens mijner zien zal inspannen op iets zoo onbeduidends als dàt!’ sprak hij met zoo snijdende stem en zoo laatdunkenden blik, even met den top van den vinger heenwijzend naar hetgeen haar zooveel moeite had gekost.

Zij boog hot hoofd, terwijl zij het afwendde; hij moest het vocht niet zien, dat zij in haar oog voelde opkomen.

‘Heb ik u beleedigd, Sir?’ vroeg zij, met hare zachte stem; ‘liet was zonder opzet.’

Hij zag op haar met koele verwondering.

‘Gij zijt zeer vaardig met uwe tranen, miss!’ hernam hij scherp, onbarmhartig opmerkende wat zij kennelijk zijner aandacht wilde onttrekken. ‘Als gij meent, dat dit de manier is om mij lust te geven bij dezen ellendigen klerken-arbeid....’

Zij lette niet eens op het beleedigende van de uitdrukking voor haar zelve.

‘O, Sir! zeg mij dan, *hoe,* ik u dien kan verlichten!’ riep zij haastig en smeekend. ‘Gij weet niet, Sir! hoe mij dat goed zou wezen, iets te doen om u een arbeid te verlichten, die een heer

van uwe bekwaamheid zeker uiterst gering moet schijnen, en waarvan ik toch niet weet hoe u te bevrijden.'

'Wel, zeer wel!' hernam Fabian, die intusschen weer in eigene gedachten verzonken was; 'staat dat alles in die vertaling?'

'Neen, master Fabian!' hernam zij nu wat fier en wat spijtig, 'dat staat nergens; maar dit is, hetgeen ik u zeg, uit een goed hart, en uit eene oprechte achting voor uw persoon. Ik zie, dat gij verstrooid zijt, master Fabian!' hernam zij met hernieuwd gevoel; 'ik zie, dat gij lijdt; ik vrees, dat dit werk, u licht oneigen, er oorzaak af is. Ik heb diep medelijden met u, en....'

'Beware mij, miss! medelijden!' riep hij, met harde stem en toch met een vlammend oog. 'Ik kan niemands medelijden gebruiken, en allerminst dat eener vrouw. Zou 't u gelieven voort te gaan....'

Zij antwoordde niet, maar zij begon.... Hare stem weigerde; zij wilde zich overwinnen, een geluid als een doffe snik was alles, wat zij voortbracht. Met zichtbaar ongeduld wierp hij het boek dicht, dat hij voor zich genomen had, stond op en liep de kamer op en neer, alsof hij geheel alleen ware geweest. Vrouw Cornelisz., die zich altijd zóó zette. dat zij hem in het oog had, zag Deliana's gelaat niet, en dacht van Fabian, dat hij eene wijle ongeduldig was over de onbevattelijkheid van zijne leerlinge. Deliana bleef zitten, het hoofd gebogen en strak op haar schrijfboek ziende.

''t Is waarachtig niet uit te houden,' sprak hij bij zich zelf; ''t is meer dan ik vermag; deze toestand, dien ik mij zelf heb gewrocht, zal mij tot razernij brengen; maar ik ben dwaas. Wel dwaas!' hernam hij, zich met beide handen sterk het voorhoofd drukkende, ''t is mijne overprikkelde verbeelding, die ik alléén beschuldigen moet. Wat kunnen dezen het weten, hoe ze mij

wonden? Moest *mij* dat kwetsen, wat dat arme kind zegt in haar eenvoud? Ze doet veel, zeer veel, dat zij de geringschatting voor den avonturier, voor een loondienaar, vermomt onder medelijden, en in 't eind ben ik dan wat ik schijn, dat ik mij aantrekken zoude, hoe men mijn masker bezoedelt? Ik heb immers alléén maar te zorgen, dat het niet scheurt!' Daarop, als met een plotseling besluit, trad hij achter Deliana, en wachtte eene wijle wellicht om zich volkomen meester te zijn eer hij haar toesprak. Zij zag niet op, in eigene gedachten verdiept. Even raakte zijn vingertop haar schouder aan, om hare aandacht te wekken. Zij schrikte, zag naar hem op met verbleekt gelaat en kromp inéén, als had een scherp *stylet* haar gewond.

Met nog grooter bevreemding, dan vroeger, zag hij op haar, maar hij had zich zelf tot kalmte veroordeeld, en hij weerhield de felheid van zijn doordringend oog, terwijl hij zooveel goedheid in zijne stem legde, dat zij er week en mat van klonk:

'Mijne heftigheid van zooeven heeft u verschrikt, miss! Wil vergeven. Ik.... ik ben niet gelukkig, en ongelukkigen zijn doorgaans licht geraakt. En toch, zij moesten het niet zijn, want daardoor berooven zij zich licht van.... van hetgeen zij niet ontberen kunnen....'

Dat waren centenaar-zware woorden om uit te spreken voor een wezen als Fabian. Deliana, die dit begreep, hoorde ze aan met medegevoel en met eene droefheid zelfs, die uit hare lieve oogen sprak. Dit scheen hem nog meer te verwonderen, zelfs een weinig te treffen; hij had op iets als triomf gerekend van hare zijde; hij had gerekend, dat zij met deftige edelmoedigheid eene alledaagsche vergiffenis zoude uitspreken; hij hield, om het zoo uit te drukken, het wapen zijner ironie reeds opgehe-

ven; maar zij antwoordde met eenvoud, en als nam zij zijne woorden voor eene overbodige plichtpleging:

‘Gij hebt veel goedheid, Sir! en ik dank u. Ik leefde zonder groote smart, tot hiertoe; ontzie u dus niet om mij, als uw ongeduld behoefte heeft, zich te uiten....’

‘Ziedaar meer beschaving, meer fijnheid, dan ik hier kon wachten!’ dacht Fabian.

Zag hij dan niet, de ongelukkige, dat het hart het meisje die opvoeding gaf? Waarom zag hij het niet, daar zij het toch zoo slecht verborg? Wij moeten hem recht doen; wat hij had kunnen zien, achtte hij eene onmogelijkheid, bovenal om redenen, die van hem zelven uitgingen, maar hij begon nu toch opmerkzamer te worden.

Zou het nu gaan met de vertaling?’ vroeg hij met meer goedheid, dan zij nog ooit van hem ervoer.

‘O, zonder twijfel!’ en zij begon.

Hij luisterde nu met zóóveel consciëntie als van eenig taalmeester, in een gewoon geval, kon gevergd worden, en ondanks een paar aanmerkingen, die hij maken moest, ging alles goed. Op eens echter sprak zij een zóó volmaakt geronden en forsch gebouwden volzin uit, die zóó geheel Engelsch was en zoo volstrekt alle denkbeeld aan den moeielijken arbeid der overbrenging vergeten deed, dat hij verwonderd vroeg:

‘Hoe hebt ge dat dus gevonden? Is die phrase van u, miss? Zonder iemands hulpe van u?’

‘Ach!’ riep ze, ‘het is, dat ik dit uit het hoofd kende.’

‘Uit welk boek dan?’ vroeg hij, nog meer verwonderd.

‘Een boek!’ herhaalde zij ook, met eenige bevreemding over zijne vraag. ‘Wel, Sir! 't is een schriftuurplaats.’

‘Wat is dat, eene schriftuurplaats?’ vroeg hij ongeduldig.

‘Zeker druk ik mij niet goed uit in het Engelsch,’ hernam zij, ‘of.... gij wilt schertsen. Een heer van uwe kunde zou niet weten, wat eene plaats is uit de Heilige schrift, uit den Bijbel!’

‘Ah zoo! ja, ik herinner mij; ik begrijp nu wat gij meent!’ hernam hij, een weinig kleurende. ‘Hebt gij dat boek.... dien Bijbel in mijne taal? Laat mij dien zien!’

Zij sprong op, om dien te halen uit hare eigene kleine kamer, maar weerhield met moeite een uitroep van verdriet en verwondering, over de wijze, waarop hij van *Gods Woord* sprak, alsof het een boek was als een ander. Zij bracht een kleinen kwarto Bijbel, stevig in zwart segrijn gebonden.

Hij nam hem en bleef er een ganschen tijd in zitten bladeren, met eene nieuwsgierigheid en eene aandacht, alsof hij hem voor 't eerst in handen kreeg.

Deliana bleef naast hem staan, terwijl hij was gaan zitten; zij sloeg hem gade met eene smartelijke verwondering, zooveel zij kon zich schild stellende tegen de blikken van vrouw Cornelisz., die van de eerste minachting, waarmee hij zich had geuit, iets scheen te hebben opgemerkt, en nu met arends-oogen toezag bij eene handelwijze, die zelfs voor haar duidelijk bewijs kon strekken van eene onkunde, die zij niet anders verklaren kon dan uit volslagen gebrek aan godsdienstzin.

‘En verstaat gij dit alles?’ vroeg Fabian, altijd den Bijbel doorbladerende.

‘Ja, Sir! met den Neerduitschen Bijbel er nevens; en te eer, daar ik veel daaraf van buiten ken!’

‘En laat men u vrijheid, dat gansche boek te lezen? u, een jong meisje!’ vroeg hij weer half bevreemd, half ironiek.

‘Maar, Sir! de Bijbel! Gods Woord!.... heeft daaraf bij u te lande dan niet ieder het vrije gebruik?’

‘De Puriteinen, ja; dat is wel mogelijk!’ hernam Fabian, met iets minachtends in den toon.

‘Ik dacht, alle Protestanten!’ hernam het meisje zacht, en nog zachter, bijna fluisterend, voegde zij er bij: ‘Gij zijt doch ook Protestantsch?’

‘Ik ben taalmeester in 't Engelsch, miss! en ik wist niet, dat dit beroep mij blootstelde aan geloofsonderzoek van de zijde mijner leerlingen!’ hernam hij luid, op snijdenden toon, en met een gloeienden blik vol toorn en hoogheid op haar gericht, terwijl hij tegelijk den Bijbel liet dicht vallen, en met een zekeren onwil ter zijde schoof.

Deliana was doodsbleek geworden; zij kon niets antwoorden, maar zij vreesde begrepen te hebben: hij moest Katholiek zijn; voor haar zelve reeds was zij van de ontdekking getroffen, maar als hare moeder de opmerking maakte, was Fabian's positie in haar huis verloren. Vrouw Cornelisz. had de woorden niet verstaan, maar de toon er van had haar geërgerd, en de minachtende beweging was haar niet ontgaan.

Zij was nu zelfs op het punt om haar lankmoedig stilzwijgen af te breken, en haar recht van moederlijke tusschenkomst te laten gelden; maar de stem van Cornelisz. liet zich hooren, en riep haar bij haar naam tot zich. Zij moest aan die oproeping gehoor geven, maar zij ging niet, zonder Fabian een blik van tegenzin en wantrouwen te hebben toegeworpen.

Fabian en Deliana bleven alleen. Het besef van 't gewicht der ontdekking gaf Deliana een overspannen moed.

‘Sir!’ sprak zij, ‘al zoudt gij mij verpletteren onder 't wicht van uw toorn, dit moet ik zeggen. Geene onbescheidenheid brengt er mij toe, maar de zuiverste bedoeling voor u; daarvan zij de Hemel mijn getuige. Zoo ge tot die van Rome hoort, laat dat

voor mijne ouders niet blijken, zoo 't u eenigszins verscheelt hier in huis en elders in Utrecht wèl gekomen te zijn. Ik bidde u, Sir! misken de intentie van dit spreken niet.' En werkelijk vouwde zij de handen als eene smeekende.

Hij had intusschen over zijne luim gezegevierd.

'Men haat hier dus die tot de Katholieke religie hooren?' vroeg hij, zonder een woord tot geruststelling voor haar.

'Men wantrouwt ze, hier te lande!' hervatte zij moedig.

Haar moed scheen hem meer te behagen dan haar schroom; want hij vroeg met goedheid:

'En gij, *my sweet child!* Mistrouwt gij ze ook?'

'De leeraar, die mij in de religie onderricht, heeft mij geleerd, dat ik in alle Christenen mijne broeders moet zien, en dat Christi rijk beteren voortgang zoude hebben, zoo daar minder religiegeschillen heerschten.'

'Hij is zeer verstandig, uw leeraar,' hernam Fabian, ondanks zich zelven wellicht met iets spottends en laatdunkends; maar plotseling wisselde hij van toon en houding, en vroeg haar: 'Ik had naar *uw* gevoelen gevraagd...., niet naar wat anderen leeren.'

'O! al hadden zij het tegendeel geleerd, haat en mistrouwen jegens goede en edele luiden zou mij niet mogelijk zijn!' hernam zij, even naar hem opziende met een blik vol schuchterheid en teerheid.

Intusschen had hij nagedacht.

'Als ge dit zegt uit goeden wil, voor mij is 't onnoodig,' hernam hij; 'want ik ben niet Katholiek, ik ben.... alleen.... een zeer onkundig Christen; in Engeland had ik geen tijd voor zulke studiën, en hier in Holland mis ik er zelfs de bronnen voor.' Hij wees lachend op den Bijbel.

Zij nam het haastig op.

‘O, Sir! kon het zijn, dat gij eenige begeerte mocht hebben naar dit gewijde boek, neem, neem het dan van mij, dan zal ik God danken, dat ik u den troost van Zijn Woord heb mogen toebrengen.’

Het schitteren harer oogen, de blos op hare wangen, alles verried, dat die gift voor haar iets meer beduidde, dan een eenvoudig beleefdheids-betoon, en hetzij haar toon van innerlijke goedhartigheid hem trof, hetzij hij werkelijk eenig belang stelde in het bezit van een Engelschen Bijbel, hij antwoordde:

‘Zoo neme ik dien dan van u, miss! ware het slechts als *keepsake* van mijne eerste leerlinge.’ Iets dubbelzinnigs speelde weer op zijn gelaat, toen hij dat laatste zeide, en er losjes bijvoegde: ‘Ik onderstel, dat ik u niet beroof, en uw vader er meerdere heeft in zijn winkel.’

‘Mijn vader heeft ze niet in zijn winkel, Sir! Deze werd mij gegeven door mijn leeraar, meester Gideon Florensz., toen hij vernam, dat ik de Engelsche tale zou leere....’ En zij sloeg hare oogen neer, terwijl zij dit zeide.

‘'t Is dus een offer?’ sprak hij.

‘En dat doet zoo goed.... een klein offer te kunnen brengen aan.... wie men hoogacht.’

Hij had haar lang scherp gadegeslagen, terwijl zij sprak, en antwoordde nu met eene mengeling van diepe somberheid en gevoel:

‘Neen, miss! dat is voor u geen klein offer, en gij schijnt mij van dezulken te zijn, die wel groote offers zouden weten te brengen aan wie zij hoogschatten.’

Zij antwoordde niet, maar de gloed van blijdschap op haar gelaat bewees, hoe zij dankbaar was, dat hij haar begrepen had.

Toen naderde haar Fabian; hij nam hare hand.

‘En dan beklage ik u,’ sprak hij, met die doffe stem, die bij hem van innerlijke ontroering getuigde; ‘dan beklage ik u werkelijk; want gij zijt eene vrouw, en gij zijt schoon; en eene vrouw, die kan liefhebben, wordt het slachtoffer van haar hart, en eene lichte prooi van de vermetele zelfzucht der mannen!’ En op haar ziende met teederheid en mededoogen, ging hij voort: ‘Ik beklage u, kind! want welhaast gaat zich uw hart met vreugde openen voor zachte gewaarwordingen, om er bittere teleurstellingen te ontvangen, misschien erger dan dat, misschien rouwe en wroeging. Ik wenschte....’

Maar de echtgenooten Cornelisz. traden te zamen binnen, en Fabian had alléén maar den tijd, schielijk de hand vrij te laten, die deze vrijheid nog niet had geëischt, en schichtig een boek te openen, terwijl tegelijk zijne trekken hunne gewone sombere plooi hernamen.

Wat zeer tegen haar wil vrouw Cornelisz. dus lang van hare *duena's* taak had verwijderd, op een kritiek oogenblik, was juist eene redetwist over Fabian zelf, ontstaan tusschen haar en haar echtgenoot. De laatste had, eenige minuten te voren, een aanzienlijk Engelsch heer in zijn winkel gehad, die hem inlichtingen kwam vragen over den Engelschen taalmeester zijner dochter, daar hij dien zelf wenschte aan te bevelen bij eene Utrechtsche dame, in welke hij belang stelde. Cornelisz., wel tevreden met de vorderingen van Deliana en, als wij weten, ingenomen met Fabian, had geantwoord, zooals meest in diens voordeel konde zijn, en hij was met den edelman overééngekomen, Fabian van zijn wensch te spreken, overtuigd, dat hij dezen daarmede een grooten dienst bewees. Hij had zijne gade geroepen, om haar het eerst deelgenoote te maken van het goede voor-

uitzicht, dat zich opende voor zijn gunsteling. Toen had vrouwe Cornelisz. hem ‘een onvoorzichtige’ genoemd, die zijn ‘eigen goede faam en reucke in de waagschaal stelde voor een onbekende, waarvan hij niets goeds konde zeggen met zekerheid, dan dat hij zijne eigene taal wist te onderwijzen en redelijk Duitsch kalde.’ Cornelisz. hield staande, dat ‘hij meer goede kwaliteiten in hem had opgemerkt, en hem voor een singulier recommandabel persoon hield.’ Dit was meer dan eene bevooroordeelde vrouw kon verdragen. Zij meende haar echtgenoot te verpletteren door het bericht van de ontdekking, die zij zooeven had gedaan.

‘Die fijne heer bleek gansch geen vroom Christen te zijn, en scheen zoo vreemd aan den Bijbel, als een blinde Heiden of een bijgeloovig Papist. Het zou mij zelfs geen wonder doen, zoo hij dit laatste in werkelijkheid was, te zien uit de minachting, waarmede hij de Heilige Schrift hanteerde, niet anders dan of 't een van zijne overlandsche leerboeken ware.’

Die beschuldiging maakte intusschen niet den indruk, dien de aanklaagster er van wachtte; vooreerst schreef Cornelisz. aan eene uitwerking harer verbeeldingskracht toe, hetgeen zij zeide *gezien* te hebben; en al ware dit werkelijkheid, nog zag hij er andere oorzaken in, dan die zij aangaf, en om hare overtuiging aan de zijne gelijk te maken, wilde hij Fabian terstond over het punt ondervragen, en met dat oogmerk verzelde hij zijne vrouw naar de huiskamer. Die moed tot een aanval verwonderde vrouw Cornelisz. in haar echtgenoot, dien ze niet vrij hield van dat zekere opzien tegen Fabian, dat hare dochter onderging, en waarvan zij zelve niet geheel vrij was, ondanks al haar wantrouwen.

Maar reeds het vriendelijk gezicht, waarmede meester Jan Cornelisz. binnentrad, bewees, dat zijn aanval geen vijandelijke

zou zijn, maar in den vorm eener vreedzame toespraak zou gekleed worden, die trouwens ook geheel in het karakter was van den heer des huizes.

‘Master Fabian! zoo ik u store, moet gij 't mij niet ten kwade duiden,’ begon hij; ‘want ik ben dus vervuld van eene goede tijding, die ik u te brengen heb, dat ik het einde der les niet afwachten kan....’

‘De les is geëindigd!’ sprak Fabian, met een blik op Deliana, die haar zeide hem niet tegen te spreken; ‘en ik ben gansch tot uw dienst, mijn waarde heer!’ En onder 't spreken sloeg hij een blik vol begeerigheid op een pakket papieren, dat meester Cornelisz. in de hand hield. ‘Hebt gij mijn dienst noodig ter vertolking van eenig stuk?’

‘Wel, Sir! gij brengt mij daar op iets, waarop ik nog niet had gedacht; doch dit later. Ik geloove u een dienst gedaan te hebben. Een Engelsch heer van groot aanzien wil u zien en spreken.’

‘Mij!’ riep Fabian, licht verbleekend. ‘Wie is hij? Is 't iemand die mij kent....?’

‘Van hooren zeggen, dat kan wezen, master! maar persoonlijk, dat is niet denkelijk; luiden van hoogen staat geven meestal niet zooveel aandacht op uws en mijns gelijken; maar hij wil u leeren kennen, en dat is reeds iets; hij wil met u onderhandelen over lessen, die gij zoudt kunnen geven....’

‘Dank voor de intentie, ik heb al lessen te over!’ sprak Fabian stug.

‘Dat antwoord zou ik den Generaal Norrits in uwe plaats niet geven willen.’ hernam Cornelisz.

‘Is het de Generaal Norrits? dat is wat anders,’ en Fabian's gelaat verhelderde zich.

‘Geen geringer dan die, en dat verblijdt u, niet waar, mijn vriend! want gij weet, dat hij een van hen is, die u kan voorthelpen, zoo hij 't wil, ten minste in 't afwezen van Mylord Leycester; want men zegt, dat die twee...., - maar 't blijft onder ons en in geen geval wil ik er de zegsman van zijn; - dat die twee....’

‘Elkander in den weg zijn, o! dat is mij bekend!’ hernam Fabian losjes weg.

Cornelisz. zag op hem, met groote oogen van verwondering, dat deze ondergeschikte persoon bekend was met eene verhouding tusschen die groote heeren, waaromtrent hunne vertrouwdste dienaren nog slechts gissingen waagden.

‘In Engeland hadt ge wellicht relatiën met de vrienden van den Generaal, dat gij dit weet, Sir?’ vroeg hij.

‘Dat juist niet,’ hernam Fabian, met zijn eigen geheimzinnigen glimlach; ‘maar ik zeg slechts wat bij ons iederéén weet, en ik heb hoop, dat ik het met Sir John wel zal vinden.’

‘Zoo meende ik het ook, en daarom onderliet ik niet, goede recommandatie van u te geven.’

‘Veel dank! veel dank! *my good master* Cornelisz.!’

‘Alleen er is eene zwarigheid opgekomen....’ en Cornelisz. aarzelde.

‘Laat hooren de zwarigheid.’

‘Mijne vrouw zegt - zij gelooft - dat gij op 't stuk van religie niet gansch zuiver zijt, of voor 't minst wat loszinnig.’

Deliana sidderde. Zij hield voor zeker, dat Fabian een antwoord zou geven, dat de bitsheid harer moeder mocht opwekken en een tooneel uitlokken, dat bitterheid en scheiding kon teweegbrengen, en zonder dat ze nog recht wist uit te maken waarom, scheen die laatste haar als een doodvonnis voor haar zelve en

als een onheil voor Fabian. Maar deze verijdelde hare vrees, want hij zeide heel kalm:

‘Hoe toch kan de religie te pas komen bij een *gentleman* als Sir John.’

‘Nu, als dit dan nietwes beduidt bij dien heer, dan komt dat bij ons te pas!’ viel nu vrouwe Cornelisz. heftig in; ‘en ik versta niet, dat mijn kind zal geleerd worden door iemand, die de Schrift niet kent, en niet in eere houdt.’

‘Ziedaar een overaardig staaltje van Protestantsche inkwisitie!’ glimlachte Fabian, Cornelisz. aanziende als iemand, met wien hij het volmaakt eens was.

‘Inkwisitie! ja, daar moogt *gij* wel af spreken; want dat zijn de Papisten, die haar over ons land hebben gebracht met de gansche Spaansche tyrannie, en gij *zijt* een Papist, ik houde het voor zeker!’ was de opgewonden taal van Deliana's moeder, terwijl vader en dochter met angstige spanning den Engelschman gadesloegen, op wiens gelaat zich eene mengeling van strijdende driften teekende.

‘Ik zou u antwoorden, indien gij iets anders waart, dan eene vrouw, die voortijlt in onbesuisde drift,’ sprak eindelijk Fabian; ‘nu echter neme ik mijn afscheid, en voor goed. Vaarwel, miss Deliana! uw geschenk blijft mij waard,’ en hij nam haar Bijbel op.

‘Nu, zottin! ziet gij, wat heb ik gezegd?’ fluisterde Cornelisz. zijne vrouw in. ‘Is dat ook prijsstellen op de Schrift?’

‘Als hij die waard houdt....!’ hernam zij toetredend.

‘Zou een Papist dat doen? Ziet gij, dat mijne reden de ware is?’

‘'t Kan wezen, geprent goed is duur.’

‘En een Engelsche Bijbel is geene kleinigheid. 't Is eene zaak van *guineas*....’

‘En een Engelschman, die buiten zijn land zwerft, heeft niet veel *guineas* te over,’ zeide Fabian, die de tusschenspraak gehoord had en die er zijne winst mede deed; en die zijne redenen had, om op dit oogenblik de betrekking met de bewoners van het huis *de Engel* niet af te breken.

‘'t Is dus aan ons, om ons te verontschuldigen,’ sprak Deliana, met een smeekenden blik op Cornelisz. die haar begreep, en die verheugd was, haar te kunnen aangrijpen.

‘Met oorlof, master Fabian!’ sprak hij, ‘mijne vrouw is wat haastig en gij zijt ook wel wat heel ras van opvatting; niemand houdt u hier voor een Papist, om een gemis, dat u zeker te eer leed was, naarmate er hier te lande meer moeielijk in kon worden voorzien.’

‘Indien gij ook ieder Papist zoudt noemen, die geen Bijbel had, zou het al heel slecht staan met de Protestantsche religie, achte ik,’ hernam de Engelschman lachend.

‘Voorzeker! en om dit verschil zouden wij ons niet gaarne van uwe diensten verstoken zien; mijne dochter niet van uw onderricht, ik niet van de hoop, dat gij mij te recht zult helpen met dit geprente Engelsch, dat mij is toegezonden door mijne heeren de Staten van Utrecht.’

Fabian's oogen glansden van genoegen; een blos van blijdschap overtoog zijn gelaat; men had hem Turk of Heiden kunnen noemen in dit oogenblik; hij zou vergeten hebben, zich beleedigd te toonen. Hij meende den eersten draad te grijpen van een groot net, dat hij dacht uit te spreiden; maar hij voelde, dat hij zijne innerlijke voldoening niet te veel moest bloot geven, om haar te vaster te verzekeren. Ook greep hij met eene achtelooze hand naar de papieren, terwijl hij glimlachend zeide:

‘Volgaarne den vrede en algemeene amnestie van mijne zijde. Vrouwe Cornelisz. oordeelde naar schijn, en ik heb mannen gekend, die geene wijzere uitspraken deden; daarenboven had de goedheid uwer dochter reeds vooruit alles vergoed, om niet te zeggen, dat ik in mijn toestand het recht niet heb, mij spoedig beleedigd te achten; iets, dat ik, eilacen! maar al te dikwerf vergeet. Uwe papieren dus, *my good master* Cornelisz.! en mijne vaardigheid, om te doen wat gij begeert, moge u bewijs strekken van mijn goeden wil, om u nuttig te zijn.’

‘Ik heb dien geen oogenblik betwijfeld,’ hernam Cornelisz., ‘en indien uwe krachten dien evenaren....’

‘Mijne krachten?’ herhaalde Fabian, met zichtbare verwondering. ‘Gij zult mij toch wel niet verdenken van onkunde in mijne taal?’

‘Zóó dwaas een man ben ik niet; doch het komt er niet enkel op aan, mij in te lichten van hetgeen daar zoo omtrent staat, maar bovenal dat de juiste bedoeling van het Engelsche stuk wordt gevat, en in 't Duitsch teruggegeven op zulke wijze, dat al de zeven Geüniëerde Provinciën er zich aan stichten mogen.’

‘Bij mijn omdolen door deze landen heb ik het eigenaardige van uwe taal al vrij goed leeren vatten....’

‘Gij spreekt die als een van ons, alleen het geldt hier een staatsstuk, de tale der diplomatie, en die heeft zoo iets eigens....’

‘Dat ik kenne,’ hernam Fabian snel en met zichtbaar ongeduld.

‘Zoo denkt ge die taak niet te zwaar te vinden?’

‘Sinds een uur verlang ik er mij aan te zetten!’ riep Fabian in de hoogste gespannenheid.

‘Veellicht opent het vervullen er van u hier betere uitzichten,’ hervatte Cornelisz.

‘Zoo, geef dan!’

‘Ja, ja! ik zie het, ik heb uwe passie uitgevonden; gij zijt eerzuchtig!’ sprak Cornelisz. met trouwhartigen glimlach, terwijl hij hem het geheele pakket overreikte.

Fabian ging zitten aan de kleine tafel, waar Deliana nog altijd hare plaats had gehouden, terwijl zij met ingespannen deelneming bij het voorvallende had toegeluisterd. Wat er al in dien korten tijd in hare ziel was omgegaan, zullen wij nu niet schetsen, maar alléén zeggen, dat zij den wenk van haar vader niet scheen te verstaan, die haar beval, zich ter zijde te begeven bij hare moeder, die, half tevreden, half misnoegd, zich weer bij haar spinnewiel had neergezet.

Het eerste was een geschreven stuk, dat door Fabian niet van groot gewicht werd geacht; althans hij doorlas het ten einde toe met koele aandacht en legde het daarop ter zijde, zeggende:

‘Hebt gij haast met dit?’

‘Het zou mij zeer ten goede komen, zoo het u mogelijk ware morgen de vertolking te leveren, al ware het slechts in den avond....’

Morgenochtend zult gij die hebben,’ hernam Fabian met eenige verstrooiing, want reeds had hij naar een der gedrukte stukken gegrepen, en begon dat in te zien.

‘Alleen.... er is een bezwaar!’ viel Cornelisz. schroomvallig in.

‘Een bezwaar! welk? waartegen?’ vroeg Fabian, zonder op te zien, reeds geheel verdiept in de lectuur, die hij had aangevangen.

‘Ik mag geene geschreven stukken van onder mijn oog laten gaan, uit vreeze van ontvreemding oft veraltering der origineelen, en schoon ik dat van u niet vreeze, ik heb daarvoor eed gedaan. Zoo gij dus genoegen wildet nemen, dit eene in mijn huis af te doen....’

‘Goed, goed, ik neem in alles genoegen!’ riep Fabian, op den toon van iemand, die niet luistert en die niet gestoord wil zijn.

‘Ik zal u de meeste ruste en commoditeit geven,’ vervolgde Cornelisz., en ziende, dat Fabian de oogen strak op Deliana gericht hield, voegde hij er bij: ‘en zoo de kleine u hindert, zal zij bij hare moeder gaan, of zich tot het huisbedrijf begeven.’

Maar Fabian was nu zeker even weinig van Deliana's tegenwoordigheid bewust, als toen hij naar haar vertalen heette te luisteren; want hij antwoordde niet, liet het hoofd in de hand vallen, begon weer te lezen, de pagina's snel met een blik overziende, en ze dan overslaande met eene haast, als verlangde hij ongeduldig naar de uitkomst, en sprak ten laatste met hartstochtelijkheid:

‘O God! ze zullen het doen, ze zullen haar vermoorden! Mijne Koningin, mijne arme Koningin!’ En alle meesterschap over zich zelf verliezende, sloeg hij de gebalde vuisten kruiselings over de borst het hoofd achterover werpende met wilde wanhoop.

Deliana sidderde en schreide, terwijl zij dat aanzag, en Jan Cornelisz. stond, als hij later zelf zeide, ‘als een verwezen man.’ Hoewel de uitroep in 't Engelsch geschied was, had toch het ‘*my queen, my poor queen!*’ zijn oor getroffen, en daar hij maar ééne Vorstin kende, op wie deze uitroep van een engelsch onderdaan toepasselijk kon zijn, vroeg hij, met onrust:

‘Ik bid u Sir! zeg mij, is er iets gebeurd met de Koningin Elisabeth? Leest gij daar ontrustend nieuws omtrent Hare Majesteit?’

‘Elisabeth.... ik weet niet wat gij bedoelt. Ik heb niets gezegd van Elisabeth, geloof ik!’ antwoordde Fabian, verward en afgebroken, terwijl een fijn angstzweet op zijn voorhoofd zichtbaar werd.

‘Maar ik meende doch uit uw uitroep verstaan te hebben, dat gij smart of zorge had over de Koningin.... Zij is doch wel....?’

‘O, wel, zeer wel, volkomen wel, genoeg om hare vijanden te verpletteren; of neen, dus niet; zij klaagt, dat ze tegen haar samenzweren, en.... ik geloof...., ja, dus staat er, dat ze haar naar het leven staan!’ En de stem van Fabian was zóó zonderling dof en pijnlijk, zóó vreemd een nadruk legde hij op sommige woorden, dat het ondoenlijk werd te scheiden, of ze werden uitgesproken met bittere ironie of in de verbijstering van den waanzin.

‘Meester Jan Cornelisz. ook bleef hem aanzien als iemand, die er niets van begrijpt, en die niet weet, of hij zich ergeren moet of medelijden toonen.

Deliana, hoewel reeds aan de vreemdste en plotselingste wendingen en veranderingen in Fabian's luimen gewoon, zag toch in deze heftige gemoedsbeweging iets anders, en zij sprak, met oogmerk, hem tot zich zelf te brengen:

‘Sir! zal ik u wat malvezij reiken? Gij moet iets gebruiken; gij zijt u zelven niet; gij zijt zeer geschokt, dat ziet men u aan. Zoo er iets gebeurd is met de Koningin van *Engeland*, dat u dus treft, kunt gij het vrijelijk uitspreken voor *mijn vader, die hare partij in Holland oprechtelijk is toegedaan!*’

Deze toespraak, ingegeven door dát vrouwelijk instinct, dat alles raadt, trof werkelijk doel. Fabian werd opmerkzaam, werd indachtig op hetgene hem omgaf, en op het karakter, dat hij hier te vervullen had; met die bewustheid keerde ook de zelfbeheersching terug, en hij hernam geheel zijne bedachtzaamheid, terwijl hij antwoordde:

‘Ja, miss Deliana! ik heb werkelijk iets noodig; wees veel

gedankt voor uwe opmerkzaamheid: doch meen niet, dat gij mij dus ontsteld ziet om eene geringe oorzaak. Master Cornelisz.! de Koningin van Engeland heeft in een zeer groot gevaar verkeerd door eene samenzwering, daarin sommige *sinistre* en *seditieuse* personaadjen de Koningin van Schotland betrokken hebben....'

'En had die conspiratie ten doel den dood der Koningin Elisabeth?'

'Zoo wordt er gezegd, ja!'

'Dan verwondert het mij niet meer, u dus ontsteld en aangedaan te zien.'

'Maar het is niet gelukt,' hernam Fabian met eene zonderlinge beweging van den bovenlip; 'alleen is er uit gevolgd, dat Koningin Elisabeth nu in haar geweten de vrijheid schijnt te vinden, om Koningin Maria, die hare namaag en gastvriendin is, niet alleen voor eene rechtbank te stellen, die zij nooit heeft erkend, maar ook het vonnis, door die rechtbank uitgesproken, aan haar te laten voltrekken. Elisabeth Tudor schijnt geen schroom meer te hebben, om de dochter der Stuarts op een schavot te brengen.'

'En staat dat in die proclamatie, die mijne Heeren de Staten willen vertolkt, geprent en verspreid hebben onder het volk?' sprak Cornelisz. bedenkelijk.

'Ja, de proclamatie houdt dat in, of liever het is eene justificatie van de Koningin over het gedrag, dat zij denkt te houden; want daar het vonnis er achter volgt, heeft men naar de strekking niet lang te raden; overigens vind ik het goed, dat Elisabeth dus handelt,' voegde Fabian er koel bij; 'zij schijnt geene keuze meer te hebben, en slapheid zou licht haar ondergang zijn.'

‘Maar toch, eene arme vrouw, die eene gekroonde Koningin is, op een schavot te brengen en de verbreiding hieraf in Holland, schijnt mij niet zoo raadzaam; er zijn hier nog zoovele Roomschgezinden, en men zegt, dat alle Papisten hunne hoop op die Schotsche Vorstin stelden.... en mij dunkt, dit kan geen goeden indruk maken.’

Fabian had zich gebukt, om een papier op te nemen. De bleekheid van zijn gelaat was nu geweken, en had voor een gloeienden koortsigen blos plaats gemaakt, en hij sprak nu:

‘Integendeel; al die goede verwachting en hope wordt met dien enkelen slag immers vernietigd, 't Is de totale ruïne van de Roomsche *ligue*, dat hebben mijne Heeren de Staten wel ingezien en vandáár hun verlangen om de vertolking er af snel en spoedig te laten verbreiden.’

‘Gij zijt een fijn en abel man, in de zaken van Staat mijn meester!’ sprak Cornelisz. overtuigd, ‘en ik heb dus ook niet te vragen, oft u die vertolking goed is aanvertrouwd.’

‘Gij kunt gerust zijn, dat ik er den zin en den geest al te zamen van gevat heb en wel onthouden zal! Doch dit geprente kan ik naar mijne woning met mij nemen, om het rustig te overdenken en af te werken.’

‘Gerust; er zijn mij exemplaren te over toegezonden, ten dienste der heeren Engelschen.’

‘Heel goed; geef er mij eenigen voor sommigen mijner goede kennissen onder hen.’

Terwijl Cornelisz. ze ging zoeken, bracht Deliana eene kruik verfrisschenden wijn, waarvan zij Fabian een beker vulde. De blik, waarmede zij hem dien overgaf, sprak zóó duidelijk, hoewel zeker ondanks haar zelve, van hetgene in hare ziel omging, dat Fabian bij zich zelven zeide:

‘Dat kind verstaat mij; ik moet meer van haar weten; ik zou haar kunnen gebruiken, als zij is wat ik meen.’ En om te beginnen, sprak hij haar toe met zijn liefelijksten glimlach: ‘Gij hebt mij een dienst bewezen, miss! die u aanspraak geeft op mijne grootste dankbaarheid; maar gij moet beter deel hebben van mijn vertrouwen, eer gij er aan gelooven kunt. Is er mogelijkheid voor mij, een onderhoud met u te hebben, zonder de bespiedende blikken van die anderen?’

Zij antwoordde niet, omdat zij te zeer ontroerd was tot spreken, maar die ontroering zelve bewees, dat zij zijne bede niet onverhoord zoude laten.

‘Ik blijf er bij, daar gaat wat vreemds om met dien Engelschman; 't is geen man als een ander!’ dacht vrouw Cornelisz. van hare zijde, terwijl zij hem gadesloeg. ‘Zoo ik aan kwade geesten in menschelijke gedaante mocht gelooven, zou ik dezen man voor één van hen houden. Ik zal van nu aan nog nauwer toezien op mijn kind.’

Jan Cornelisz. kwam terug en vond Fabian reeds aan den arbeid.

‘Ik heb toch eene goede aanwinst gedaan met dien Engelschen taalmeester,’ dacht hij bij zich zelven, ‘zoo'n abel persoon en zoo vlijtig bovendien!’

Hoofdstuk VI.
Kapitein Hemon Tiry in Utrecht.

Schotten hebben iets eigenaardigs, in welke eeuw, onder welke natiën en in welke omstandigheden men hen ook aantreft, zelfs onder Engelschen, vooral onder Engelschen, want hoe snel de Tweed hen ook uit hun vaderland heenvoert naar Engeland, het karakteristieke, dat beiden onderscheidt, heeft zich niet geëffend, komt veeleer te scherper uit, naarmate het zich meer door aanraking botst of zonder zachtere overgangen tegenover elkander geplaatst ziet. De Engelschen intusschen hebben langzamerhand, onder de reuzenschreden van hun vooruitgang, in alles ook iets van hunne eigendommelijkheid aan die beschaving ten offer gebracht, althans op het vasteland. Men kan ze onderscheiden, ja; maar er blijft altijd nog mogelijkheid om ze te verwarren. Een Engelsche *dandy* in de Italiaansche opera te Parijs, of een verengelschte Parijsche *Lion* op den *turf* zouden ieder omtrent hunne afkomst eene lange wijle in dwaling kunnen houden; maar een Schot blijft altijd een wezenlijke Schot, hetzij men hem vindt bij den veldslag van Waterloo, of naar hem omziet bij den slag van Culloden. Hij draagt een stempel, dien zelfs de beschaving

niet kon uitslijten, en die machtiger is dan de mode! Hij draagt hem dikwijls ondanks zich zelven en hij draagt hem toch altijd met trots. Het ligt niet in de *plaid*, niet in het *tartan*laken van den Bergschot, zelfs niet in zijne cynische verachting van een kleedingstuk, dat althans in alle noordelijke landen als onmisbaar wordt geacht; want indien het daarin lag, zou de beschaving al heel spoedig haar volkomen triomf mogen vieren, en in de Hooglanden alléén nog de laatste sporen van het volks-eigen zijn bewaard gebleven, tenzij de koninklijke luim of de koninklijke oplettendheid van Koningin Victoria het weer voor eene wijle in de mode bracht. Maar het is iets volstrekt onafhankelijks van kleeding, van stand, van jaren en zelfs van sekse, hoewel het zeker meer of minder sterk uitkomt, naar de persoonlijkheid van wie liet draagt. Wie het in zijne kracht wil geteekend zien, leze Walter Scott's *Lord Nigel* en de opschudding, die de verschijning van zijn Schot te Londen verwekte, nog in 't begin der XVII^{de} eeuw, kan u ten maatstaf zijn van de moeielijkheden, lasten en bezwaren, waarmede kapitein Hemon Tiry te kampen had, van het oogenblik af, dat hij Utrechts poort binnentreed, in den voormiddag van don 4^{den} Januari 1587, van de verwondering, die zijn persoon opwekte, - den spotlust, dien hij gaande maakte, - de lachers, die hij had af te weren, - de slagen, die hij uitdeelde of waartegen hij zich verdedigen moest, - de misleiding, waartegen hij zich te hoeden had, en de bedriegelijke aanwijzingen, tegen wier strikken zijn bedachtzaam mistrouwen hem niet volkomen kon beveiligen, als men bedenkt, hoe te dien tijde een Bergschot nog geheel zijne eigendommelijkheid had behouden, zelfs in de kleeding, - hoe in Holland, ondanks het handelsverkeer, dat er zoovele vreemdelingen heenlokte, het woord *vreemdeling*, en vooral het vreemd uitzicht, eene soort van tegen-

zin en veroordeeling met zich bracht; en eindelijk, hoe in Utrecht, in 1587, zelfs in een tijd, dat het er van Engelschen wemelde, een Schot altijd nog eene meer ongeziene vertooning moest zijn, dan in Londen in de tijden van Jacobus.

En kapitein Hemon Tiry was een man, die de opmerking niet enkel moest wekken, maar ook zeer goed konde doorstaan, ondanks en zelfs met de vreemdheid van zijn dos, die hem zoo goed stond, als die schilderachtig was. Het is zoo, hij droeg een mantel, die er veel te frisch uitzag om zulk verdacht linnen te verbergen, als Jim Vin bij Richie ontdekte; maar het was toch een bont geruite, en hoe sierlijk hij zich ook plooide over de ranke gestalte, opgenomen op den linkerschouder met een verguld-zilveren gesp, hij geleek in niets den mantel van eenig heer of edelman binnen Utrecht. Niet minder was het voet- en beenschoeisel eene ergenis, hoe geschikt ook om den onberispelijken vorm van beide goed te laten uitkomen. Geene wanstaltige pofmouwen vermomden den krachtvollen bouw van zijne schouders, maar zelfs het afzijn van deze misvorming der mode wekte een hoonend vingerwijzen op, dat de vreemdeling, met al zijne koelbloedige zelfbeheersching, nauwelijks ongestraft konde laten. Kapitein Hemon Tiry had wel geene grauwe oogen en geel haar, als zijn landgenoot in *Lord Nigel*, maar de zijne waren van een klaar, scherp blauw, dat aan zijn bleek gelaat veel levendigheid gaf; en zijne lokken waren toch blond genoeg, om zelfs het hoofd van die eener zachte schoone niet te ontsieren, en de donker-blauw fluweelen muts met de bonte reigerveder stond er heel goed op; alleen de aanschouwers konden niet verdragen, dat diezelfde lokken zich kronkelden om een hals door geen deftigen plooikraag gedekt.

Dit waren de voornaamste grieven, die het straatpubliek van

Utrecht had tegen den persoon van kapitein Hemon Tiry, nog eer hij van zijn paard steeg, en zij verergerden zich met iedere schrede, toen hij, door zijne onbekendheid met den weg, gedwongen was vragen te doen, die bijna nooit zonder spot, en zelden met goede trouw werden beantwoord.

Het is zoo, men had zich in Utrecht, bij het doortrekken of verblijf van de Engelsche hulptroepen, ook aan het voorkomen der Schotsche en Iersche krijgslieden kunnen gewennen; doch welk een indruk zij teweegbrachten die de half-naakten werden genoemd en als meer dan half-wilden werden beschouwd, vindt men bij Hooft en elders.

En daarenboven, kapitein Hemon Tiry maakte aanspraak op de voorrechten van een fatsoenlijk man, en zijne houding en gebaren kenschetsten hem als een man, die niet onder een hoop ruwe krijgslieden kon vermengd of verward worden, en dit maakte zijne zonde tegen het *kostuum* te opzichtiger.

Nu wij hem ontmoeten, is zijn verdriet en zijne ergernis tot het hoogste toppunt geklommen, en alléén de uitputting, door vermoeienis en ontbering teweeggebracht, beletten hem aan zijne vervolgers van beide door daden lucht te geven, sinds men zijne woorden niet verstaat of niet wil verstaan. Sinds een paar uren heeft hij Utrecht doorkruist in alle richtingen, zonder de zaak te kunnen afdoen, die hem daar binnenvoert. Voor de derde maal is hij in dezelfde straat teruggekomen, werwaarts men hem heeft heengewezen, om de woning van den veldheer Norrits te vinden en reeds heeft hij aan het derde huis, waar hij gehoor heeft gevraagd, een ontkennend antwoord gekregen, zoo het snel en heftig toeslaan eener huisdeur, door een gebelgden huisknecht of door eene lachende dienstmaagd *antwoord* mag heeten.

Eene wijle zinkt de gefolterde vreemdeling op een stoepbank

neder, en mompelt de verwenschingen tegen Utrecht en Holland, die zijne stem niet meer uitroepen kan; hij is zóó lusteloos of zóó afgetobd, dat hij niet eens opmerkt, hoe een hoefsmid, uit medelijden met zijn verminkt paard, het arme beest bij den toom neemt en aan de overzijde der straat in zijne travailje bergt. Maar de seconden rust en nadenken hebben hem toch tot een inval gebracht, die niet te vreemd is voor het hoofd van een Schot, vooral in dat van een Schot, die moe is en hongerig; want men zegt, dat niets zoo vindingrijk is als de maag, die voldoening wil.

Het huis grensde aan dat, waar hij even zijne ruste neemt, is de winkel van een bakker, die zijn brood op groote houten uitsteeksels, stoeptroggen genaamd, heeft uitgestald.

Hij neemt er een paar brooden af, en werpt tegelijk een paar zware zilveren munten door de kleine glasruiten heen, die, daar ze in lood gevat zijn, bij 't breken een dubbel gekletter teweegbrengen. In woede vliegt de meester bakker naar buiten, en schoon zijne schade eigenlijk vergoed is, terwijl ze werd gemaakt, ontziet hij zich niet, een misbaar aan te heffen, als werd hij van geheel zijn eigendom ontzet en beroofd, en zijn persoon zelfs aangevallen. Dit laatste schijnt kapitein Hemon Tiry toch niet van zins; althans hij grijpt hem bij den arm en wil hem toespreken, maar alle buren zijn reeds, op des mans geschreeuw en zijner vrouws gegil toegeschoten, en hunne stemmen overschreeuwen *die* van den Schotsman; zelfs al hadden zij hem kunnen verstaan, ze hadden hem toch niet kunnen hooren. Gedienstigen hebben snel eene wacht gehaald; zij is samengesteld van Utrechtsche schutters, en versterkt door een korporaal met een paar Engelsche soldaten. De bakker geeft den Schotschen kapitein in hunne handen, en deze heeft het geluk, zijn nood,

zijn verlangen en zijne misdaad aan één van dezen kenbaar te maken, en te worden verstaan. Hij stelt zich bij de schutters borg voor den gevangene, en de schutters zijn te veel van Engelsche gevoelens doorkneed om dien borg te mistrouwen; met een klein drinkgeld voor hunne moeite zijn ze tevreden, en de korporaal belast zich met de taak, kapitein Hemon tot gids te strekken. Deze is intusschen niet aan het eind van zijn lastige pelgrimaadje. Aan het huis, waar de Generaal Norrits zijn intrek heeft genomen, hoort hij, dat deze juist is uitgegaan, vergezeld van de Officieren, die hem gewoonlijk omringen, en de heer des huizes, noch iemand der zijnen, weet te berichten, werwaarts de Engelsche veldheer zich heeft heenbegeven. Eene dienstmaagd echter uit de gissing, dat de overste zich bij zijne liefste zal bevinden, waar hij doorgaans op dat uur vertoeft.

‘Wisten wij nu slechts den naam der dame!’ riep de Schot, die bij het aardige gezichtje van dat meisje zijn gewoon mistrouwen aflegt.

‘O, dat is bekend te over!’ spreekt de korporaal. ‘Ze heeft invloed genoeg op den overste, dat wij haar kennen zouden. 't Is mevrouwe van Wittenhorst en ze woont bij het Bisschopshof.’

‘Derwaarts heen dan, mijn goede vriend! als ik u bidden mag; want mijne kondschap is van een aard, dat ik tot geene onnutte vertraging vrijheid heb. Ik heb daarbij mijn woord gegeven, dat ik ruste noch spijze zou nemen, eer ik mijn plicht had afgedaan; en het woord van mijns vaders zoon is zoo goed als dat van den Koning; het brood, dat ik straks genomen heb, is geen eedbreuk, sinds het dienen moest om mij tot mijn doel te brengen.’

Voordat wij kapitein Hemon toegang gunnen in het huis der edele vrouwe van Wittenhorst, zullen wij de vrijheid nemen

eens even rond te zien, wat er in omgaat. Het huis behoort uiterlijk niet tot de prachtigste gebouwen der oude bisschopsstad, maar het is toch eene steenen heerenhuizinge, en munt uit door stevigheid van bouworde en door zorgvuldig onderhoud, en daar binnen ook heerscht niet juist datgene, wat men schitterende pracht en weelde kan noemen, maar orde, degelijkheid, en keurige netheid hadden er den stempel op gedrukt, en alles bewees, dat hier eene fiksche Hollandsche (het woord niet al te provinciaal opgenomen) huisvrouw het gebied voerde, wier hand mild kon wezen, als putteude uit eene ruime schatkist, doch die spaarzaam was uit voorzienig overleg. Meubelen, die er uitzagen, of zij eene eeuw konden verduren, en die naar gehalte en bewerking te oordeelen, ook duur genoeg moesten betaald zijn, om het recht te hebben van degelijkheid en duurzaamheid, dat van hen gewacht mocht worden; beschotten, zoo stevig gebouwd als keurig gebeeldhouwd en glad gewreven; in de zalen koperen kronen en standaardluchters, die voor spiegels hadden kunnen strekken; stoelen met en zonder leuning, doch waarvan de rood marokijnlederen zitting u tegenblonk met zorgvuldig onderhouden frischheid; de vloer wel van blauwe en witte marmersteenen, op de wijze van een dambord ingelegd, doch met fijne Spaansche matten gedekt op dat gedeelte, waar men onderstellen kon, dat zich de bewoners zouden neerzetten; dan, men kent reeds die huizen en hunne meubelen, en om er niet meer van te spreken, zeggen wij alléén, dat alles, van de leuning van de wenteltrap af tot op de groote feestzaal toe, voor dien karaktertrek der meesteres getuigde. Toch was zij nog iets anders er nog iets meer, de vrouwe van Wittenhorst, dan eene trouwe en wakkere verzorgster van haar huis, als wij zullen zien. In hare zaal is het reeds avond, schoon het buiten nog

schemert, maar de gloed van een weidsch turfvuur op den haard, en de kronen en standers vol lichten, maken het hier binnen zoo vroolijk en warm, als het daarbuiten in het twijfelachtig, duister en onguur is. In die zaal zijn, behalve de vrouw des huizes, nog eenige dames bijéén, allen in houding, manieren en kleeding aanzienlijke edelvrouwen, en hoewel meest allen pas tot den middelbaren leeftijd gekomen, of zelfs nog in frisschen jeugdigen bloei, hebben ze toch iets deftigs en ernstigs in haar uiterlijk, waaraan wel mocht toebrengen het stemmige, en toch zoo prachtige zwart fluweel of satijn damast; de kragen, die de losse bewegingen van hoofd en hals stremden, ook van de meest levendige onder haar, en de eenvormige witte mutsjes van ragfijn linnen met stijf opstaande kant. Hoewel reeds sommigen, omstreeks dien tijd, zich kapten; in dezen zedigen en deftigen kring, droeg niemand het haar bloot. Mevrouwe van Wittenhorst is reeds zes en dertig jaar, en toch zij schijnt wel de jongste van alle hare vriendinnen, zóózeer verjeugdigen haar eene frissche blanke tint, een vroolijk helder blauw oog, roode lippen en witte tanden, getuigen van gezondheid en levenskracht; een voorhoofd, dat noch door te groote zorgen, noch door te diep nadenken was gerimpeld, en eene gestalte zoomin gebogen door overspanning van arbeid, als door volstrekte ledigheid verslapt en vadsig geworden. Op haar vijftiende jaar gehuwd en door een noodlottig toeval op haar twintigste reeds weduwe zonder kinderen, had zij nu bijna vijftien jaar geleefd, zonder ooit tot een tweede huwelijk te kunnen overgaan, hoewel de aanzoeken niet hadden ontbroken, en de beste partijen uit Utrechts adel zich beurtelings aan haar hadden voorgesteld. Was dat uit onvergetelijk gedenken aan haar overledene, of dat haar trek tot vrijheid sterker sprak dan de behoeften van haar hart? het zou moeilijk

zijn te beslissen geweest; het zou misschien nooit zijn uitgewezen zoo er geene Engelsche hulptroepen in Nederland waren gekomen, met den veldheer John Norrits aan het hoofd. Want deze kwam, zag en overwon, wel niet als Caesar in één dag, maar werd althans tot den kamp om de overwinning toegelaten; met andere woorden, zoo vrouwe Katharina hem niet terstond als minnaar rechten gaf in haar hart, duldde zij hem toch als pretendent in haar huis en aan hare voeten, en aan geen vroeger aanbidder had zij die vrijheid gegeven; in den laatsten tijd zelfs had de dappere Generaal op dit terrein meer veroveringen gemaakt, dan op het Spaansche grondgebied; want, als we gehoord hebben, ging zij reeds in Utrecht als zijne verloofde door, en wellicht ware zij sinds lang zijne bruid geweest, zonder eene noodlottige gebeurtenis, die hen voor eene wijle uiterlijk had gescheiden en innerlijk van elkander vervreemd; eene hernieuwde toenadering was nu pas gevolgd, waarop wellicht de weduwe van heer Otto van Kenenburg doelde, toen zij vroeg:

'En zeg mij nu, vrouwe Walburg! is het waar, als de sprake gaat, dat de overste Norrits weer ten uwent komt?'

'Ja, mevrouwe!' hernam zij een weinig verbleekend, 'dat is waar; zoo weinig schuld als hij persoonlijk gehad heeft in 't ongeluk van mijn neef, mocht ik niet langer met zoo harde wrake vergelden; en heb ik welstaanshalve gansch geen verkeer met de Engelsche heeren gehouden in de eerste maanden na diens ongeval, nu, en bovenal in de afwezendheid van Mylord van Leycester, heb ik goed gedacht, den heere Norrits niet langer banneling te houden!'

'God gave, dat deze heer zelf zich even mild betoonde omtrent andere ballingen!' zuchtte mevrouwe van Drunen, wier gemaal onder de vervolgde Utrechtsche edelen behoorde.

‘Als *hij* hierin handelen kon naar zijne willekeur, wees zeker, mevrouwe! dat uw man haast keeren zou!’ hernam Walburg met die zekere vastheid, alsof de wil van den Generaal in hare hand lag.

‘En wanneer dan nu het hijlik?’ vroeg een lustig jong vrouwtje, dat haar handwerk eene wijle in den schoot liet rusten, om de ondervraagde scherp en plagend aan te zien.

‘We hebben nog niet eens beloften gewisseld, en van die tot de bruiloft is, zonder dat, de tijd wel ver!’ hernam Katharina ernstig.

‘Wel; in uw geval, mevrouwe! verhoorde ik nu ten leste zijne verzuchting, al ware 't alléén om te weten, hoe een Engelsch edelman het minnen verstaat. Hoe het mij spijt, dat de verwanten mij een man gegeven hebben vóór 1585! Uit zoo'n Engelsch *gentleman* moet een lustig lief te maken zijn, zonderling als men de tale niet verstaat, en alles met gissen vertolkt moet worden,’ zeide het ondeugende vrouwtje.

‘Fij, melieve! en weet gij dan niet, dat Sir John, die zoolang in Holland heeft verkeerd, onze tale spreekt, en schrijft?’

‘Nu dan kan hij het hijliks-contract teekenen, met den eersten en zonder tolk,’ glimlachte de vroegere spreekster.

Maar vrouwe Walburg hernam met een diepen zucht, en een blik, die smart en toorn uitdrukte:

‘Dat ik u bidde, langer geen scherts op dit punt. Tusschen onze liefde en ons hijlik ligt nog zooveel! En nu gij mij hieraan gedenken doet, lieve vriendinnen! zie ik metéén, hoever mijne plichten mij nog scheiden van.... mijne wenschen.’

‘Daar tusschen ligt bloed, mevrouwe! eene bloedschuld, die niet is uitgedelgd, en alschoon gij het vergeten kondt, ziehier eene vóór u, die 't u aanschouwelijk zal maken!’

De persoon, die binnentreedt, en die de deftige stilte der gezelschapszaal on den echtvrouwelijken kout stoort met zoo vreeselijke woorden, is eene vrouw, diep in lange dichte rouwsluiers gehuld, die tot vlak voor de vrouw des huizes is genaderd, en dan dat droeve floers terugslaat.

‘Algoede God!’ riep Walburg van Wittenhorst, ‘is dit een wederzien, nichte van Hemert!’

‘Mevrouwe van Hemert! De barones van Hemert! De vrouwe van Rozendaal!’ roepen de andere dames uit, en staan in verrassing op, en omringen de binnengekomene met eene soort van schuwe verwondering.

‘Zegt de *weduwe* van den baron van Hemert, de *vrouw* van den vermoorden bevelhebber van Grave, of neen, zegt liever het rampspoedig slachtoffer van Engelsche bloeddorst!’ roept deze uit, ‘want ik wil geen naam dan een van dezen, geen naam dan die mij mijne rampzaligheid en hunne schuld herinnert, oft mogelijk ware, dat ik een van beide vergate!’

‘Eilieve, Josina! Josina!’ roept vrouwe Walburg, en wil hare hand vatten om haar naar eene zitplaats te voeren, ‘wil u doch wat ontzien van zulke heftigheid! Wil u wat rustiger dragon in manieren en woorden, sinds dat toch niets meer kan verhelpen, en alleen al het gebeurde kwaad tot erger ontsteken.’

‘Ik mij rustig dragen! Ik mij ontzien van woorden of daden! Ik mij onthouden van op ietwes anders te denken, dan op mijn rouw en op mijne wraak! Ik ietwes vreezen of ietwes mijden op deze aarde! Ik, die niets meer heb te winnen, en niets meer heb te verliezen!’ antwoordt de jonge vrouw, met eene woeste hartstochtelijkheid in de trekken en met gebaren, die aan waanzin deden denken.

‘Gij zoudt niets te winnen of te wenschen hebben, Josina!’

spreekt mevrouwe van Wittenhorst, met eene zekere beduiding.

‘En waarom zijt gij dan hier? En waarom dan is uw eerste woord bij 't intreden aan mij, een vermaan aan een zwaren plicht, dien ik nooit heb verzaakt, hoewel er tijden zijn, ik erken het, waarin ik wenschen zou, dat ze niet op mij rustten?’

Deze toespraak scheen de arme weduwe iets te verlichten.

‘Zoo gedenkt gij toch daaraan, moei? hernam zij, ‘dit maakt het mij vooreerst lichter u te zeggen, waartoe ik gekomen ben....’

‘Allereerst zeg ons vanwaar gij komt, en hoe gij lust en moed grijpt, om hier in Utrecht terug te keeren....’

‘Ik voer te veel onrust met mij, om wèl gekomen te zijn, is het niet zoo?’ vroeg de ongelukkige, met eene stem door hartstocht en argwaan verscherpt.

‘Neen, rampspoedige vrouwe gij zijt mij welkom, nu als vroeger toen ik u mijn huis als wijkplaats bood, schoon gij dat toen afsloegt; maar nu, juist nu....’

Ben ik veellicht hier niet veilig, zooals zij dat noemen, die het verscholen kan wat er van hunne vrijheid en leven wordt?’

‘In mijn huis zou ik u veiligheid weten te bieden, al ware uw hoofd op prijs gesteld, wellieve nichte! Doch wat dringt u hierheen te komen, hier, waar zoo treurige herinneringen...?’

‘Weet gij dan niet, vrouwe moei! dat ik maanden achteréén niets heb gedaan dan leven van herinneringen, dan ze samen te vatten, dan ze inéén te persen, tot ze maar eene enkele diepe en vaste gedachte zijn geworden, die tegelijk alles omsluit: bloedschuld, wraak; op die twee woorden leve ik sinds wij scheiden; ik weet niet meer wat het leven is of wat het mij zijn kan, zonder die twee woorden; slechts wegen ze toch te veel, te schrikkelijk veel voor de ziel eener vrouw, om niet somtijds moede te

worden van de zwaarte!' en luid schreiende, liet zij zich neervallen op den stoel, dien men voor haar had aangeschoven.

'Overwaar, lieve nichte! gij hebt te lang, veel te lang op zoo sombere gedachten voortgeleefd in uwe eenlijkheid,' sprak de tante met diep medelijden, terwijl alle de andere vrouwen met deelneming en meewarigheid op haar zagen.

'Mij wordt het bang bij zulke droefheid!' sprak het jonge vrouwtje, dat wij straks zoo lustig zagen.

En inderdaad, het was iets akeligs, die woorden van bloed en wraak te hooren uit zoo zacht-gevormden mond, en zoo schorre kreten van zoo teedere lippen; en eene gestalte zoo tenger, zoo fijn, zoo gansch tot den lust en de minne des levens geschapen, dus neergebogen te zien onder de ellenden des levens, dat zij er niet meer van wenschen wilde, noch hopen kon, en er niets meer van had te vreezen op haar twintigste jaar. De lange sluier van floers, nu teruggeslagen, dekten ten halve de gulden vlechten, die de droeve weduwe niet droeg, opgetuit onder een zedig hoofddeksel als die anderen, die tijd en hoofd hadden om te doen en te bedenken wat voegzaam was. Voor haar was de tijd over van tooien en schikken; voor haar was het onverschillig, hoe men haar aanzag en wat anderen dachten; zij wist het niet meer of ze schoon was of leelijk; zij wist, dat zij een echtgenoot verloren had door een geweldigen dood, in de eerste kracht zijns levens, en dat hem te betreuren en hem te wreken het éénige doel van haar leven was. En toch was ze schoon geweest en nog kon men haar bevallig noemen, hoe achteloos het enge slepende rouwkleed van dof zwart laken haar ook om de leden was geplooid, en al de bleekheid, al de vermagering van haar gelaat, al de tranen over hare wangen gegleden, al de waanzinnige smart, die bij vlagen hare trekken had verwrongen, waren niet machtig geweest, de

sporen eener weergalooze schoonheid gansch uit te wisschen. Zij kon aan Niobé doen gedenken, maar nooit aan Medea.

Men had haar een beker warmen gekruiden wijn aangeboden, en zij had zich laten overreden, eene teug te drinken, en daarna zeide zij:

‘Gewisselijk, ik had dit noodig; ik had vergeten iets te nemen, en ik kom van Rozendaal gereden, zonder rusten tot hiertoe.’

De dames staarden haar aan met eene angstige verbazing, als zagen zij in haar niet meer een aardsch wezen, aan haar zelve gelijk, zóó onmogelijk scheen het haar toe, wat de andere in de onnatuurlijke overspanning harer zenuwen had volbracht.

‘En wat noopte u tot die haast, melieve?’ vroeg Walburg met een treurig hoofdschudden.

‘Het is noodig, dat ik met den eersten in den Haghe kome.’

‘Waartoe doch? Eene jonge vrouw, zwak en bedroefd als gij, alleen naar den Haghe trekken! Zoo ver eene reize!’

‘Ik ga verder, moei! Ik trek naar Engeland!’

‘Naar Engeland? gij, en alleen? Barmhartigheid des Hemels! mijne nicht is in 't brein verward.’

‘Ik heb mijn goed verstand, moei! Daarom heb ik bedacht, dat ik nog tijdig te 's Hage zijnde, hopen mag niet onverzeld te reizen. Mij is bericht, dat er Hollandsche gezanten naar 't Hof gaan, en ik wil vergunning vragen, onder hun geleide derwaarts te trekken.’

‘Dat tuigt in trouwe van goed beleid en wijs overleg. Alleen wat drijft u naar de Engelsche Koningin? U, die van iederen Engelschman gruwt, sinds den klagelijken dood van uw gemaal!’

‘Wel doch, gij spreekt het zelve uit, wat mij derwaarts roept, moei! Van dien klagelijken dood ga ik recht vragen bij de

Koningin. Zij is eene vrouw; zij zal met vrouwelijk leed deernis hebben!'

'Arme verblinde! hoe komt ge daarop? laat u dat toch ontraden; verkrijgen zult gij niets; en gij weet, Mylord Leycester heeft grieven tegen u, en koestert sterk achterdenken.'

'Wat zegt mij dit? Het is tegen hem, dat ik mijn eisch zal doen; ik ben niet uitzinnig, dat ik op zijne voorspraak zou rekenen.'

'Maar hebt ge voorzien op zijne tegenwerking? Hij is nu weer zóó machtig ten hove, dat de Staten zelf zorgelijk op zijn invloed zien, en dan zoudt gij....'

'Den Staten die zorg ontnemen, den machtige doen neertuimelen!' En inderdaad, er lag zulk eene zonderlinge gerustheid in hare trekken, die kleine, lichtblauwe oogen hadden zulk eene schrille vastheid van blik, en ze glansden zóó sterk, ondanks de vergoten tranen, dat men in haar gelooven moest, toen zij er bijvoegde: 'Het zou niet de eerste maal zijn, dat een aasje gewicht eene groote schale deed overslaan, en voorwaar, ik drage gewicht aan in de maat zijner schuld, die de gezanten komen opsommen.'

'In uwe oogen, misleid kind! in uwe oogen, door het schreien verblind; in uw oordeel, door liefde en smart verbijsterd, niet in de hunne....'

'Ge zult toch nooit op de bedrukte weduwe verkrijgen, dat zij haar man naar *recht* veroordeeld acht,' sprak mevrouwe van Kenenburg. 'Ik heb den mijnen door Gods wil zien sterven in mijne armen, na vele jaren hijliks, van leed als van lief doormengd; doch wat mij nog van zijne zwakheden geheugt, schijnen mij nu blinkende deugden toe. Hoe zoudt gij dan willen, dat zij die jeugdige, wie de gemaal dus gewelddadig ontrukt werd, in de

eerste vaag van liefdes geluk, zal gelooven aan de schuld van van Hemert!'

'Zwijg doch! de gedachte er van mocht haar, die nu reeds in ijlenden hartstocht spreekt, tot razernij brengen,' fluisterde vrouwe Agnes, zoo meewarig voor de nicht als plaagziek tegen de moei.

Maar de zenuwachtig scherpe zintuigen der lijdende vrouw hadden toch dat fluisteren verstaan.

Zij richtte zich op, als door een heftigen schok opnieuw gesterkt, legde de hand op den arm van de laatste spreekster, en zeide toen:

'O, hoe weinig woet gij, wat mij is en waardoor ik lijde! Neen, ik zal niet waanzinnig worden bij 't gedenken aan zijne schuld, zóómin als ééne onder u, en ik kan kalm zijn; ik ben het geweest, ik zal het nòg wezen, zoo vaak zijne nagedachtenis en de plichten die zij mij oplegt het mij vergen. Weet gij, wat ik gedaan heb, gij vrouwen! die mij troost, en die meent, dat ik krankzinnig zal worden om één woord? Weet gij, wat ik gedaan heb, daarin onder de duizend uwer niet ééne mij navolgt en daarna zal leven....?'

Zij toefde eene seconde, eer zij voortging. De anderen luisterden met eene rilling van angst.

'Wat spreekt men van schuld en onschuld, bij een verloren gemaal! De mijne *was* schuldig, en ik wist het; maar het heeft mij niet belet, mij voort te slepen op mijne knieën tot in de zale van den krijgsraad, van den éénen rechter naar den anderen, van den ruwen Hohenlo tot aan den knaap Essex is er niet één van hen door mij ongebeden gelaten! Hoe zal men de liefde van eene vrouw berekenen naar de deugd of ondeugd van haar liefste! Hij was schuldig, en ik wist het; maar daarom aarzelde ik niet, om ieder dier onbarmhartigen, zooals ze daar samen

waren, vergiffenis en genade voor hem af te smeeken. Hij was schuldig, en ik wist het; maar meent ge, dat ik daarom onderlaten heb, de voeten te kussen van den grooten Engelschen beul, om hem tot gratie te bewegen? Al hadde hij mij met de sporen zijner rijstevels in het aangezicht gestooten, hij hadde mij van die plaatse niet weggedreven, zoolang er slechts *hope* ware geweest; maar neen! niet dus deed hij, hij was wreeder dan dat! Wat hielp het, dat hij zich met zoetelijke hoffelijkheid bemoeide, mij tot oprijzen te bewegen, wijl hij mij met vele redenen uitlegde, hoe zijne eer als landvoogd en als veldheer het niet leed, dat zijne gunst een vonnis verzachtte, naar recht gewezen? Wat zeide mij zijne eer en zijn plicht? Kon ik luisteren naar zulke redenen? Ik raadde, dat hij “neen” zou zeggen; dat was alles. Ik raadde, dat koudbloedige onbarmhartigheid alléén zóóvele woorden kon noodig hebben, om hare hardheid te omhullen; die met het milde woord “gratie” eindigen wil, behoeft niet zoo lange inleiding. “Uw man is schuldig!” eindigde hij ten leste. “Weet gij het tegendeel en kunt gij daarvan de bewijzen aanvoeren, zoo begeef u tot zijne rechters en men zal het proces overzien!” Laas, helaas! de wreede wist wel, dat ik het niet konde, en dat ik, ondervraagd zijnde, niets kon dan den rampzalige bezwaren, die neffens mij zoo deerlijk om behoud van zijn leven riep. “Moet er dan gratie gevraagd worden voor onschuldigen, waar *gij* regeert?” vroeg ik getergd. Daarna kon ik niets meer voor mijn Lubrecht dan vluchten....’

‘Ja, nichte! het heeft ieder bevreemd, dat gij uit Utrecht geweken zijt op zoo kritiek moment. De heer Norrits zelf heeft mij gezegd, dat uwe zaak gewonnen ware, zoo gij gebleven waart en inlichtingen hadt willen geven, en dat uw vluchten terstond al te sterke verdenking wekte....’

‘Zoo weinig, vrouw moei! verblindde ik mij op Lubrecht's onschuld. Ik vreesde, dat men mij scherpelijk ondervragen zou....’

‘Hoe....? de pijnbank....? u....? eene geboren edelvrouwe....?’

‘Ei neen! maar men kon mij vergen op een eed, en ik kon geene valsche getuigenis spreken, onder aanroeping Gods, zelfs niet voor hem! En voor hem, leider! kon ik niets zeggen, dan dat ik altijd zijn moed standvastig had gezien, als ridder en als edelman, waar het zijn eigen lijfsgevaar gold; maar dat hij zwak was geweest, als mensch en als jonkman, voor de tranen van vrouwen en kinderen, voor de mijne, en dat te groote trouw aan de inspraak van 't bloed en van 't menschelijk gevoel, hem ontrouw heeft gemaakt aan zijn vaderland en onmenschelijk tegen zich zelven. Ziet gij, dat doet wel *uwe* oogen schreien, mijne vriendinnen! maar dat zou geen krijgsraad bewogen hebben, waar een Leycester aan het hoofd zat! O, hoe kwalijk raadden mij de heere Barneveld, en de andere heeren van Holland, toen ik van Hemert tot vluchten wilde bewegen, dat toen nog doenlijk ware geweest. Ik zoude maar 't proces zijn gang laten gaan en het op den Graaf laten aankomen; de Graaf zou toch nooit de uiterste *rigueur* gebruiken tegen een Heer van zulke kwaliteit. De simpelen, die eens Engelschmans hart afmaten naar het hunne!’

‘Hoe? heeft de heer Advocaat dien raad kunnen geven?’ sprak mevrouwe van Wittenhorst met verwondering; ‘door Norrits weet ik, dat Mylord, bij den val van Grave, gezworen had, hem door wien 't toekwam te doen sterven, ware het Engelschman of Hollander!’

‘Ziet gij? dus was het opzet! Welk een onpartijdig rechter

moet dàt geweest zijn!' viel de weduwe van Hemert in, terwijl een gloed van toorn hare wangen kleurde.

'Doch, melieve!' sprak de tante, 'ga u dat niet alles in 't geheugen terugroepen! Waartoe kan 't strekken anders dan om uw leed to vernieuwen!... Ik en deze jofferen weten hetgeen toen is gevolgd...'

'Het uitklagen verlucht mij! Ik sprak in zoovele maanden tot geen levend wezen, dat mij deelneming toonde of daar ik medelijden van wilde; ik zweeg tegen menschen; ik riep het uit tot de holle muren van mijn eenzaam slot tot Rozendaal; maar daar te boven! gij, mijne vrouw moei! en deze mijne welbekende en geliefde jofferen weten wel wat er gebeurd is, maar niet *hoe* ik het gedragen heb, en dàt wilde ik dat gij weten zoudt, opdat gij mij niet zoudt aanzien voor eene, die door droefheid van zinnen verbijsterd, zich voorstelt dingen te ondernemen, die ondoenlijk zijn, opdat gij, wel overtuigd van mijn goed beraad, mij niet verhindert in den voorgenomen tocht, maar daarin voorthelpt, zooveel dat in uw vermogen is. Zoo luistert: men verkreeg toch ééne gunst voor mij van mijns gemaals beulen: zijn lijk zou mij toebehooren, zijn lijk zou naar Rozendaal worden overgevoerd, werwaarts ik mij in 't heimelijk had heenbegeven. Met hoedanig eene mengeling van vreugd en rouwe ik dat dierbaar overschot van mijne liefste ontving, kan mijne tonge niet uitspreken; mijne tranen toonden mijn dank. Maar 't was mij niet genoeg mijn doode weer te hebben; ik wilde, dat hij als een achtbaar heer en edelman, in de graftombe zijner overouderen zoude rusten, niet als een onthalsde misdadiger; ik begeerde, dat het diere hoofd weer zoude vastgehecht worden aan den bloedigen romp....'

'Groote God!' riepen de vrouwen, verbleekend, 'wie heeft zich gevonden om dat voor u te doen?'

‘Niemand!’ hernam de jonge vrouw kalm, ‘zoo deed ik het zelf.’

Eene rilling ging de andere vrouwen over de leden, terwijl zij haar aanzagen; sommigen weken een paar schreden van haar terug.

‘Daarbij ik wilde niet, dat andere hand met liefdeloozen afschuw mijn dierbaarste zou hanteeren. Deze mijne eigene handen togen hem het gewaad aan van een ridder der Vliesorde als hij was, dat roode purperfluweel, dat hem zoo goed stond, met de prachtige gouden keten op de borst. Deze handen sloten den kraag vast om den hals, opdat de sporen der wreede mishandeling gedekt werden. Deze handen schikten hem het sierlijke haar terecht langs het edele voorhoofd. Deze handen drukten hem de oogen toe, dat zij zich sloten als in den slaap, vouwde de zijne inéén, als tot het gebed en legden hem dus neer in de opene lijkkist; daarna knielde ik daarnevens, en heb gebeden en gewaakt dag en nacht aanéén in de verlichte kapel, tot het onderscheid van dag en nacht voor mij verloren ging, en eerst toen de nooddwang vorderde, dat ik mij scheidde van mijn Lubrecht, gunde ik hem de rust in de graftombe bij zijne vaderen, maar eer ik uit de kapelle ging, deed ik neergeknield voor de tombe, een plechtigen eed: bloed voor dat vergoten bloed, en gerechtigheid over dat strenge recht; dit zou ik verkrijgen door welk middel ook en ten welken koste; eer zou ik de taak van mijn leven niet afgedaan achten, noch om de ruste van den dood durven smeeken, hoe moede ook van 't bange leven! En toen ik dien eed gedaan had, en dien bezegeld met een kus op het koude lijkgesteente, toen verliet ik de kapelle gesterkt met moed en met vasten wil, om dien eed te houden.... En van toen af heb ik niet meer anders geleefd, dan voor 't volbrengen van dien eed. Vraag nu, of ik wel beraden ben.

‘Mij huivert van zulke beradenheid! En was daar dan niemand neffens u, om u beteren troost te geven en van zoo onchristelijke gedachten af te brengen?’

‘Een predikant onderwond zich dat, maar ik wist wat hem dreef. Niet liefde voor de deugd of ijver voor de Evangelische wet, daar hij van sprak, maar - ijver voor zijn afgod Leycester, diens vreeze hij meer predikte, dan die des Heeren. Zulks hij vertoornd en ontrust naar Utrecht is teruggekeerd. Aan dien man heb ik voortaan een vijand, doch wat zegt mij een vijand te meer, ik heb er wel anderen te bekampen. En nu, ziet mij aan, vriendinnen! gij, die mij hebt zien zitten onder de bruidskroon en die mij nu ziet in het droefkleed der weduwe, en spreekt, ben ik het, om wie men herinneringen heeft te mijden, nocht die mij eenigszins schuwe voor dat radeloos woord “schuld”....? En nu, ziet mij aan, en zoo ge weemoed hebt van dit klagelijk verhaal, en mijn smaad en leed u jammert, helpt mij dan, en laat u ook opwekken om gezamenlijk dien bederver van mijn geslacht en van deze Provinciën op onze beurt in 't verderf te brengen. Gij zult er het vaderland dienst mede doen, dat alvast een wissen ondergang is genaderd, door zijn toedoen, in de korte dagen van zijn hierzijn, en dat verloren is, zoo hij keert!’

Sommigen vroegen belangstellend, op welke wijze zij hierin iets konden medewerken. Anderen oordeelden, dat het niet der vrouwen zaak was, om wrake te zoeken of zich met staatsbelangen te moeien. Mevrouwe van Drunen sprak ernstig, dat, waar men de vroede en edele mannen uit stad en land verdreef, het aan de vrouwen was, die gebleven waren, om hun werk op te nemen waar ze 't vermochten; en die bedrukte vrouw overlegde bij zich zelve, dat de val van Leycester den terugkeer van haar gemaal bevorderen kon; maar mevrouwe van Wittenhorst zeide ernstig:

‘Nichte! overzeker zijn uwe woorden nader bij de waarheid dan bij de voorzichtigheid; want, al kent gij de namen en personen der jofferen, die hier samen zijn, toch weet ge niet van allen den aard, de opiniën en de gezindheid. En zoo het dan waar is, dat gij iets kunt en wilt ondernemen tegen den heer, op wien gij doelt, ware het meer zake, dat te verheimlijken tot tijd en wijle uitvoering mogelijk was, dan er dus ongenood en te ontijde opsprake van te maken.’

‘O, moei! ik wete immers, dat in uw huis geene vrouwen zullen samenkomen, dan de dochteren en eohtgenooten van goede edellieden en van trouwe patriotten, en dat wel bij u geene Reingoudisten en smalle jonkers, die hun fortuin moeten zoeken in de troebelen van deze tijden, toegang zouden vinden.’

Zij bleek zich niet vergist te hebben; want alle dames betuigden eenparig, dat zij het vaderland liefhadden en allen haatten, die er onrust stookten of op ongeoorloofde wijze meesterschap wilden voeren.

‘Slechts als ik den Engelschman Norrits aan uwe zijde had gezien, zoude ik hebben gezwegen, en ware met eene wonde te meer uit het vaderland heengegaan.’

‘O! wil dien heer niet haten, niet te dezer oorzake voor 't minst. Gij weet niet, gij moogt zelfs niet weten, wat hij niet heeft gedaan om de ramp af te weren, die u heeft getroffen,’ sprak Walburg. ‘Wat er tusschen den Grave en hem is voorgevallen, omdat hij geweigerd heeft, zijne stem te geven in 't vonnissen van mijn heer neef, is gevolgd geworden door groote diffusiën tusschen die twee, als in Utrecht ieder weet.... En daarom, mijne nicht! haat voor 't minst dien heer niet!’

‘Ik haat in hem zijne natie, niet zijn persoon. En tooh, zoo hij medewerken wilde tot ons doel, het zou hem ten goede komen;

niet dat mijne dankbaarheid, hoe groot ook, hem een gewenscht goed kon aanbrengen, maar er zijn machtigen in Holland, die alle diensten tegen Leycester beschouwen zullen als gedaan voor *hen*, en die wel gezind zijn zulken te loonen in aanzien, eere en zulk goed krediet, dat de Koningin, besluitende tot verandering in Nederlands regiment, zou kunnen bewogen worden, dezulken te stellen in de ontledigde plaats.'

Mevrouwe van Wittenhorst kleurde sterk.

'Spreekt gij van iets bepaalds? vroeg zij belangstellend.

'Zoo bestemd, dat gij het Sir John kunt mededeelen, als van een persoon hem bekend, daarmede *ik* communicatie houde....'

Zij hield op; want een bediende trad binnen en diende aan, dat iemand, die zich kapitein Hemon Tiry noemde, verzocht te worden toegelaten bij mevrouwe van Wittenhorst; maar de toon, waarop de knecht dit mededeelde, bewees, dat hij met moeite zijn ernst scheen te bewaren, en dit laatste zeker meer uit eerbied voor zijne meesteres, dan voor den persoon, dien hij aanmeldde.

'Wouter!' zeide de eerste, 'gij zegt mij dit zóó, dat ik betwijfel, of gij die personaadje houdt voor wat hij zich uitgeeft.'

'Hij zegt een Schotsman te wezen, mevrouwe! en dat is wel blijkbaar....'

'Een Schotsman! Ik ken er niet één, weet ook niet, dat mijn heer Norrits een Schotsman van dien naam in zijn dienst heeft. Zeg dus, Wouter! dat hij ongelegen komt en op anderen tijd keeren mag.'

'Dat heb ik alreede gezegd uit mij zelven, mevrouwe! wetende, dat er gezelschap was; maar hij heeft ten antwoord gegeven, dat hij dringende mededeeling te doen had aan den overste Norrits....'

‘Nu dan, gij kondt gezegd hebben, dat die heer te avond hier niet gewacht werd.’

‘Ook heb ik dat gezegd, mevrouwe! maar daarop had hij nogmaals een wederantwoord, zeggende zekerheid te hebben, dat de overste hier komen zoude, en dat men hem daartoe hier bescheiden had.’

Vrouwe Walburg bedacht, dat Norrits zijne redenen kon hebben, om liever haar huis dan het zijne tot het ontvangen van dien man te gebruiken, en zij zeide dus met zekeren ernst:

‘Wouter! zoo 't u voorkomt, dat die man geen bedrieger is, leid hem dan in 't vertrek hiernevens, en laat hij uitrusten, terwijl de overste komt.’

‘En ruste althans heeft de arme man hoog noodig, mevrouwe! want hij zegt eed gedaan te hebben, noch verpoozing, noch spijze te zullen nemen in Utrecht, vóórdat hij zijn last had volbracht; en 't is hem aan te zien, dat hij schier bezwijmt van vermoeidheid en honger.’

‘Arme man! en hij zegt den rang van kapitein te houden? voorzie hem van wat hij noodig heeft en verwittig den Generaal, bij zijne inkomst, van diens mans tegenwoordigheid en houd hem intusschen wat in 't oog. Het wemelt hier in Utrecht van spiën, fielten en troggelaars.’

Terwijl deze onderhandeling plaats vond, en de arme Schot zich zeker in voorhuis of portaal stond te verbijten van onrust en ongeduld, was werkelijk de overste Norrits ingekomen, maar had dezen niet opgemerkt. Ook was hij niet alleen, en eer dus Wouter keeren kon, om den last zijner meesteres te volbrengen, trad de Generaal hem tegen met de vraag, of hij mevrouwe kon spreken.

Walburg van Wittenhorst, die zijne stem hoorde, opende nu

zelve de deur, en de overste John Norrits trad binnen, een persoon mot zich voerende, dien hij mevrouwe van Wittenhorst voorstelde met het woord:

‘Gij hebt mij gezegd, een Engelschen taalmeester te verlangen, mevrouwe! ik meene, dat deze *gentleman* u zal kunnen dienen, en ik hem gerustelijk daarvoor recommandatie mag geven.’

Het was Fabian, die met zoo goede getuigenis werd ingeleid.

‘Master Fabian heeft zijn tijd noodig, en had enkel maar een avonduur te zijner beschikking,’ vervolgde Norrits. ‘Mevrouwe en deze dames mogen mij dus verschoonen, zoo ik met deze voorstelling ietwat ongelegen kom....’

‘In geenen deele, Sir John! en te minder, sinds hier juist eenige mijner vriendinnen samen zijn, die voor zich of hare kinderen de lessen van zulken meester mede begeerd hebben.’

Daarop maakte zij hem bekend met de wenschen en de aanwezigheid van kapitein Hemon Tiry.

‘Ik ken den naam niet, doch ga met uw oorlof vernemen, wat hij brengt. Master Fabian spreekt Fransch, het zal u dus licht vallen, uwe onderhandeling met hem zonder mijne hulp aan te knoopen,’ antwoordde Norrits, en verwijderde zich.

Zijne verschijning had onder de dames nog iets anders teweeggebracht, dat het gewone voorbijgaand zwijgen dat het binnentreden van een ongewachten gast doorgaans veroorzaakt vooral zoo het een heer is onder dames.

Men kent den geest van het gezelschap nu wel al genoeg, om te begrijpen, dat de overste Norrits, èn als Engelsche Generaal èn als geheim tegenstrever van Leycester, hier verschillende gewaarwordingen moest opwekken. De jonge *douairière* van Hemert was eerst als onder een rilling samengekrompen, toen zij een der rechters van haar gemaal wederzag, en toch hernam zij hare

zonderlinge vastheid en veerkracht, zeker gedenkende aan zijne verhouding tegenover haar vijand. De afwezendheid van den Generaal duurde een geruimen tijd, maar niemand der vrouwen had het opgemerkt; want Fabian had zich die kostbare oogenblikken ten nutte gemaakt en er zóó goed partij van getrokken, dat iedere der dames, zelfs die geene lessen verlangden, behagen vond in den leermeester. De Barones van Hemert, in eigene gedachten verdiept had eerst niet op hem gelet, maar hij wist ook haar behendig in 't gesprek te verwikkelen, en toen zij verklaard had, dat zij niets met een Engelschman te doen wilde hebben had hij haar zachtkens ingefluisterd, dat hij eigenlijk geen Engelschman was, maar in Schotland geboren, en dat hij nooit den degen gevoerd had in Mylords zaak. Mevrouw van Hemert begreep hem, en betuigde haar spijt, zich niet zoolang in Utrecht te kunnen ophouden, om van dezen man eenige inlichtingen, nopens taal en gebruiken, in te winnen van het land werwaarts zij heenging.

Toen de overste Norrits het vertrek weer binnentrad, lag er sombere ourust op zijn voorhoofd en op zijne trekken, en zóó strenge ernst, als de galante krijgsman anders niet gewoon was in tegenwoordigheid van vrouwen, vooral niet van vrouwe Walburg, te toonen. Hij ging kapitein Hemon voor, en hij rechtvaardigde die nieuwe inleiding door eenige haastige woorden, zacht gewisseld met de vrouw des huizes, die daarop goedhartig glimlachend toestemde, maar luider vroeg:

‘En blijft gij dan zelf niet, Sir John?’

‘Veroorloof mij, dat ik hem hier bij u late: want de tijdingen, die hij mij brengt, zijn van zulk gewicht, dat ik mij ter voorziening daarin dadelijk met zekere personaadjen hier te Utrecht beraden moet. Toch hoop ik spoedig te keeren: master Fabian zal u helpen, uw gast te onderhouden.’

Nooit heeft de intrede van den elegantsten *dandy*, van den meest gevierden *lion* een zulk opzien gewekt in het salon, dat hij met zijne tegenwoordigheid begenadigde, als de goede eenvoudige kapitein Hemon Tiry verwekte in den dameskring, waarin zijn veldheer hem zoo ongenood binnendrong. En veel minder, omdat hij een uiterlijk had, dat menige *dandy* hem kon benijden, dan omdat hij eene kleeding droeg, die de meest *excentrieke blagueur* hem niet zou durven navolgen. De schilderachtige losheid van zijn Schotsch kostuum werd minder goed begrepen door die deftige dames, dan hare zedigheid gekrenkt door de vrijheid er van; en de Apollo'svormen van onzen Schotschen held vonden geene genade in hare oogen, - juist omdat ze wat al te zeer aan de bewondering prijsgegeven waren.

Een paar jonge dames wendden sterk kleurend hot gelaat van hem af; een paar oudere daarentegen richtten het oog met strengheid op hem; Walburg zag wat verlegen op hare gezellinnen; de weduwe van van Hemert alléén scheen niets meer te kunnen ergeren noch te bevreemden; maar meer dan eenige vrouw scheen master Fabian geërgerd; hij draaide het hoofd af met een vertoornd gelaat, hoewel hij, als de éénige man in het gezelschap, zich wel had mogen ontfermen over den moeielijken toestand, waarin men zijn landsman plaatste.

Maar kapitein Hemon Tiry was niet heel verlegen. Hij was daarbij zóó uitgeput, dat hij slechts ééne gedachte had: rust en verkwikking; want, hoewel de gastvrouw hem die laatste had toegedacht, zij waren hem ontgaan, als wij begrepen hebben, door zijn onverwijld samentreffen met den Generaal Norrits; maar hij was te fier om zijne behoefte aan spijs en drank ruiterlijk te bekennen; hij koos dus een echt Schotschen omweg.

‘Mylady! ik heb een rit gemaakt van veertien uren, zonder

rusten, in den dienst van mijne Koningin en van deze landen; en bij het gewicht, dat de Generaal hecht aan de tijdingen, die ik breng, zal ik zeker bevel krijgen om straks weer op te zitten en den nacht door te rijden. Daarom zoude ik wel bidden, eene wijle mijn gemak te mogen nemen, aangezien ook de dienstzaken met den Generaal staande zijn behandeld.'

En waarlijk, de arme jonkman zonk bijna neer van vermoeidheid.

Dat was eene mimiek, die hier beter verstaan werd, dan het welsprekendste Schotsch, en mevrouw Walburg liet terstond wijn, vleesch en gebak voordienen, waarvan Hemon gebruik maakte met diezelfde wakkerheid, die hij tegenover 's lands vijanden zou hebben tentoongespreid. Fabian had intusschen zóóveel te spreken met de *douairière* van Hemert, dat hij den Hooglander altijd den rug bleef toewenden; eindelijk zeide de dame:

'Ik zou u over dit alles breeder onderhouden willen, master Fabian! maar in tegenwoordigheid van een dienaar van Mylord Leycester....'

'Ik ben geen dienaar van Mylord Leycester noch van eenigen Lord ter wereld, mylady!' sprak kapitein Hemon, die nu wat bekomen was van zijne uitputting. 'Mijn vader is hoofd van de Clan Mac-Buc-cleugh, en ik, de aanvoerder van onze Clanslieden, ik ben als vrijwilliger naar deze landen heengetrokken, met die van mijn naam en onze dienaren, om de Hollanders te helpen in den strijd tegen Spanje en tegen den Roomschen Antichrist. Wat Mylord Leycester aangaat, schoon ik kapitein ben van eene compagnie Engelschen en Schotten, *hem* heb ik geen eed gedaan, maar wel zijne Koningin; het is mijns vaders zoon niet, de *heer* zal zeggen tegen een vazal van de Engelsche Koningin. De Koning van Schotland en de Regent, ziedaar aan wie ik door leen-eed verbonden ben.'

‘Ik meende ook een weinig aan de Graven van Derby!’ sprak nu Fabian, die naar het spreken van Hemon aandachtig had geluisterd, en zich nu plotseling omkeerde.

De Hooglander sprong op en scheen willens een uitroep te doen van de hoogste verbazing, maar Fabian voorkwam dien door de twee voorste vingers van de rechterhand aan den mond te brengen, en met de linker naar het voorhoofd te wijzen. Toch scheelde het niet veel, of kapitein Hemon zou zich aan zijne voeten hebben geworpen, doch master Fabian drukte hem zóó hartelijk en zóó aanhoudend de hand, dat ook die beweging hem onmogelijk werd gemaakt, en wisselde daarop eenige woorden met hem in 't Schotsch, die hem kleuren deden, en de oogen flonkeren van genoegen. Fabian zeide toen tot de vrouwen:

‘Vergiffenis, myladies! Wij zijn beiden uit Schotland en, als ik hoore, uit dezelfde landstreek.’

En hij nam weer zijne plaats nevens de barones van Hemert, die met zichtbare deelneming die beide mannen had gadegeslagen, en zeer zacht tot Fabian zeide:

‘Gij zijt de Graaf van Derby!’

‘De bloedvijand van Dudley!’ hernam hij schielijk en scherp; ‘doch de angel, daarmee ik hem steken kan, is gebroken als men mij kent.’

‘Ik versta u,’ sprak zij gevat. Fabian wendde zich toen tot Hemon. ‘Gij spreekt van uw Koning, zijt gij zoo gansch vergeten, dat uwe Koningin nog leeft?’

‘Ja, maar hare afschuwelijke papistische regeering, als vader Knox zogt, heeft opgehouden met hare gevangenschap!’

‘Ja, ik weet het: gij zijt een Presbyter tot in het merg toe!’ glimlachte Fabian.

‘Maar toch zult gij het meer vreemd vinden dan goed, meene

ik, dat men de dochter van uwe Koningin in een vreemd land, waar zij herbergzaamheid zocht en meende gevonden te hebben, als misdadige handelt en vasthoudt.'

'Overzeker, alléén Schotten komt het toe, eene Schotsche Koningin te richten.'

'Zoo heeft de Koningin Elisabeth niet gedacht; althans zij heeft het proces tegen hare nicht en erfgename ingesteld, en deze is veroordeeld.'

'Veroordeeld, hoe meent gij dat?'

'Ter dood!'

'Ter dood!' riepen alle vrouwen, ook mevrouw van Hemert, die dit woord nooit hooren kon, zonder het over te brengen op het verledene.

'Ter dood!' herhaalde Fabian.

'En het vonnis zal uitgevoerd worden!'

'O! dat is niet denkelijk; dat zal eene Vorstelijke vrouw als Elisabeth niet over zich verkrijgen!' sprak mevrouwe van Wittenhorst. 'Het zal maar enkel zijn voor de vorme van 't recht.'

'Neen, 't is enkel voor de vorme van discretie, dat zij aarzelt.'

'Zij is wel besloten, en de voltrekking zal niet lang meer worden uitgesteld, anders zoude zij de rechtvaardiging over die daad niet vooruit hebben laten gaan!' sprak Fabian met eene bedaardheid, die zeker eene groote overwinning moest zijn op zich zelve.

'Hebt gij niets van die rechtvaardiging gehoord, mijne dames! die toch gedrukt is, en uitgegeven alle landen door, en ook hier te Utrecht.'

'Ik wist, dat er zoo iets in de Engelsche tale bestond.'

'In 't Nederduitsch overgebracht zal het verschijnen. Dames!

mag ik het u voorlezen? Ge zult tegelijk een staaltje hebben van mijne taalkennis, want de vertaler ben ik.' En met zijne scherpe, klare stem; die voor een man wel wat te week zou geweest zijn, had zij niet iets snijdends gehad, dat bij wijlen de zenuwen zijner toehoorders onaangenaam aandeed, begon hij te lezen:

'De waarachtige translatie van het plakkaat, nu onlangs gepubliceerd bij de Koninklijke Majesteit, onder het groot zegel van Engeland, rakende de verklaring van de sententie, gegeven jegens de Koningin van Schotland, in forme hierna volgende.' Wij laten dit gezelschap aan hunne lectuur en volgen den Generaal Norrits, die gelukkig maar weinige schreden heeft te doen, om te komen, waar hij wezen moet; want hij gaat naar het Bisschopshof, de wachten bewijzen hem de krijgseer, de bedienden openen hem terstond eene voorzaal, en spoedig daarop wordt hij tot het kabinet des Graven van Nieuwenaar toegelaten.

Die edelman, meestal Graaf van Meurs genaamd, was op dat oogenblik Gouverneur van Utrecht, als wij ons herinneren. Leycester noemt hem ergens de beste Protestant, dien hij in Nederland had ontmoet. De Groot prijst zijne zeden, en wij hebben niets gevonden dat beider oordeel bepaald weerspreekt, dan dat die zeden een weinig den stempel droegen van soldateske ruwheid, aan zijn stand te dien tijde eigen; en wij zijn Protestantismus zich meer zien uiten in heftige handelingen tegen Roomschgezinden, dan in 't plegen van Evangelische deugden jegens de broederen, maar zeker is hij beter krijgsman geweest, dan diplomaat. Voorzoover hij staatkunde gebruikte of in staatszaken gebruikt werd, waren zijne beginselen niet die van de Kanselier Leoninus; hij hield de partij van Leycester, vooréérst omdat hij met zoovele anderen het goede van den Graaf hoopte, en verder omdat hij dezen den

sterkste achte, gesteund, als hij dien dacht, door geheel de macht van Elisabeth, en hij ijverde voor die partij met eene heftigheid en eene overdrijving, die haar zoo gevaarlijk was als de tegenwerking van anderen en die Leycester somwijlen tot verloochening dwong van zijne handelingen, hoewel hij ze in beginsel had goedgekeurd. Dat geeft ons wel den knoop van menige tegenstrijdigheid in 't gedrag en in de woorden van den Gouverneur-Generaal, maar dat belette niet, dat zijne tegenpartij er hare winst mede deed, en nog minder, dat de Graaf van Nieuwenaar, diep gekrenkt door die ontkenning, toeschreef aan ondankbaarheid of dubbelheid van Leycester, wat hij aan eigen doldriftig voortrennen te danken had. De val van Buis was hem ook eene groote grieve, vooreerst omdat deze zijn vriend was geweest, wellicht een geheime bondgenoot, en ten tweede, omdat die hem de mogelijkheid van zijne eigene ongenade liet doorzien.

Andere en nieuwere redenen van ontevredenheid hadden zich daarbij in Nieuwenaar's geest opééngestapeld, bij en sedert Leycester's vertrek, en onder den indruk van dat gevoel had hij zich reeds zóóvele malen weifelend en dubbelzinnig vriend betoond, dat de verdenking van Leycester en diens grootste ijveraars zich reeds op hem vestigde, als op een, van wien men niet zeker was. Maar toch had de Graaf van Nieuwenaar openlijk de Engelsche banier opgestoken, was te vasthoudend omtrent sommige opiniën, en had te veel trots of te veel waardigheid van karakter, om die te laten zinken voor het vaandel der Staten, zonder meer geldige oorzaak. Te minder wellicht, daar hij, als vreemdeling, zich aan die zijde te veel de schaduw zou gesteld zien door het kind van den Staat, den geboren Prins van Oranje, en door den invloedrijken Hohenlo. Daarbij behield hij het vast geloof, dat

Elisabeth de souvereiniteit zoude aannemen, waarvan hij de aanbieding, uit zijne provincie uitgegaan, met kracht bevorderde; daarbij, - was het zijn eigene opvatting, of eene influistering van wie Leycester's vrienden niet waren? - hij had zich in 't hoofd gesteld, dat de oppermacht der Koningin zich even goed door een ander vertegenwoordigen liet als door haar Groot-Stalmeester, en dat hare aanneming niet volstrekt noodwendig diens terugkeer noodzakelijk maakte. Maar vooreerst werd die terugkeer nog als waarschijnlijk beschouwd, en daarom was het altijd geene zaak, zich de genegenheid der Koningin onwaardig te maken door besliste daden van tegenwerking, waar het de partij van haar dienaar gold. Wij moesten die stemming des Graven even aangeven, om zeker te zijn, dat de houding, die hij in 't vervolg aanneemt, begrepen wordt.

Als warm Engelschgezind on toch van zijne geestdrift voor den persoon van Leycester vrij wat bekoeld, kende hem de slimme Norrits, en hij zelf, trouw onderdaan der Engelsche Koningin, ijverig behartiger harer belangen, en toch in onmin met haar gunsteling, kon moeielijk iemand vinden, van wiens samenstemming hij zich meer zeker achtte. Ook maakte hij hem zonder eenige terughouding deelgenoot van kapitein Hemon's verschijning en van de gewichtige tijdingen, die deze aanbracht.

‘Het staat allergevaarlijkst met Deventer,’ sprak hij na eene korte inleiding; ‘wij verliezen die stad aan de Spanjaarden, zoo daar niet onmiddelijk hulpe wordt gebracht.’

‘Wel dan,’ sprak Nieuwenaar, met koene tegenwoordigheid van geest, ‘die hulp kan immers worden aangebracht; demogelijkheid is er, zoolang de onmogelijkheid niet bewezen is. De linker IJseloever is ons, van hier uit Utrecht kunnen er troepen worden aangevoerd.’

‘Ja, Uwe Genade! maar in 't gebrek aan manschap ligt het grootste gevaar van Deventer niet. Sir William Stanley, die er Gouverneur is en die door Mylord van Leycester zelf en als bij uitverkiezing werd aangesteld...’

‘Overzeker zal die heer dus zijn uiterste vermogen doen, om zich die gunst van dien dankbaren heer waardig te maken,’ sprak Nieuwenaar wat scherp.

‘In zijn schrijven om levensmiddelen en versche troepen geeft hij zich daaraf wel den schijn,’ hernam Norrits; ‘maar in effecte gaat hij om met verraderlijke treken, daarvan men het ergste moet vreezen.’

‘*Ter Teufel!*’ riep Nieuwenaar, ‘en één verrader binnen eene stad is erger, dan duizend vijanden daarbuiten! Maar 't is nauw denkelijk, dat een man, als Sir Wiliam, zijne eer en zijn plicht dus zal vergeten.’

‘Dat zou Mylord van Leycester ook zeggen, genadige Graaf! zoo men hem dit stuk kwam aandienen, maar toch is het zoo. Hij ligt onder suspicie van onderhandelingen te hebben aangeknoopt met Parma.... En zoo hij daarbij nog niet geheel ontrouw geworden is aan zijn eed en de zaak dezer landen, zoo acht ik hem toch ver op den weg om het te worden....’

‘*Ter Teufel!*’ herhaalde Nieuwenaar nog eens, terwijl hij in gedachten met zijne mutstatsen speelde. ‘En hoe weet men dit, heer overste? zijn er bewijzen voor?’

‘Bewijzen....? Uwe Genade eischt zeer veel! Maar ziehier gelukkig brieven, die alles mededeelen wat er reeds ontdekt is, wat er vermoed wordt en wat men vreest te moeten wachten!’ hernam Norrits levendig. ‘Het zijn waarschuwingen van eenige trouwe Neerduitsche officieren en kapiteins; het zijn confidentiëele mededeelingen en ernstelijke vermaningen, om voorziening

in dit geval bij eenige heeren uit de Magistraat, die den lande trouw zijn, aan mij, wetende mij in Utrecht, en wel genegen de goede cause van deze provinciën en den dienst van Hare Majesteit met ijver te behartigen.... En ik weet daarmede in dezen niet beter te beginnen, dan door Uwer Excellentie's raad en medewerking met den eersten in te roepen.'

'Gij hebt wèlgedaan, en gij zult zien, dat ik deze cause niet slappelijk noch traag tracteeren zal.' En de Graaf zette zich om kennis te nemen van den inhoud der brieven. Reeds terstond na het openen van den eersten riep hij uit: '*Ganz recht!* de hand ken ik; zij is van een trouw en welverstandig persoon, dezelfde, die nog eenmaal den Grave van Leycester geadverteerd heeft van den kwaden geest van een deel der inwoneren en van de toenmalige Magistraat. Hij was toen door haat van de laatste ingekerkerd; nu zit hij zelf op 't kussen door des Graven toedoen, of liever door het mijne en geeft opnieuw van zijne vigilantie blijke.' En na daarop haastig, doch aandachtig, de andere berichten doorgezien te hebben, stond hij op; en tikte tweemalen vrij hard met den degenknop tegen de eikenbouten deur op den achtergrond van 't vertrek.

Een bode in 't kostuum van zijn ambt kwam binnen, en ontving van den Graaf den last, om onverwijld den Burgemeester Prouninck te ontbieden. Hoewel Norrits geene vrijheid vond, zich te stellen tusschen dat bevel en de uitvoering er van, betrok toch zijn gelaat zichtbaar, en toen de bode vertrokken was, sprak hij:

'Maar, mijnheere Graaf! waartoe is dat noodig? wat zullen wij met dien Prouninck?'

'Ik acht het noodig, Sir!' antwoordde Nieuwenaar een weinig hoog. Daarop, als vond hij verdere uitwijding overbodig, hernam

hij meer gemeenzaam: ‘Bij zulken stand van zaken is de snelste hulp de beste. Mijn raad is deze: zoo spoedig het zijn mag, nieuwe en wel vertrouwde hulpbenden binnen de stad te voeren om de muitende krijgslieden te bedwingen, daarvan Stanley klaagt, en waarmee hij licht zijne onderhandelingen mag verontschuldigen, en tegelijk het deel der burgerij in ontzag te houden, dat van paapsche religie is en in 't heimelijk de zijde houdt van den Spaanschen Koning; en aan 't hoofd daarvan een wel verzekerd en wel achtbaar kapitein, die den Gouverneur zelf in toom houdt.’

‘Die hem, nood zijnde, vervangt; die instructiën met zich voert, om hem bij de eerste dubbelzinnige daad in hechtenis te nemen en in zijne plaats te treden!’ sprak Norrits, zoo snel alsof dit bij hem van het begin aan een bepaald ontwerp ware geweest.

‘Hoe groote schade, dat nu nog niet een deel mijner nieuw aangeworven Duitsche ruiters hier zijn! Anders ware alles geschikt. Ik liet ze opzitten, en stelde één van uwe wakkere kapiteins aan 't hoofd, omdat de zaak van Sir William wel door een Engelsch heer diende geëxecuteerd te worden.... of liever....’

‘Ik ging zelf op eene instructie van Uwe Excellentie, als Gouverneur der Provincie Utrecht, doch mijne Engelschen zijn onder mijn oog wel zoo goed als de Duitschers. Het is waar, door al het opontbod van manschap, naar de omliggende grensplaatsen, en den nooddwang om Holland wat in ontzag te houden, zijn mijne troepen zeer verspreid, en heb ik niet meer dan het onmisbare in Utrecht; maar Uwe Genade heeft de beschikking over 't Neerduitsche krijgsvolk hier liggende en, met twee compagnieën daaraf versterkt, onderneem ik het stuk.’

‘Mijnentwege kunt gij er over beschikken, alleen daarom is't, dat ik meester Gerard ter raadpleging roep....’

Norrits zweeg en haalde alleen de schouders op met gefronsden wenkbrauw.

‘Ik kan zijne stad niet dus ontblooten van troepen, in tijden als dezen, zonder overleg met den Burgemeester en van hem waarborge te hebben, dat er ruste heerscht en er geene diffusie nocht tumult te vreezen is....’

‘Dat zal meester Prouninck moeielijk zijn te verzekeren, sinds zijn persoon en handel veelmalen voorwerp en cause worden geacht van de beroeringen, die hier omgaan....’

‘Zoo is 't, en gij kost er bijvoegen, dat hij er bij wijlen de werker en de leider van is,’ viel Nieuwenaar in, terwijl een gloed zijn voorhoofd overtoog. Want in 't eind, hij had te veel en in te vele opzichten in overeenstemming met Prouninck gehandeld, dan dat die geheime beschuldiging niet eenigszins op hem moest terugvallen. ‘Maar gij zult niet ontkennen, dat het altijd is geweest tot den dienst der Engelsche Majesteit.’

‘Dat is ten minste altijd het pretext geweest!’ viel Norrits in, met wat onvoorzichtige openheid; ‘hoewel achter dat scherm de hoogheid van haar dienaar werd bedoeld en de *dienst* der Koningin vrij meer bevorderd ware geworden, op andere wegen, met minder voorbarige bondgenooten.’

‘Wat er door dezen te veel gedaan is, moge dan op rekening gesteld worden van singulieren ijver!’ hernam Nieuwenaar verdrietig. ‘Te dezer dagen intusschen hebben sommigen hunner alreede leeren inzien, dat de belangen der Koningin niet volstrekt onafscheidelijk zijn van het inwilligen van al Mylords eischen.’

‘Houd zeker, heer Graaf! dat ze te dezen dage beginnen strijdig te worden. Leycester moge den hoveling spelen te Greenwich, daar schaadt hij niemand; maar hier de willekeurige vorst te willen zijn, waar de argwaan der gemeente nauw een

eersten Staatsdienaar duldt, dat is schade doen aan den dienst zijner Vorstin;.... en die hem daarin stijven, zijn gansch niet van goeden raad, noch bekend met den aard en de staatswijsheid onzer doorluchtige Koningin.'

'Ik weet, dat men mij verdenkt van dezulken te zijn!' sprak de Graaf, bleek van kwade luim, en zich toch verbijtend tot een glimlach.

'Ik zou de laatste wezen bij die verdenking,' hernam Norrits, die zijne redenen had om Nieuwenaar dit verleden te helpen ontkennen. 'Achtende, dat een heer van uwe kwaliteit zich veeleer considereeren moet de gelijke te zijn, dan de dienaar van een edelman als Robert Dudley, die waarlijk in Engeland zoo groote staat niet zoude houden, had hij niet de genegenheid der Koningin weten te winnen. Maar ook aan deze alléén dankt hij het meeste wat hij is; en niet vreemd is het dus, dat heeren, als de jonge Graaf van Nassau en de hooggeboren Graaf van Hohenlo, zich aan zijne pretentiën niet hebben willen onderwerpen en zich kennelijk van zijne zaak hebben afgescheiden, alhoewel daarom den dienst der Koningin niet verzakende.'

'Ik acht mij gansch niet den mindere van den Graaf van Hohenlo! Zelfs zou 't te bezien staan of de jonge Graaf van Nassau....' viel Nieuwenaar met fierheid in.

'Juist dit wilde ik hooren uit den mond van Uwe Genade, maar zooveel te minder begrijp ik, waarom zij Gerard Prouninck, den slaafschen dienaar van Robert Dudley, naar zijn goeddunken zou vragen in eene zaak, die wij tusschen ons konden afdoen.'

'Als ik u gezegd heb, in zijne kwaliteit van Burgemeester, die nu eenmaal erkend is en wel zóó goed gevestigd, dat hij hier alles beheerscht, en dus desnoods in zijne macht heeft om een oproer te laten opkomen of te bedwingen, naar het hem

voegt. Intusschen is Utrecht voor ons van te groot belang, dan dat men het dus blootgeven mag; 't is, om het dus uit te drukken, het hart en de pols van de Engelsche heerschappij in deze provinciën, en als wij hier aanmerkelijke kwetsuren ontvingen, mocht er de dood na volgen! op mij zou dan van alles de schuld komen, en licht zoudt gij zelf niet onschuldig geacht worden, als men in zoo'n kwestieusen moment de stad te veel ontbloot vond van Engelsche bezetting. Zeg ik waarheid, of niet?'

'Waarheid, die ik moet toestemmen. Ik zelf ook zou nog geen stap willen doen, waardoor Leycester's dienst verwaarloosd werd, waar die in zoo nauwe verhouding is met dien der Koningin.'

'Gij begrijpt, dat ik het nog minder doen kan, sinds er alreede koelheid heerscht tusschen den Graaf en mij, en ik met Prouninck op een zeer kwaden voet sta; hem passeerende, zou hij 't als verraderij aanklagen. Daarbij hij is van goeden raad,' hervatte de Graaf wat luider; want voetstappen in het naaste vertrek verkondigden hem de komst van Prouninck, 'en waar het dringende zaken geldt, van voorbeeldigen ijver.'

Norrits boog zich met een glimlach; hij begreep de bedoeling des Graven, zonder haar te willen steunen. Eene seconde daarna opende een deurwaarder het vertrek, en Prouninck trad binnen, maar hij was niet alleen: de raadsheer Kiligrew was met hem.

'Daar Uwe Genade mij tot zich heeft ontboden om wichtige belangen, en onderricht, dat reeds een Engelsch heer, de bevelhebber van de Engelsche krijgsmacht, hier was, achtte ik het niet ongepast, een tweeden Engelschen heer met mij te brengen, bekend voor een wijs en discreet dienaar van Hare Majesteit, en een vertrouwd vriend van Mylord den Gouverneur-Generaal tevens!' sprak Prouninck tot Nieuwenaar, en door die inleiding toonde hij reeds terstond zulken juisten blik op hun gemoeds-

toestand, dat Norrits sterk kleurde en Nieuwenaar schielijk zeide:

‘Wij prezen juist uw goed beraad en wenschten u daarom ter raadpleging, heer Burgemeester! doch een goed hoofd te meer kan ons wel nooit te over zijn, en daarom zijt ons wèl gekomen, heer Kiligrew! wij wisten u niet in Utrecht.’

‘Ook ben ik pas dezen avond hier aangekomen, Graaf!’ hernam Kiligrew, met wien Norrits een koelen groet had gewisseld.

‘Uit 's Hage?’ vroeg Nieuwenaar.

‘Ja, Uwe Genade! uit 's Hage!’ hernam Kiligrew kort en strak.

‘En wat gaat er om? Wat zegt men er?’ vroeg Nieuwenaar, ondanks zich zelf door levendige nieuwsgierigheid overmeesterd, en die toonende.

‘Uwe Genade had ons belangrijk nieuws mee te deelen en dat spoed vorderde,’ sprak Prouninck snel, een antwoord voorkomend.

‘Oordeel zelf, Burgemeester! Deventer gaat over aan Parma, als er niet op het haastigst in voorzien wordt....’

Prouninck en Kiligrew deden luide een uitroep van schrik en verbazing.

‘Ik wist die stad nog niet in zulken nood....’ sprak meester Gerard.

‘Zij zou het ook niet zijn, zoo trouweloosheid of kleinmoedigheid haar niet het meest dreigden,’ hernam Nieuwenaar, en hij deelde hun mede wat ook wij gehoord hebben.

Prouninck vertrok den mond, als tot een ongeloovigen glimlach, en antwoordde niets.

‘Sir William Stanley met zulke ontwerpen omgaan!’ riep Kiligrew. ‘Het valt mij zwaar, om dat voor waarheid te houden;

ik ken hem persoonlijk en als een man van verdiensten, en wat kleinmoedigheid betreft, hij heeft in Mylords laatste krijgstochten hier te lande zulke blijken gegeven van onverschrokkenheid en moed, dat ik alleen aan den uitersten nood denken kan, waar men hem van onderhandelen beticht.'

'Master Kiligrew rekent toch niet onder de verdiensten van Stanley zijne vroegere desertie naar de Spaansche zijde?' vroeg Norrits scherp.

'Sir John kan weten, dat ik niet minder vijand en hater ben van iedere soort van desertie, dan hij zelf!' hernam Kiligrew, niet zonder iets in den toon te leggen, dat het antwoord zoo snijdend maakte als de vraag. 'Alleen hij zal zich herinneren, dat hij Mylord schuld heeft bekend, door dezen daarop in genade is aangenomen, wel een weinig tegen den raad zijner vrienden, waaronder ook ik, doch gansch niet buiten reden, daar we hier in Nederland geene dappere kapiteins te veel hebben van onze natie, de dapperheid en schranderheid van Sir William allen bekend was, en met hem de jonge Sir Edward zou zijn verloren geweest voor den dienst der Koningin....'

'Buiten de Stanley's waren er nog stouthartige jonge edellieden te over.'

'Zeker nog genoeg om in twist te geraken met den Graaf van Hohenlo!' sprak Kiligrew, op den broeder van Norrits doelende, die dezen Graaf had uitgedaagd.

'Daarvan mijn broeder de eerste oorzaak niet was!' hervatte Norrits.

'Waar ge dit verschoont, kunt gij niets hebben tegen een, wiens trouw noch moed ooit bezweken; wel ter contrarie, is de laatste op zóó schitterende wijze gebleken, dat Mylord Leycester goedgevonden heeft, hem ridder te maken op het tooneel zijner

uitstekende daden zelf, en hem een levenslang jaargeld toe te leggen uit eigene middelen.'

'Dit alles bewijst dus, dat er zeer bijzondere alliantie en intimiteit heerschen moet tusschen die begunstigde heeren en Zijne Excellentie!' sprak Nieuwenaar, met booze intentie.

'Zóózeer, dat Sir William niet op de betichting van enkelen, maar alléén op geldige bewijzen kan verdacht worden. Mijns bedunkens zou dit Mylords eere te kort doen!' hernam Kiligrew onvoorzichtig, weggesleept door zijn ijver.

'Gij zijt op dit punt van ons gevoelen,' sprak Norrits, 'en daarom achtten wij het zaak, ook de *zwakste betichting* in overweging te nemen, om te voorkomen dat niet een gunsteling van Mylord zich verrader toone.'

'En daarbij weet gij niet, Sir!' sprak nu Prouninck luid tot Kiligrew, 'dat juist *op* de vrienden en gunstgenooten van *Mylord* te dezen dagen het eerst gezocht wordt verdenking te werpen?'

'Ik weet althans, dat geen hunner, noch *Mylord* zelf iets heeft gedaan, om die verdenking te wettigen,' sprak Kiligrew fier; en wat mij aangaat, ik begrijp zóó weinig ontrouw aan eed en plcht in een welgeboren man, dat ik aan die van Stanley niet zal gelooven, tenzij men mij die papieren, die zulke berichten gezegd worden in te houden, laat inzien en controleeren met anderen, die ik zelf zal trachten in te winnen. Calumniën van personen, wier name en autoriteiten men mij verbergt, geve ik geen gehoor tegen vrienden!'

Ongelukkig waren de brieven zoo vervuld van klachten over het gedrag der Engelsche troepen en de personen hunner aanvoerders, dat de berichtgevers van Norrits geheimhouding hunner namen hadden geëischt, vreezende later den toorn van wie

het gold en alleerst van den Graaf, zoo hij van hunne verschillen met Stanley bericht kreeg. Nieuwenaar beantwoordde dus den eisch van Kiligrew alleen met te zeggen:

‘Gij gelooft dus alleen feiten, en veellicht geen ander dan het sprekendste, de overgave der stad....?’

‘Met gunst, neen! dat bewijs verlangt master Kiligrew niet, en dient met alle macht voorkomen te worden,’ viel Prouninck in. ‘Nu vooral, daar bij eenig ongeval alle schuld en verdenking op Mylords vrienden zou komen, mogen Mylords trouwe dienaren zich niet flauwelijk gedragen. Welke maatregelen denkt Uwe Excellentie te nemen tot ondersteuning van de benauwde stad?’

Nieuwenaar sprak van de troepen, die hij wenschte uit Utrecht weg te voeren. Prouninck keurde alles goed, stemde alles in, sprak van zijne spijt, dat hij zelf de Utrechtsche schutterij niet buiten de stad kon brengen, zóóveel ijver toonde hij en zóó weinig vreeze voor onlusten; maar hij zeide levensmiddelen, wagens en paarden toe, terwijl hij er bijvoegde:

‘Het was wel aan de Staten, om zulke hulp aan te brengen, het behoud van de stad van algemeen belang wezende, niet van 't particuliere nut der stad of provincie Utrecht, doch naar hun sammelen te wachten, mocht in effecte verraderij zijn aan de goede zaak. En vorders....’

‘Vorders,’ viel Norrits in, met eene zekere haast, alsof hij bang was, dat er een raad zou volgen, die niet naar zijn believen was, en overtuigd, dat Nieuwenaar hier de instemming van Prouninck niet had te vragen. ‘Vorders is Zijne Genade de heer Gouverneur besloten, een vertrouwd kapitein derwaarts te zenden om ordre op de zaken te stellen.’

Door ‘ordre op de zaken te stellen,’ verstonden Sir John en de Graaf van Nieuwenaar beiden het afzetten van William Stanley,

en de inplaatsstelling van een beter vertrouwd Gouverneur, dat zeker een wijze en voorzichtige maatregel was, wel te verantwoorden door den nood van het oogenblik; maar Sir John, als persoonlijke vijand van den Graaf, had er nog eene bedoeling nevens: de schande en de verdenking, die daardoor vielen op den ontzette, door gunst van Leycester in die plaats gebracht, moesten terugvallen op den Graaf, en bij zekerheid van het verraad zou eene opzienbarende inhechtenisneming van Stanley of een geruchtmakend proces zekerlijk zóó groote schade doen aan Leycester's naam en hem zóózeer tentoonstellen, zoo al niet verdenking werken tegen zijne goede trouw, dan toch van groote onhandigheid in de keuze zijner dienaren, dat de Koningin den lust als den moed zou verliezen om den Graaf terug te zenden, en de laatste zelf zijne vervanging zou eischen. Norrits overlegde dit, niet enkel in het belang van zijn haat, maar ook in het belang zijner Vorstin en van de landen, die hij in de waagschaal gesteld achtte door de minachting, waarin hij Leycester reeds gezonken zag, en de gebreken, die hem beletten moesten, zich er ooit uit op te heffen. Ongelukkig raadde Prouninck maar al te goed de bedoeling van Norrits, en tegelijk geloofde hij niet aan de mogelijkheid van verraad, maar wel dááraan, dat men den schijn er van wilde werpen op den man, dien Leycester had beschermd, en om zeker te zijn, dat men dit doel niet zou bereiken, sprak hij stoutweg:

‘Op welke wijze verstaat Uwe Edelheid dat ordre stellen; want het is niet denkelijk, dat Sir William voor goed zal nemen, dat een tweede nevens hem de wet komt geven...?’

‘Zoo Sir William trouw is, zal hem ieder middel welkom zijn, dat strekken kan om de stad te bewaren; zoo hij het niet is, dient hij ontzet te worden van zijn Gouvernement, en dat wel zonder verwijl!’ sprak Norrits.

‘En wie zal het recht nemen, hem te ontzetten?’ vroeg Prouninck uitdagend.

‘Ik!’ sprak Nieuwenaar met gezag, die hier het goedvinden van Prouninck overbodig achtte.

‘Als Gouverneur der provincie Utrecht zal Uwe Genade den bevelhebber eener vesting in Overijsel uit zijn post zetten?’ vroeg Prouninck bijna met spot.

‘Als wezende in dienst van de Geuniëerde Provinciën, van de Koningin en van Mylord Leycester!’ voegde Nieuwenaar er langzaam bij.

‘En zoo men Zijner Excellentie zwarigheid mocht maken, zal ik, als bevelhebber van Harer Majesteits voetvolk, en mijn gezag en naam mede toe leenen, wezende een der eerste veldoversten in de afwezendheid des Graven van Leycester.’

‘Sir John! Sir John!’ sprak Kiligrew wat verschrikt; want hij wist, dat Norrits de man was om te doen wat hij zeide. ‘Bedenk, dat er geene kapiteins noch bevelhebbers van steden mogen veranderd worden, dan met voorkennis en op 't bevel van den Raad van State, als representeerende den Gouverneur-Generaal.’

‘Wel dan, zoo treft dat uitnemend!’ sprak Nieuwenaar. ‘Gij, master Kiligrew! zijt lid van den Staatsraad en kunt voor uwe collega's toestemmen, en later u bij hen verantwoorden met de noodwendigheid van eene haastelijke uitvoering en de onmogelijkheid van eene gezamelijke raadpleging....’

‘En zoo die heeren zich daarmede vergenoegen konden, dat ik niet voor zeker houde, hoe verantwoorde ik mij dan bij Mylord Leycester, Sir William daar door diens uitdrukkelijken wil geplaatst zijnde?’

‘De uiterste nood wettigt alles,’ sprak Norrits heftig, ‘en het behoud van eene stad als Deventer ter ééne zijde, en de eere

en goede naam der Engelsche natie ter andere, mogen wel wat onwettigs verschoonen, als door drang van 't oogenblik geschied. In oorlog ziet men niet zoo nauw, en de diffamatie van het verraad zou op allen, die van ons volk zijn, terugvallen, zonderling in een land als dit, waar 't mistrouwen jegens vreemdelingen zoo groot is.'

'Ik zie niet wel in, dat de eere der Engelsche natie er bij kan winnen, zoo één van onze kapiteins, onder suspicie van verraad, uit zijne plaats wordt ontzet, nocht hoe de eere en de naam van Mylord Leycester daardoor zal gevorderd en gesalveerd worden, als men een edelman, die voor zijn gunstgenoot bekend stond, gevankelijk wegvoert van stad tot stad. De kreten, die daarbij door dit land zullen opgaan, mochten wat schel klinken!'

'Zouden die kreten minder schel zijn en minder ver klinken, als het misdrijf feitelijk ware geconsommeerd? vroeg Norrits.

'Maar niets geeft ons notoirlijk het recht, zulk een boevenstuk te wachten van een heer als Sir William!' sprak Prouninck.

'Nog minder hebben wij reden, hem vooruit onschuldig te houden, en eene kleine achteloosheid ware hier een onmetelijk verzuim,' zeide Nieuwenaar; hier kan niet geaarzeld worden.'

'Ik acht ook, dat men hier beter verantwoord is met voorzorgen te nemen, dan met ze te onderlaten!' sprak Kiligrew bedenkelijk; want hij voorzag al den jammer, dien eene ramp van zulken aard aanbrengen kon. 'Schade slechts, dat wij zooals we hier zijn, niet het recht hebben om te handelen; doch daar de Graaf sommige poincten, waarover difficulteit zou kunnen rijzen in zijn afwezen, heeft overgelaten aan de beslissing van den staatsraad, wil ik op mij nemen dezen te vertoonen, dat een zulk geval zich nu voordoet en dat het aangewezen is, hierin te te voorzien...., met overleg altoos van de Staten....'

‘Eer dat alles geschied is, kan Deventer driemaal Spaansch worden!’ riep Nieuwenaar heftig. ‘Dat is gansch onmogelijk, om de leden van die beide lichamen wezende nog daarteboven in verschillende plaatsen, zóó haastig samen te brengen of schriftelijk te raadplegen.

‘Ik beken het *is* klagelijk!’ hernam Kiligrew, half overreed, ‘en ik wenschte, dat deze zwarigheden niet bestonden, en ik achtte het voordeelig, zoo men ze wegruimen kon; maar....’ hij zag onrustig vragend op Prouninck.

‘Ziet ge, meester Gerard!’ riep nu Nieuwenaar, half spottend, half gebiedend; ‘we zijn 'tallen eens; voeg u bij de meerderheid, en gij zult wéldoen. Gij hebt niets voor u dan uwe eigene opinie.’

‘En.... deze kabinetsakte van den Graaf, die verbiedt, de bevelhebbers der garnizoenen te veranderen in zijn afwezen, zonder zijn eigen hoog bevel of voorkennis!’ riep Prouninck triomfeerend.

Onvoorzichtige triomf en noodlottige trouw, die den Graaf van Leycester dáár werd bewezen! Zeker, zoo ooit iemand het slachtoffer is geweest van onhandige diensten te kwader uur bewezen, en van ijverige vrienden, wier handen hem de slagen toebrachten door gloeiende vijanden juist het meest gewenscht, dan was het de Graaf van Leycester. Geen zijner fouten, geen zijner tegenstanders heeft hem zóóveel jammers berokkend als de ontijdige en onberadene wakkerheid zijner vrienden, misschien omdat hij, juist bij de keuze zijner vrienden, de grootste fouten heeft gemaakt. Hoe het zij, de inval van Prouninck, hoe goed gemeend, was allerongelukkigst, en te meer, omdat zij volkomen slaagde.

Bij het zien van een eigenhandig berichtschrift van Leycester, gedagteekend uit Dordrecht, 24 November, en dus *na* zijne in-

structie voor den Staatsraad, had niemand van de drie bijéén zijnde mannen het minste recht, te doen wat dáár opzettelijk verboden werd, zonder op datzelfde oogenblik zich als in staat van weerspannigheid te verklaren, en alle recht op de gehoorzaamheid van anderen voor hen zelven te verliezen. De Staatsraad, de Staten zelf hebben de noodwendigheid van onderwerping aan dit bevelschrift erkend, en zooals die mannen daar samen walen, maakten ze volstrekt geen lichaam uit, dat zulk een gewichtig stuk krachteloos kon maken. Allen bogen het hoofd, tot Norrits toe, hoewel de laatstste niet zonder harde woorden van toorn en tegenspraak.

Er werd nu besloten, kapitein Hemon dien eigen nacht terug te zenden met ernstige vermaning aan Stanley, om zich van onderhandelingen met Parma te onthouden, daar men hem binnen het kortst mogelijke tijdsverloop krachtdadige hulp toezegde van manschappen, paarden en levensmiddelen, die allen niet zoo terstond beschikbaar waren. Men onderstelde, dat hij voorzichtig en trouw zoude zijn, waar hij wist, dat men het oog op hem hield gevestigd; en de Magistraat en de anderen, die gewaarschuwd hadden, ontvingen bijzondere en geheime wenken van Nieuwenaar en Norrits, hoe zich te gedragen om mogelijk kwaad te voorkomen. Ondanks die besluiten, waarover men het eens geworden was, verliet men elkander in onrust, in spanning, in een geheim misnoegen en in vermeerderd mistrouwen. En zie hier nu, op welke wijze de ongelukkige Gouverneur-Generaal gediend werd in zijn afwezen, door wie zijne beste vrienden en ijveraars werden gerekend. Wij zullen later zien, hoe zijne tegenstanders die diensten wisten te gebruiken, en wat zij zelf tegen hem pleegden.....

.....

Maar wij hebben kapitein Hemon in het midden van zóóvele dames gelaten, dat wij ons over hem beginnen te ontrusten, juist niet over de veiligheid van zijn persoon, maar over die van zijn hart. Intusschen heeft zijn hoofd zóóveel na te denken, dat zijn hart de rust niet had om tot onrust te komen, of liever, hij ontvangt zóóvele indrukken in hetzelfde korte tijdstip, dat die der liefde, zoo die al mede insluipt, toch onder het overwicht der anderen moet te loor gaan. Als wij hoorden, las Fabian deze Utrechtsche vrouwen zijne Hollandsche vertaling voor van Elisabeth's vreemde rechtvaardiging over een vonnis, dat haar parlement had uitgesproken, en dat zij nog niet had bekrachtigd, maar toch zeer zeker op het punt was te doen, en daarom vooruit dien maatregel nam om een goed licht te werpen over eene daad, welker rechtmatigheid zij zelve betwijfelde. Want een rechtvaardig vonnis, met *recht* en door wettig erkende rechters, tegen een schuldige uitgesproken, over wien men het *recht* heeft *recht* uit te oefenen, heeft immers geene afzonderlijke verdediging noodig van eene Koningin tegenover vreemde Mogendheden, als Fabian misschien niet zonder eenig recht aanmerkte.

Kapitein Hemon luisterde mede toe met ernstige aandacht, maar zonder een enkelen volzin te kunnen ontraadselen, dat hem te pijnlijker was, daar hij den naam van ‘Maria’ hoorde noemen.

Maar hetzij uit medelijden met zijn armen landsman, die van zijne fraaie vertaling niets verstond, hetzij met andere bedoeling, gaf Fabian in kapitein Hemon's handen een exemplaar van den Engelschen druk benevens eene kopie van het vonnis tegen Maria Stnart zelf, en de Schot las die beide met diepe verontwaardiging; want hoewel volgeling van Knox, en dus tegen ‘papistische vrouwenregeering’, met alle macht ingenomen, kon hij het denkbeeld niet verdragen, dat eene vreemde Koningin zich dat

recht over de dochter zijner Koningen had aangematigd en dacht uit te oefenen.

En als wij zeggen, dat Fabian zijne vertaling voorlas aan de Utrechtsche vrouwen, dan moet men er niet bij vergeten, dat het eene zulke was, die den Engelschen tekst teruggaf, en commenteerde niet *in*, maar bepaald *tegen* den geest van den oorspronkelijken auteur, terwijl hij met eene geniale behendigheid diens woorden getrouw bleef, zoodat de omzettingen en uitlatingen, of waardoor verder de bedoeling vervalscht werd, als onkunde van zekere wetten der Hollandsche taal mochten gelden, in plaats van als misbruik van taalkennis te worden opgevat; eene vertaling in 't eind nog, die juist de grieven opwekte, die men wilde sparen; - eene van die, welke later de Leidsche vertolking en den herdruk hebben noodig gemaakt. Men begrijpt dus de smartelijke verwondering en de hooge verontwaardiging der Utrechtsche vrouwen, die wel geene groote sympathie koesterden voor de Katholieke Koningin van Schotland, maar die toch al het medelijden harer gevoelige vrouwenharten openden, toen zij *de vrouw,* Maria Stuart, op zulke wijze en alleen door Staatsredenen aan den dood op een schavot zagen toewijden. Zoo haast ze. een slachtoffer te beklagen hadden, waren zij met haar medelijden gereed.

‘En de hoofdbewerker van dezen gruwel is de Graaf van Leycester, als van alles wat er kwaads geschiedt in Engeland!’ sprak Fabian in het Fransch, dat de vrouwen verstonden en kapitein Hemon begreep.

‘Zooals van alle kwaad in Holland!’ spraken de dames van Drunen en de anderen, die door Leycester hadden geleden in hare echtgenooten of verwanten.

‘O! die man is er altijd bij, als er bloed te vergieten is!’ sprak de weduwe van Hemert.

‘Zou het waar zijn, dat de Graaf hierin eene stem heeft gehad?’ vroeg Hemon met onrust.

‘Valt er aan te twijfelen? Het kan wel de voorname reden zijn geweest van zijn vertrek naar Engeland!’ sprak Fabian.

‘En zou daar niets te doen zijn, om dat af te weren van het hoofd dier arme Vorstin, die de moeder is van mijn Koning?’ vroeg Hemon met bewogen stem aan Fabian.

‘Veel, zeer veel; bij voorbeeld: als men de Koningin zóóveel te doen gaf in 't buitenland, dat zij voor de Engelsche zaken geen tijd overhield, en vooral niet om een staatszet te wagen, dien zij zoo vurig wenscht te volbrengen, doch waartoe zij zóó weinig moed bezit, dat zij er reeds meer dan twaalf jaren over geaarzeld heeft, en waarvan zij nu nog dus huivert, dat zij er vooraf het buitenland verantwoording van geeft.’

‘Men kon beginnen met Holland,’ sprak eene jonge vrouw, met gitzwarte oogen, die Emerentia werd genoemd, en die de nicht was van de weduwe van Kenenburg.

‘En oogen als de uwe zouden, zoo ze wilden, eene geheele provincie in oproer brengen, om niet te zeggen een werelddeel,’ hernam Fabian galant.

‘In Utrecht zou men ook ontevredenen kunnen vinden,’ sprak mevrouwe van Drunen.

‘In alle Zeven Provinciën. Ik ben er zeker van,’ riep de barones van Hemert.

‘Welnu dan,’ glimlachte Fabian; ‘indien ieder van deze dames slechts het hare deed om een geest, als dezen, in iedere der Zeven Provinciën, die zij bewoont, of waar zij hare betrekkingen heeft te ontsteken, dan zal het niet lange duren, de Staten en de gunstelingen des Graven helpende - de misbruiken, die er bestaan, de fouten, die er dagelijks worden begaan, mede

het hunne doende - of het zal hier in Holland alles vuur en vlam zijn tegen....'

'Tegen wie, mijnheer? Want ik versta niet, dat er in mijn huis complotten worden gesmeed tegen de Koningin van Engeland!' sprak mevrouwe van Wittenburg

'Tegen haar onwaardigen dienaar, den Graaf van Leycester!' viel Fabian snel in.

'O! dat is wat anders....'

'En opdat hij hier zóó haastig terugkeere, dat hij 't proces en 't vonnissen van Maria van Schotland er bij vergeet; arme Koningin, als zij is!' sprak kapitein Hemon.

'De Graaf terugkeeren? Neen, dat ware niet wenschelijk!' hervatte mevrouwe van Wittenburg, wat verbleekend.

'O ja! maar op zulke wijze, dat hij hier kwam tot zijne volmaakte ruïne,' hernam Fabian.

'En zonder dat men er den onderstand van de Koningin bij verloor?' vroeg de vrouw des huizes.

'Zonder dat Elisabeth recht had, over Holland te klagen althans,' antwoordde Fabian.

'En weet gij daar raad voor?' vroeg mevrouw van Hemert luid en snel.

De anderen vroegen het met de blikken.

'Meer dan een, en als men mij even gehoor wil geven....'

'Welnu....?'

'Dan zullen wij eene heerlijke afleiding maken ten voordeele van de Koningin van Schotland, den dood wreken van den armen baron van Hemert, de aanzienlijke heeren van Utrecht in hunne eere en rechten herstellen, de edele Engelsche heeren, door hem in de schaduw gesteld, in hun rechte licht plaatsen, en het geheele land van Leycestersche tyrannie bevrijden met denzelfden

slag, en waartoe ieder van u, op eigene wijze, iets vermag bij te dragen. Wat dunkt u, edele vrouwen! is dit voorstel overweging waardig?'

Ieder van haar betuigde hooge ingenomenheid met het ontwerp.

'En wat dient men daartoe te doen?' vroeg mevrouw van Hemert.

'Gij, mevrouwe! vooreerst niet naar Engeland gaan!' sprak Fabian luid, en zachter fluisterde hij haar in: 'maar deze rouwsluiers in den Haag toonen, met deze rouwsluiers den Hollandschen en Gelderschen adel in beweging brengen; dat is wat anders.'

'En verder....?'

'Iets, wat der mannen bevooroordeeldheid voor vrouwen zoo zwaar acht, en dat ik van u vragen zal, omdat ik bij ondervinding heb erkend, dat zij het kunnen, als zij het willen: het zwijgen van alles, wat hier is omgegaan, dáár waar het niet goed betrouwd is, en handelen, spreken en zwijgen in den geest vroeger aangeduid!'

Die afspraak was nog nauwelijks gemaakt, of de Generaal Norrits kwam terug, en ditmaal bracht zijne tegenwoordigheid sommige dames toch in eenige verlegenheid, en maakte hare houding wat moeielijk. Zij voelden allen, dat zij 't zij in 't spreken 't zij in 't aanhooren, wat verder gegaan waren, dan een Engelsch edelman, ware hij dan tegenstander van Leycester, mocht aanhooren, en 't was of zij vreesden, dat zijn scherpe blik haar het gehoorde of het gesprokene mocht aanzien.

Norrits gaf de brieven aan Hemon, beval hem, zich binnen een uur tot den terugtocht gereed te houden, en scheen willens, hem nog weer met zich te nemen tot een afzonderlijk gesprek, doch het bleek onnoodig, daar de dames het voornemen van

vertrekken te kennen gaven en dat welhaast werkelijk uitvoerden.

Fabian bleef. De Generaal had hem hier binnengeleid, hij scheen de verplichting te gevoelen, om zich niet zonder dezen te verwijderen. Ook sprak Norrits hem een paar woorden toe, waarop hij in 't Engelsch antwoordde:

‘Ja, Sir! ik heb mijne eerste les gegeven, zooals onze afspraak was; - mevrouwe Wittenhorst zal het u kunnen getuigen; - en ik verklaar, dat mijne leerlingen aandachtig en leerzaam zijn geweest.’

Norrits wendde zich nu af van Fabian, om zijne instructies te geven aan kapitein Hemon, die ze ontving met den lijdelijken ernst van een krijgsman; maar zijn gelaat stond zóó strak en droevig, dat de Generaal niet nalaten kon, hem te vragen, of hij zich niet wèl gevoelde en wat hem getroffen had.

‘Dat vonnis van de ongelukkige Maria Stuart de dochter van onze Koningen!’ barstte hij uit, kleurende van ontroering en van schaamte, over een gevoel, dat hij eene zwakheid achtte.

‘O! maar wie zegt u, dat het zal worden uitgevoerd?’ sprak zijn overste bedarend.

‘Na 't lezen van die rechtvaardiging kan men niet meer twijfelen,’ en hij wees op de Engelsche bladen, die Fabian hem gegeven had.

Norrits wendde zich met een ontevredenen blik tot Fabian:

‘Ay, Sir! welk eene onvoorzichtigheid, dit blad in die handen te geven! Ik had dien man opzettelijk hier gehouden, opdat zijne ooren niet mochten getroffen worden door geruchten, die hier op dit punt loopen, die onvoorzichtig overgebracht, eenigszins nadeelig konden werken op de stemming van de bezetting te Deventer, zonderling die der Schotten, en nu, dit.... dit.....’

‘O, Sir! het maakt niets uit; die Schotten zijn meest Puriteinen en tellen niet veel een droppel of wat Koninklijk bloed, als het Katholiek is.

‘Om het even, kapitein Hemon! Laat die papieren blijven, en zwijg in de vesting, wat zij inhouden!’ en Norrits gaf ze aan Fabian terug.

Hemon boog zich zwijgend.

‘'t Is toch al te klagelijk een dood voor eene Koningin!’ sprak vrouwe Walburg, Norrits zacht aanziende.

‘En dit ook al onder de vrouwen!’ hernam Norrits, nog meer ontevreden tegen Fabian.

‘Maar Sir! die edele dames verlangden eene proeve van mijne vertaalwijze....’

‘Zoo! en gij wist niets beters dan dit, en voor vrouwen!’ en daarop met gestrengheid: ‘Luister, master Fabian! hetgeen wij overééngekomen zijn, is enkel tegen den Graaf; maar zoo gij u onderwindt tegen de Koningin, of tegen het welzijn dezer landen ietwes te ondernemen of te mediteeren, is ons verbond verbroken op datzelfde oogenblik, en de bevelhebber Norrits zal vlijtig onderzoek doen naar de antecedenten en de tegenwoordige actiën van den geheimzinnigen Schotschen avonturier. Hebt gij mij verstaan, Sir?’

‘Volkomen, Sir!’ antwoordde Fabian, een weinig verbleekend en met een glimlach, waarvan niet wel, was uit te maken, of het een ironieke was, of een pijnlijke; maar na die woordenwisseling scheen hij den lust tot blijven verloren te hebben; hij nam zijn afscheid, niet zonder eene stille belofte aan mevrouwe van Hemert om te keeren; en hoewel Sir John Norrits de wenschen van zijn hart ter zijde stelde, om met zijne Walburg samen te zijn, en kapitein Hemon bij zich hield tot op het oogenblik van

diens vertrek, vond Fabian toch de gelegenheid, dezen op te wach ten toen hij de Witte Vrouwe-poort zoude uitrijden.

Hij overhandigde hem een pakket.

‘De overste Stanley is een mijner vrienden, breng hem dit van mijnentwege!’

‘Vanwege master Fabian?’

‘Neen, vanwege den Graaf van Derby!’

t.o. 194

Hoofdstuk VII
Naar het huis te Brakel.

Wijndrik Rueel had behoefte aan verstrooiing, die hem den tijd der afwachting hielp doorleven, zonder dat die al te loodzwaar op hem drukte; eer hij mevrouwe Prouninck had weergezien, en van haar zekerheid had verkregen omtrent de voornemens en gezindheid van haar echtgenoot, was er voor hem geene rust. De afleiding, die hij noodig had, ging hij zoeken bij zijne zuster, van welke hij zich zelden scheidde, die hem nu naar Utrecht gevolgd was en dáár, voor dit tijdelijk verblijf, de gastvrijheid genoot van jonkheer Pieter Ruisch, een goedaardig maar onbeduidend persoon, die zich het Burgemeesterschap getroostte met of liever onder Prouninck, hoewel in naam de eerste. Toch vond Wijndrik Ada Rueel niet in het vertrek, waar hij gewoon was de jongelieden van den huize op dit uur gezellig samen te vinden, meestal gegroept rondom zijne zuster, wier beminnelijk karakter, wier zachte, geestige kout, en wier luim vol blijmoedigheid en goedheid aantrokken en boeiden wie haar eens kende, hoewel zij geene schoonheid bezat die treft bij het eerste gezicht.

In de plaats nu van de vroolijk joelende jeugd, in wier midden hij vergetelheid ging zoeken, vond de jonge Rueel niemand dan den gastheer, wiens gulle opgeruimde groet hem althans de verwondering niet tot pijnlijke onrust verzwaarde.

‘Al mijn jonk volkje heeft Utrecht verlaten,’ riep hij hem lachend toe, ‘en ook uwe duive is meegevlogen, altoos echter onder de vlerken van eene trouwe klok, mijne eerzame zuster!’

‘Maar de mijne? de mijne?’ herhaalde Wijndrik, met eenig ongeduld. ‘Is die dus weggegaan zonder voorkennis of vaarwel, dan zal het tochtje zich toch wel tot een simpel rijtoertje bepalen.’

‘Waarheid is, dat zij allen voor mijn oog zijn weggetrokken, te paarde en in sierlijke rijkleeding, die uwe Ada bijzonder goed staat; maar 't is niet om zoo haast te keeren: ze gaan de Drie Koningen vieren op het land, en wie weet, of ze den slemptijd niet volhouden tot vastenavond.’

‘Eene slemppartij, meester Pieter! en van vele dagen, voor mijne zuster, buiten mijn weten of goedachten? ik, die altoos placht haar beschermer en voogd te strekken? Neen, meester Pieter! ondanks uw spotlachen, ik neme dit ernstig op, en ik vind de aardigheid zeer onaardig.’

‘Ik moet u ook zeggen, dat het lieve kind zich lang genoeg tegen de aanzoeken heeft geweerd, doch ten lesten voor den drang bezweken is, als de meesten doen, mannen als vrouwen, oude lieden en jonge! Wel gaarne had men uwe opinie gehoord over haar gaan of blijven; dan het kwam schielijk op. Gij hebt u gisteren niet hier laten zien, zeker overstelpt van bezigheden voor uwe meesters, mijne Heeren van Holland; en niet vreemd dus, dat Ada haar weg is gegaan, aan mij de verontschuldiging van dien overlatende jegens u.’

‘Hebt dan goed vertrouwen op vrouwenharten,’ riep Wijndrik, met moedeloozen onwil zich neerwerpende op een stoel, ‘zelfs die men van jongs af geopend zag, zelfs die met het onze samen zich vormden en rijp werden, geven toch nog teleurstelling!’ En hij zuchtte diep; 't was misschien niet het meest om die, welke zijne zuster hem bracht.

‘Ba! wat eene flauwe mistroostigheid om eene kleine zake. Is Drie Koningen houden zulk een groot kwaad?’

‘Een groot kwaad? Jonkheer Ruisch! men moest een drijver zijn van de soort als *dominus* Modetus, om er dat in te zien; alleen komt het mij vreemd voor, dat men nog altijd die vierdagen uit het Pausdom blijft vasthouden en gedenken, met meer trouw dan de kerstenleere zelf, daaraf zij het voorwendsel zijn. Ik acht het nutteloos voor Hervormde Christenen, en gansch niet stichtelijk bovendien, sinds het volk ze enkel gebruikt tot ledigheid en ijdelheid; en onder onzen stand heb ik ook nooit gezien, dat deugd of kennis er bij vorderden; ook meende ik, dat de Synode ze had afgeschaft.’

‘Komt gij op de Synodale wetten, heer van Rueel! ik dacht dat men in Holland der Synode uitspraken nog niet tenuitvoerlegde, schoon het aan den Graaf was toegezegd!’

Rueel had op dit oogenblik in niets minder lust dan om dezen strijd te strijden, met een burgemeester die den Leycesterschen stempel droeg en wiens wicht hij kende; daarom sprak hij ernstig:

‘Neen, in trouwe! ik achtte, dat gij hier in Utrecht u voor 't minst daaraan streng hieldt, ware 't alléén maar, om kennelijk onderscheid daar te stellen, tusschen die van de ware religie en de Roomschgezinden.’

‘Zoo is 't ook; daarom ging het blijgeestig troepje hoveeren buiten de poorte.’

‘En waar dan? dat ik het in 't eind wete.’

‘Naar het huis te Brakel.’

‘Jonkheer Pieter! ge hebt wel kwellust vandaag,’ sprak Wijndrik, een weinig verbleekend van ergernis; want hij vergat onder den indruk van dien naam, dat zijne passie voor Maria Prouninck toch nog niet het geheim van de comedie was, dat ieder weten kon. Ook lag er geen zweem van schalkheid in jonkheer Pieter's opene trekken.

‘Hoe denkt gij op kwellust, zoo ik het huis te Brakel noeme? Ik meene doch dat gij wèl zijt met den Heer van Azewijn....’

‘Ik heb geene reden om het tegendeel te denken; maar het huis te Brakel, en altijd weer het huis te Brakel; 't is of iedereen heden ten dage derwaarts ijlt,’ riep Wijndrik, en wij willen niet verzekeren, dat zijne gedachte, terwijl hij dit riep, de vriendelijkste wenschen voor dit huis insloot.

‘Nu, als al de wereld derwaarts gaat, waarom zoudt gij ook niet heentrekken?’ sprak de burgemeester goedhartig. Dat woord bracht eensklaps licht en vroolijkheid over Wijndriks trekken.

‘Zeker, waarom zoude ik ook niet naar Brakel gaan?’ sprak hij bij zich zelf. ‘Waar de zuster genood is, kan ook de broeder gewacht worden.’

Het was zelfs zijn plicht een jong meisje als Ada, niet zonder hoede en bescherming te laten, al had zij zich ook onbedachtzaam daaraan onttrokken; het vieren van het Drie Koningenfeest onder jongelieden verloor plotseling iets van zijne papistische beteekenis, en zonder ook in 't allerminst verwantschap te hebben met Tartuffe, nam zijne beschouwing er van nu die richting, die deze als *les accommodements avec le ciel* heeft gestempeld. Het kon immers ook wezen een vroolijk voorwendsel tot gezellig

en vriendschappelijk samenzijn van jongelieden, als men er geene bijgeloovige gedachten aan hechtte. Men vergeve hem. Wijndrik was een man in vastheid van beginselen, maar hij was vier en twintig jaar, en ook nog jongeling van hart, dat in die eeuw geene exceptie was als in de onze; daarbij verliefd en niet volmaakt, geen Sir Charles Grandisson, en de afstand tusschen Utrecht en het huis te Brakel scheen hem op eens verkort. Alle zwarigheden, die er vroeger opééngehoopt lagen tegen zijn heengaan naar Brakel, om er Maria Prouninck te volgen werden als door tooverslag geëffend, zoo haast hij er de mogelijkheid van inzag, en inderdaad, het was ook iets anders, ongenood in te vallen in een kring van vroolijke jongelieden, waar niets hem riep dan een gevoel, dat te ernstig was om het ontijdig bloot te geven, of eene zuster te gaan opzoeken, waarvan men het wist, dat hij zich zelden scheidde.

Wat bond hem te Utrecht? Zijne zending was ten deele volbracht, en bij hetgeen er nog moest worden afgedaan, hing de voortgang niet van hem af, en vele dagen moesten er verloopen, eer hij het recht had, daar weder in te spreken. Als eerlijk Staatsman wilde hij geen gebruik maken van de sluipwegen der *intrigue*, noch de geheime mijnen der omkooping openen om de belangen te bevorderen, die hem waren aanvertrouwd. Zijn verlaten van het kampperk kon hem bij de tegenpartij getuigenis strekken....

Deze overwegingen deden hem met eene zekere blijde drift overluid herhalen, wat hij reeds in zich zelven had gesproken:

‘Zeker, waarom zoude ook ik niet naar Brakel gaan? Ik ben wel geen bekende van den jonker, maar toch geen vreemde voor den vader.... En ben ik al niet bij de noodiging ingesloten, uitgesloten daarvan acht ik mij evenmin.’

‘Nu zijt ge juist, waar wij u hebben wilden,’ hernam jonkheer

Ruisch glimlachend. ‘Ik zal gulle bekentenis doen. Luister! Uwe trouwe zuster was in 't eerst niet te bewegen tot medegaan, schoon ze mijne kinderen dwong daarom niet van den tocht af te zien; maar toen nu 't uur van afrijden gekomen was, de gansche vroolijke troep daar te zamen kwam om af te rijden, kon de arme Ada al de droeve verlatenheid van haar eenlijk thuisblijven overzien. De waterlanders kwamen voor den dag; het lustig gezelschap werd bewogen, teerhartig; men omringde het zoete kind; jonker de Maulde, de aanvoerder van allen, zoo goedhartig als schrander, sprak een vloed van bewegelijke woorden en bedacht dien vond te harer geruststelling, dat gij zeker volgen zoudt. Daarop werd ik in 't belang genomen van de jonge vrienden, en ik gaf mijn woord, dat ik u zou overhalen tot volgen. Gelukkig heb ik niet lang behoeven te pleiten, en toch mijn proces gewonnen. Gij gaat, niet waar? De anderen zijn slechts vooruit, om u aan te melden.’

‘Zeker zal ik gaan, heer en vriend! doch wat zegt gij mij daar: is de jonge baron de Maulde ook van de partij?’

‘Hij is er de aanvoerder en de leider van, als van alle jolijselijke feesten hier te Utrecht!’

‘Ja, ja!’ hernam Wijndrik bedenkelijk, ‘ik heb al veel van dien hoffelijken en minnelijken hopman gehoord, zóóveel zelfs, dat ik mijne zuster, in zijn bijwezen, het best betrouwd acht.... onder mijn oog.’

‘Een oog in 't zeil schaadt niet, doch zie tevens klaar op uwer zusters belang. De Maulde is voor haar zeker een goed portuur; dus wordt hij geacht door vele dochters, en vele ouders stemmen het bij!’

‘Wel mogelijk! doch....’ Wijndrik's voorhoofd fronsde zich nog meer.

‘Doch ik geloof niet, dat gij reden hebt, u te ontrusten,’ viel Ruisch wat spotachtig in. ‘Men zegt, dat hij zeer bekoord is van de volschoone joffer Maria Prouninck, en hoog in gunst begint te komen bij haar vader....’

Wijndrik verbleekte, maar hij weerhield den uitroep, die hem verraden zou hebben.

‘En.... de jonkvrouw?’ vroeg hij eindelijk langzaam en met moeite; ‘hoe zegt men, dat de jonkvrouw.... denkt?’

‘Uwe zuster?’

‘Neen! de andere.’

‘Daar weet ik niets af. Alleen wordt de jonge hopman de Paris genoemd, die den appel maar heeft aan te bieden, om de godes in zijne armen te zien. Overigens zult gij welhaast daaraf zelf kunnen oordeelen; neem eerst eene hartsterking bij mij, en daarna stijg te paard, zoo hebt gij rust, uwe zuster blijdschap, en ik heb mijn woord gelost, dat ik verpand heb voor uwe komst.’

‘Leider! dat ik het konde, ik kan het niet!’ riep nu op eens Wijndrik, en de toon gaf beter dan de woorden den weerklank van de angstige onrust, van de smartelijke spijt, die hem op eens aangreep bij de herinnering aan een gegeven woord, dat hem nog twee dagen te Utrecht terug zou houden.

‘En waarom dat niet?’

‘Ik kan eerst overmorgen wegreizen.’

‘En morgenavond worden de Drie Koningen-kaarsen aangestoken op het Huis. Dus onverzettelijk ingenomen tegen dien vierdag?’

‘Dus klein van geest ben ik niet; maar ik heb mijn woord gegeven aan Burgemeester Prouninck, om den maaltijd bij te wonen, die hij te morgen denkt te geven aan de Friesche en Geldersche edellieden.’

‘Nu, als ge daar meer genoegen van wacht, dan van Drie Koningen-avond op Brakel, denk dan op misrekening, mijn jonge vriend! Meester Gerard..... behoede mij, dat ik het kwade van hem zeggen zou, maar hij is haastig van opvatten en soms heftig in 't antwoorden; en ik wacht, dat zijn maaltijd naar een Poolschen rijksdag zal aarden. De lekkerste spijzen zullen bitter smaken door de galle der woorden. Ik voor mij gaf er een mooi ding om, zoo ik ontslagen ware, onder ons gezegd; en gij, die geacht wordt ietwat aan der Staten zijde over te hellen, die hier zijt met eene zending uit 's Hage, gij zult er voor u zelven niet veel zoets vinden te hooren, maar zoo ge wijs wilt zijn, veel hards ongemerkt moeten slikken.’

Dat was waar: dat was zóó waar zelfs, dat de schrik den goeden Wijndrik om het harte sloeg, toen hij er aan dacht. Want de noodiging van Burgemeester Prouninck onhoffelijk te verachteloozen, op een tijdstip, dat er verkoeling tusschen hen heerschte, kon hem niet anders dan groote schade doen in het gevoelen van den vader, en nog te meer, zoo dat verzuim den tocht naar Brakel insloot; dat ontwerp verzwijgen, streed evenzeer met zijne openhartigheid als met zijn zelfgevoel, en toch dat vooruit aan te kondigen, was wellicht Maria's terugroeping uitlokken, of wat nog erger was, eene overijlde beslissing; en welke vreugd kon hij genieten in Maria's bijzijn, met de volle zekerheid van haar verlies? Dan nog liever de onzekerheid met de hoop op de geheime moederlijke tusschenkomst.

Maar toch, het gaan naar den diplomatieken maaltijd van Prouninck stelde zijne hartsbelangen niet minder in de waagschaal, en kon geheel zijn ontwerp, om naar 't huis te Brakel te gaan, niet minder in duigen werpen.

Die twee dagen uitstels, hoe vreeselijk zijne opgewekte onrust

er onder lijden moest, waren nog het ergste niet. Maar bij het groot verschil van gevoelens tusschen Prouninck en hem, en zijn vast besluit om zijne overtuiging niet te verloochenen, moest hij eene gevaarlijke botsing vreezen, die hem zoo noodlottig kon worden in den geest van den man, die het geluk van zijn leven in handen hield.

'Wilt gij, dat ik uwe *excuses* maak?' vroeg jonkheer Ruisch goedhartig de diepe verslagenheid ziende, die Wijndrik niet meer verbergen kon.

'Lacen! hij zou ze niet aannemen!'

'Ei, waarom niet? Lieve tijd! zal de heer Prouninck het vreemd vinden en onvergefelijk, dat een jonkheer van twintig jaar het gezelschap van zijne metgezellen kiest en dat van zoetzedige juffers, boven eene ernsthafte samenkomst met statige heeren van 't bestuur, als het niet volstrekt tot een plicht van zijn ambt hoort? Ik kan immers zeggen, waar gij zijt heengetogen, en daar men weet, dat jonkvrouw Odilia tot eene schoone joffer is opgegroeid en de heer van Azewijn naar een schoonzoon begint om te zien, zal hij het niet vreemd vinden, dat een jonker, als Wijndrik Rueel, zich onder de mededingers stelt naar dat kostbaar handje.'

'Ik weet niet, wat mij het ergst zou wezen, zoo heer Prouninck dit dacht, of wat anders,' zeide Wijndrik bij zich zelf; maar luid tot jonkheer Ruisch sprak hij met eene zekere vastheid, die veel zelfbeheersching bewees: 'Wat daar ook van zij, jonkheer Pieter! mij betaamt het bij meester Prouninck te gaan, genood zijnde, en hebbende mijn woord gegeven.'

En daarop nam hij zijn afscheid van den eersten Burgemeester; want hij voelde, dat een langer samenzijn met dezen zijne gemoedsstemming verraden zou, en liever dan dat droeg hij al de kwelling daarvan alleen.

Wij zullen zijne eenzaamheid vooreerst niet storen; maar er zijn lezeressen die zich reeds eene vraag hebben gedaan, die wij nu beantwoorden willen, zoo goed wij kunnen: hoe Wijndrik er uitzag? en bovendien met weinig woorden kan dat gezegd worden. Wijndrik Rueel was een oud-Hollandsch jonkman, in den echten, besten zin van het woord, maar zijn uiterlijk had niet zooveel onderscheidends, bovenal niets opzichtelijks, niets dat hem aanklaagde als somberen dweper of ijdelen fantast; voor wie hem liefhad, kon hij aantrekkelijkheid hebben boven duizenden; wie voor hem onverschillig was, zag zich door niets tegen hem ingenomen. De degelijkheid en de diepte van zijn karakter sprak uit zijne vaste en fijne trekken, de eerlijkheid en de oprechtheid van zijn gemoed uit zijn trouw helderblauw oog, zijne goedhartigheid uit den gullen glimlach, die den ernst van zijn gelaat temperde. Staatsman uit aanleg en gemoedsaard, lag op dat gelaat noch de stoutheid noch de fierheid van den krijger, niet de overmoedige kracht van een Elias le Lion, maar toch iets dat van dien zedelijken moed getuigde, die wel de bewustheid van ruwe kracht opweegt, maar die het gebruik van het zwaard ter goeder uur toch niet uitsluit. Slank en fijn gevormd scheen Wijndrik meer buigzaam en rap dan krachtvol en indrukwekkend van gestalte; maar zijne vaste, bloeiende gezondheid verwijderde ieder denkbeeld aan zwakheid of weekheid; integendeel, er was te onderstellen, dat stalen spierkracht de fijne leden sterkte. Zijne kleeding was zoo eenvoudig, zoo onopgesmukt, en zoo rein, als zijne zeden en manieren, en juist door die volkomene harmonie hadden ze iets waardigs, iets onderscheidends, iets dat altijd gepast was, en toch niets gemaakts insloot. Wij moeten toch ook zeggen, dat het kostuum van dien tijd zich allergelukkigst leende voor wie stille pracht met eenvoud wilde

vereenigen, en deftigheid samenvoegen aan bevalligheid. Het zwart fluweel stond altijd goed, maar deed vooral blauwe oogen en eener fijne doorzichtige tint goed recht, was altijd onopzichtig, waar het niet overladen werd met gouden sieraden. De kanten boord, dien Wijndrik de voorkeur gaf boven den stijven halskraag, drapeerde zich sierlijk op die zachte zijdeachtige stof, die fijne vormen vulde en toch goed afschetste, en waaraan iedere plooi die losheid gaf en die molligheid, die het stijve, zware laken juist zoo hard en hoekig aanwijst.

Wij hopen, dat Wijndrik in zulke kleeding nu een weinig voor u staat, en zoo niet, ei, ik bid u! gaat naar het Trippenhuis, of elders, waar onze oude meesters onze voorname voorouders in hunne tafereelen het leven hebben gegeven; gij vindt er zeker den éénen of anderen aanzienlijken jonkman, die u portret kan strekken van mijn minnelijken jonker Rueel.

Wij weten nog niet juist, welken indruk dit voorkomen op de dochter van Prouninck had gemaakt, maar zeker is het, dat het op den vader niet die uitwerking deed, die men zoude wenschen en mogen wachten, toen hij zich op het diplomatieke gastmaal voor hem vertoonde, en dat zijne ontvangst, hoewel hoffelijk, toch eene andere was dan hij verdiend had, door het moeielijke offer in stilte gebracht, om het barsche gelaat van den vader eerder te gaan zien dat het liefelijke wezen der dochter; en onwetend had Prouninck het nog verzwaard, door zijne partij een paar dagen uit te stellen, in afwachting van een ‘hoog personaadje’ dat zich intusschen niet vertoonde; maar Kiligrew was toen reeds aangekomen, en hetgeen nu voorvalt, was dus in die gespannen oogenblikken, door de ongunstige tijdingen uit Deventer daargesteld.

Eene der eereplaatsen, die Wijndrik toekwam als afgevaardigde

van Holland, werd hem niet ontzegd: de hoffelijkheid als de voorzichtigheid geboden het den Burgemeester van Utrecht; maar de arme jonkman had zich het onaanzienlijkste hoekje in zijne huiskamer liever getroost, mits hij er zich als een zoon des huizes had kunnen neerzetten; vroeger was hem dat gegund geweest, hij herinnerde het zich met een onderdrukten zucht bij het koude ceremonieel, waarmee de gastheer hem nu naar de zijne wees.

Al zeer spoedig was men in gesprek over de geruchten van den dag; wij weten niet hoe het heden ten dage toegaat op diplomatieke *diners;* maar op een gastmaal, voor Staatslieden van dien tijd, gebruikte men zeker nog niet de diplomatie van het zwijgen of het spreken over onbeduidende zaken. In den regel was men te warm om voor zijne gevoelens niet altijd een weinig uit te komen, en te ijverig om ze niet op den voorgrond te zetten; maar Wijndrik had zich voorgenomen exceptie te zijn op dien regel: de diplomaat had bij hem te veel te worstelen met den minnaar, en vond een al te geduchten mededinger, om niet aan den laatste alles te offeren, waartoe zijn plichtbesef hem vrijheid liet, en zoo had hij zich opgelegd, de duiven-oprechtheid te gebruiken, maar gehoed door vossen-schranderheid, wel wetende, dat slangenlist boven zijn vermogen ging. De list nu der oprechten, die de taal niet willen gebruiken om de gedachten te verbergen is *zwijgen*. Wijndrik had zich dus voorgenomen te zwijgen, zoolang de belangen zijner partij het zouden gedoogen, en dit kon te eerder, naarmate het een feestmaal was, waar wel veel bepraat, maar toch niets beslist, niets afgehandeld kon worden, dat van eenige werkelijke kracht of gevolg kon zijn; want niet eens de voornaamste hoofden of leidsmannen der strijdende gevoelens waren daar: de Graaf van Nieuwenaar was niet uit-

genoodigd; de Generaal Norrits was niet gekomen, misschien wel om zijne laatste bittere woordenwisseling met Kiligrew, Prouninck's huisgenoot, zoo vaak hij te Utrecht vertoefde. De Friesche en Geldersche heeren waren zeker personen van invloed in hunne Provinciën, maar erkende regeerings-autoriteiten waren zij niet, en ten deele reeds voor de bedoelingen van Prouninck gewonnen, ten deele wel van dát karakter, dat de Burgemeester hoopte hen verder en vaster aan zijne zaak te verbinden. De Hollandsche heeren waren uit Dordrecht en den Haag, en naar Utrecht afgevaardigd om met de Provinciale Staten te besogneeren over het toevoeren van krijgs- en levensmiddelen naar de streken van het Rijnberksche en het Geldersche overkwartier, waarom Marten Schenk zeer dringend aanvraag had gedaan. Verder nog Burgemeester Ruisch en een paar Utrechtsche regeeringsleden, die allen geheel aan de zijde van Prouninck stonden, natuurlijk Kiligrew en eindelijk Wijndrik, wellicht in dezen kring getrokken met een oogmerk van proselietisme.

Of de andere heeren zich vermaakten zou ik niet durven uitwijzen, maar Wijndrik althans had andere begrippen van levensgenot dan hem hier ten deele viel. Al heel spoedig stelde de gastheer de gezondheid in van Koningin Elisabeth, die door allen met geestdrift gedronken werd; want zij werd nog altijd en door alle partijen als de poolstar van Hollands heil beschouwd, en het denkbeeld van Nationale onafhankelijke zelfstandigheid mocht reeds in eenige uitstekende hoofden zijn opgerezen, om daartoe te komen mocht zelf feitelijk worden gewerkt en gewoeld, zelfs door hen die er niet over doordachten, het mocht onbestemd en vlottend heendrijven, in menige ziel, - de meerderheid, de groote meerderheid zelfs der hooge staatsmannen hielden Holland's redding van een volkomen ondergang voor

onmogelijk, zonder den steun der Koningin; hoewel het meer en meer de wensch van velen werd, dien steun door andere hand te genieten, zonder tusschenkomst van den Graaf van Leycester. Maar ook de toast op dezen ingesteld, die noodzakelijk volgde, werd hier met veel levendigheid bijgestemd, want in dezen kring was niemand, die openlijk eene vijandige houding tegen den Graaf had aangenomen, of dat durfde; en in 't eind, hoewel afwezend, was hij nog ‘Absoluut’ Gouverneur-Generaal dezer Landen, en Luitenant-Generaal der Koninklijke hulptroepen. Daarop volgde een strijd, die eene wijle Prouninck's voorhoofd deed fronsen en Wijndrik's wangen hooger kleurde.

De gastheer scheen willens het voorshands bij die toasten te laten blijven, toen één der Haagsche heeren aanmerkte: ‘dat, daar er geen personaadje in deze Landen was van meer respect noch kwaliteit, dan de heere Grave van Nassau, geboren Prins van Oranje, men wel diende dien heere met een dronk van gezondheid en goed heil te gedenken.’

Iets dat de gastheer toestemde, met de aanmerking echter, dat zoo men dit deed met het gedenken aan den Prins Willem I, hij van ganscher harte medestemde, doch dat men dan den oudsten zoon en niet den tweeden diende te gedenken; en ware 't de Grave van Nassau en de bijzondere Stadhouder van Holland, dien de Hollandsche heeren dus eere wilden brengen, hij had er evenmin op tegen; alleen dan diende in dienzelfden toast begrepen te worden de Grave Lodewijk van Nassau, bijzondere Gouverneur van Friesland, en dan vorders daarna alle bijzondere Gouverneurs der Provinciën, van den Grave Nieuwenaar af tot jonkheer Diederik van Sonoy toe, die bijzondere Gouverneur was van Noord-Holland.

Men begrijpt wel, dat de kleine hulde van een feestdronk wel

aanleiding was, maar niet hoofdoorzaak van deze spitsvondigheid. De meening van Prouninck was, om de verhouding van Maurits tot Leycester, en van Maurits tot de andere Provinciale Gouverneurs in het juiste licht te stellen, dat wel eens zeer behendig met den verblindenden glans van den grooten Oranjenaam werd verhoogd, en sterker gloriekrans, dan in wezen toekwam, vasthechtte om het hoofd van den Grave van Nassau, bijzonder Stadhouder; en nog zou die ledige luister den voorstander van Leycester's rechten niet zooveel gehinderd hebben, ware hij niet overtuigd geweest, dat men dien gebruiken zou tot groote verwarring van rechten, die al heel licht in zijns meesters afzijn, tot aanranding van diens macht kon leiden (waarvan in Leycester's afzijn het voordeel niet op diens zijde zoude wezen). De toast dus teruggebracht op eene waarde, die hem voor de helft verminderde, moest tosh dus worden aangenomen, vooral omdat terstond de Friesche heeren met vroolijke geestdrift de gelegenheid aangrepen, om hun geliefden Graaf Lodewijk te gedenken en te eeren.

Wijndrik, die wist hoe zijne meesters dit vraagpunt begrepen en uitgelegd wilden hebben, kon alleen reeds daarom niet met zwijgen volstaan; maar zijn hart hing warm en vurig aan den jongen telg van het Oranjehuis, nog slechts door een stamheer verbonden aan Holland's belangen, en toch reeds zoo geliefd. Hij meende dus iets te moeten zeggen, zoo niet tot protest van der anderen gevoelen, althans tot attest van het zijne:

‘Prins Philips Willem was door zijne gevangenschap in Spanje, aan te merken als politiek dood voor Holland, en zijn broeder dus de geïntentioneerde erfgenaam van alle goede opiniën en desseinen, die de heeren Staten van Holland en de Provinciën van de Unie eenmaal, omtrent den Prins, zijn vader, hadden

aan den dag gelegd, en zoo goed als geaccordeerd. In zulken geest was het kennelijk, dat de Grave Maurinck van Nassau, door geboorte Prins van Oranje, hooger stond dan zijn neve, de Graaf Lodewijk van Nassau, en verre boven eenig ander bijzonder Stadhouder, zijnde door geboorte de uitnemendste, en in politieke rechten vaster aan het Gouvernement verbonden dan andere heeren!'

'Hetgeen niet belet, dat uw geboren Prins van Oranje commissie genomen heeft van den absoluten Gouverneur-Generaal,' riep Prouninck toornig, 'en hem gehoorzamen moet, executeerende en niet contramineerende zijne ordren, desseinen en projecten, of rebelliesch verklaard worden, zonder daarin eenigszins door zijn rang en de zonderlinge faveure der Staten van Holland beschermd te worden.'

'De Grave Maurinck is van zóó groote deugd en goed beraad, dat hij zekerlijk in geen geval ietwat zijne plichten zal verachteloozen of zijne rechten willekeurig te buiten gaan, zulks in geen geval zulke suppositiën ofte dreigingen tegen Zijne Excellentie kunnen gebruikt oft geameneerd worden!' hernam Wijndrik, en hem verbleef alzoo een triomf, waarover hij innerlijk zuchtte.

Kiligrew brak het strakke stilzwijgen af door eene vraag, die Burgemeester Prouninck in eene goede luim bracht, door hem gelegenheid te geven, een lang en zeker ietwat opgesierd verhaal te doen van de 'treffelijke ontvangst', die de Graaf van Leycester genoten had van Koningin Elisabeth. Sommigen merkten hierbij aan, dat de Koningin wellicht hare particuliere redenen van tevredenheid had met het gedrag van den Graaf, en anderen vonden, dat dit vreemd rijmde met dien grooten ophef van toorne over zijn aannemen der opdracht; vanzelve bracht

dit het Hollandsche gezantschap naar Engeland ter sprake, dat nu definitief benoemd was, en op het punt van vertrek stond.

‘Van onzentwege gaat Veit van Camminga; eilieve, wie zijn benoemd van uwe zijde?’ vroeg één der Friesche heeren.

‘Het verdere gezantschap is dus samengesteld,’ sprak Wijndrik: ‘Jonkheer Willem van Zuylen van Nijveld, Joost van Menijn, Pensionaris van Dordrecht, Nicasius van Silla, Pensionaris van Amsterdam, Jacob Valke, Raadsman van State, ook Joan, Heer van Schagen, maar deze heeft verzocht, verschoond te mogen zijn, en verders is Joachim Ortel, Agent der Algemeene Staten, in Engeland, gelast in gelijke waardigheid nevens de anderen te dienen....’

‘Zeker, daar waren namen bij, die Prouninck's gehoor pijnlijk moesten treffen, en personen, die zelfs tegenover Leycester eene vreemde en moeielijke houding moesten hebben, door hunne bekende oneenigheid met den Graaf, doch hetzij Prouninck oorbaar vond, zijn verdriet over dit gezantschap te verbergen, of wel dat hij zich er reeds toe had gezet er in te berusten, en zijne redenen had om dit gesprek af te leiden, hij zeide er niets op, dan alleen:

‘Nu, die heeren zullen zich samentreffen met meester Philips Rataller en den welwaarden Modet, dien ik om zaken naar Zijne Doorluchtigheid heb afgezonden.’

‘'t Is een wonder ding, dat die welwaarde heer dus in Utrecht gemist kan worden in deze tijden,’ merkte één der Hollandsche heeren aan; ‘bij ons in Holland althans hebben de predikanten het zóó druk, in hunne dubbele kwaliteit van volksleeraars en politieke volksleiders, dat ze zouden meenen God en de afgoden, die zij dienen, gelijkelijk te verraden, als ze in deze dagen hunne stoelen leeg lieten.’

‘De welwaarde Modet gaat, werwaarts hij neemt Christi Kerke en 't vrome Neerduitsche volk het best te kunnen vorderen en dienen door zijn persoon en zijne tusschenspraak!’ antwoordde Prouninck, op den beslissenden toon van iemand, die geene tegenspraak aanneemt; en gij zult het doch wel ten goede houden, achtbare heer Duivenee! dat de herders der Kerke het volk ijverig tot vrede manen in deze zware tijden?’

‘Tot vrede? overzeker, dat is heilzaam en ook zeer te prijzen; alleen gaat het bij u als bij ons, dan zoude men veeleer in begrip komen, dat zij opruien tot een oorlog: dus onstuimig eene taal zij voeren; en de belofte van Mylord Leycester, dat hij ze wel anders zou doen prediken, wordt òf niet vervuld òf is andersom opgevat; dat ook wel zijn kon.’

‘Ik weet daar niet af; dat zal zeker een particulier kwaad zijn in uwe Provincie!’ sprak Prouninck; ‘hier te Utrecht staan ze de goede zaak voor, omdat het teffens de zaak is van de Kerk, en het contrarie hier niet zou getolereerd worden; doch van opruiing en onstichtelijke toespraken daarvan weten we hier niet.’

‘Gij zijt wel gelukkig, of - niet licht ontsticht!’ dit laatste sprak Duivenee, Wijndrik even aanziende, die een flauw glimlachje niet kon weerhouden. Want in waarheid, sinds lang was het niet meer Godsdienstoefening en verkondiging van 't Evangelie, dat men in Holland en andere Provinciën hoorde, als men de Gereformeerde kerken binnentrad, maar wisseling van hatelijkheden, van politieke spitsvondigheden en wonderspreuken, - geene verkondiging van 't Evangelie, maar verkondiging van wereldsche gevoelens, van Staatsbegrippen, van Staathuishoudkundige opmerkingen en waarschuwingen, - geene uitlegging van de schrift, - geene verklaring van 's Heilands gewijde ge-

lijkenissen, maar uitéénzetting van de handelwijze der personen, die 't bestuur in handen hielden, sommigen vóór, anderen tegen de Staten, - bitse persoonlijkheden, of de gelijkenissen zelfs toegepast op zulke wijze, als het meest met de *menschelijke* bedoelingen van den prediker, het minst met de *geestelijke* bedoeling van den Heer overéénkwam. Met één woord, wie hier nog gesticht kon worden, en niet *ontsticht*, moest zich wel zulke vreemde voorstellingen maken van Christelijken *leerdienst*, dat hij bijna geen Christen kon heeten, of wel van eene hardhoorendheid zijn voor ongepaste grofheden, die buiten alle grenzen ging. Dit bedoelde de Hollandsche heer, en dus was zijne beschuldiging zijdelings tegen Prouninck gericht, maar hij was niet volkomen in zijn recht.

Te Utrecht was het werkelijk beter, en dat had zijne reden, Vooreerst door de persoonlijkheid der Utrechtsche Predikanten, die allen Leycestersgezind waren, sinds de verdrijving der Duifhuisiaansche predikers, of hun overgang tot de Gereformeerde Kerk. Wie onder hen die gezindheid niet had, was er echter te zeer omringd, om zich op dit punt uit te laten. Er werden niet, zooals in Holland, stemmen vóór en tegen gehoord; er werd slechts ééne stem tot spreken vrijheid gelaten, en wel die vóór Leycester, tegen de Staten; zij lokte geen wederstand uit. In zóóver had de Burgemeester van Utrecht recht met te zeggen, dat in zijne stad niets onstichtelijks werd gehoord, en te eerder daar er in zulke theologisch-politische kanselredenen veel was, dat een man van Prouninck's karakter stichten moest, die zelf Godsdienst en partijdienst al vrij sterk verwarde; daarbij, de kerkenordening door de Leycestersche Synode vastgesteld, was er ingevoerd, en er kon dus geene sprake zijn van dien tegenstand, die de leeraren elders zoo verbitterde tegen de Staten van Holland, die deze kerkorde nog niet hadden doen afkondi-

gen, en dit belangrijke punt, hetzij uit achteloosheid, hetzij met opzet, bleven verzuimen, omdanks plechtige belofte aan den Graaf van het tegendeel. Dat moest daar terugwerking geven, waartoe in Utrecht geene aanleiding was.

Wijndrik in het denkbeeld, dat dit onderwerp bijzonder ongevallig moest zijn of kon worden voor den gastheer, vroeg aan den raadsheer Kiligrew, of het ontwerp der nieuwe publicatie was doorgegaan bij den Raad van State.

‘Welke nieuwe publicatie?’ werd er gevraagd.

‘Die tegen het verspreiden van de lasterlijke geruchten van vredehandel met Spanje,’ hernam Wijndrik.

Allen waren het eens, dat men behoorde zulke supposities tegen te gaan; voor allen was Spaansche vredehandel en Spaansche dwingelandij een zelfde denkbeeld, en op zijn best slechts een handbreed van elkaar gescheiden.

Burgemeester Ruisch sprak in zijn eenvoud:

‘De staten hebben wèl gedaan. Die zulke geruchten uitvinden oft voortzeggen, zijn ook Mylord Leycester's vrienden niet.’

‘Noch die van hun land,’ voegde Wijndrik er bij.

‘En toch zegt men, dat er luiden in de Generale Staten zitten, die daar niet dus vreemd aan zijn. als zij voorgeven,’ sprak Prouninck.

‘Dat mogen eenige groothandelaren wezen, die meest op de voordeelen hunner kantoren zien en zich in dezen met de Engelsche kooplieden verstaan, maar geene luiden van Staat zullen, in deze oogenblikken, op een peis denken, die ons niet dan het kwade kan brengen....’ zei Duivenee.

‘Men zegt doch, dat de Advocaat.....’ sprak Ruisch.

‘Dat de heer Barneveld voor den peis zijn zou!’ riep Wijndrik. ‘Dat is te zwart gelasterd. Men dient zich te herinneren,

dat de Advocaat die waardigheid niet heeft aangenomen, dan op conditie, dat men geen peis zoude maken met den ouden vijand, en liever zoude hij overgaan tot zijn afscheid....'

'Of tot eene *ligue* met Frankrijk tegen Engeland,' sprak Prouninck.

'Een bondgenoot te meer zoude ons, althans in deze dagen, niet ten onpas komen.'

'Overwaar! maar sinds Anjou, biedt Frankrijk zoo groot vertrouwen niet.'

'Wat er doch waar mag zijn van eene zending des Graven van Derby naar het leger van Parma?' vroeg een Geldersche heer.

'Niets, voorzeker niets!' bevestigde Kiligrew; 'de Koningin zoekt geene verbintenissen met de Spanjaarden, ik wil er een eed voor doen.'

'Toch wordt voorwaar verteld, dat de jonge Graaf van Derby met zulke onderhandelingen derwaarts is gegaan.'

'Zoover ik weet, heeft de jonge Graaf van Derby geenerlei zending in den naam der koningin, werwaarts ook, en zoo die heer zoo iets durfde onderstaan op eigen gelegenheid, zoude hem dat grootelijks ten kwade gerekend worden door mijne. Vorstin, en zoo die heer zich in Utrecht of Holland vertoonde....'

'Zou hij er niet wel gekomen zijn! dat wil ik verzekeren!' sprak Prouninck.

'Zoude ik althans Uwe Edelheid zeer bidden wel scherpelijk onderzoek te doen, op welke wijze en door wiens ordre hij hier is - want ik geloove niet, dat mijne meesteres van zijn vertrek naar 't vasteland kennis draagt, en ik twijfel zelfs, oft Hare Majesteit hem tot dien overtocht oorlof zoude geven....'

'Is die heer dan niet te betrouwen?' vroeg Prouninck.

‘Dat zegge ik niet - alleen hij is nog jong, onbedreven tot zaken, licht verleid, en zijne moeder....’

‘Nu, zijne moeder?’

‘De achtbaarheid van zekere hooge personaadjen eischt, dat men van deze Gravin zwijgt,’ sprak Kiligrew op eens zeer bedachtzaam.

Die opmerking stremde natuurlijk den loop van het gesprek en plotseling heerschte er een zwijgen, waaronder Kiligrew Prouninck aanzag, of hij van dezen het woord wachtte, dat het feestmaal bekortte, dat toch reeds op het einde liep.

Hetzij de gastheer dien wenk verkeerd begreep, of alvorens er gevolg aan te geven, een hoofddoel van het samenzijn wilde getroffen hebben, hij richtte zich tot de Friesche, Geldersche en Overijselsche heeren en vroeg, zonder veel inleiding:

‘Zijn er ook onder u, mijne heeren! die gedenken de buitengewone vergadering der Provinciale Staten hier binnen Utrecht bij te wonen?’

De meesten zagen strak en verwonderd op hem, en één hunner antwoordde, zeker in aller naam:

‘Dat ze wel naar Utrecht waren gekomen, om over zekere bijzondere belangen te besogneeren, eer men gezamenlijk ter algemeene vergadering toog, doch dat zij geene instructiën hadden, ter bijwoning van eenige extraordinaire vergadering tot Utrecht.’

‘Gij zult die instructiën ontvangen, mijne heeren!’ sprak Prouninck, opgeruimd, en met eene zekere stelligheid, alsof twijfel hier onmogelijk was. Daarop ietwat het voorhoofd rimpelend, voegde hij er bij: ‘Te dezer fine had ik zekere voorname personaadjen hier gewacht, die toch ontwijfelijk komen zullen....’

‘Zou men mogen vragen, op wiens last die extraordinaire vergadering zou worden uitgeschreven?’ vroeg de heer van Duivenee.

‘Men wacht op dit punt nog de laatste decisie des Graven van Nieuwenaar,’ hernam Prouninck stoutweg; want het was juist diens aarzeling hierin, die hem met dezen op dat oogenblik in verschil had gebracht.

‘Wie dan ook de uitvaardiger daarvan moge zijn, die vergadering kan niet als wettig gelden, wezende eene handeling tegen recht en forme,’ hervatte een ander Hollandsche heer.

‘Gansch niet!’ sprak de gastheer; ‘eenige provinciën te zamen in goede alliantie en bondgenootschap zijnde, hebben, dunkt mij, het recht zich te vereenigen, om over particuliere belangen te raadplegen.’

‘Ik acht, dat er slechts ééne alliantie behoeft te zijn onder alle Zeven Provinciën, die der Unie!’ hief Wrjndrik aan niet vasten ernst.

‘Het ééne kan bestaan zonder nadeel der andere,’ zeide Prouninck, op hem ziende met een fellen blik.

‘Niet, zoo men willekeurig Holland en Zeeland uitsluit.’

‘Het geldt poincten, daarover met Holland en Zeeland niet meer behoeft geconsulteerd te worden,’ sprak Prouninck.

‘Het oogenblik van protest daar zijnde, zal dat anders worden gewezen, en Waarlijk in 't licht gesteld door wie competent zijn,’ sprak Wijndrik bedachtzaam; ‘ik achte niet, dat het alreede tijd is dit vraagstuk te bediscussiëeren, wezende niemand onzer hier in zijn geheel, dan de heeren Burgemeesters.’ En hij stond op; de andere heeren volgden zijn voorbeeld, maar niet als hij, om het onderwerp van het geschil te laten varen, veeleer om dat niet langer bij wijze van vriendschappelijken en gemeen-

zamen tafelkout voort te zetten, maar als eene degelijke positieve kwestie, die staandevoets diende uitgemaakt te worden. Prouninck was niet van de lieden, die teruggaan voor een woordenstrijd, vooral niet tegen een zulken, waarin hij door alle middelen van overreding hoopte te zegevieren, en voor eene zaak, waar de overwinning hem zoo begeerlijk was en zoo noodig; maar om diezelfde reden ook drong hij zijn gevoelen op met zóóveel onstuimigheid, bleef zóó halsstarig volharden bij zijne opvatting, ontkende zóó beslissend de vrijheid van iedere andere, en voerde de macht en rechten van zijne partij zóó hoog op, in tegenstelling van de hunnen, dat de woordenstrijd tot werkelijken twist oversloeg, dat er woorden van spijt, van hoon, van dreiging gewisseld werden, en de min opgewondenen ten laatste begrepen, dat het heengaan zaak werd, om de alleruiterste bewijzen van toorn en heftigheid to voorkomen. De Hollandsche heeren hadden zich in drift verwijderd zonder afscheid; de Geldersche en Friesche namen afscheid, maar op strakken en koelen toon; Burgemeester Ruisch dankte zijn collega met een diepen, maar haastigen groet; niemand bleef dan Kiligrew, als huisgenoot en Wijndrik, die zich zoo weinig mogelijk met de staatskwestie had bemoeid, maar die intusschen met zich zelve het groote vraagstuk had uitgemaakt, hoe hij Prouninck behoorlijk zou verwittigen van zijn vertrek naar Brakel, zonder den schijn aan te nemen van daartoe eene toestemming te vragen, die tegelijk weigering had kunnen uitlokken. Kiligrew uit zijn blijven overtuigd, dat hij één der verknochte vrienden was van zijn gastheer, naderde nu Prouninck, die driftig de ruime zaal op en neder liep, en zeide hem:

‘Ik bidde doch, edele heer en waarde vriend! ga wat zachter te werk met deze heeren. Gij hadt ze hierheen genood om er

boudgenooten van te maken, ge zendt ze weg als geslagen vijanden. Gij zijt voorwaar beter strijder voor de goede zaak dan middelaar, doch het zijn geene tijden om al te zeer zulken aard te toonen, zelfs al heeft men 't recht aan zijne zijde. Mylord zelfs zou hier den toorn ontveinzen onder 't mom van geduld. Het is nog beter zake om vaste alliantie te maken tusschen Utrecht en Holland, dan dus de belangen zoo schrap af te wegen, tot men de lijn niet meer overschrijden kan, of men treedt in volle partijschap....'

'Eilieve! zwijg doch met die vermaning, goede heer!' riep Prouninck, nog zich zelf niet meester, en op Wijndrik wijzende, 'zie, daar ginder staat er nog één van hunne partij, die zeker gebleven is, om de uitwerking van dezen aftocht gade te slaan.'

'Ik weet niet, wat die woorden beduiden, heer Burgemeester!' sprak Wijndrik, zich bij hen voegende. 'Ik hoor bij geene partij, dan die van mijn vaderland, en zoo ik dus blijve, is het om geene andere reden, dan op grond van mijn recht als uw huisvriend.'

'Ik gedenk niet voor huisvrienden te houden, wie de zijde mijner vijanden kiezen.'

'O, heer Kiligrew! wat ge daar een goed woord hebt gesproken,' zeide Wijndrik, zonder op die aanmerking te antwoorden. 'Geene partijschap tusschen ons, zij moest er niet zijn, en 't is nog niet lang geleden, dat zij er niet was....'

'Dat men haar niet bij haar naam noemde!' viel Prouninck in.

'Maar juist door er altijd van te spreken, is zij er gekomen; zou men haar niet kunnen vergeten, door er van te zwijgen?.... Vaste alliantie onder den ander: eendracht maakt macht! ons oud devies.'

‘Ik voor mij wenschte het gaarne, zoo het niet te laat mocht zijn, jonkman!’

‘Het is te laat!’ sprak Prouninck. ‘Daar is te veel gezegd, en ook te veel gedaan, dat ons beletten zal elkander ooit weer als bondgenooten, ik vrees zelfs, niet eens weer als vrienden te naderen.’

‘Mijn hart getuigt anders,’ zeide Wijndrik ‘daarom bleef ik.’

‘Zoo gij mij iets te zeggen hebt, het is nu niet het oogenblik; wij zijn niet alleen,’ hernam Prouninck wat verlegen, wijl hij de volslagen scheuring met Wijndrik nog niet wilde, en zelfs in dit oogenblik de noodzakelijkheid gevoelde van eenige matiging.

‘'t Is van klein belang; heer Kiligrew kan het hooren. Ik wenschte met uw oorlof even mijne opwachting te maken bij mevrouwe Prouninck; ik verlaat Utrecht eene wijle en wilde afscheid van haar nemen.’

‘Gij, Utrecht verlaten! in een tijd, dat er voor de zaak van mijne Heeren van Holland zooveel te doen moet zijn, en gedreven wordt?’ vroeg Prouninck, in de uiterste verwondering.

‘Voor mij is er niets te doen op dit moment dan *wachten;* de ordren mijner meesters kunnen mij ook elders geworden, en met heimelijke kuiperijen en onderhandsche manoeuvren houde ik mij niet op.’

‘En werwaarts gaat dan de reize?’ hernam meester Gerard, nog wel half knorrend, maar toch ietwat bevredigd door dat antwoord.

‘Naar 't kasteel Brakel!’

‘Naar Brakel? naar het huis van den heer Reinier van Azewijn?’

‘Juist! en nu toch, meester Gerard! zult gij niet zeggen, dat ik mij voege bij uwe vijanden, of bij die van den Graaf!’ voegde Wijndrik er bij, met een glimlach.

‘Zoo mag men dat houden als den aanvang uwer bekeering?’ vroeg de Burgemeester, ook een weinig den stroeven blik verzachtend, en wat naar hem toetredend. ‘Op mijn woord, Wijndrik! daar zeg ik *amen* toe!’

Tot hiertoe had Gerard van Deventer den jonkman niet anders genoemd dan: heer Rueel, of mijn jonker; den vertrouwelijken eigennaam scheen hij gansch ontwend te zijn, en men verschoone dus in Wijndrik den blos van genoegen en hoop, waarmede hij antwoordde:

‘Men zegt, heer Reinier is een vurig ijveraar voor zijn gevoelen, en machtig ter tale....’ Zijn geweten echter dwong hem er bij te voegen: ‘maar toch....’

‘Maar toch belooft gij mij naar hem te luisteren?’ viel Prouninck in, nog eene schrede naderend.

‘Hem aan te hooren, o zekerlijk!... maar toch....’

‘Al wel, al wel, stijfkop! maar toch zijn raad niet te volgen, dit belooft gij uzelf.’

‘Neen, heer van Deventer, neen!’ hervatte Wijndrik, ‘dus obstinaat in mijn gevoelen ben ik niet; zoo de heer van Brakel mij zulken raad geeft, daarvan het volgen mij mogelijk is en die samengaat met mijne plichten, zeer zeker volge ik hem dan, of liever vereen ik mij met hem; slechts tegen mijn plicht, tegen mijn eed zal ik geen weg nemen, al gelooven anderen mij ook op een doolpad!’

‘Ik had u de hand willen reiken,’ hervatte Prouninck, teleurgesteld en zelfs met eenigen weemoed.

‘O! ik bidde u, heer! doe het toch! waarom niet?’ sprak Wijndrik, naderend en hem de zijne biedende. ‘De heer Kiligrew, die een wel verstandig man is, particulier vriend van Mylord Leycester, sprak nog zooeven van alliantie tusschen Utrecht en

Holland, onderstel, dat die provinciën elkander de hand reikten in onze personen!'

'Jeugdige inbeelding mocht het zich zoo denken; mannenwijsheid moet het afwijzen;' sprak de Burgemeester, 'er is te veel gebeurd.'

'Zeker, heer! ik beken, die weigering u in de Staten-Generaal te ontvangen, is een feit, doch....'

'Wat spreekt gij van eene particuliere vete! Ware 't nietwes anders, ik zou met winst die schade kunnen verzet krijgen; maar 't zit dieper, de belangen zijn niet meer vereenbaar; één van tweeën moet vallen of zegevieren.'

'Tot de onderdrukking van mijne provincie zal ik nooit de hand leenen!' hernam Wijndrik, ook weer terugtredend, 'en vorders God Almachtig moge strijd weren!'

'Ge gaat dus naar Brakel, om uw minnespel aan te vangen met mijne Maria!' vervolgde Prouninck weer met verduisterden blik.

'Voor aanvangen hadt ge toch liever voortzetten mogen zeggen, achtbare heer!' sprak Wijndrik, 'doch al ware uwe Maria er niet, ik zoude alevel derwaarts moeten gaan; mijne zuster Ada, van welke ik mij noode scheide, is derwaarts gegaan in mijn afzijn en buiten mijn weten; ik ga haar bezoeken en, sinds daar een ruime kring van jongeluiden samen is, ook een weinig het oog op haar houden; zij is jonkvrouw, mijne jongere in jaren, en weeze mijne zorge toevertrouwd.'

'Dat is braaf gehandeld,' antwoordde Prouninck, een weinig spotachtig, 'en met den eigensten gang zult gij ook uwe zaken doen bij mijne dochter, haar het hoofdje opwinden, en haar sterken tegen den wil harer ouderen.'

'Ik kan niet denken, dat de heer Prouninck anders dan in scherts dit vermoeden uit!' sprak Wijndrik zeer ernstig, 'ik

geloof, dat ik mij in 't verleden jaar gelukkig mocht achten in meerder vertrouwen van zijne zijde, en ik acht niet dat ik door iets, door daad of woord, mij dat vertrouwen onwaardig heb gemaakt. Ik erken, dat ik Maria hoop te vinden, en haar gezelschap denk te zoeken, maar ook, zoover ik wete, is mij de omgang niet uwe dochter niet ontzegd.'

'Ik zou redenen kunnen hebben, om het te doen bij dezen.'

'Dan zou ik naar Brakel reizen, om mijne zuster van dáár af te halen en afscheid te nemen van Maria; maar haar wederzien moet ik, al ware 't slechts om te weten, in hoever haar hart medestemt in die scheiding; toch zal ik het niet zijn, die haar leeren zal zich er tegen te verzetten; der ouderen gezag en achtbaarheid zal door mij niet geschonden worden; dit beloof ik u als eerlijk Hollandsch edelman en als oprecht Christen.'

Plotseling nam Prouninck eene gansch andere houding aan.

'Beloof mij wat anders, Wijndrik!' riep hij.

'Noem het andere, mijnheer!'

'Wijndrik Rueel! ik ken en erken u voor een uitnemend braaf jonkman, voor een schrander en abel heer, die goed zijn weg zal maken en ver komen kan. Ik acht u hoog; ik geloof, dat gij de man zijt, daarmede eene vrouwe hijliksgeluk kan smaken; ik had u waarachtig volgaarne tot mijn schoonzoon.'

'Nu dan, heer!' sprak Wijndrik opgeruimd en bijna glimlachend, omdat die onwillige vader nu zelf zijne vraag voorkwam. 'Uw wil daartoe is 't éénige wat ontbreekt.'

'Ga dus uw gang, win u het hart van het meiske, doch beloof mij één ding!'

'Spreek toch, mijnheer!'

'Gij wacht hier nieuwe bevelen van uwe meesters; zeg liever van uw meester, van den Advocaat.'

‘Van den Advocaat, waarom zou ik het ontkennen? De hooge ambten, die hij hier te Lande houdt, gerechtigen hem wel mij zijne bevelen te geven.’

‘Weet gij ook, welke?’

‘Neen, mijnheer! dat weet ik nog niet.’

‘Antwoord met waarheid, weet gij niet, welken last men u hier zal opdragen?’

‘Neen, heer! mijne waarwoordigheid is nog nooit miskend, ik weet dat *niet*.’

‘Zoo gij ze ontvangt, zult gij ze blindelings gehoorzamen?’

‘Blindelings, heer? Ik zal veeleer, in de volvoering er van, al die scherpzichtigheid gebruiken, die God mij heeft toebedeeld.’

‘Gij zult dus gehoorzamen, ze mogen billijk zijn of niet?’

‘Ik acht, dat men mij geene dan billijke zal opdragen.’

‘Maar indien ze dat *niet* waren?’

‘Men gehoorzaamt zijne Overheid, maar niet zonder met zijn geweten te raadplegen.’

‘Gij weet de hoogste Overheid in deze Landen is Mylord van Leycester?’

‘Dat is eene zeer subtiele kwestie, die altijd zwaar zal zijn volkomen uit te wijzen, waaromtrent moeilijk met weinig woorden uitspraak kan worden gedaan, en waaraf de discussie tusschen ons, in deze oogenblikken, minder dan iets kan worden aangevaugen. Wil u tevreden houden met de verklaring, dat, volgens mijne opinie, de Graaf van Leycester in den Lande wezende, het Hoog gezag in handen houdt, dat hem is opgedragen.’

‘Juist! houdende de Hoogste autoriteit, vertegenwoordigt hij de Souverein.’

Oefent hij bij vertegenwoordiging souvereine macht; ik wil

het toegeven voor het oogenblik; alleen de Graaf *is* niet in het Land, en de autoriteit hem aanvertrouwd is....'

'Door hem overgedragen aan den Raad van State,' sprak Prouninck schielijk.

'Maar kan ook door de voormalige gevers teruggenomen worden tot andere dispositie, in zoover zij dit ten oorbaar de Landen goed achten.'

'Ik zal nooit toestemmen, dat zij dit recht hebben, en te minder, sinds zij, die het zouden nemen, niet de eigenlijke en rechtmatige gevers zijn; bij het volk, bij het volk alléén berust de souvereiniteit, niet bij de Staten, sinds men den Koning had afgezworen, en het volk heeft gegeven, en het volk zal niet terugvragen....'

'Ik bidde u, mijnheer!' sprak Wijndrik bijna smeekend, 'mij dunkt, er is genoeg tusschen ons, om niet ook die kwestie op te halen; toegeven mag ik niet, tegenspreken wilde ik niet gaarne.....

'Nu dan, dit ter zijde, ware het slechts om de loyaliteit, waarmede gij stilzwijgend toestemt, dat men ze heeft genomen, terwijl zij die het deden, dat wel in feiten bewijzen, maar het nog nooit in ronde woorden hebben verklaard. Één ding stemt ge mij toch toe: De autoriteit aan den Graaf gedefereerd, is toch aan hem verbleven tot op het uiterste moment van zijne tegenwoordigheid in deze Landen, en dat terugnemen, gesteld het ware met rechten (dat *ik* nooit erkennen zal) heeft geene terugwerkende kracht.'

'Overzeker niet! met dat te stellen, zou men aanleiding geven tot de gansche omverwerping van alle stelsels, wetten en verordeningen, en wanordelijkheden doen ontstaan, daaraan geen einde is.'

'Goed zoo! geef mij uw woord, dat gij u tot geene handeling

zult laten gebruiken, die op zulke wijze het gezag van den Gouverneur-Generaal usurpeert en daartegen rebelleert.'

'Maar, heer van Deventer! gij weet doch wel, dat men niet dus openlijk....'

'Zich vergrijpen zal aan dat gezag! ik weet alléén, dat men het tot hiertoe op andere geheimere wijze heeft gedaan; ik ben niet zeker, dat men hierna niet juist dat onderstaan zal, en ik wil uw woord, dat gij althans geen deel zult nemen in zoodanige illegitieme en infame handelingen, sinds gij aanspraak maakt op mijne vriendschap en op de hand mijner dochter. Onder die belofte alléén gaat gij naar Brakel met mijn goedvinden; zonder dat zult gij er evenwel gaan, dat begrijp ik; alleen dan blijft Maria er niet langer dan die twee minuten tot een afscheid, dat ik u gaarne gun.'

'Meester Gerard! die toezegging geve ik u gaarne en gewillig, alleen belofte of dreiging was daarbij overbodig. Ik geve u mijn mannenwoord, dat ik mij tot onrechtmatige, oneerlijke of ook slechts slinksche daad nooit zal leenen, ter wiens gunste of op wiens gebod ook; ik ben dienaar van den Staat, maar ik zal nooit de slaaf zijn van de passiën of de ongerechtigheden der Staatsmannen, laat u dit genoeg zijn!'

'Het is mij genoeg!' sprak Prouninck, hem de hand reikende, 'en nu, ga mijne vrouw zien, zij zal u zeker wel een moederlijk woord medegeven, om over te brengen aan Maria. Mijn groet aan heer Azewijn, en mijne ernstige bede, dat hij toch, onder de verlustigingen op zijn slot, niet vergete, dat wij hier in Utrecht zijn raad en daad noodig hebben.'

'Dat zal mij moeilijk te zeggen zijn, wilt gij 't hem schrijven?'

'Dat is nog beter; gij zult den brief gereed vinden, als gij mijne vrouw hebt vaarwel gezegd.'

Wijndrik wilde gaan met eene buiging, ook Kiligrew groetende, doch deze ging op hem toe, reikte hem de hand, en sprak:

‘Geef mij de uwe, op de wijze als gij die straks aan den heer Burgemeester boodt; voor mij ik ben van gevoelen, dat trouw aan het Vaderland en trouw aan Mylord Leycester *kan* en *moet* te vereenigen zijn.’

‘Ik althans ben niet geroepen ze te scheiden, waar een heer van uwe vroomheid en uwe schranderheid, vriend van den Graaf, ze vereenigbaar acht,’ hernam Wijndrik, de zijne drukkende.

‘Schande over hen, die ze ooit gescheiden hebben,’ sprak Kiligrew, terwijl hij Wijndrik naoogde bij 't heengaan.

Prouninck schudde het hoofd grimlachend.

‘Wat doet gij, master Kiligrew? die jonge stijf hoofd is zóó onverzettelijk, zóó openlijk en onomkoopbaar gehecht aan zijne provincie, aan zijne Staten, dat daar nooit eenig ding mee te drijven zal zijn, voor u noch voor mij, al verzwageren wij ons tiendubbel met hem.’

‘Ik heb *dit* gezien, dat het een nobel en schrander jonkman is, die den weg, dien hij neemt, gaat ter goeder trouw en met vast geloof, dat het een goede is.’

‘Nu dan, wat kan er op een zulken te verwinnen zijn?’

‘Juist dàt, wat gij alreede op hem verkregen hebt, of liever, wat hij zonder u aan zich zelf had beloofd: eerlijkheid, goede trouw en geene schrede doen tegen recht. Dat is alles, wat de oprechte vrienden van Mylord moeten verlangen en moesten willen.’

‘Zeg liever: behoorden noodig te hebben; maar wij zijn niet meer in een eerlijk ridder-tornooi, wij zijn in een kamp van onrecht tegen....’

‘Ja, spreek het vrij uit, *tegen* onrecht. Op dat punt is er door de onzen verricht, wat ik nooit zou geraden hebben.’

‘Ik zou gezegd hebben: tegen geweld uit nood, en daarom is een zulke mij hinderlijk, omdat hij nooit eene schrede ter rechter- of linkerzijde zal uitwijken, en wij, lacen! in 't belang van ons verkort recht en in 't waarachtig heil van den Lande door kracht zullen moeten nemen, waar men ons aan recht weigert.’

‘Noodlottige dwang, voorwaar! maar acht gij daarbij dan nog niet de gevaarlijksten, die zonder beginselen en zonder goede trouw geen anderen weg kiezen, dan die hun eigenbelang hun wijst....?’

‘In één zin, ja; slechts tegen dezen ageert men op dezelfde wijze zonder forme van proces en met meerder ruste de consciëntie.’

‘Ik wilde doch op zulke wijze de ruste mijner consciëntie niet koopen, ten koste van der anderen vroomheid.’

‘Gij spreekt van koopen, maar daarop vooral doelde ik, dat dezulken omkoopbaar zijn, en dat men hem winnen kan, zelfs voor de goede zaak, mits men hen beloont; dat is mijne grieve, dat ik mijne Maria licht tot prijs zal moeten stellen voor anderen, waar ik liever een Wijndrik, als vrije gift met hare hand had beschonken.’

‘Als u dat meenens is, verzaak dan den jonkman niet te snel, geef hem niet te licht op, blijf hem trekken en vasthouden, zooveel gij kunt; ik voorzeg u, dat hij ten leste tot u zal komen langs den rechten weg. Die is niet omkoopbaar, gij zegt wel; maar die gaat terug, als hij ziet, dat hij aan de zijde van het onrecht is, en zoo men hem dwingen wil, het mede te plegen.’

‘Daar geve God zijn zegen toe!’ hernam Prouninck ernstig, ‘dus zouden vreugd en rust in mijn gezin zich vereenigen laten met de openlijke belangen; maar om nog even op de laatsten te komen, master Kiligrew! wat dunkt u van...?’

Doch wij luisteren niet langer mede naar hun gesprek, dat enkel staatkunde geldt, en hebben ook niet noodig tegenwoordig te zijn bij dàt, hetwelk volgde tusschen mevrouwe Prouninck, en Wijndrik. Wij reizen liever met hem mede naar het kasteel te Brakel. Hij was een goed ruiter, die in vollen galop voorwaarts ijlde, met al de drift van zijne vier en twintig jaren, den hartstocht, die hem vervulde, den twijfel en de zorge, die hem aanprikkelden, en misschien nu ook wat gesterkt door goede hoop na het afscheid van den vader, dat toch eigenlijk boven verwachting eene goede wending genomen had, en van al die prikkeling moest somwijlen het arme paard de terugwerking voelen, hoe weinig het edele dier ook anders sporen noodig had of gewoon was. Nauwelijks gunde hij hetzelve en zich zelf de noodige verpoozing, de nachtrust; rust toch moest er af, maar meer dan de onmisbare stond de innerlijke onrust hem niet toe, en op den namiddag van den tweeden dag, toen hij de torens van het oud en eerwaardig Huis in 't oog kreeg, was hij wel zóó vermoeid, dat er nevens de vreugd van Maria's wederzien nog plaats was voor de zinnelijke gedachte aan de ruste van 't adellijk slaapsalet en het avondmaal, dat de adellijke keuken hem waarborgde....

.....

‘Op mijne trouwe, daar komt ons nog een gast!’ sprak de heer van Brakel, die op de estrade voor zijn hoog burgraam stond uit te kijken, en over de bevrozen slotgracht heen het oog had op het omringende landschap, en dat het vergezicht bood, niet als des zomers gestuit door dik gebladerde boomen, nu slechts door vlokkige rijmkristallen gevuld. ‘’t Is bij St. Veith! een goed ruiter, en hij heeft een rit gedaan, dien zijn paard morgen nog voelen zal; de damp stijgt dus op in die koude winterlucht, als omgaf rijder en ros een nevel van dauw. Odilia zou er van zeg-

gen, dat de lnchtgeesten er om heendansten. Mijns bedunkens zijn het geene goeden, want ze zullen beletten, dat de wachter van uit het torenvenster onderscheidt of het heer dan wel dorper is, die hier nadert, en is 't eerste waar, dan is hij wat te over langzaam. Ik rade het reeds nu, al zie ik de gestalte nog niet goed; zóó rijdt alléén een volmaakt cavalier met zulk een paard, en er is nu geen twijfel of hij hierheen komt, hij rijdt de laan op. Zoo ga doch schielijk, meester Gervaas! en dat de portier opene zonder verwijl. Zoo hij eerst kloppen moet en dan nog wachten, tot de portier opent, kan het edele dier ongemak krijgen bij de koude, om niet te spreken van het ongeduld van den berijder, - en de stal open, Gervaas! dat het nobele beest haastig gevoederd en verzorgd worde!' Tot zijn hofmeester die in de zaal met een paar knechts eenige beschikkingen maakte, had heer Reinier van Azewijn dit gericht; maar de hofmeester gaf wel den bedienden het bevel des meesters over, doch naderde dezen zelf, en sprak haastig en zacht:

'Edele heer! 't is onmogelijk!'

'Wat onmogelijk, dat daar nog eene gast komt?'

'O neen, dat zeker niet, heer! bij uwe befaamde gastvrijheid; maar slechts, dat die gast hier geherbergd kan worden.'

'Suft gij, Gervaas? Zijn mijne zalen niet altijd groot genoeg geweest, om er den ganschen adel van Utrecht te ontvangen?'

'Voorzeker, heer! alleen....'

'Oft zijn mijne tafels niet breed genoeg, om ze allen aan een disch te zetten? Neem er dan twee, en plaats de jongeluiden allen samen; ze zullen zich bevoorrecht achten....'

'Ook dat is 't niet heer! maar....'

'Bij St. Veith! maak mij niet onverduldig! Er zijn doch eenmaal zitten en zetels genoeg in mijn huis! Zoo er twintig kwa-

men, ik zou achten, dat er wat opziens zijn kon, tegen zooveel schotels meer binnen korten tijd, doch een enkele gast! Fij toch, fij, Gervaas! schaam u!'

'Heer! gij weet, dat uwe dienaren nooit opzien hebben tegen moeite in uw dienst, zonderling niet voor uwe gasten, alleen het is.... het is.... daar zijn hier nu zooveel lieden samen, heeren en jonkvrouwen, en dat....'

Maar door de bevelen, die heer Reinier had gegeven, om zelfs eene vraag tot binnenlaten te voorkomen, trad nu werkelijk Wijndrik de zaal in, slechts even voorafgegaan door een lakei, die zijn naam luid uitsprak, terwijl hij hem inleidde, en belette dus de verdere discussiën tusschen den hofmeester en den gastheer over zijne toelating, terwijl de eerste den laatste alléén iets kon toefluisteren, waarop deze eene nogal geruststellende beweging maakte, en toen Wijndrik te gemoet ging.

'Wel, jonker Rueel! is dat een rit! Wees zóó wèl gekomen als snel gekomen!' riep hij hem toe, en reikte hem beide handen met gulheid.

'Heer van Azewijn! dat ik kome, hoezeer ongenood, moge u bewijs zijn, hoezeer ik durfde rekenen op uwe gulle gastvrijheid; maar dat gij mij zelfs de bede bespaart...., of liever de ontschuldiging mijner stoutmoedigheid....'

'Ei, wat verontschuldiging! Alleen prijs niet te haastig! de gastvrijheid, die ik u te bieden heb, zal, lacen! eene schrale zijn, naar ik hoor. Toen gij binnenkwaamt, was ik in conferentie met mijn hofmeester hoe wij u voegzaam onder dak zouden brengen....'

'Zoo mijn oponthoud ook maar de allerminste zwarigheid brengt, wil ik liever....'

'Heengaan, meent ge misschien!' sprak de heer van Brakel

heftig. ‘Vergiffenis, jonker! ik laat u liever inkerkeren in mijn gevangentoren, eer ik u laat aftrekken; maar waarheid is, dat hier zóóveel jong volkje tegelijk samen is gekomen, aangetrokken door mijne Drie Koningen-vuren van de voorleden week, dat.... dat.... Gervaas! zeg het andere; het wil mij niet van.... de tong....’

‘Dat wij geene afzonderlijke slaapkamer hebben, u aan te bieden,’ sprak de hofmeester blozend, en met gedempte stem, ‘en mijn meester u den voorslag moet doen, om de kamer te deelen met één der jonge edellieden, die u vóór waren.’

‘Wel, dat is immers heel goed!’ sprak Wijndrik. ‘Wij Hollanders zijn eenvoudig van aard en onder jongeluiden leert men zich snel broederlijk genoeg verstaan.’

‘De kamer, die de jonker de Maulde heeft betrokken, eigent zich het beste....’ sprak Gervaas, zijn heer aanziende.

‘Jonker de Maulde!’ herhaalde Wijndrik, met een onwillekeurigen uitroep.

‘Ja, de lustigste, onder de vroolijken. Hij zal u gevallen, tenzij gij.... vooruit ietwes tegen hem hebt.’

‘Ik heb er het recht niet toe, veeleer stel ik belang in zijne kennismaking.’

‘Die vangt ge dus aan bij 't avondmaal, en zet die voort tot aan den morgen, desverkiezende,’ sprak de heer van Brakel, Gervaas wenkende, om Wijndrik den beker warmen gekruiden wijn te bieden, dien een andere bediende intusschen had neergezet.

‘Nevens de ruste zal dit u gansch herstellen: Warme gekruide wijn is het beste geneesmiddel, dat men op uw leeftijd noodig heeft. Jonker Rueel! laat ons aanstooten. Uwe welkomst! Gervaas! gij kunt gaan, ik zal zelf schenker zijn.’

Hoezeer de edele gastheer hem ook trachtte op zijn gemak te zetten, hield schroom en aarzeling op Wijndrik's lippen toch die vraag terug, die hij het eerst had willen doen: Waarom vond hij heer Reinier alleen? Waar onthielden zich de jongelieden? Hoe ging het Maria Prouninck en zijne zuster? En hoe natuurlijk de vraag ook was, hem scheen zij de minst gepaste, de moeilijkste om uit te spreken, juist om het overgroote gewicht, dat hij er aan hechtte. De heer van Brakel voorkwam hem ook hier.

‘Gij ziet om en rond, heer van Rueel! en overdenkt in uw hart, hoe een wonder ding 't is, dat een gastheer, diens huis zoo wel bezet is, zich gansch allen vindt in zijne zale. Is 't zoo niet?’

‘In trouwe, heer van Brakel! ik dacht aan zoo iets....’

‘Wat zal ik u zeggen? Ik begin oud te worden; ik begin gemak te verkiezen boven uitspanning, die inspanning eischt.’

‘Houd mij de waarwoordigheid ten goede, heer! maar ik geloof dat laatste niet, en wat uwe oudschheid betreft, ge kost mijn oudere broeder geacht worden, wist ik niet, dat jonker Antonie, uw oudste zoon, zijne een en twintig jaren heeft.’

‘Zoo is 't; had mijne Machteld mogen leven, we zouden welhaast onzen zilveren bruiloft hebben gevierd; doch de Heer nam haar weg, uit het midden van haar geluk, en van onze negen kinderen, dat mij zware huiszorge geeft bij veel harteleed, als gij denken kunt; en zoo meene ik 't ook, als ik van “oud worden” spreek; want de beste geure mijns huiselijken levens is heen met die bloem, die is afgerukt; dat maakt soms, dat ik den lust mis, de geneugten van mijn jong volkje te deelen, dat 't liefst in paren zich samenvoegt, en nu het ijsvermaak is gaan nemen op de Waal, de heeren allen op schrikschoenen, de joffers

in sleden en arren, of soms ook wel de fijne voetjes wagende aan het ijzeren schoeisel....'

'Ik acht, dat mijne zuster het laatste zal gekozen hebben,' merkte Wijndrik aan, opdat zijn gastheer van de ééne juffer tot de andere mocht overgaan.

'Ge hebt misgeraden, jonker! Joffer Maria Prouninck had wat opziens tegen den langen tocht, want ze zouden tot Bommel doorzetten; en uwe zuster Ada, die in groote vriendschap met haar is gekomen, wilde haar niet zoo eenlijk in de narrenslede laten, die jonker de Maulde ment.'

Wijndrik kleurde tweemaal, eerst bij den naam zijner liefste, later bij dien van den jonkman, dien men zijner zuster tot minnaar gaf.

'Jonker de Maulde heeft veel hoffelijkheid voor die joffers, naar ik hoore,' sprak Wijndrik.

'En hij maakt ze daardoor tot de prinsessen van 't gezelschap, hij is de prins, die den appel maar heeft te reiken; er, als hij Venus kiest, moeten Anthonie en de anderen zich met de overige godinnen vergenoegen.'

'En is mijne zuster de godes zijner keuze, om *uwe* taal te spreken?' vroeg Wijndrik. 'Ik beken, dat twijfel en onrust over zulke punten, haar betreffende, mij vooral herwaarts voeren, afgescheiden van de geneugten die uw huis belooft aan allen, die er herberg mogen genieten....'

'Ik begrijp die onrust: gij zijt samen in de wereld, gij zijt de oudere, het hoofd van het geslacht....; maar stel de vreeze uit uwe zinnen! alle jongelieden, die zich hier samenviuden, zijn van goede geboorte en van goeden aard, de meesten met groot goed bedeeld, - en zoo daar zoete propoosten van minne tusschen hen worden besproken, of hijlikken klaar raken, op

Brakel, kan 't nauw missen, of het geeft goede aanwinst voor de familiën ter weerszijden.'

'Men zegt jonker de Maulde wat dol en dartel.... wat wuft van zinnen....'

'Hij is jonk en schijnt vol levenslust; hij fladdert rondom alle schoone bloemen, die hier onzen krans vormen; maar mijne meening is, dat er ernstiger aard in zit dan hij blijken laat....: meer dan eens zag ik hem, als met walging bevangen, plotseling heenvliegen van 't vroolijkste pandspel; en dan, als hij keerde, stond zijn wezen zóó ernstig en nadenkend, dat ik achtte, zijn gemoed en hoofd strekken tot ernstiger overpeinzingen, wijl zijne jonkheid en zijn vroolijk humeur hem tot de genietingen van 't leven nooden; ik onderstelle nog geene vaste hijliks-intentiën bij hem; hij is hoffelijk en minzaam jegens alle meiskens; hij houdt zich hier veel met Ada bezig, dat zien wij allen; maar zij is ook de onafscheidbare gezellin van Maria Prouninck, en ik weet niet of de jonker ook, door dier zedige blosjes, zich niet zeer aangetrokken voelt.'

Arme Wijndrik! met dien nieuwen peil in de borst, nog langer onzekerheid te dragen!

'En zullen ze welhaast keeren van dien speeltocht?' vroeg Wijndrik met eene zekere gemaakte onverschilligheid naar de bevrozen slotgracht heenziende, als meende hij iets te zien naderen.

'Ze zijn te ochtend uitgereden, en zouden nog voor 't vallen van den avond keeren; doch, 't middagmalen op mijn slot Sterkenburg kon wel wat verwijlen, en het hun invallen, het opkomen van de maan af te wachten; ik houd dit voor meer verkieslijk boven dat omdolen in den mistigen nevel van 't schemerlicht.'

‘Ook ik,’ hernam Wijndrik, ‘en ik zou wel lust hebben hen in 't gemoet te gaan om zekerheid te hebben.....’

‘Dat zal niet zijn, met uw verlof, mijnheer mijn gast! Eerstelijk niet, omdat ge pas een rit hebt volbracht, daaraf de sterkste man zich moede kan verklaren, zonder schaamte; ten tweede, omdat ik u niet hoffelijk zou vinden, mij dus alleen te laten, wijl ik pas de vreugd van uw samenzijn begin te smaken, en daartoe oorzaak tot vreeze is er niet, daar zijn goed beraden hoofden genoeg onder de gezellen; het ijs is sterk; het staat gansch niet naar dooi, en de lieve hoofdjes der gezellinnetjes steken zich licht smachtend op naar den maneschijn..... Wilt gij straks de jofferen uit de sleden helpen, ik zal uwe courtoisie niet hinderen, doch nu zijt gij de mijne voor een uurtje; neem liever eene snede of wat van die geharste rib, en als ge daarna de keel bevochtigd hebt, vertel mij, wat er al goeds of kwaads omgaat te Utrecht....!’

‘Ik heb een brief van Burgemeester Prouninck, die u daar meer af melden zal, dan ik weet te vertellen,’ hernam Wijndrik, die voelde, dat hij aan 't verlangen van zijn gastheer moest toegeven; maar die toch, om niet te ver af te wijken van het onderwerp zijner preoccupatie, hervatte: ‘en jonkvrouw Odilia, de roep van hare minnelijkheid, gaat door 't land, zij zal wel haar goed getal aanbidders hebben onder de jonkers, die hier samen zijn.’

De heer van Brakel glimlachte.

‘Zoo ge die vraag doet uit voorzichtigheid, eer ge met het zoete kind kennis maakt, acht ik u een wijzer jonkman, dan menig ander, die 't gevaar tegemoetloopen, eer ze weten of daar goede uitkomst kan zijn; maar zoo 't simpele nieuwsgierigheid is....’

‘Noem het beter, heer! noem het belangstelling.’

‘Nu, dan belangstelling, ook die wil ik voldoen; te eer, daar 't welhaast voor niemand een geheim meer zijn zal: een heer van treffelijke geboorte en goede fortuin staat naar hare hand; 't is een nobel jonkman daartoe, en ik heb hem vooreerst de kennismaking met haar toegestaan; ik wil haar niet uithuwelijken, dan waar zij liefheeft en bemind wordt.’

‘Dat moge zich dus vinden, is mijn hartewensch,’ hernam Wijndrik, ondanks zich zelven met een zucht. ‘Is het eene onbescheidenheid te vragen, wien gij hoop geeft op het geluk dezer alliantie?’

‘Gij zult hier zijne kennis maken; hij is op Brakel; 't is de heer van Mathenes.’

‘De heer van Mathenes? Zoo komt gij in alliantie tot de familie van den heere Barneveld,’ hernam Wijndrik, ‘die wellicht in deze samenvoeging een gelukkig voorteeken vond voor zijne eigene wenschen?’

‘Ja: doch ik zal niet zeggen, dat dit mij zonderling vleit. Dat geslacht zal moeielijk zijne acht kwartieren kunnen aanwijzen.’

‘De alliantie met den heer van Barneveld heeft dit voorrecht, dat die heer te dezen dage nogal gezags in handen heeft,’ merkte Wijndrik aan.

‘Al het gezag, dat hij houdt boven dat, wat zijn ambt als Advocaat van Holland hem brengt, is onrechtmatig,’ antwoordde van Brakel, ‘en wat hij werkelijk heeft, zal hij wel voor zich zelf houden; ik denk niet, dat verwantschap bij hem zooveel beteekent.’

‘Ik dacht juist, dat die heer verdacht stond van groote familie-affectie.’

‘'t Sa; ik geloof niet, dat hij voor iets of voor iemand groot

zwak heeft, dan voor zich zelf, en zoo hij ooit verwanten vooruitzet, zullen het zijn alléén dezulken, die bepaaldelijk zijn weg gaan, daarvan ik en de mijnen hopen vrij te blijven.'

'De heer Advocaat meent het doch oprecht met het vaderland!'

'Dat kan ik niet zoo gereedelijk toestemmen; zoo hij simpellijk het belang van 't gemeene vaderland, van *alle* provinciën had bedoeld, zou hij den Graaf van Leycester hebben gesteund in zijn Gouvernement, en van goeden raad gediend hebben, in plaats van hem te dwarsdrijven en in verwarringen te wikkelen, en in gezag en eer te verkorten.'

'Moest er dan niet iemand zijn, die het weeskind van onzen Oranje voorstond?'

'Geloof mij, jonker Rueel! Ik ben even goed patriot als een ander; ik, die de Unie onderteekend heb, zal de laatste zijn, om de verdiensten te vergeten van de groote mannen, die dezen band hebben gevlochten; en de jonge Graaf van Nassau zou niet de deugd kunnen hebben van zijn vader, en toch in mijn hart een erfdeel van liefde bezitten, dat Oranje er zich heeft gewonnen; maar, op mijn woord als edelman, zij, die nu dus driftig en met zooveel ophef de belangen van Maurinck op den voorgrond zetten, zijn des jeugdigen Heeren ware vrienden niet; de tijd, om voor zijne belangen te spreken, is nog niet daar. Zelf vermag hij nog weinig, en wie nu veel gezags eischen in zijn naam, doen het om dien naam te gebruiken als voorwendsel, om er eigen gezag mee te vatten, maar niet om de overwinst aan hem af te staan. Wie den zoon van dien vader liefheeft, en het vaderland zonder onbekrompenheid wil voorstaan, moet doen als ik deed, en zich stellen aan de zijde van den Gouverneur-Generaal, opdat rust en orde in deze Landen

gevestigd worden, niet heimelijk het vuur stoken, dat tot den lichtelaaien brand van burgertwist kan overslaan.'

'Zonder eenigen twijfel is dat laatste altijd ongeraden en schadelijk, heer van Brakel! en ik zal u niet laken, dat gij die partij koost, waarbij gij achttet dit kwaad het best te mijden; alleen dat een man als gij zich heeft konnen genoegen, onder een Reingoud een ambt te houden, dat moet u toch wel een groot offer uwer fierheid zijn geweest.'

''t Is waar, de heer van Kouwenburg was geen geboren edelman; maar toch, ik heb geboren Prinsen gekend die niet zulken adeldom hadden in houding, en zoo gebiedend een wezen als hij; en wat betreft zijne inzichten te volgen op het stuk van financiën, daarbij mijn ambt zich bepaalde, dat was mij gansch geene moeite noch oneer, sinds zijne bekwaamheid daarin mij dus voldingend gebleken is, en ik voor zeker houde, dat hij het Land op dat stuk van vele nooden zou gered hebben, zoo hij had mogen aanblijven.... Het is zoo, de Graaf gaf hem te groot gebied, te veel gehoor op alle punten, maar ook mannen van die notabiliteit en geestkracht moeten de handen wat ruim hebben, zullen zij 't goede uitrichten, dat zij voorhebben.'

'Dus zeggen wij in Holland van den Advocaat, en dan valt de keuze toch licht tusschen dezen en een Reingoud.'

'Ik zeg niets tegen de persoonlijke kwaliteiten des heeren van Barneveld; ik geloof hem een deugdgezind man, hoewel niet van de vroomsten, maar hij komt daarvoor uit, en het is ten minste eerlijk. Reingoud huichelde religiezin, dien hij niet had, maar dat uitgenomen, was hij niet kwaad; al gaf hij soms zijne passiën wat heftig lucht, dat kan ik niet wraken, die zelf niet van de lankmoedigsten ben, als 't op rechten of meeningen aankomt.'

‘Maar, heer! als gij toch erkent, dat Jacques Reingault, die een vreemdeling was, meer gebieds noodig had dan hem toekwam, mij dacht, dan kost ge ietwat daaraf toegeven aan den Lands-advocaat, die een inboorling is en een oprecht liefhebber des vaderlands; gij, die zelf erkent het fiere hoofd gebogen te hebben voor.... vergeef mij het woord! voor den gunsteling van den vreemden Graaf.’

De heer van Brakel had reeds eene wijle het hoofd met de hand gesteund, en scheen in eigene gedachten verdiept, slechts half naar Wijndrik's toespraak te luisteren. Nu kleurde zich zijn voorhoofd en zijne oogen vonkelden, terwijl hij het hoofd oprichtte.

‘Neen, jonker Rueel! ik neem het niet oevel van u, dat gij dit zegt, nog minder, dat gij mijne gangen hierbij niet hebt konnen begrijpen. Ik begrijp mij zelf soms niet, als ik er nu over nadenk met koel beraad, en verre van die betoovering, die deze wondere man uitoefende. Ziet gij, ik ben niet lankmoediger en niet zediger dan een ander; ik geloof zoowel aan mijn goed hoofd als aan mijne goede intentiën; ik nam mijn ambt bij de Kamer van financiën, omdat ik de groote belangen overwoog, die aan de richtige en eerlijke bediening er van afhankelijk waren, en omdat ik voor mij zelven durfde instaan, en niet zonder misvertrouwen was omtrent alle raadgevers des Graven. Met zulke opiniën trad ik voor 't eerst onze raadkamer binnen; ik vond er allen samen; ik vond er Reingoud; ik hoorde hem voor het eerst. In 't begin hoorde ik hem een voorstel doen, waarmede ik niet samenstemde, dat hij met zonderlinge heftigheid doordreef, en dat ik mij voorstelde te bestrijden.... Welnu, onder 't spreken heeft hij mij dus weggesleept, dus gewonnen voor zijne zaak, dat ik zelfs vergeten had, op welke gronden ik hem

weerleggen wilde; ik moest het hem later bekennen. Ik heb u niet te zeggen, dat sinds dien tijd tusschen ons geene sprake meer was van verschil, en te eerder, daar Reingoud, die met waarheid Leycester's rechten verdedigde, meer dan eens mijne aanwijzing gehoor gaf; - en wat den Graaf aangaat, ik heb mij aan zijne zijde geschaard, omdat ik haar die van het recht acht, en omdat ik met zekerheid wete, dat hier een eminent hoofd noodig is, om ordre op de zaken te stellen, en dat het Engelsche bondgenootschap ons noodig is, totdat de zaken op een vasten voet van vrede zijn gebracht. Wie anders doet, handelt tegen 's Lands belang. Barneveld, waar hij zegt die op andere wijze beter te zoeken, bedriegt zich zelf.... of anderen. Daarbij, al eischte het belang het tegendeel, de eerlijkheid, - die wij Neerduitschers zeggen onze volksdeugd te zijn, - de eerlijkheid eischt, dat men hem geve wat men hem eens heeft afgestaan; ik althans ben niet van degenen, die hem eed en woord gaven, om niet te houden, en ik zal niet lijdelijk aanzien, dat anderen het doen in zijne absentie; ik zal hem handhaven en helpen handhaven uit alle macht; dit is *mijne* opinie van vaderlandsliefde. Op zulke wijze, dunkt mij, eeren wij meer onzen volksaard, dan bij het contramineeren van de autoriteit van den Gouverneur-Generaal, dien wij ons zelven hebben gekozen, en met zoo groote smeekinge genood hebben tot ons herwaarts over te komen. Het is ook om zulke redenen, dat ik mij aansluit aan Prouninck,' vervolgde de heer van Brakel, terwijl hij den brief opnam, dien Wijndrik voor hem had nedergelegd, en die hij nu voor 't eerst scheen op te merken. 'Met uw verlof, heer van Rueel! ik ga zien wat hij mij nieuws meldt.'

'En ik met uw oorlof eens buiteu vernemen, oft zich nog

geen spoor merken laat van onze waaghalzen,' sprak Wijndrik, die al veelmalen het oog verlangend naar de vensterramen had uitgestrekt; 'de donker is al gevallen....'

'Vermoei u niet; de wachter heeft bevel, driemaal den hoorn te blazen, als hij de eerste slede bemerkt, wij gaan ze dan samen welkom heeten.'

Wijndrik zuchtte; zijn ongeduld had den hoogsten top bereikt; het had hem den moed en den lust benomen van Brakel's gevoelens te weerleggen, in zoover het niet de zijne waren; maar voor heer Reinier was de politiek een punt van te groot aanbelang, om het dus te laten varen.

Zoo hernam hij, na den brief van Prouninck te hebben doorgelezen:

'Vergeef mij, heer Rueel! ik weet, dat gij van andere gevoelens zijt, en daar gij zijt van hen, die ze niet zullen doordrijven buiten recht, had ik niet de vrijheid, ze in uw bijzijn dus hard te condemneeren, als uw gastheer wezende. Het bediscussiëeren onzer opiniën zal u doch niet tegen wezen....?'

'Overzeker niet; met den heere Prouninck viel dat echter zwaar; deze is vrij al te absoluut in het opdringen van de zijne.'

'Ik sta ook nogal vast op de mijne, doch ik ben dus overtuigd, dat de tijden zwaar zijn en de vereeniging van alle krachten noodig hebben, dat ik wel hoop u te trekken tot de mijne, door de sterke kracht der overtuiging, doch omkleed met de zijden draden der hoffelijkheid; zoude men u niet aldus tot bekeering kunnen brengen?'

'O, zeker! zeker! ik geloof dat wel; ik geloof, dat gij gelijk hebt, heer! en.... daar schalt de hoorn voor de derde maal, zij zijn in 't gezicht.'

Wijndrik had voor zijn: *en daar schalt de hoorn, want* moeten

zeggen, daar dit argument het eerste, misschien het éénige was, dat hem den heer van Brakel gelijk deed geven. In haast opgestaan, wilde hij voort zonder geleide, maar van Brakel volgde hem, zeggende:

‘Neen, voorwaar! zóó slecht drage ik mijne acht en veertig jaren nog niet, of ik kan nog wel met u samen de joffers de hand reiken, om van 't ijs te komen....’

En hem vóórgaande, gangen door, trappen af, bracht hij hem snel naar dat gedeelte van het buitenkasteel, waar een gemakkelijke toegang was gemaakt naar het ijs; maar zooveel konde de forsche mannentred het toch niet uitwinnen tegen de jongelings rapheid van Wijndrik, door alles, wat er in zijne ziel omging, gevleugeld. Hij was de eerste bij het ijs, de eerste dus ook om te zien, hoe jonker de Maulde als voorrijder strekte van twee dames, waarvan de ééne, die haar handje in de zijne had gelegd, juist Maria Prouninck was, die hare vrees voor den tocht op schaatsen scheen te hebben afgelegd, onder den voorgang van zóó stout een rijder als deze. Ada reed achter Maria, en een ander cavelier, van een minder goed uiterlijk, doch in krachten zeker dezen niet ongelijk, schutte dit groepje tegen den wind, dat met wiegelende en wriemelende snelheid, doch in gelijken tred, voorwaarts schreed.

Met moeite verbeet Wijndrik zijn pijnlijk ongeduld tot ze genaderd waren, maar zijne beproeving was nog niet geëindigd. Jonker de Maulde, die wel den heer des huizes zag staan met een vreemde, maar zonder de betrekking te kunnen vermoeden van dezen laatste op de beide dames, knielde neder met al de snelheid en gratie, die de galanterie van het ijs kon aangeven, en begon Maria Prouninck de schaatsen af te binden, dat zij lachend on blozend toeliet, terwijl zij met een zeker welgevallen

scheen toe te zien, hoe de wind, die eerst zijn fluweelen barret had afgeworpen, nu stoeiend met zijne lange zwarte lokken speelde. Een dienst als deze, op zulke wijze verricht, was zóó geheel geijkt door het gebruik, zóó geheel in den toon der gulle Hollandsche pleiziertoertjes, dat er zich niemand aan ergeren kon, dan.... een minnaar, die juist ook zulk eene volgreeks van teleurstellingen had gehad. Wijndrik zelf zou er licht, in ieder ander oogenblik, niets uit gedacht hebben, als een ander's meisje met hem zelven of met een anderen jonkman zulke scherts aannam en teruggaf. - Maar op dit oogenblik - bij dit eerste weerzien, na hetgeen hij om Maria's wille had verdragen en gedaan, was het hem zóó onuitstaanbaar, dat hij, misschien zonder het zelf te weten of te willen, Maria's naam uitriep op zóó smartelijken toon, dat de jonkvrouw met een zekeren schrik naar hem opzag, en verbleekte, toen zij hem herkende, en dat de Maulde zelf even zich naar hem heenwendde met een verwonderd gelaat, zonder daarna evenwel zijne taak op te geven of zich zelf het zoete loon te ontzeggen, dat hij wist verdiend te hebben. Hij drukte zijne lippen op Maria's frissche wang, ondanks het zachte tegenstreven van het meisje, dat hij hield voor de gewone schuchterheid eener jonkvrouw bij zulke gelegenheid, maar hij was werkelijk verschrikt, toen hij het meisje bleek en ontdaan als eene doode van hem zag wegwijken.

Wijndrik intusschen was zijne uiterlijke kalmte weer machtig geworden, hoewel die zich enkel bij de oppervlakte bepaalde. Hij begreep, dat, zich dus te verraden tegenover een jong edelman als Nicolaas de Maulde, en tegenover de andere jongelieden, die reeds met snelheid naderden, het ergste was wat hij doen kon tegen zich zelf en tegen Maria; hij was dus haastig op het ijs gesprongen, en naderde Ada op hetzelfde oogenblik, dat ook

t.o. 244

de Maulde zich gereed betoonde, deze denzelfden dienst te bewijzen als aan Maria Prouninck. Zij bloosde niet; zij schertste niet; zij speelde niet met de golvende zwarte lokken, hoe uitlokkend ze ook op de witte halskraag heen en weer wiegelden, en ernstig liet zij zich den ridderdienst bewijzen, terwijl zij met een zwaarmoedigen blik neerzag op den jonkman.

‘Vergeef mij, baron! gij ontneemt mij eene taak, die ik voor gewoonte heb, mijne zuster zelf te bewijzen,’ sprak Wijndrik, om onder den schijn dier zorge zijne eerste overijling te verbloemen, misschien om tegelijk zijne innerlijke verbittering eenigszins lucht te geven.

‘Mij dunkt, edele heer! dat dit eene reden is, om haar eene enkele maal een ander te gunnen als gunst!’ hernam de Maulde gevat, en even met zijne schalke zwarte oogen naar Wijndrik opziende, die zich op de lippen beet.

‘Het toestaan van zulke gunsten staat zekerlijk aan eene joffer zelve; doch, niet waar, Ada! uw broeder placht in de uwe niet achter te staan,’ vervolgde Wijndrik zachter tot deze, maar toch met iets in den toon, dat als verwijt klonk voor haar fijnvoelend oor.

‘Wijndrik! hoe kon ik u hier wachten!’

‘Ada! hoe had ik kunnen raden, u hier te moeten opzoeken!’

‘Ik zal u de ronde waarheid zeggen,’ sprak zij opgeruimd, ‘en gij zult, hoop ik, niet langer met zoo duistere blikken op mij staren, als nu bij dezen welkomstgroet.’

Wijndrik zuchtte: de duistere blikken golden haar eigenlijk niet het meest.

Jonker de Maulde had nu Ada's kleine voeten van het scherpe ijzer ontschoeid, maar in plaats van als met Maria Prouninck, stout en schertsend zijn loon te nemen, boog hij zich, nam al-

leen hare hand en kuste die, zonder verlof te vragen of te ontvangen, en als bij zwijgende toestemming.

Wijndrik, die deze handelwijs gadesloeg, wist nog niet uit te maken, wat dit verschil bewees, nog of het zijne ijverzucht tegenover Maria Prouninck verzwaren moest of verlichten; maar zijn broederlijk oog was niet dus verbijsterd door zelfzucht, of hij merkte op, dat Ada die hulde ontving met iets anders dan de losse onverschilligheid of de blooheid, die andere jonge meisjes bij zulk eene gelegenheid aannemen. Ten deele om zoo spoedig mogelijk met haar een vertrouwelijk woord te wisselen, ten deele om zich eene houding te geven, bood Wijndrik zijne zuster den arm, terwijl jonker de Maulde de schaatsen toewierp aan een der bedienden, die den heer van Brakel tot de ontvangst der gasten gevolgd waren.

De Maulde, die zich nu door Wijndrik voorkomen zag, wendde zich snel tot Maria en nam haar arm in den zijnen zonder omstandigheden, en toen Rueel eene beweging maakte, die eenigszins zijn ongeduld te kennen gaf, sprak de Maulde ietwat spotachtig:

‘Vergeving, heer! ik zal toch altijd het recht hebben, ééne van de joffers, die ik tot voorrijder strekte, het kasteel in te leiden.’

Wijndrik had niets te antwoorden, dan zijn innerlijken spijt te verkroppen; want, in waarheid, de Maulde had hier eerder van onrecht te klagen, dan hij.

Maar de heer van Brakel was geen man, om er één van beiden lang over te laten peinzen. Zijne vroolijke en hoffelijke welkomstgroeten, die midderwijl hun voortgang hadden gehad, en de aankomst van sleden en personen, die ook zijne zorg werk gaven, maakten het onmogelijk, dat iemand anders had kunnen opmerken, wat er tusschen de eerste paren was voorgevallen, die nu

de houten brug overgekomen waven en op het voorplein wilden wachten, tot de overige hadden afgebonden.

Maar de heer van Azewijn riep hen toe:

‘Leid uwe joffers haastelijk naar binnen, jonkers! daar is niets zoo gevaarlijk, dan 't verkouden na zulken tocht. Wie gereed is, ga binnen zonder ceremoniën.’

De uitnoodiging maakte, dat de vier jongelieden zich eerder dan de anderen in de groote zaal samen vonden, waar de Maulde schielijk zitten aanschoof voor het vuur.

Wij weten niet of de heeren hunne dames in 't gaan iets hadden ingefluisterd, dat verdere toespraak voor 't oogenblik noodeloos maakte, maar wel, dat de beide juffers zich dicht bijéén plaatsen, als om in hare eendracht macht te scheppen, en dat niemand een woord sprak, wellicht omdat zij voelden, elkaar te veel te zeggen te hebben, om nu reeds te beginnen.

Maria Prouninck redde zich met zuchten, en zag steelsgewijs, dan eens naar Wijndrik, dan eens naar de Maulde. Ada Rueel staarde peinzend in de flikkerende vlammen, en de Maulde hervatte zich het eerst om te zeggen:

‘Zonder nog een naam gehoord te hebben, ken ik u, edele heer! Jonkvrouw Ada heeft, naar ik meen, slechts één broeder!’

‘Ik slechts deze zuster,’ hernam Rueel, hartelijker dan hij zelf wist, en door den ernstig hoffelijken toon van de Maulde gewonnen, ‘en gij begrijpt en verschoont daarom....’

Maar de heer van Brakel trad binnen, een drom zijner gasten voor zich uitstuwende, en op luiden toon zijnen bedienden bevelen gevende voor hun meeste gemak of verkwikking; daarop onze groep naderende, leidde hij Rueel bij 't gezelschap in, met deze woorden:

‘Jonker de Maulde en jonker Rueel hebben kennis gemaakt, maar voor de overigen is hij noch vreemdeling, toch niet om het lang te blijven, zoo ik achte.’

Na dit korte ceremoniëel volgden er werkelijk herkenningen en kennismakingen, tot ten laatste de stem van den hofmeester alles afbrak, die ten avonddisch noodde.

Hoofdstuk VIII.
Nacht en morgen op het kasteel.

Aan den avonddisch van den heer van Brakel kon dwang noch strakheid blijven heerschen; de gastheer, zijne oudste kinderen, zijn vroolijke vrienden, zouden zoo ongevallige gasten niet hebben geduld, en schielijk overstemd; ook liep de geheime ontstemming van ons viertal niet in het oog, en te minder, omdat de Maulde was geplaatst naast Odilia van Brakel, en men den heer van Mathenes Maria Prouninck tot geburin had gegeven, zeker om dezen nog niet al te onherroepelijke rechten toe te kennen op de dochter des huizes. Wijndrik zelf had een lief onbeduidend juffertje naast zich, dat een alouden Gelderschen naam droeg, en mooie witte tanden als bijzonder eigendom had, en dat daarom altijd lachte. Wijndrik had dus alle vrijheid van geest gehad om opmerkingen te maken, zoo er de aanleiding toe ware geweest, doch die miste hij geheel, zelfs omtrent Ada, die de heer van Brakel zich tot tafelgenoote gekozen had, aangetrokken door haar levendigen en geestigen kout.

Zoo onvoldaan over zich zelf en anderen als iemand het zijn kan, die niet tot zijn doel kan komen, schoon het als onder

het bereik zijner vingeren ligt, moest Wijndrik den nachtgroet geven aan zijne zuster en de anderen, maar vatte toch nieuwe hoop, toen hij den hofmeester meende te volgen, die hem, als nieuwen gast, zijn slaapvertrek zoude aanwijzen. Hij zou dat immers deelen met Nicolaas de Maulde; dat was dus eene verklaring te gemoet gaan. Maar terwijl hij dit berekende, had de jonge baron zelf reeds meester Gervaas den zwaren zilveren luchter uit de hand genomen, terwijl hij sprak:

‘Met uw oorlof, meester Gervaas! ik zelf zal den heer van Rueel ditmaal tot hofmeester strekken, 't Is om u te zeggen, heer van Rueel! hoezeer het mij vreugd geeft, dat het geval mij u toewijst om mijne kamer te deelen....’

Het lag niet in Wijndrik's karakter om voorkomendheid met koelheid op te nemen; hoeveel er ook in hem omging, dat zijn humeur ontstemde, de gulheid en de bevalligheid van den jeugdigen edelman hadden iets, dat ook voor hem onwederstaanbaar was, en hij antwoordde zoo trouwhartig als de andere hoffelijk had gesproken.

De Maulde vatte zijn arm, voerde hem breede trappen op, wijde galerijen door, lachte en schertste met al de opgewondenheid van zijne een en twintig jaren, een weinig aangeprikkeld zelfs door het ruim genot van de edelste tafelwijnen en een druk gezelschap, en tusschen dat alles door droeg hij den zwaren metalen fakkel zóó licht en zóó behendig, en zijn gang bleef daarbij toch zóó vlug en zóó regelmatig bevallig, dat Wijndrik met een stillen zucht moest toestemmen, dat beide meisjes, over wier belangen hij nadacht, verschoonlijk waren, zoo ze zich door zoovele uiterlijke voordeelen hadden laten innemen.

‘En hier zijn wij op ons gebied, dat wij van den heer van Brakel ter leen houden, zonder hem andere leenplichten schuldig

te zijn, dan die van courtoisen dank,' sprak jonker Nicolaas, de deur openende van eene onafzienbare zaal. 'Gij ziet, hier is ruimte genoeg voor twee die, als wij, gezind zijn, samen te wonen als broeders.'

'Als broeders!' hernam Wijndrik, half vragend, en de Maulde scherp aanziende, in hoop, dat een trek van diens gelaat of een blos hem zijn innerlijk verraden mocht.

Maar de jonge Baron, nog schalker dan hij, antwoordde lachend:

'Of als mededingers! Wie kan voor zich zelf instaan, waar zoovele mooie meiskes samen zijn? Maar ziet ge, jonker Rueel! zelfs voor vijanden, - dat we niet worden zullen, als 't aan mij ligt, - is het terrein groot genoeg. Na gedeeld te hebben, kunnen wij zelfs van weerszijden nog een onzijdig gebied afperken, waar we, des believende, onze verschillen kunnen afdoen. Of hebt ge meer ruimte noodig, dan zes vierkante voeten, om den degen te voeren tegen een edelman?'

'Jonker!' sprak Wijndrik, ernstig en bijna met eene huivering, die hij zich zelf niet verklaarde. 'Ik ben geen liefhebber van bloedige propoosten uit ijdele scherts, en God almachtig beware ons, dat het ooit tusschen ons zoover komen zou in ernst!'

'Fij van u, jonker Rueel! wat ge een los woord hoog opneemt. Meende ik iets daarvan, zou ik het dan dus uitspreken?' riep de Maulde, naar hem toegaande, en hem beide handen toereikend. 'Mij dunkt, wij hebben duizend redenen voor ééne, om goede vriendschap te houden en samen wèl te leven. Ik weet wel, ik ga door voor een, die wat rap en haastig den degen trekt, en ik heb de eigenschap te treffen, waar ik dien gebruik; maar ik draag dien ter verdediging van het vaderland, en ik heb mij nooit wreker gesteld, dan tegen overmoed of laaghar-

tigheid. Meent gij nog te moeten vreezen voor mijne onstuimigheid?' Er was zoo iets kinderlijks, eenvoudigs en edels in die bekentenis van eigen drift, bij dat bewustzijn van eigene kracht van den jongen man, dat Wijndrik zich diep geroerd en, bij de herinnering van al zijne gedachten in den loop van dien dag, beschaamd voelde, en uit dat gevoel sprak:

'Ik vrees niets, baron de Maulde! niets zoozeer als zwakheid en onbillijkheid van mijne zijde.'

'Nu zie, dat is 't, wat ik niet vreeze!' hervatte de Maulde; 'of zoudt gij - gij het hart hebben, de punt van uw degen op mijne borst te richten?'

Onder 't spreken had Nicolaas de Maulde zich den engsluitenden halskraag afgeworpen en zijne zwarte lokken golfden sierlijk om den ontblooten hals, die fijn en vol was als die eener vrouw, en hij stond dus voor Wijndrik in vollen bloei van jeugdige mannelijke schoonheid en kracht. Daarbij was er iets zóó teers en weeks in de stem, waarmee hij de vraag deed, dat Wijndrik zich getroffen voelde door eene aandoening, zooals hij die nog nooit had gekend, en die aarzelde tusschen bewondering, liefde, weemoed en schrik, bij de gedachte, die de jonge man nu in hem opwekte, tegen wien hij eene wijle gevoelens van benijding en ijverzucht had gevoed, die hij zelfs op dat oogenblik nog niet volkomen onderdrukt wist in zijn hart.

'De Maulde!' sprak hij ernstig en bijna droevig, zijne hand nemende, 'geen mensch ter wereld kan verzekeren, waar het booze, dat in hem is, hem toe verleiden kan: geen mensch ter wereld kan van de toekomst zeggen; ik zal dit doen, ik zal dát niet doen! Maar dit zegge ik u, bij mannenwaarheid en bij Christentrouw! dat ik vijf en twintig jaren oud ben geworden zonder mij ooit tot eenige daad van geweld te laten uittergen, noch

er iemand te mijnen opzichte toe verlokt te hebben, en dat, wat u aangaat, ik veel liever, zooals ik nu denk, mijn eigen hartebloed zag storten, dan u een haar te krenken. Wat het overige betreft, moge de Heer ons bewaren voor het algeweld en de overmacht der passiën....'

De Maulde zuchtte, zijne trekken kregen iets sombers. Hij wendde zich van Wijndrik, en sprak binnensmonds:

'Wat mij betreft, is dat toch te laat.'

''t Is nooit te laat om God te bidden voor ons, en nooit te laat voor Hem om ons te steunen!' sprak Wijndrik minder als vermaning tegen de Maulde, dan als versterking voor zich zelf.

Maar de jonge baron had het toch gehoord.

'Luister,' sprak hij glimlachend, 'ik ben niet slechter dan een ander, maar ik hoor niet tot de fijnen.'

'Dat is wel jammerlijk en een groot ongeluk, jonker! vooral voor wie bekent soms door de passiën overrast te zijn....'

'Wel mogelijk! Maar wie zegt u dan ook, dat *ik* gelukkig ben?' Wijndrik wilde iets zeggen, doch de Maulde viel in met een luiden lach:

'Dwazen, die wij zijn! Hoe wij toch, bij eene eerste kennismaking, op zoo ernstig discours komen....?'

Misschien wel daarom, omdat onze bekendschap niet eene voorbijgaande zal zijn...., dat zij van groote beduidenis kan worden voor ons volgend lot.'

'Ja mogelijk is het dát; doch ik vind, wij konden haar daarom lustiger aanvangen.'

'Nu dan, noem mij ééne der duizend redenen, waarom gij meent, dat wij te zamen in zóó uitnemende eendracht zullen leven?' vroeg Wijndrik, die nog deze proef wilde wagen om het woord te hebben van het raadsel, dat hem zoo martelde.

Maar de Maulde antwoordde lachend:

‘Wel mij dunkt, heer gecommitteerde van Holland! dat moet u duidelijk zijn: ik trek den degen voor dezelfde zaak, waar gij de penne voor hanteert en de tong voor roert; en ten tweede, omdat ik niet geloof, dat de heer van Brakel ons zou hebben samengevoegd, zoo hij meende, dat wij een van beiden het ambt van gewetens-onderzoeker zouden drijven, ter wille van wat al te vreemde nieuwsgierigheid. En hierop wensch ik u vriendbroederlijk een goedennacht, heer Rueel! ik verlaat het onzijdig territoir, om mij te begeven op eigen grondgebied. Wee uwer, zoo gij mij dáár bestookt!’

En met een lach en een groet, die het scherpe der woorden verzachtten, week hij naar het tegenovergestelde einde der zaal, die werkelijk twee huisgezinnen had kunnen bergen, in plaats van slechts twee jonge mannen. Voor Wijndrik bleef geene betere partij te kiezen over, dan zich te laten wegzinken in de weeke diepte van het onmetelijk ledikant, in hoop van er die rust te vinden in den slaap, die hij op geene andere wijze meester kon worden. Maar ook dáár vond hij niet wat hij zocht; het wentelen en omwentelen eener gedachte weert dien in den regel, en de ziel beheerscht ook nog op die wijze het lichaam, dat behoefte heeft om na vermoeienis in loome vergetelheid weg te dommelen.

Wijndrik moest toch in 't eind de Maulde gelijk geven, dat hij niet zoo terstond, op de eerste vragen zelfs van een broeder, zijn teerste hartsgeheim uitstortte. Had hij zelf dan ook zoo terstond van zijne innigste genegenheid voor Maria Prouninck aan anderen kond gedaan? Waren er zelfs niet maanden verloopen, eer hem dit voor zich zelven dus helder en gevestigd was, dat hij er met haar over durfde spreken? En dan, zou hij

nu van een ander vergen, hem die met meer spijt en wrevel dan met goedhartige belangstelling had gevraagd, dus groot vertrouwen te geven! En kon hij dan reeds nu den jongen edelman, wiens hand zulke voordeelen van stand en fortuin aanbood, dwingen zich te verklaren aan zijne zuster, en op die wijze de jonkvrouw, als aanbieden, als opdringen?....

‘Neen, Ada Rueel! daarvoor zijt gij van te goeden bloede en mij te hoog waard!’ sprak Wijndrik, terwijl hij dus zijn besluit tot wachten vastmaakte. Met Maria Prouninck zou hij toch morgen eene verklaring hebben, die hem van die zijde geruststelde, of tot zulke zekerheid bracht als hij noodig had. Eerst nadat hij zijn hartstocht tot dit billijk besluit had gedwongen, kwam hij tot die kalmte, die den slaap tot hem bracht.

Hij kon niet weten, hoelang deze hem onder zijne vleugelen had ingewiegd, toen hij gewekt werd door een aanhoudend snikken, in de richting van de Maulde's ledikant, afgebroken door woorden op doffen, pijnlijken toon uitgeroepen, en die Wijndrik toch ten deele verstond. Het was als een smeeken om erbarming, als een kreet om uitredding. Het woord: ‘genade! die marteling is te fel, te wreed!’ trof zijn oor en nog dieper zijn hart. Hij moest zich vergewissen, wie dus leed. Hij begon vrees te krijgen voor eenigen boosaardigen aanslag tegen den lijder.

Het was te duister om iets te onderscheiden, maar op het geluid van de stem afgaande, kwam hij den lijdende zeer nabij. Hij kon niet meer twijfelen, dat was de Maulde's stem; maar die foltering bleek zieleleed, en de ongelukkige was alléén. De kwijnende pit eener lamp, van de zoldering afhangende, die aan Wijndrik's zijde niet zichtbaar was door het hooge tochtschut, gaf hem, toen hij naderde, een tooneel te zien, dat hem van schrik en meegevoel eene wijle alle tegenwoordigheid van geest benam.

De Maulde zat overeind in zijn bed, geheel gekleed en in de wanorde van wie, na een half doorwaakten nacht, zich ten laatste door vermoeidheid overmand, op de eerste rustplaats de beste heeft neergeworpen, zonder er aan te denken, zich maar eenigszins gemakkelijk neer te vleien. De sprei van fijn blauw laken was niet eens opgeslagen en zijne vingers grepen met zenuwachtig woelen in het bruine bont, dat die omzoomde. Op zijn gelaat wisselde zich een koortsachtig rood af met een mat bleek; zijne lange zwarte haren, vochtig van het angstzweet, dat neerdroppelde van zijn voorhoofd, hingen ordeloos rondom zijne slapen, en gaven aan zijn uitzicht iets verwilderds, dat verergerd werd door den starenden blik zijner oogen, die onnatuurlijk wijd geopend waren; toch vloeiden daaruit overvloedige tranen, die langzaam neervielen, zonder dat hij ze afwischte.

Hij bleef Wijndrik strak aanzien en scheen hem niet te herkennen. Hij was niet bij zijne kennis, hoewel hij ook niet kon gezegd worden, bewusteloos te zijn. Hij scheen te lijden onder den invloed van een ijzingwekkenden droom, of van een vreeselijk nachtgezicht. Hij sprak zonder den mond te bewegen, als vielen hem de woorden van de lippen zonder eene daad van den wil; maar die woorden, hoe onsamenhangend ook, waren voor den armen Wijndrik verpletterend.

‘Maria!.... Maria!.... O!.... haar eens zóó te noemen, slechts ééns, en dan te sterven, willig sterven!....’ De verrukking kleurde hem het voorhoofd. Op eens wierp hij zich terug, als met afgrijzen, en wrong de handen krampachtig samen. ‘Daar is hij;.... hij, de andere, die recht heeft;.... recht,.... waarom *hij*, juist hij?.... En ik, heb ik dan geen recht? Is zooveel lijden ook niet een recht, niet een beter? Neen, neen, neen! weg! ik moet van hier; ik moet heen; ik kan niet blijven! O, mijn

God! genade! ik lijd te veel; geef wat anders! geef den dood.... den dood hoe ook, maar niet meer dit nu; ik.... hij mijn rechter.... die Wijndrik.... ik wil niet....!' En met eene moeilijke poging wilde hij opstaan, viel echter terug, en riep met geheel anderen toon: 'Wat is dit? ik ben ziek, ik geloof, dat dit sterven is. Maria! vaarwel!' Toen was hij kennelijk ontwaakt, en sprak met schrik en verwondering: 'Wie is daar? Wat is dat? Waarom komt men mij storen? Ik sliep zoo gerust!'

'Neen, arme vriend! neen, voorzeker! uw slaap was niet gerust,' sprak Wijndrik met diep gevoel; '*ik* ben hier; ik wil zien, of ik u hulp kan toebrengen.'

'Ik heb niemand noodig; ik wil slapen. Wie zijt gij, die mij stoort?'

'Wijndrik Rueel; ik hoorde u snikken; ik vond u in een toestand, die mij groote moeite deed.... Ik kom zien, hoe ik u eenig soelaas mag toebrengen....'

'Met heen te gaan, meester Rueel!' riep de Maulde, nu volkomen bij zijne kennis. 'Met haastelijk heen te gaan! Mij deert niets, en 's is mij singulier tegen, dat men mij bespiedt in mijn slaap.'

'Beklagenswaardige!' sprak Wijndrik, 'gij kunt niet meer ontveinzen, dat gij niet geslapen hebt, - dat gij een vreeselijken nacht hebt doorgebracht, - dat gij ondenkelijke kwellingen lijdt, ware het dan ook in den slaap en door droomen.'

'Ja, droomen, Wijndrik Rueel! ik heb vreeselijk, akelig gedroomd, geloof ik ten minste,' sprak de ongelukkige, die dit voorwendsel aangreep, om een onderzoek naar de ware oorzaak zijner smarten te ontgaan. 'Ik ben mij zelf niet meer bewust, *wàt?* maar ik voel nu, dat ik geleden heb, en ruste noodig heb, geef mij die door te gaan!'

'Ik zal gaan, nu ik zie, dat gij kalmer wordt.'

‘Ja, nu ben ik kalm, zeer kalm,’ sprak de jonge baron. Toen plotseling, als voelde hij door dezen logen den last der waarheid met dubbele overmacht, hief hij zich op van zijne rustplaats en wierp zich met onstuimigheid aan Wijndrik's borst, terwijl hij uitriep: ‘Gelukkige! overgelukkige! hoe benijde ik uwe rust!’

‘Mijne rust?’ herhaalde Wijndrik, met iets pijnlijks; ‘doch ja, mijn deel naar het uwe gemeten, hebbe ik rust. Zeg mij, vermag ik iets om u de uwe te hergeven!’

‘Dat vermag niemand, niemand dan....’

‘Maria!’ viel Wijndrik in.

‘God! God! Hebt gij een naam gehoord? Heb ik gesproken in den droom? Hebt gij geluisterd?’ riep de Maulde in nieuwen angst.

‘Is het niet beter, dat men de kwaal kent, die men zou willen heelen?’

‘Dat is gansch buiten menschen vermogen; maar nu, meester Rueel! ik bid u, ik bezweer u! zweer mij een eed, dat gij de schandelijke wanorde, waarin gij mij gezien hebt, nooit - nooit zult verraden aan niemand!’

‘Ik zweer niet, zonder den uitersten nooddwang; maar ik beloof nooit zonder te houden; en ik beloof te doen, wat gij vraagt.’

‘Geef mij dan ook het éénige, wat gij mij geven kunt: rust!’ sprak hij afgemat. ‘Gij weet,’ voegde hij er bij, half lachend, half ernstig, ‘onze afspraak was elkanders grenzen niet te overschrijden.’

‘Ik weet het, de Maulde!’ sprak Wijndrik treurig, ‘en sinds ik niets beters voor u doen kan, ga ik.’

De Maulde antwoordde niet, maar drukte hem de hand, en toen Wijndrik naar hem omzag, zag hij hem waggelend zich vasthouden aan een leunstoel.

Ondanks zich zelf - want hij had op de Maulde willen letten - bracht Wijndrik een tijdlang daarna nog een offer aan den slaap op zulke wijze, dat hij zich niet uit die bewusteloosheid ophief, dan toen een bediende hem kwam wekken, met het woord:

‘De heer van Brakel laat naar uwe gezondheid vernemen, sinds de ontbijtklok voor u tevergeefs heeft geluid.’

‘Is het dan zóó laat?’ vroeg Wijndrik.

‘Laat, heer? alle gasten zijn reeds her en der verspreid; mijn heer wacht u....’

‘En jonker de Maulde?’

‘Jonker de Maulde is, als altijd, het vroegst gerezen van allen; die is al met het dagen tot de wolvenjacht uitgereden.’

‘En was hij wèl, volkomen wèl?’

‘Of jonker de Maulde wèl was? Wie zag dien heer ooit onpasselijk of onlustig.

‘En opgeruimd? spreek, vriend! was hij opgeruimd van voorkomen, toen hij uitreed?’

‘Maar, heer! dat zou voor het eerst zijn geweest, dat hij het niet ware; 't is de vroolijkste jonker van allen die hier samen zijn; zonderling dezen ochtend was hij zoo dartel als een jonge wolfhond, die voor het eerst tegen het wild wordt losgelaten. Hij dwong eenige jonge edellieden tot een spiegelgevecht, tergde de grootste honden uit, en wierp ze stoeiend in de hooge sneeuw, koos zich eindelijk het wildste paard, en reed vooruit zonder de anderen af te wachten, schoon mijn heer hem toeriep, dat de wegen door de dikke sneeuw onkenbaar moesten zijn, en dat hij de pikeurs en de jagers zoude afwachten. Onze jonker deed zijn best hem te volgen, maar daar hij wat zwak is van lijfskrachten, zijn zulke afmattende tochten hem gansch niet dienstig; ook moest hij afzien van volgen.’

‘Ze zijn ook al te zonderling roekeloos,’ sprak Wijndrik, en alleen gebleven, daar hij den dienaar had gezegd zich zonder hulp te willen kleeden, bleef hij zich nog in vermoedens en gissingen verdiepen, die hem bijna tot verwarring en verbijstering van denkbeelden voerden.

Hoe! had hij zelf dan dus akelig gedroomd? Was dan hij zelf door een akelig nachtgezicht gefolterd geweest, en dacht hij nu nog aan dat spel der verbeelding, als aan iets dat werkelijk was gebeurd? Of kon dat waar zijn, dat diezelfde man, die een nacht had doorgebracht in zoo onlijdelijke folteringen, met het aanbreken van den dag zich de lustigste en dartelste toonde onder allen, vol moed en vol vuur voor de jacht? Hoe had hij zoo snel zich vermand tot zulke frischheid van geest? Hoe konden zijne lichaamskrachten zelfs het hem toelaten, om zulk een dubbel en strijdig leven vol te houden? Was het denkbaar? Maar toch, er was te veel gebeurd; Wijndrik kon zich alles te klaar herinneren, met te veel geregeldheid voorstellen, ieder woord herhalen dat hij had verstaan, iederen trek van den ongelukkigen lijder zich nog met te veel juistheid teruggeven, dan dat hij lang aan de werkelijkheid had kunnen twijfelen.

Hij kon intusschen den heer van Brakel niet laten wachten, tot hij dit raadsel, dat hem over zijne eigene gezonde rede in aarzeling bracht, zou hebben ontknoopt; hij voegde zich dus bij zijn gastheer, met het plan, om daarna, omtrent de gevoelens van de beide jonkvrouwen, waarin hij belangstelde, zulke ophelderingen te verkrijgen, als hem nu meer dan ooit noodig waren.

Na het ontbijt, waarbij de heer van Brakel hem geene schertsende verwijten spaarde over zijne traagheid, en nieuwe trekken leverde, om de Maulde's onverklaarbaar beeld te voltooien, had Wijndrik eindelijk eenigen voorspoed. De dames hadden zich

niet laten verlokken tot deelneming aan de jacht, en verkozen tot den maaltijd de afzondering, den kout aan het spinnewiel, of hielden zich bezig met haar *toilet*, dat te dien tijde reeds, als men weet, uitvoerige zorgen vroeg. Niets was meer natuurlijk, dan dat Wijndrik deze gelegenheid waarnam, om een vertrouwelijk woord te wisselen met zijne zuster. Jonkvrouw Odilia zelve geleidde hem naar een klein vertrek op de tweede verdieping van één der torens, waar Ada gaarne hare ochtenduren in afzondering doorbracht. Toen Wijndrik de deur had geopend, bleef hij even staan, om ongemerkt zijne zuster gade te slaan, die hem niet had hooren inkomen. Zij zat met een hangend hoofdje, dat zij rusten liet tegen één der gedraaide stijlen van den schoorsteen, de handen gerust in den schoot, waarvan het stikwerk was afgegleden, zonder dat zij het had opgemerkt, en herhaalde malen zuchtend, in de weinige oogenblikken, die hij noodig had, om die opmerkingen te maken.

‘En zij ook!’ dacht hij bij zich zelf, terwijl hij nader kwam en tot haar sprak: ‘Ada! mijne liefste! wat mag u deeren? dus peinzende in eenlijkheid, en kwijnende als eene roze op eene heide?’

En hij hief zachtkens haar hoofdje op, terwijl hij haar het voorhoofd kuste.

‘Eene roze ik!’ hernam zij met droeven glimlach, ‘zoo prachtig een bloem en uwe simpele zuster, die gelijkenis is niet fijn van waarheid, Wijndrik! maar heeft schijn van spot.’

‘Gij hoort u liever gelijken bij de blanke lelie van dalen, daarvan de fijne geur alléén door kenners wordt opgemerkt en gewaardeerd, is het niet zoo, mijne Ada? maar gij glimlacht niet; ik zie uw klaar oog dus bewolkt, dat ik er de reden af weten moet.’

‘Gij hebt mij gisteravond, bij onze eerste welkomst, wel moeite

gedaan, Wijndrik!' hernam zij, behendig het gesprek derwaarts voerende, waar zij het sterkst meende te wezen. 'Zoo zware woorden: achterdenken van verkoude liefde en verkleinde hoogachting te uwaart, en het al omdat ik mij ten leste had laten trekken door 't aanhoudend dringen, schoon ik de noodiging vast en ernstelijk had afgeslagen, wetende dat gij geen liefhebber zijt van zoovele vierdagen in ijdelheid en ledigheid over te brengen, en niet bij machte wezende u kond te doen van den tocht, of er uw oorlof op te vragen. Meent gij, dat het mij niet eene groote grieve was, mij dus te scheiden van u?'

'Ei, Ada! laat dat blijven! Zoo mijne woorden wat haastig waren en wat hard, ze mogen vergeten zijn, zoo haast als gezegd; 't was doch de broederliefde alleen, die mij hierbij zorge en kwelling gaf; bij weerzien was dat immers alles vergeven en, zoo ik achte, ook vergeten, voor 't minst van mijne zijde. Neen, melieve! daar moet ietwat anders zijn, dat u kwelt.'

'Als gij het dan zoo wilt, ja, mij kwelt iets.'

'Waarom zoudt gij mij niet vertrouwen, Ada! uw broeder, uw eenigen?'

'Omdat er zaken zijn, die men nauw zich zelve vertrouwt, en omdat een broeder toch altijd een tweede is, en een jonkman daartoe.....'

'Zoo zijn 't liefde-geheimen?'

'Liefde! Dat is een zwaar en wichtig woord, Wijndrik! daarover men zich niet zoo schielijk uitspreekt, en dat allereerst is uit te wijzen.'

'Zonderling als men zoetelijk dolen verkiest boven 't smartelijk helder zien!' sprak Wijndrik ernstig.

'Gelukkig wie nog dolen kan, en die niet maar al te veel gewisheid heeft verkregen....'

‘Grewisheid, Ada! Grij hebt gewisheid?’ riep Wijndrik, in eene zekere spanning. ‘Wel, dan spreek! Dat ik u bidde, bij de liefde, die wij elkanderen toedragen, wil mij uwe gewisheid mededeelen! Grij weet niet, gij kunt niet weten, maar ik zal het u hierna zeggen, hoeveel uwe gewisheid ook mij belangt.’

‘Ik weet uw belangnemen in alles wat uwe zuster betreft; en, Wijndrik! ik zoude u zeggen.... alleen.... dat is juist mijne bitterste kwelling, dat ik niet met waarheid weet te zeggen....’ Zij zuchtte diep en hervatte: ‘Zeg mij, Wijndrik! zoudt gij 't voor een groot kwaad, eene overgroote schande achten, zoo eene joffer het eerst een jonkman liefhad?’

‘Altijd, Ada! is het eene onvoorzichtigheid, die een grooten nasleep van onheil kan hebben, doch die echter begaan kan zijn, eer men 't weet of hoeden kan, maar die, begaan zijnde, met de allermeeste zorg dient verborgen te worden.’

‘Niet waar? niet waar? liever het bitterste leed doorstaan dan dàt erkennen, en toch,’ voegde zij er bij, ‘indien men nu eens bemind ware en 't harte pijn deed, dat zich met trouwe liefde voor ons had geopend, dat uit eerbied lijden verborg, en zich scheen te sluiten, maar uit schroom....’

‘Neen, Ada! ik zeg u neen; van zulken aard is Nicolaas de Maulde niet....’

‘Wijndrik! mijn broeder! hoe komt gij op dien?’ riep zij met zekeren angst.

‘Daar steekt geene tooverij in, Ada! jonker de Maulde is de man, op wien gij peinst.’

Zij barstte in tranen uit.

‘Wat heb ik gedaan, om mij dus te verraden?’ vroeg zij, met donkeren blos en neergeslagen blik en weifelende stem.

‘Veel, Ada! voor mij, niets denkelijk voor de anderen. Eer-

stelijk, was hij het niet, wien gij gisteren en licht veelmalen tot gezel en geleijonker hebt gekozen bij de sledevaart....?'

'Zoude ik zulke onverschaamdheid hebben? Hij koos mij, en altijd, ja zelfs zonder spreken, was dat geschikt, eer wij 't wisten....'

'Als hij u koos,' hernam Wijndrik verlicht, 'dan is dat licht bewijs van zijne voorliefde....'

'Neen, dat doet niet af; zoo dàt voor bewijs mocht gelden.... mag ik van andere spreken.'

'Vertrouw mij die andere!'

'Nu dan, en gij zult zien, dat ik niet de ijdele, ingebeelde deerne ben, die zich zottelijk in de zinnen stelt, wat niet is en niet zijn zal, maar de rampspoedige, die aangevangen heeft te twijfelen, omdat.... omdat....en die nu toch vreest zich vergist te hebben, terwijl zij voelt, dat het te laat is voor hare ruste.'

'Ongelukkige! maar licht is er met openheid nog veel te verhelpen.'

'Eerstelijk zag ik hem veel te Utrecht, sinds hij drokke verkeering had met de jongelieden van jonkheer Ruisch. Waarheid is, meest was hij met mij, en altijd had hij eene zulke onderhoudinge van zoetzedige redenen, vol heuschen jok en wenschelijke aangenaamheid, dat....'

'Ja wel, dat gij er af betooverd werdt, en meendet, dat hij zelf....'

'Neen, broeder! dat zal ik niet zoo onbedacht uitspreken; ik meende alleen, dat hij, ziende hoe luidruchtige vermaken meest mij tegen waren, en ik mij noode voegde tot dartele verlustigingen, die er omgingen, door de goedheid van zijn hart gedreven werd, om mij wat rustiger onderhoud te schenken....; dat hij mij dus geviel, dat ik hem dankbaar was. O! recht zeer dankbaar! Kunt gij 't misprijzen, broeder?'

‘Het contrarie van dien zou mij hebben bevreemd, zonderling waar 't een heer als jonker de Maulde gold.’

‘Niet waar? zoo minnelijk, zoo fier, zoo nobel, en toch zoo moedig als edelborstig, zoo dartel en vroolijk omtrent de anderen, en toch zich te mijnen gevalle neigende tot ernstigen koud en ingetogen tale.’

‘En indien dat eens juist zijne natuur ware geweest....?’

‘Somwijlen dacht ik hem mij dus; doch als ik hem dan later zag, stoeiende en jokkende met de anderen, dan moest ik het wel gelooven, dat hij juist te mijnen gevalle zich schikte naar mijn aard. Was daar pretentie in, broeder?’

‘Ik zou u om die reden niet daaraf willen betichten, Ada!’

‘Toch toen hij zoo dringend was in 't aanhouden, dat ik den tocht naar Brakel mede zoude doen, en zich zoo bevlijtigde alle bezwaren op te heffen, dacht ik nog, dat het enkel uit zijn goed hart was, bewogen met de eenlijkheid daarin ik achterbleef.’

‘En zoo volgdet gij, om dat goede hart niet teloor te stellen. Is 't zoo niet?’ vroeg Wijndrik, met een glimlach.

‘Maar ook omdat het gaan mij zeer aanlokte. Licht ook was hij mij toen reeds....’

‘Meer dan uw broeder, dien gij zonder taal noch teeken prijs gaaft aan de alleruiterste onrust.’

‘Wijndrik! ach wil vergeven!’

‘Kind! dat is immers voorbij en als niet gebeurd,’ en hij drukte haar de hand; ‘zeg liever, wat u hier tot ander inzicht heeft gebracht omtrent den jonker. Heeft hij u hier van zijne genegenheid blijke gegeven, zijne liefde verklaard?’

‘Dat laatste zal ik niet zeggen; van dit eerste gaf hij veelmalen bewijs. Of liever, zonder ietwes te verklaren, of te vragen, was het alsof wij verloofden waren sinds lang, alsof wij bij den

ander hoorden, en een zoet vertrouwen liefde's eerste onrust en weifeling had ingenomen. Waren wij samen, wij vergaten de anderen; waren wij met de anderen, zonder afspraak zochten wij elkaar. Als had hij mijne wenschen vooruit verstaan, zoo had hij ze fluks vervuld, en waar 't geval wilde, dat hij naast anderen was gezeten, toch wist hij mij mede te trekken in 't gesprek; anderen kwelde hij, mij diende hij; met anderen scherste hij op zulke wijze, die mij blozen deed of pijn gaf voor haar; tot mij sprak hij nooit dan woorden van achting, en mij vroeg hij somwijlen vergiffenis voor den moedwil, dien hij tegen anderen bedreef. Mij dacht, dat alles mocht verstaan worden als de eerbiedenis der genegenheid.'

'Maar wat hindert u dan nu, om er dat in te blijven zien?'

'Och, Wijndrik! hoe groote overmoed van mij zou 't wezen dat te denken! Een heer van zulke minnelijke kwaliteiten, dus hoog van geboorte, dus gevierd en geprezen onder allen, die niet enkel hier, maar in gansch Utrecht, ja in 't heele land de keus zou mogen doen uit de treffelijkste jofferschap, die zou in werkelijkheid het hart stellen op eene, die....?'

'Die van geene slechtere geboorte is dan de zijne, dier toekomende fortuin de zijne zekerlijk overtreft, die nog daartoe rijk is aan goede en edele hoedanigheden; in weinigen haars gelijken heeft, waar van vernuft en zediglijk aangekweekte kennis sprake is, en wier minnelijkheid en stille deugden het geluk waarborgen aan een degelijk man, die haar kiest, en wier schoonheid....'

'Wijndrik! zwijg doch, Wijndrik! Mijne schoonheid.... Zie mij toch eenmaal aan met het oog des onderscheids, en dan eerst zult gij weten, wat mij zoo groote reden geeft tot twijfel. Laas, helaas! uwe arme zuster is niet schoon; zij is niet eens

van zulke leelijkheid, die belangstelling wekt; zij is gansch onbeduidend van wezen, ééne van haar, die men vergeet, zoo haast men haar verlaten heeft, zelfs al vermocht zij te behagen voor 't oogenblik van bijzijn. Ik ben niet van degenen, die zich daarop zottelijk verblinden, ik heb mij zelve geoordeeld, Wijndrik! en....'

'En toch houd ik, dat gij ongelijk hebt!' sprak Wijndrik opgeruimd, na haar eene wijle ernstig en onderzoekend te hebben aangestaard.

Werkelijk had hij nooit met zulk een oog op zijne zuster gezien. Dat zij geene uitnemende schoonheid was, had hij geweten, juist omdat hij er nooit over had gedacht, haar aan te zien met het oog, haar schoon te bewonderen. Nu moest hij bekennen, dat zij noch onder de schoone, noch onder de belangwekkende vrouwen hare plaats mocht vragen, en toch lag er iets in hare zachte en schrandere trekken, dat hem deed uitroepen:

'Ja, gij hebt ongelijk; er is iets roerends en aantrekkelijks in uw wezen, dat een man tot liefde verwinnen mag, eer hij 't zelf weet; iets, dat eene mengeling werkt van deernis en ontzag, dat stoute mannenharten nog eerder bedwingt, dan al te overmoedige schalkheid.'

En Wijndrik had gelijk. Ada's mondje was niet zóó klein en hare lipjes niet van dat fijne koraalrood, dat men, het aanziende, aan eene frissche kers kon denken, maar er speelde een fijne en goedwillige glimlach om heen. Hare tint was blank, maar ook geen enkel blosje verhoogde ietwat die effen witheid. Hare oogen waren zacht bruin, niet groot en lagen wat diep. Haar voorhoofd was eng en gedrukt, en hare lokken alleen, die wel ietwat naar 't roodgoud overhelden, werden te dien dage zelfs niet meer als eene schoonheid geroemd, hoewel vijftig jaar vroeger menige coquette dame de hare door kunst die tint bijzette.

Maar hetgeen dit gelaat blankette en als met een waas van bevalligheid kleurde, was de stille goedheid, de schranderheid met goedaardigheid gemengd, die het - ik zal niet zeggen uitdrukte, maar - weerkaatste, en dit kon werkelijk een man getroffen hebben, die de vertroetelde gunsteling was van zoovele schoonheden, maar wier luimen en aanmatiging meest in dezelfde verhouding stonden tot haar uiterlijk.

‘Neen, Ada! neen, melieve! vrees niet te veel! Gij zijt van haar, die het beste niet het eerst kunnen toonen, maar die eens gewaardeerd zijnde, minst verachteloosd worden....’

‘Och, dat ik slechts ietwat hadde van Maria Prouninck's liefelijk rood, van hare klare blauwe oogen, dat ik dus sierlijk het hoofd wist te dragen als zij, ik zou dan nog betere hope hebben!’

‘Maria Prouninck!’ riep hij verschrikt, ‘zeg toch! waarom noemt gij juist deze?’

‘Wel, dat is 't juist, wat mij nu kwelt. Luister. Gister nog met de sledevaart waren wij met ons drieën dus liefelijk vereend, hij, Maria en ik, dat we nauw er aan dachten, wie onzer van den ander de meest geliefde kon zijn.’

‘Dan Maria Prouninck behoorde doch....’

Maar Wijndrik hield zich in; vele jaren de oudere van zijne zuster, had hij zijn geheim, vooral bij de laatste onzekerheid haar niet toevertrouwd, en dit oogenblik achtte hij er het minst geschikte toe. Dus besloot hij den slag op te vangen in volle zwaarte en zonder zich te verraden, en hij vervolgde dus: ‘te bedenken, dat niet twee joffers tegelijk het hart van een jonker kunnen bezitten.’

‘Ei, Wijndrik! ik zie wel, hoe ge hier nog nieuweling zijt. Vooreerst, *alle* jofferen betwisten elkaar zoo niet het hart, dan

toch de oplettendheid, de beleefdheden, de hoofsche zoetheden, die jonker de Maulde zoo uitnemend weet uit te deelen. Daarbij, wie zegt u en mij, dat *zij* niet juist diegene is, die 't meest ernstig werd gemeend?'

'Dus zou de jonker u bedrogen hebben?'

'Ik zou dan mij zelve bedrogen hebben, niet hij *mij*, en als dat ware...., en toch, ik vreeze, ik vreeze.... Het is...., want luister!' en hare stem werd diep en dof, en haar blik somber: 'dat hij Maria zijne diensten wijdde, nevens mij, soms met wat haastiger ijver, wat luider klank van woorden en met wat driftiger eisch om gonste, heeft mij noch grieve noch onrust gegeven, en nog gister na uwe komst, - wij meisjes voelden ons beiden wat ontdaan door uwe heftigheid jegens den jonker; - moeide hij zich nauw meer met ééne van ons. Dit hield de zaak dus voor mij in 't midden; doch dezen ochtend, daar de nacht mij lang en zwaar was gevallen, was ik vroeg op, en toch weinig gestemd, nevens freule Odilia en de anderen, den jachtstoet te zien aftrekken. Dus stond ik leunende hier in deze vensterbank, dat mij toch het oog gaf op het grooto voorplein, waar reeds vóór de anderen jonker de Maulde zich vertoonde, spelend en dartelend met jagers en honden. Niemand der overigen was nog gereed te paarde te stijgen; af en aan kwamen allen, en op eens zag ik de Maulde als bij afspraak met Maria Prouninck samen onder dezen toren. Door iets als angst aangezet, - of was 't de slange der achterdocht, die mij in 't harte voer? - deed ik dit kleine vensterken open, en kon aldus hunne samenspraak verstaan.'

Ada nam Wijndrik's arm, en bracht hem voor 't venster, en hij liet zich leiden; hij geliet zich uit te zien; alleen met al de kracht zijner ziel gelukte het hem, de kalmte te toonen, die

hij noodig achtte, maar een gloed overtoog hem het hooge voorhoofd; zijne lippen verbleekten; een kil zweet voelde hij langs zijne slapen glijden, terwijl zij voortvoer:

‘Zie nu, Wijndrik! dáár stond Maria, die zich bij geval had ter zijde begeven, op wat afstands van de anderen, toen de Maulde haar opmerkte, haar naderde en haar toesprak op een toon, dien.... dien ik u niet beschrijven kan.... maar dit waren de woorden: “Maria! Maria mijne! Volschoonste! dat is mij goed u te zien dus vroeg in den ochtend; ik had dat noodig.”'

‘Ik begrijp dat na een nacht als de zijne,’ dacht Wijndrik.

‘En zij: “Fij, jonker de Maulde! zoo vroeg al met jok en fleemtaal gereed! Lach te dezer stond eens met de anderen.... ik meene het ernstig; ik heb er mijne redenen voor.”’

‘Die redenen zijn mij klaar,’ dacht Wijndrik.

‘“Jokkernij, neen, neen, neen! noem het niet dus, Maria! U Maria te noemen, Maria mijne! dien zoeten naam te herhalen, te mogen uitspreken éénmaal, te herhalen duizendmalen, en om dan in een kus mijne ziel te leggen en mijn leven, dat is geen scherts voor mij, Maria! dit is volle, vreeselijke ernst; want het is het éénige, wat mij hier het leven mogelijk maakt.” Zie, Wijndrik! 't is waar, altoos en daar we allen bij waren, noemde hij Maria bij haar naam, en nooit had ik er over nagedacht. Nu voelde ik het pijnlijk, dat ik niets voor hem was dan.... joffer Rueel!’

‘En wat zeide Maria Prouninck?’ vroeg Wijndrik, wiens hartstochtelijke nieuwsgierigheid haar niet meer tijd liet tot een smartelijk nadenken.

‘Maria hield zich, als weinigen zouden gedaan hebben. ‘Als het dan ernst is, jonker de Maulde!’ sprak zij, en trad wat koel en strak terug, ‘bid ik u nog ernstiger, mij te laten!’ -

‘Ook dan, Maria! als dit een afscheid is, als ik van hier ga!’ Ziet gij, Wijndrik! *haar* deelde hij dat mede, mij.... mij achtte hij niet eenmaal waard, dat bericht te hooren! - ‘Hoe gij verreist?’ vroeg zij, zeer verwonderd. - ‘Ik moet; ik moet; ik kan u dat niet zeggen, *waarom?* maar ik *moet* gaan. Ik wilde het de anderen niet meedeelen, uit vreeze, dat hun drang mij mocht terughouden; maar ik ga; te middag, als we het jachtmaal genomen hebben, zegge ik even den heer van Brakel dank, en trek dan af zonder gerucht van scheiden. Ik weet, hoe de jongeluiden zijn en hoe ik ben, en blijven is mij toch niet meer doenlijk!’

‘De ongelukkige, ik begrijp dat!’ dacht Wijndrik.

‘“Dus, overschoone Maria! gun mij een afscheidsgroet, en zoo 't zijn kan, schrijf een woordeke aan uw heer vader, wijl ik ter jacht rijde; ik neme dat dan straks en breng het zelf over; ik heb noodig, zekere luiden van kwaliteit te spreken in Utrecht, en hij zal mij daarin ten dienste wezen, als gij 't wat aandringt....” En hij noemde een naam zoo zacht, dat ik dien niet verstond.’

‘Dat is blijkelijk een opzet, om nader in connectie te komen met meester Gerard! De heer Pieter Ruisch en andere aanzienlijken van de Maulde's bekendschap waren daar even bekwaam toe, om niet te zeggen, dat de baron de Maulde, kapitein in dienst der Staten, in ieder huis hier te lande toegang verkrijgen kan op eigene bede, ware het te Delft bij de Prinses-douairière, of te Leiden bij den Paltzgraaf.’

‘Zoo hield ik het ook!’ zuchtte Ada. ‘Maria zeide daarop: “Heer Nicolaas! hoor! ik wil u dezen dienst wel verleenen, maar verzeker mij vooraf, dat gij daarvan geen gebruik zult maken ter wille van.... van.... uwe liefde!” Dit bracht zij met

moeite uit. - “Neen, och, neen!” riep hij, met eene zonderlinge stem, en van haar afziende; “ik weet wel, dat daarin voor mij niets dan wanhoop ligt, rampzalige, die ik ben!” - “Kom, kom, jonker! gij, de geliefde, het troetelkind van alle jonkvrouwen....?” - “Ja, zottinnen genoeg, die mij naar de oogen zien; maar waar ik éénigliijk mijn hart geef, mijn hart met alles.... alles wat ik te geven heb, dáár.... dáár ontmoet ik niet dan wanhoop; dáár weet ik, dat mijn kleinste wensch niet eens verhooring wacht....” - “Kan 't ook zijn, jonker! omdat gij bemint, waar gij niet moogt?” sprak Maria zacht en ernstig.’

‘Nobele Maria! heerlijk kind!’ riep Wijndrik, zijne verrukking bij die uitkomst niet meester.

‘“En gij, Maria!” vervolgde de Maulde, “wat acht gij, dat eene vrouw zou doen, die men beminde, zooals ik bemin, schoon dat niet zijn mocht....?” - “Zoo zij deugdgezind is, weet ik wat harer waardigheid past; zij zal grooten afstand eischen tusschen u en haar,” riep Maria, en liep snel heen, zich voegende bij de overigen op het voorplein.’

‘O! dat kind! dat dierbare vrome kind!’ herhaalde Wijndrik, ‘hoe zij sterk was.’

‘Sterker dan menige andere het zou geweest zijn,’ hernam Ada, met gesmoorde stem, gebukt hoofd en hoog blozende, ‘hem te weerstaan in zulk oogenblik, en toch....’

‘Ja, het was veel, onuitsprekelijk veel; ook wil ik haar liefhebben met....’

‘Maar hoe, Wijndrik! trekt gij u van alles dit juist het meeste aan? Denkt gij dan niet op mijne zielesmart?’

‘Och vergeef, Ada! ja, ik deel in uwe zielesmart, ik begrijp haar volkomen; ook wekt de Maulde mijn heftigsten toorn op; ik zal hem straffen, wees er zeker van; ik zal hem strenge rekenschap vragen.’

‘Neen, dat is het laatste wat ik wil, het eerste wat ik van u vreesde. Was het dan *zijne* schuld, dat ik uit zijn zoet verkeer meer opvatte, dan hij er in legde....? dat ik op het punt was om.... hetgeen ik voor schroom en schuchterheid hield, juist te mijwaart door stille wederliefde te vergelden? Want veelmalen, en nog, ja nog, schoon ik dat alles heb gehoord, is het mij, als bedoelde hij niet haar, niet juist haar.’

‘Ada!’ sprak nu Wijndrik, ‘wij moeten daar beiden zekerheid van hebben; hoop durf ik u niet geven, maar toch wanhoop niet! alles is nog niet verloren, niet alles, nu Maria hem niet weer bemint.... Zóó wufte zinnen laten zich licht nog verzetten en derwaarts leiden, waar hij zekerlijk liefde vindt. Ik voor mij weet nog niet, of ik Nicolaas de Maulde een goed portuur mag achten of niet, en ons wenschelijk tot verzwagering; maar ik wil onderzoeken, ik wil beproeven. Ziet gij! nu Maria Prouninek hem wederstaat, schijnt mij alles mogelijk, alles licht!’

‘Maar hoe trekt gij u dat zoo aan, Wijndrik? gij zijt gansch vuur, en uwe oogen schitteren, gij anders zoo kalm, zoo gelijkmoedig!’

‘Ada! Ada! waartoe u 't ook langer te verzwijgen? Ik ook, ik bemin Maria, ik heb haar woord!’

Een blos van vreugde verhelderde Ada's droef gelaat, en zij riep uit:

‘Nu wordt mij alles klaar en ook mij wordt alles lichter; want als zij u bemint, u, Wijndrik! en zich van u bemind weet, dan.... dan begrijp ik mij haar weerstand aan de Maulde, en dan ook hare standvaste trouw. Zelfs geeft het mij ietwat moed voor mij zelve! Licht had zij hem dit gezegd een andere keer, en licht hebt gij 't woord van de ouders, dan is alles duidelijk.’

‘Neen, Ada! dat woord heb ik nog niet, maar dat hangt ten deele aan mij.’

‘O! zoo dan verkrijg het schielijk, Wijndrik! beste Wijndrik opdat alles nog tot goed einde kome.’

‘Ja, ja; ik zal al doen voor u en voor mij zelf wat ik mag; alleen zeg mij nog, wat deed de jonker na Maria's heengaan?’

‘“Maria! Maria!” herhaalde hij als bij zich zelf, “het naïeve kind heeft gelijk, maar ik heb toch de weelde genoten, daaraf ik droomde, de éénige, die mij mogelijk is.” Daarna ijlde hij toe op de groote wolfhonden, rukte hun de muilbanden af en sarde, en foolde ze, en dwong ze ten leste zich neer te leggen in de sneeuw. Daarop sprong hij te paarde, zag mij bijgeval aan 't venster, wuifde, mij een groet toe met de hand, terwijl hij den vederhoed afnam, en reed toen spoorslags heen.’

‘Wonder, wonder mensch en duister raadsel voor ons te ontknoopen!’ .....
.....

Terwijl jonker Rueel nog nadenkend over het gesprek, dat hij met zijne zuster had gehad, één der lange corridors doorliep, zonder zelf zijn weg te kennen of er over te denken, hoorde hij het ruischen van een zijden vrouwengewaad achter zich, en eene zachte stem noemde wat beschroomd zijn naam:

‘Wijndrik!’

‘Maria! ten laatste!’ riep hij verheugd.

‘Wijndrik! sta nu eene wijle, zoo 't u gelieft,’ hervatte Maria, zonder hem aan te zien; ‘ik heb u ietwat te zeggen.’

‘Ik acht, melieve! we hebben den ander zeer veel te zeggen,’ maar hoewel hij niets bitters wilde leggen in den toon, scheen zij daarin toch iets als verwijt te voelen, althans zij antwoordde:

‘Luister, Wijndrik! zoo gij nog dezelfde voor mij zijt als in

't verleden jaar, en 't u belangt, mij dezelfde te vinden...., zoo oordeel niet te haastig naar schijn, en bovenal veroordeel niet, vóór gij mij hebt aangehoord.'

'Zoo ik oordeele, Maria! veroordeel ik althans niet meer!'

'En wat gaf u oorzaak tot dezen keer van gedachten? want ik zag, ik vreesde, ik voelde, Wijndrik! dat gij gisteren misvernoegen tegen mij gevat hadt....'

'Hetgeen mij misvernoegen gaf, Maria! was het gevolg van uw hier zijn; maar ik bidde u, laat ik veeleer u hooren, vóórdat ik uitspreek wat mij op 't harte ligt.'

'Allereerst wil mij dit ééne zeggen: zijt gij hier met weten van mijn vader?'

'Ja, melieve!'

'En met zijn welnemen?'

'Maria! ben ik de man om eener dochter met intentiën van liefde en hijlik te naderen tegen 't goedachten harer ouderen?'

'Van moeder wist ik voor lang, dat zij u genegen was, maar mijn heer vader is mij wat weifelend met zijne gunst voorgekomen....'

'Zijne gunst te houden hangt van mij af!'

'Nu, dan ben ik wel zeker!' hernam zij verruimd.

'Niet al te zeker, Maria! alleen dit is van latere zorg. Wij genieten deze vrijheid, dit zij ons voor dezen stond genoeg. Wil dus spreken.'

'Ja, maar niet hier; in de wapenzaal des heeren Azewijn, hier dichtbij, dáár zal wel niemand ons storen, sinds de heeren op de jacht zijn.'

Wijndrik nam de hand, die zij hem reikte om zijne gids te wezen, en zijne eerste beweging was, die te kussen, maar op eenmaal viel het hem in, dat ook de Maulde die vrijheid geno-

men had, on met eene zekere heftigheid liet hij die los en bood haar zwijgend den arm. Maar het was gezegd, dat dit bedrukte paar ook in de afgelegen wapenzaal niet de ruste zoude vinden, om aan elkander hunne lasten en bezwaren uit te storten.

De groote slagdeuren van de zaal stonden open, toen zij er voor traden, en een groot aantal personen, ten deele krijgslieden van rang, ten deele aanzienlijke heeren in burgerkleeding, zaten rondom eene groote tafel in 't midden van de zaal, allen met strakke, ernstige trekken en kennelijk in eenige spanning, sommigen met hoogroode kleur, die van ingehouden gemoedsbeweging getuigde; de heer van Brakel zat aan het boveneinde, maar zijn gelaat en zijne houding drukten alleen eenige verwondering uit, terwijl Rueel hem hoorde zeggen:

‘Wel op, mijne lieve heeren en dappere vrienden! zeg mij nu aan, wat gij mij dus in statelijken getale zijt komen boodschappen, en dat het u niet geliefde, mij in mijne eetzale voor te stellen, uit vreeze sommigen van mijn gezin of gasten mochten ons komen storen....’

‘Voor dat laatste blijken wij ook hier niet geveiligd!’ sprak één der heeren, die tegenover de deur zat, en daardoor Wijndrik opmerkte, die onwillekeurig den drempel overschreden had, terwijl Maria zich wat schuchter achter hem wegschool.

‘Meester Rueel!’ riep van Brakel verrast, doch niet verstoord.

‘Rueel? jonker Rueel hier? De neef van den Pensionaris!’ riepen met dof gemurmel eenige der heeren.

‘En waarom wordt dit vreemd geacht?’ vroeg de heer van Brakel. Sinds wanneer is mijn huis niet meer een voegzaam verblijf voor jonkers en heeren van meester Rueel's karakter en kwaliteit, dat zijn hierzijn u w e bevreemding wekt?’

‘O! 't is niet dus gemeend, heer Azewijn! en zekerlijk vindt

zich hier bij u genoeg minnelijk gezelschap, om een jonkheer tot excuse te strekken van lang vertoeven?' hernam de vorige spreker, die eene vrouwengestalte had opgemerkt.

Wijndrik, die Maria zachtelijk ter zijde had geschoven, trad nu vooruit, de zaal in, en zeide:

'Daar ik deze welgeboren heeren spreken hoor over mijn persoon, neme ik de vrijheid, voor mij zelven het woord te doen, zoo ik anderszins geene stoornis brenge in deze vergadering oft in deze raadpleging.'

'Uwe tegenwoordigheid, meester Rueel! is daarbij gewenscht en als geroepen; gun ons dies, dat wij voortvaren.'

'Ja, neem uwe plaats, meester! en gun deze heeren, dat zij aanvangen,' sprak van Brakel wat scherp; 'want vele redenen zijn hier alreede gewisseld, maar nog niet één woord, dat mij verduidelijkt, wat hen hierheen voert.'

'Wij willen dus zoo kort wezen, als met klaarheid kan bestaan,' begon één der heeren, in burger-kleeding. 'Gij kent, als wij, den klagelijken staat, daarin de Graaf van Leycester deze Landen heeft achtergelaten, bij zijn vertrek naar Engeland.'

'Geen braaf patriot mag onbekend geacht worden van de gesteldheid en de nooden zijns vaderlands,' sprak heer van Azewijn; 'alleen waartoe zal men nu de kwestie opwerpen, of de Graaf de zaken erger heeft gelaten, dan gevonden? dat ik kwestieus acht te scheiden, terwijl ik er bijvoege, dat het niet aan Zijne Excellentie heeft gelegen, zoo de zaken niet tot betere orde zijn gekomen, hebbende die heer, tot op 't uiterste moment van zijn hierzijn, 's Lands welzijn met de meeste zorg behartigd, en daarin met vroede vlijt, naar zijn beste vermogen, voorzien.'

'Het is juist over één van die maatregelen des Graven, dus op 't uiterste van zijn vertrek genomen, dat wij u komen onder-

houden, mijnheer!' hernam de vroegere spreker, de anderen aanziende. 'Wil dus rondelijk uwe opinie zeggen, wat gij oordeelt van dat zekere geschrift, geheime akte of verordening, door den Grave uitgevaardigd, buiten weten van zijn Staatsraad, op den 24sten Novembris, vóór Zijner Excellentie's vertrek afgegeven....'

'De kabinets-akte!' hernam van Brakel; het bevreemdt, heeren! dat gij juist tot *mij* komt met deze vrage....'

'Omdat het beantwoorden daaraf evenzeer beslissend als gewichtig zal zijn, dient ieder edelman en Staatsman zich hierin op zijn antwoord voorbereid te houden, heer Azewijn! en daarom is 't, dat wij u nogmaals vragen: wat acht gij van de geldigheid dier akte? en of gij gelooft, dat daartegen, in tijden van nooddwang, zou mogen gehandeld worden?'

'Die nooddwang, mijne heeren! zou u dan voeren tot een inbreuk op de rechten des Gouverneur-Generaals. Of ik die akte voor geldig houde? Ik? Meent gij, dat mijn antwoord hier niet vast bepaald zou zijn? Weet dan, dat ik zelf de steller ben van die akte, na daartoe met Zijne vorstelijke Genade, den Graaf, gebesogneerd te hebben, - dat ik geheellijk ingewijd was in de intentiën van Zijne Excellentie; het is dus niet enkel de geldigheid er van, die ik stelle en voor zal staan, het is nog daartoe de verantwoording er van, die ik op mij neme.'

'Dat is een stout spreken, heer Azewijn! sinds uit die akte ontallijke zwarigheden en ondenkelijk vele moeiten ontstaan kunnen en reeds ontstaan zijn.'

'Zij is doch genomen met goede intentie en ten oorbaar der gemeente, en mits men zich daarnaar gedrage, zie ik niet, welke schade men er uit vreezen mag.'

'Luister dan, en zie met ons, hoe het tegenwoordige vreezen

leert voor 't vervolg! Daarin is onder meer ook eene resolutie, waarbij de Graaf orde stelt op 't verleggen der Engelsche garnizoenen en aan zich houdt het bestel der bevelhebbers van vestingen....'

'Alsmede der Gouverneurs van steden en provinciën overzeker! Mij dunkt, die maatregel is even wijs als rechtmatig; heeft men zich onderstaan, daartegen te handelen?'

'Men heeft geschroomd dat te doen, en Deventer, waarvan men Sir William Stanley meester moest laten....'

'Van 't gevaar van Deventer ben ik ook bericht, maar heb geene zwarigheid, zoolang de dappere heer Stanley dáár nog meester is.'

'Ja, maar hij is er geen meester meer, 't Is nu Parma, of liever Taxis, aan wien hij de stad heeft overgegeven.'

'Wat? wat raaskalt gij, man?' riep van Brakel, gloeiend rood van schrik. 'Deventer, de goede stad Deventer zou aan den vijand zijn vervallen?'

'Ik zeg wat *is*, en wat deze heeren u zullen affirmeeren: Deventer is aan de Spaanschen niet vervallen door 't kwâ luk van de krijgskans, maar door verraad van wie haar hoeden zoude, door 't verraad van Stanley! de overste Stanley zelf heeft Deventer aan Taxis overgegeven.'

'Mijn arm vaderland! hoe gaat ge dus verloren?' riep van Brakel op smartvollen toon.

'Omdat men zich op vreemde uitlanders betrouwt en voor goed acht, dat zij hier de wet stellen,' sprak een krijgsman; 'Roeland York ook heeft nu korts de schans te Zutphen overgegeven.'

'En de Franschman Marchend heeft het slot te Wouw, bij Bergen op Zoom, aan de Spaanschen overgeleverd tot den prijs

van tien duizend guldens en drie maanden soldij voor zijne manschappen.'

'Somma, de vijand heeft nu vrije intrede in Overijsel, Gelderland en Noord-Braband.'

De heer van Brakel wisselde van kleur en gelaatstrekken bij iedere nieuwe ramp, die voor hem werd opgesomd, maar ten laatste toch hief hij zich op uit zijne verslagenheid, en sprak moedig en vast:

'Ik begrijp nu wat u tot mij voert, edele en ernsthafte mannen! Het is hoog tijd samen raad te nemen. Hoe overkomen wij en 't vaderland dezen slag?'

'Allereerst door de vreemden paal en perk te stellen, dat ze 't Land niet verkoopen, eer wij 't weten.'

'Inlanders ook hebben steden onbedacht overgeleverd, men denke aan den heer van Hemert!'

'Uit onbedachtheid der jeugd, niet met opzet van verraad!'

'Ik acht de schade der uitkomst toch dezelfde; en nog moet bewezen worden, dat de schuld der Engelsche heeren zooveel grooter is, dan die van den Gelderschen edelman!'

'Dus waard zijn u dan de vreemden, dat gij om ze te ontschuldigen den eigen landsman zwaarder belast?' sprak een barsche krijgsman.

Ik houde van recht, heer van Oversteyn! en kan hier niets uitwijzen, vóórdat ik wete hoe het gebeurde zich toegedragen heeft; op de verwarde geruchten, uitgekreten door de eerste verslagenheid, kan men geen staat maken.'

'Als de feiten het ergste bewezen hebben, wat men wachten kon, heeft men niet veel meer noodig te weten om zich te voorzien tegen verdere schade; en zoo ik meene, is het grootelijks tijd, dat wij ons losmaken van al zulke banden, daarmede vreem-

den ons dwingen mogen, om ons daarna te verraden!' hernam een heer, in deftige burger-kleeding, scherp en bedachtzaam, terwijl de Kolonel haastig inviel:

'Overzeker! 't is zaak, dat wij ze van hier drijven, zullen zij 't ons niet doen.'

'Maar, heer van Oversteyn! zoo ge dus streng zijt in 't bannen van vreemden,' sprak van Brakel, hem met ironie aanziende, 'wat oordeelt gij dan van den Grave van Solms, en Nieuwenaar en andere heeren, die mede niet van oud-Hollandsche herkomst zijn?'

Oversteyn kleurde van beschaming en toorn; hij zelf was geboren Duitscher en nog niet zóólang in Holland, dat hij zich met recht daarin *burger* kon noemen. Hij beet zich de lippen om niet een paar heftige woorden uit te stooten, die zeker meer bewezen zouden hebben voor zijne drift dan voor zijne zaak. Hij zag op zijne metgezellen, als wachtte hij, dat zij hem verdedigen zouden, waar hij zelf moeilijk spreken kon. Ook nam één hunner het woord:

'Jonker van Brakel!' sprak hij, 'hier is gansch geene vrage naar namen en personen; hier is vrage naar een partij. De heeren, die gij noemt en wier getal met anderen kon vermeerderd worden, hebben, hoewel vreemden van afkomst, als vrome Hollanders den Lande dienst gedaan en voor de vrijheid gestreden en geijverd, niet minder dan een inboorling; maar de partij, daarop de overste doelt, en daartoe niet enkel uitlanders hooren, maar, lacen! Neerduitschers van 't beste en edelste bloed, - die partij bedoelt ietwat anders dan voor onze vrijheden en rechten te strijden; die partij denkt ze te onderdrukken, en bij mangel van *réussite* in dezen zich te wreken, door verraad te plegen en verwarring te stichten, zulks dat de Landen, door uittersten nood

gedreven, toch nog eindigen zouden met ganschelijk in hun geweld te vallen. En het is tegen deze partij, dat wij ageeren moeten, en dat alle brave patriotten en liefhebbers des vaderlands zich samen verbinden moeten. Nu is 't onze vraag, heer van Brakel! oft gij met ons tot de laatsten wilt hooren, of wel u openlijk voegen aan de zijde der geweldenaren en schenners onzer rechten?'

'Dat laatste zeker niet. Ik sta en meen altijd te blijven staan aan de zijde van 't goed recht, van 't wettig gezag en van goede orde, heer Adriaan van Cooper!'

'Dat antwoord heeft dubbelheid van zin.'

'Mij dacht, het is zoo klaar en zoo simpel als de waarheid.'

'Die simpele waarheid is dus deze, dat gij mede staat aan de zijde der Reingoudisten en van meenens zijt, daarbij te blijven?' sprak van Wijnbergen scherp.

'Die simpele waarheid is: dat ik mijne wettige aanstelling houde als lid van de Kamer van financiën en van den Staatsraad, van den absoluten Gouverneur-Generaal, en dat ik de ordre, door Zijne Excellentie mij gegeven of nog te geven in zulke kwaliteit, denk te gehoorzamen en te doen gehoorzamen, waar en zoo menigmaal zulks zal noodig zijn; dat ik de politieke rechten, Zijner Doorluchtigheid vrijwillig door de Staten gerefereerd, zal eerbiedigen en handhaven tot op het uiterste, en dat ik mij daarin, nog door schoonen schijn van woorden, noch door schorre dreigingen of schimpredenen, zal laten hinderen, wetende, dat daar maar één rechte weg kan zijn, en dat ik geen anderen wil gaan.'

'Hoe! een man als gij, die in zoo goede gunst en achting gehouden werd door den Prins, zou dus het opzet hebben voort te gaan de hand te leenen tot de terugzetting van den jongen zoon van Prins Willem?'

‘Ik zie niet, hoe de belangen van dien jeugdigen heer, door mij, als ieder weet, vereerd en hoog gehouden, om zijns vaders wil, hier te pas kunnen komen. Gij betwist, geloof ik, de geldigheid der kabinets-ordre en wilt u, als ik wel begrijp, van nu aan stellen tegen de vordere executie van die; ik blijve voor waar en recht houden, dat men die naleven moet, ware het zelfs met schade, in belang van recht en orde. Zietdaar onzen strijd, maar ik zie niet, hoe de Grave Maurinck daarin betrokken mag zijn.’

‘Op deze wijze,’ hernam Wijnbergen, opstaande als tot eene aanspraak: ‘In tijden van oorlog, als wij beleven kunnen deze Landen niet langer zonder een eminent hoofd in zaken van krijgs- en zeewezen. De Graaf van Leycester, aan wien deze autoriteit was opgedragen, tijdens zijne aanwezigheid, heeft die bij zijn vertrek gedefereerd aan zijn Staatsraad, met voorkennis en goed-achten der Staten, maar door eene heimelijke akte ten zelfden tijde datzelfde gezag van den Staatsraad teruggenomen, voor 't minst de gewichtigste poincten daarvan aan zich zelven ter beslissing gehouden op zulke wijze, dat de kracht en klem van 't bestuur naar Engeland is overgegaan, tot geene geringe prejudicie van orde en snelheid in zaken van oorlog, nog daargelaten de subtiele twiatvragen, die er ontstaan over de autoriteit, en waaruit sommigen het recht nemen om hier te Lande geene overheid boven zich te erkennen, gelijk Stanley en York als excusen voor hun verraad hebben aangevoerd, zoo is 't, dat wij allen, zooals we hier zijn en met overleg van meerdere gemachtigden der Algemeene Staten en van sommige leden van den Staatsraad, willens zijn bij de Algemeene Staten een voorstel te doen en te helpen doorgaan, om deze calamiteiten te weren, door aan den geboren Prins van Oranje, den doorluchtigsten

particulieren persoon hier te Lande, de hoogste macht in zaken van admiraliteit en militie in handen te stellen, mitsgaders het recht op het verleenen van de patenten der Gouverneurs en het afnemen der eeden van krijgsoversten, opdat allen zich vereenigen zouden rondom dien grooten naam en dat gezag, en op die wijze de zaken op eenen beteren voet mochten gebracht worden.'

'Goed Hollandsch gesproken, heer van Wijnbergen!' riep van Brakel, met ironischen glimlach; 'zoo goed, alsof ik den Advocaat zelf hoorde. Wist ik niet sinds lange, waartoe hij den naam van die telg van onzen grooten Oranje gebruikte, dit spreken van u, door hem of de zijnen ingegeven, zou 't mij leeren. Deze wijze van te voorzien in de zaken zal geene betere orde in de regeering brengen, maar wel ondenkelijk meerder verwarring, wanorde en botsing. De Grave Maurits, als Stadhouder van Holland en Zeeland, heeft eed gedaan aan den Gouverneur-Generaal, en kan niet, buiten diens voorkennis en toestemming van anderen, een gezag aannemen, ontvangen of oefenen, zonder zich aan ontrouw en rebellie schuldig te maken, en daardoor reeds het recht te verliezen op de gehoorzaamheid van anderen, die alléén de orde zou kunnen herstellen. Nu is het niet denkbaar, dat de Graaf van Leycester aan den jongen Grave Maurits een zoo groot gezag zal toevertrouwen, waar hij zelf dat zijn Staatsraad ontnomen heeft uit angstvallige voorzorg, en zoo zullen zij, die het wèl meenen, met den wees van Oranje en met hun vaderland beiden, dezen niet in verzoeking brengen van zulk vergrijp en hem daartoe ziende neigen, weldoen, dat krachtelijk te ontraden.'

'Is dat uwe vaste onveranderlijke opinie in dezen?' vroeg van Wijnbergen.

‘Deze opinie is in mij zoo onwrikbaar, als mijn kasteel op zijne grondvesten, en naar deze opinie zal ik mijne handelingen blijven richten van nu aan.’

‘Daar zijn hechter burgen bestormd en geslecht, dan 't huis van Brakel, jonker!’ sprak Oversteyn ruw.

‘Ik weet het overste! Troye zelf is gevallen, maar het was door verraad!’ sprak nu van Brakel, opstaande, kennelijk met den wil om een eind te maken aan eene discussie, die moeilijk tot eene goede uitkomst konde leiden. ‘Luistert, mijne heeren en wellieve vrienden! lust het u hier te blijven in mijn huis als gastvrienden? ik verbind mij, u allen te herbergen, al moest ik mijn eigen gezin in den spijker huisvesten, en gij zult zien, dat men op Brakel vroolijk kan leven en goede sier houden; doch, zoo gij langer politieke geloofsonderzoekers wilt wezen, en mij als voor uwe vierschaar dagen,.... in deze mijne eigene wapenzale...., neemt dan voor lief, dat ik u bidde te gaan! Hier hangen de wapentuigen, de helmen en de harnassen van mannen, die niet een derde zouden geduld hebben van hun eigen leenheer, wat gij, die van mij de gelijken zoo niet de minderen zijt, mij te dezer stonde hebt voor 't hoofd geworpen.’ En ziende, dat allen, krijgslieden en Staatsmannen, opstonden, schoon in drift, hernam hij: ‘Nu, mijne heeren! gij verstaat mij doch! Ik houde eene vergadering van edelen over zulke punten onwettig en rebellisch, en zal die niet dulden in mijn huis noch bijzijn.’

‘Heer van Brakel!’ sprak toen van Wijnbergen; ‘wij zitten hier nu nog als vrienden; wees geadverteerd, dat de tijd kan komen, waarop wij....’

‘Hier binnentrekken als vijanden,’ viel Oversteyn in.

‘Dat zou u bloedige koppen kosten, mijn heer overste! of mijn grauwe kop moest al eerder in 't stof liggen.’

Hij sloeg de hand aan den degen en zag hen allen fier en vrij in 't gezicht. De heeren echter deden, of zij die beweging niet zagen, maar gingen langzaam en deftig heen, als om door bedachtzaamheid zijne oploopendheid te bestraffen. Adriaan van Cooper alléén keerde even terug, om tot Wijndrik te zeggen:

‘Wil ons volgen, heer van Rueel! hier is uwe plaats niet meer.’

‘Meester Adriaan!’ hernam Rueel kalm, maar zeer ernstig, ‘gun mij zelf te oordeelen, waar ik mij naar plicht en eed kan onthouden. Ik ben gewoon, zelf mijne handelingen te regelen, niet mij te voegen naar de opiniën van anderen.’

‘Wat moeten wij hiervan meester Barneveld boodschappen?’

‘Alles wat gij wilt, en in de hoofdsom dit: dat ik voorshands blijve, waar 't mij goeddunkt, zoolang ik van mijne wettige overheid geene ordre ter contrarie ontvange.’

Na dit vaste antwoord te hebben aangehoord, bogen zich de heeren met stijven groet en ingehouden toorn. De officieren waren reeds vooruitgegaan, zonder zich over Rueel te bekommeren. Eenigen minuten bleven van Brakel en Wijndrik samen, zonder iets te zeggen, daarop sprak de eerste:

‘Ik ben ietwat warm geworden van die discussie, meester Rueel! hot bloed stijgt mij gemeenlijk wat snel naar 't hoofd; ik heb noodig, eene wandeling te doen; verzelt gij mij?’

Met geen ander woord dankte van Brakel zijn gast voor zijne waardige houding tegenover de aanmatiging zijner bezoekers; maar in het belangrijk gesprek, dat tusschen hen volgde, bewees hij hem zijne dankbaarheid in een vertrouwen, dat van de hoogste achting getuigde. En wij willen niet zeggen, dat dit achtingbetoon, vergezeld van het blootleggen zijner grondbeginselen, niet geschikt was, om Wijndrik beter te winnen voor de

Leycestersche partij, dan al de heftigheid van een Prouninck, vooral waar deze de hefboomen van bedreiging en loon in werking bracht, die juist op een edelaardig gemoed moesten afstuiten. Wijndrik meende dit vertrouwen te beantwoorden, door eene inlichting over zijne verhouding met den Burgemeester van Utrecht, en zijne liefde voor diens dochter. Reeds was hij begonnen, dit in te leiden, maar daar eene zulke verklaring dikwijls meer moeite en behoedzaamheid kost, dan het uiten eener politieke meening, was hij nog niet zeer dicht bij het hoofdpunt gekomen, toen zij reeds op den terugkeer naar huis waren. Het kasteel dicht genaderd zijnde, werden zij gestoord door honden-gebas en paardengetrappel - de jacht kwam terug.

De heer van Brakel onderstelde, dat eenig ongewoon geval hiertoe moest aanleiding hebben gegeven, en dat was ook zoo. Het paard, dat jonker de Maulde bereden had, was uitgeput van de vermoeienissen van den wilden galop, dien de berijder het zonder ruste vergde, neergevallen, en had den cavalier in dien val gekwetst. De jonker had eene lichte wonde aan het voorhoofd, en eene zwaardere aan den rechterarm; hij had zijn ongeval willen verbergen, maar men had het opgemerkt; en men achtte er het genoegen van den tocht genoeg door gestoord om dien op te geven. Terwijl de gastheer zich bemoeide met de andere gasten, had Wijndrik zich van de Maulde meester gemaakt, die, hoewel opnieuw te paard gestegen, toch langzaam was gevolgd, en nu afsteeg met Rueel's hulp. Terwijl hij hem zijn arm steunde, en hem de trap opvoerde, sprak hij:

‘Met oorlof, jonker! gij hebt mij gister tot hofmeester gediend, laat mij heden u tot ziekenoppasser strekken.’

De Maulde had zich eerst wat tegen dat voornemen verzet, maar toch zat Wijndrik een uur later voor de rustbank, waar de

Maulde dan eindelijk neerlag, in een rustigen slaap, dien hij genoot, nadat hij het onderzoek van den heelmeester had doorgestaan, en een geneesmiddel had gebruikt. Zijne geregelde ademhaling en de zachte blos, die langzaam terugkeerde op zijn bleek gelaat, bewezen, dat het bloedverlies hem eerder eene weldadige afleiding was geweest dan een schadelijk onheil, en toen hij ontwaakte, was het met den toon en met den glimlach van een volmaakt herstelde, dat hij tot Wijndrik zeide:

‘Eilieve, heer en vriend! lang mij dien beker malvezij aan! eene teug er af zal mij versterken, om tegen dat kuiken op te trekken dat mij aanlacht; en gij, mijne trouwe oppasser! gun u zelven verfrissching in beter gezelschap, dan het mijne u nu zijn kan.’

‘Daar is geen gezelschap, dat mij in dit oogenblik beter geneucht kan geven dan het uwe, jonker! en nu ik wèl genoeg zie, om spoedig op uwe gansche herstelling te hopen, zal ik beloond zijn voor hetgeen gij mijne trouwe noemt, als gij mij dan een paar ernstige vragen beantwoorden wilt.’

‘Bah! ernst ligt niet in mijn karakter; dus 't zal mij zwaar vallen ernst voor ernst terug te geven; doch wat mijne herstelling aangaat, daarmede zijn we al genoegzaam gevorderd. Meent gij dat eene lichte kneuzing aan den arm ziek maakt? En die wonde aan den slaap heeft wat bloeds gekost, maar daarmee is 't uit. 't Is geen hartebloed in 't eind!’

‘En toch zou 't mij wonder doen, zoo niet het harte u bloedde.’

‘Ik twijfel doch, dat de wondarts u verklaard heeft, op genoemde plaats eene wonde te vinden.’

‘Neen, de Maulde! dat heeft de wondheeler *niet* verklaard; maar mijn oog is niet zoo onbedreven, of het heeft zelf die wonde bij u opgemerkt.’

‘Ei! toch! en waaruit, als ik vragen mag?’

‘Ware 't niets anders. Zoude de nacht, dien wij te zamen overgebracht hebben, mij die kennis niet gegeven hebben?’

‘Den nacht? den nacht? hebt gij een bangen droom gehad.’

‘Zoo ik gedroomd heb, heer de Maulde! was het dat gij door een vreeselijk nachtgezicht waart geschokt, dat ik voor uw rustleger stond, dat ik uwe hand vatte, die gloeide, dat ik uwe lokken terecht schoof op uw voorhoofd, dat klam was van 't zweet. Als ik dàt gedroomd heb, mijn arme vriend! dan.... dan zijn er droomen, die tot tastens toe op werkelijkheid gelijken.’

‘In trouwe! ik geloof dat wij één van beiden iets gruwzaams gedroomd hebben,’ antwoordde de Maulde, zonder hem aan te zien, ‘maar zou het dan ook niet beter, niet barmhartiger wezen, elkander daaraan niet te herinneren....’

‘Gij hebt gelijk; maar als het strekken kan ter genezing....’

‘Van wien van ons?’ vroeg de Maulde, met een pijnlijken glimlach, ‘ik verlang geene genezing, en gij....’

‘Nu dan, ik wil bekennen, dat ze mij noodig is. Ik leef in eene onzekerheid en in eene verwarring van denkbeelden, die ik niet langer dragen kan, en dus vooreerst stem mij toe, dat ik mij niet vergis in het gebeurde van dezen nacht?’

‘Met bijvoeging, meene ik, van eene belofte uwerszijds, dat gij mij iedere herinnering daaraan sparen zoudt....’

‘Zoo wil ik hierna!’ hernam Wijndrik verruimd. ‘Vergun mij dan eene vraag omtrent de werkelijkheid: gij maakt het hof aan joffer Maria Prouninck....?’

De Maulde veranderde ietwat van kleur, maar hij antwoordde lachend:

‘Eene zoo minnelijke joffer! wie zou het kunnen onderlaten,

die zich met haar samenvond, zonderling ik, die alle mooie meisjes aanbid?'

'Ik wil het gelooven, omdat gij het zegt; alleen, jonker! met welke intentiën maakt gij het hof aan Maria Prouninck?'

'Met welke intentiën....? wel, omdat ze jong is, omdat ze mooi is, omdat ze mij behaagt, omdat haar liefelijk wezen inneemt, en courtoisie gebiedt.'

'Dus niet met intentie van hijlik?'

De Maulde lachte luid en gul.

'Dat is nu, voorwaar! eene vraag, die alleen een vader kan invallen, of.... een minnaar. Daar gij dit eerste niet wel kunt zijn, moet ik onderstellen, dat gij het laatste zijt.'

'En indien ik dat ware, wat zoudt gij mij antwoorden?'

'Dat men aan medeminnaren geene rekenschap doet van zoo iets, dan.... met den degen in de hand.'

'Dat antwoord zou niet edelmoedig zijn, want gij weet wel, dat ik van u, en in deze oogenblikken, eene zulke rekenschap niet vragen kan.'

'Wel dan, ik zal u wat beters zeggen; uwe kans kan goed zijn; ik word niet bemind.'

'Weet gij 't zeker, jonker de Maulde? zoo zeker?'

'Vindt gij het zóó zoet, dit uit mijn mond te hooren, dat gij het mij tweemaal herhalen laat?'

'Neen, maar ik wilde u dit zeggen: Maria is van de vrouwen, die zich door plicht gebonden achten.'

'Eń hij weegt zwaar, die band van plicht,' zuchtte de Maulde.

'Juist, doch, ziet ge, ontslagen van eene belofte die haar drukt, zoudt gij achten, dat Maria zich tot u neigde?'

'Daarop zou ik geen eed willen doen.'

‘Luister dan: gij zegt, ik zou goede kans hebben bij meester Prouninck, zeker hebt gij bij hem eene betere; ware nu een hijlik uwe intentie, dan zou ik teruggaan en u de kans laten....’

‘Ik dacht, dat gij zeidet die joffer te minnen,’ sprak de Maulde, hem met verwondering aanziende.

‘Ja, ik heb haar lief, en juist daarom stelle ik haar geluk boven 't mijne; ondersteld, dat ik zóó ongelukkig ware, dat het zich niet meer vereenigen liet.’

‘Gij zijt werkelijk een nobel jonkman, Wijndrik Rueel! alleen gij weet niets van hartstocht. De hartstocht vraagt naar niets dan naar zich zelf.’

‘Ongelukkige hartstocht is die koortse der zinnen, waaraan gij lijdt, en daarom is 't, dat ik u soulaas wilde aanbrengen.’

‘Dat kan geen mensch ter wereld dan....’

‘Die vrouw die *niet* Maria Prouninck is!’ riep Wijndrik.

‘Wie zegt u dat? Dat heeft niemand, niemand u kunnen zeggen.’

‘Gij zelf; als gij den prikkel van den hartstocht dus pijnlijk voelt, hadt gij niet over Maria kunnen spreken, als gij deedt; en daarbij, Maria Prouninck is niet de vrouw, om zoo diepen radeloozen hartstocht op te wekken als dien, welke u verontrust, en waartegen gij remediën zoekt, die u alle eischen des liehaams doen voorbijzien. Heb ik waar geraden of niet?’

‘Wonderlijk schijnt het mij, dat gij mij dat zegt van eene liefste: “zij is het niet, die een grooten hartstocht kan opwekken.”’

‘Neen; want Maria Prouninck is noch behaagziek, noch luimig; zij zal, noch door grillen, noch door kunstenarij der zinnen gloed ontsteken, noch de wuftheid weten te kluisteren; maar zij is de zachte, minnelijke jonkvrouw, die men wenscht als bruid in zijne

woning te voeren, en met welke men in ruste een band durft sluiten voor het leven, wijl zij deugden heeft, die voor heel een leven genoeg zijn, zelfs waar schoonheid wegvalt; die men ter vrouwe wenscht in 't eind, en bij teleurstelling van dien wensch met stillen weemoed heel een leven door te betreuren; maar....'

'Genoeg, gij zegt waarheid; wees rustig, en moge u dàt geluk niet ontgaan; het is mijn wensch; ik zal 't niet belemmeren; vraag niets meer!'

'Ik moet toch nog iets vragen: ik heb eene zuster, eene éénige zuster; zij is hier; gij ziet haar veel; ik heb recht u te vragen, wat is er tusschen u en haar?'

'Mijn hemel...! jonkvrouw Ada, dat is diegene onder allen, daarop ik den hoogsten prijs stelle, daar ik het liefst mede kout, die gansch mijne achting heeft, mijne teere genegenheid, en.... en....'

'Nu dan!'

'Zij is in mijn oog als voor u joffer Prouninck, de vrouw, die men voor het leven aan zijne zijde voor gemalin zou wenschen.'

Wijndrik wilde spreken.

'Alleen,' voegde de Maulde er snel bij, 'ik denk niet aan 't hijlik.'

'Dan, jonker de Maulde! moet ik u zeggen: gij hebt niet wel gedaan met haar zooveel van uwe onderscheiding te laten onderkennen.'

'Waarom niet? ik heb haar nooit gezocht, dan om de minne van jok en zoeten kout, en misschien ook een weinig, omdat.... omdat....' -

'Nu dan!'

'Omdat zij niet de meest bedeelde was in uiterlijk schoon, en

dus niet zoo gevierd als menige andere, wier geest en hart minder waardij hadden. Ik zie niet, dat daar kwaad in steekt, noch bij intentie, noch bij executie.'

'Voor u zeker niet! Maar zijt gij even zeker, dat zij het dus heeft genomen, als het gegeven werd? dat zij zich niet een weinig heeft vergist in die intentie en niet wat anders heeft gegist, bij die onderscheiding zich zoo gansch recht doet, wat het uiterlijk aangaat, dat ze onmogelijk acht, iets anders dan achting in te boezemen? Weet gij 't zeker, dat zij niet zulke indrukken heeft ontvangen, die voor hare rust nadeelig zijn, al hinderen ze niet aan de uwe....?'

'O! dat zou eene ramp zijn, eene groote ramp!'

'Een groote schuld, zoo het ware; maar ik zeg niet, dat het is!'

'O! ik moet het weten; ik zal haar spreken, en zoo dát zijn mocht....'

'Wat zoudt gij dan doen? uw anderen grooten hartstocht uitwisschen....?'

'O! mijn God! neen! dat is zoo; ik zou niets kunnen goed maken.'

'Daarom spreek haar niet meer! Waartoe de aandoenlijkheid van 't gemoed te prikkelen zonder uitkomst, en ik acht u te nobel van gemoed om er behagen in te scheppen, haar te bedroeven.... of te zien blozen, voor zich zelve of voor uw oog.'

'Dat eer mijn voorhoofd door het rood der schande gekleurd worde! Ik zou jonkvrouw Ada kunnen eeren als eene moeder, en liefhebben als eene zuster.'

'Maar niet als eene bruid, en ik weet het, dit dwingt men niet; maar gij zoudt dus wel iets voor haar willen doen?'

'Alles wat ik kan, buiten dat ééne.'

‘Zij bevindt zich hier wèl op Brakel; ik zou wenschen, dat zij hier wat toeven kon, zonderling omdat ik mij zolf hier niet van haar behoef te scheiden, maar uw bijwezen is.... kon haar gevaarlijk zijn!’

‘Ik vertrek nog voor den avond.’

‘Zijt gij dwaas? Dat is niet mijne intentie, een gewonde van zijne rustplaats te verjagen.’

‘Gewond? Ik kan om die hoofdwonde wel te paard zitten, en Goddank! weet ik een toom te houden met ééne hand.’

‘Ik zal 't nooit dulden.’

‘Luister dan! Ik zou toch gaan. Lacen! ik kan hier niet blijven; ik kan niet. Ik moet van hier, om in wanhoops uiterste troost te zoeken, of genezing.’

‘Nu, zoo ga dan met God! alleen dit bidde ik: zie ook te Utrecht mijne zuster niet weer, niet voor ik zekerheid heb, dat zij u zien kan, zooals gij haar!’

‘Zoo ben ik beroofd van die ééne verluchting, die ik nog had...., die ik zoo menigmaal vond in haar zoet gezelschap....,’ sprak de Maulde, kennelijk verlegen.

‘Dit offer zijt ge haar toch wel schuldig!’

‘Gij hebt recht! Zeg het haar, dat het een offer is, en geen gering!’ sprak de Maulde, met gebogen hoofd.

‘Zij zal niets weten, dan dat haar goed kan zijn!’

De heer van Brakel kwam binnen om de Maulde te bezoeken; hun gesprek was gestoord en werd niet weder voortgezet. Ondanks aller raad vertrok de Maulde reeds den volgenden dag in den morgenstond, onder voorwendsel van dienstzaken. Hij had van Wijndrik eene plechtige belofte geëischt, dat deze het geheim zou bewaren - over hetgeen er tusschen hen was voorgevallen, dat sprak vanzelf, - maar om het geheim van zijn

gemoedstoestand niemand op te helderen, ‘'t Is nog mijne éénige kracht, dat men mij uiterlijk zeer sterk, zeer gelukkig gelooft.’ Dit maakte, dat Wijndrik wel ontkennen kon, doch geen afdoend bewijs mocht leveren tegen het vermoeden, dat de heer van Brakel met wat bitterheid uitte, dat het bezoek van Oversteyn en de anderen deze plotselinge behoefte tot verwijdering bij den jongen kapitein had opgewekt.

Trouwens de ondervinding maakte den gastheer hier wat argwanend. Vele anderen volgden de Maulde wel wat snel, om dit vermoeden kracht te geven.

Tot Ada zeide Wijndrik alleen dit woord:

‘Trek met ernst uw harte af van de Maulde; hij dient u niet tot man, en hij heeft nog veel te onvaste zinnen om op het hijlik te denken.’

Met Maria Prouninck had Rueel daarna eene verklaring, waaruit hij niets nieuws hoorde, maar de zekerheid verkreeg, dat hare bekentenissen zoo oprecht en eerlijk waren als eenvoudig, en dat hij zelf met reine, trouwe liefde werd bemind. Toen zij hoorde hoezeer het in zijne macht stond, om de gunst van haar vader te winnen, riep zij, blozend van zachte hoop:

‘Dan, acht ik, zijn we gehuwde luiden, eer 't jaar om is.’

Hij zuchtte diep.

‘Zoo 't den Hemel behaagt, en Mylord Leycester ten goede wil.’

‘Wat kan de Graaf aan ons hijlik doen? Ware 't nog master Kilegrew, die zooveel zeggens heeft in ons huis.... Maar die Graaf, die ver is, wat kan die?’

‘Als hij keert om goed regent te zijn voor Holland, die de gesteldheid van onzen landaard, de eischen en behoeften van dezen staat wel begrijpt en zich daarnaar voegt, zulks dat alle deugdgezinde patriotten zich aan zijne zijde kunnen scharen zon-

der vreeze ven partijmakers te zijn tegen hun vaderland, dan kom ik vanzelf.... waar uw vader mij hebben wil.'

'Maar zoudt gij 't anders niet doen? Zoudt gij willens mijns vaders ongunst durven uittarten?' vroeg zij droevig.

'Heb nog geene zorge, Maria! en laat ons deze korte dagen van samenzijn vreugdig gemeten. Zoolang ik nu hier blijf mishaag ik den heer van Deventer zeker niet!'

Hoofdstuk IX.
Wat er kan omgaan op een feest.

Onze kennismaking met de Prinses de Chimay zoude wel eene zeer onvolledige zijn, zoo wij haar alleen hadden bespied in hare eenzaamheid en bij haar samenzijn met Cosmo; want de Prinses is eene van die vrouwen, die veel te weinig zelfstandigheid hebben en veel te licht ontvangbaar zijn voor indrukken, om dezelfde te kunnen blijven onder menschen, die zij was in afzondering. Gedrukt, moedeloos, zonder zorge of aandacht op haar uiterlijk in de laatste, hernam zij hare veerkracht, hare blijmoedigheid en de ingeboren vrouwelijke behaagzucht, zoo haast zij door de tegenwoordigheid van anderen werd opgewekt en meegesleept. Liever nog: die vrouw was, wat anderen van haar maakten in zulke oogenblikken, en tenzij men het niet onhandig en te kennelijk toelegde op de bestrijding van de twee punten, die zij met eene soort van instinctmatige kracht vasthield - haar geloofsvorm en haar vaderland, - kon men op die zedelijk zwakke en niet zeer helderziende vrouw alle begrippen en gevoelens inenten die men wilde.... voor eene wijle. Daarbij, zij was van hooge geboorte, en hare aristocratische

vooroordeelen waren niet verzwakt, noch door ongeluk, noch door vele aanraking met de burgerlijke hoofdleiders der Leycestersche partij, die zij soms behandelde met al de gemeenzaamheid eener behaagzuchtige vrouw, die slechts wil aantrekken en behagen, en dan weer, met onnadenkende achteloosheid of met de fiere terughouding eener vorstin. Maar hoogheid en gemeenzaamheid, alles naar de ingeving van het oogenblik, alles naar den drang der behoefte, die haar het eerst voor het oog lag, het sterkst tot hare verbeelding sprak, niets uit beginsel, niets vooral met die waardigheid, die van kalme kracht en vastheid getuigt.

Opvoeding en ingeboren tact hadden haar intusschen het talent gegeven, om zich met die gemakkelijkheid en bevalligheid te bewegen in datgene, wat men afgesproken is, *de wereld* te noemen, en de eigenschappen, welke zij bezat, zoowel als die, welke zij miste, de gebreken in haar karakter, die tot ondeugden konden worden, als de indrukkelijkheid van haar hart, die het voor het hoogste en edelste openstelde, waren haar hulpmiddelen, om in zoo bont een kring, als zij om zich zag en om zich riep, tot aller bewondering vóór te zitten en voor allen eene onverbeterlijke gastvrouw te zijn.

Bont noemden wij dien kring, en zeker zal niemand ons van overdrijving beschuldigen, als wij zeggen, dat in haar huis alles samenkwam wat zich elders meed en scherp afscheidde; dat zij den provincialen landadel van Utrecht en Holland zoowel in hare zalen zag binnentreden, als de hooge regeerings-personen van de stad en de bevelhebbers der Engelsche bezetting. De strengste predikanten, door haar erkenden religie-ijver getroffen, waren hare trouwe bezoekers, en toch zij schrikten de jeugdige edellieden en de dappere jonge cavaliers niet af, voor wie de

meegevende beminnelijkheid der jeugdige en schoone vrouw een onwederstaanbaar lokaas was.

De Gravin van Nieuwenaar, wier rang haar niet toeliet elders te gaan, weigerde hare uitnoodiging niet. De Prinsen van Nassau, zoo dikwijls zij zich in de provincie Utrecht vertoonden, of als zij in den Haag haar zomerverblijf hield, bezochten haar als hunne *chère cousine*. En wij houden het zelfs niet voor onmogelijk, dat een of ander lid der Staten van Holland bij zulke gelegenheid mede het deftig gelaat ontrimpelde op het geluid harer zoete stem.

En die allen nu ontving de Prinses tot ieders meeste voldoening; alleen, wat bij anderen oefening en behendigheid zou geweest zijn, was bij haar natuur. Zij was beminnelijk, zij liet zich beminnen, en zij gaf dikmaals, onwetend en onwillens, alléén de ingeving van 't oogenblik volgende, iets terug van den indruk, dien zij had teweeggebracht. Zij was een spiegel: van een somber beeld kaatste zij getrouw de ernstige schaduw terug; zij was eene echo: een lachend geluid werd altoos op blijden toon door haar herhaald. Ieder vond bij haar wat hij zocht; het is daarom niet gezegd, dat allen *haar* juist het meeste zochten.

Een groot aantal gasten van onderscheiden rang, gevoelens en bedoelingen woelde nu reeds dooréén in de groote ontvangzaal van het huis, die werkelijk prachtig en smaakvol gemeubeld was, en voor deze gelegenheid versierd met nieuw tapijt-behangsel, en festoenen van groen en ‘loveren’ (geliefde sieraden te dien dage) en 't geheel blonk van een luister, waaraan eenige honderde ducaten waren voorbestemd (van die, welke Cosmo nog geven moest); vooral onder het beheer van een huishofmeester als den haren, die voor zich bij zulke gelegenheden zonder schroom

dàt deel afzonderde, dat men *la part du lion* zou kunnen noemen.

Wij vinden in dit gezelschap Burgemeester Prouninck met zijne echtgenoote en zijn zoon, doch zonder zijne dochter, die nog op 't huis te Brakel vertoefde, den heer de Bie, die Reingoud bij de financiën had vervangen, met zijne éénige zuster, den Generaal Norrits, die met zijne Walburg afspraak had gemaakt, elkander dáár te vinden, Mylord North, den enthousiastischen volgeling van Leycester, die in de Prinses de vriendin van zijn meester aanbad, en verder een groot aantal Engelsche ridders en officieren, Utrechtsche en zelfs Hollandsche jongelieden, zelfs mannen van de Staatsche partij...., en dat was niet vreemd; het volk woelde wel wat en schreeuwde wel luid, maar de volksleiders vermeden onder elkander nog openlijken strijd; verschil van opinie was de hoffelijke vorm, waaronder zij nog meest den verborgen haat of het wordend denkbeeld omkleedden, en ze vermeden dus niet de plaatsen, waar ze elkander dachten te vinden, hoewel ze elkander niet meer gingen bezoeken, dan waar het ambtsplicht of staatsaangelegenheden gold. Ze waren soms zelfs verheugd, zich als ongezocht te ontmoeten, om gelegenheid te hebben, ieder van zijne zijde de houding van zijne partij gade te slaan en uit te leggen, of te zamen die goede of kwade woorden te wisselen, die men noodig achtte. De gastvrouw zelve had zich, van 't begin van Leycester's komst aan, in 't hoofd gesteld, dat hare belangen en die van het vaderland en van de heeren van Nassau zeker bevorderd zouden worden door den triomf van de Engelsche partij, en om dien te verzekeren, verloor zij geene kans, verzuimde zij geen middel, dat zij geschikt achtte; maar zij was niet scherpzinnig genoeg om al den haat en al de kwaadwilligheid te voorzien, die zij daardoor op zich laadde; zij begreep niet, dat zij iets verliezen kon, terwijl

zij pogingen deed om zooveel te winnen. En waarlijk, als men haar zag, te midden van dien prachtigen kring, dan zou men er zelf niet aan gedacht hebben, dat zij iets anders kon opwekken dan glimlachjes en lofspraken, en die zinsbegoocheling, die alles wat binnen haar toovercirkel treedt, het verstand verbijstert, het oordeel verblindt, tot ze niets meer kunnen scheiden, en niets meer willen kennen, dan de liefste omtrekken van het afgodsbeeld.

En onder allen was zeker geene vrouw meer geschikt, zulke indrukken op te wekken dan deze. Maria de Brimeux, Vlaamsche van afkomst en Hollandsche door aanneming, vereenigde al de weelderige levendigheid der dochteren van het zuiden met al de doorzichtige blankheid der zachte Noord-Hollandsche leliën, en al had ze niet de frissche rozen harer eerste lente op de wangen, het fijne blosje, nu eens kwijnend en als wegstervend op het zuiver wit, dan weer voor eene wijle oplevend, en dat wit als bezielend door het levendigste karmijn, woog wel dat onverstoorbare en onbewegelijke rood op, dat Maria Prouninck's wangen kleurde. Eene zekere matheid over hare trekken, iets kwijnends en vermoeids in hare wijze van het hoofd op ééne zijde te dragen, en zelfs lichte, blauwachtige kringen om de oogen getuigden nog meer van vroeg leed en vroege tranen, dan van voorbijgegane lente. Bij dag en in oogenblikken van verdriet of ontstemming mochten hare groote, diep blauwe oogen wat dofs hebben, als omsluierd door afmatting, maar bij avond en onder de opgewondenheid, waartoe een woelige en vroolijke kring haar opvoerde, glansden ze van verdubbeld en verhoogd leven, met iets onnatuurlijks, dat, hoe gevaarlijk voor haar zelve, en uit overspanning ontstaan, niet minder zijne wegslepende kracht uitoefende op anderen. Iets schalks gaf aan haar gelaat het fijne neusje even opgewipt, in goede harmonie met den kleinen mond, door

fijne kuiltjes en zachte glimlachjes omgeven, en de lippen, waar ze zich half hadden geopend om de tanden te laten doorschemeren, twee coralen lijstjes, die gebeeldhouwd paarlmoer hielden ingevat. Van hare fijne voetjes, van haar slanken hals en hare armen hebben wij gesproken, en nu konden ze niet toebrengen tot haar aanlokkelijk uiterlijk. De eerste was volkomen onzichtbaar geworden onder meer dan tachtig ellen fijne Brusselsche kant op een zilveren ring geregen, en waarvan de trotsche plooien, door een zwaren ijzerdraad opgehouden, wel een weinig den aanmatigenden vorm nabootsten van een pronkenden pauwenstaart. De voeten verborgen zich in rood marokijnen schoenen, met gouddraad en paarlen opgewerkt, en de armen waren, met rozekuiltjes en al, opgesloten in de enge mouwen, op de schouders stijf genoeg met hooge poffen bezwaard. Hare houding was een weinig achteloos, maar al hare bewegingen waren gemakkelijk en natuurlijk; ze was te zeer vorstin door geboorte en opvoeding, al was zij het niet door karakter, om vele gebaren te maken of dezulken, die met fijne terughouding streden, maar toch waren er oogenblikken, dat hare rappe handjes aan de uitdrukking harer gewaarwordingen trachtten mede te helpen, zoowel als hare zoete lipjes.

Hare kleeding was vorstelijk rijk en vrouwelijk smaakvol. Een onderkleed van paarlkleurig satijn, voor met ruiten van goudborduursel doorstikt, op eene wijze, die men toen reeds een voorschoot noemde (*à la tablier*) was nog eenvoudig bij het eigenlijke kleed van zwart zijde fluweel met een rand van vele palmen breedte geborduurd in goud en gesteenten. De poffen der mouwen waren van hetzelfde satijn als 't onderkleed en met gouden spannen afgedeeld. De puntige keurs was dicht aanéén bezet met flonkerende gesteenten. De gouden keten, die wij, helaas! in Cosmo's

handen gezien hebben, hing losjes over de schouders neer tot op de borst, maar zonder medaillon, en de paarlen sloten nauw om den hals, rustend op den kraag. Dat fluweelen kleed was gevoerd met vuurrood damast, de kleur van den adel. Zij droeg het haar bloot en gekapt; in de lokken, die door het krepeeren iets luchtigs en nevelachtigs hadden gekregen, dat ze nog blonder maakte, flonkerden diamanten spelden en robijnen, de eersten als bloemen in zilver gezet, de anderen als ruiten met paarlen omgeven. De prinses droeg geene ringen, en ze deed wel; ze zouden die fijne puntige vingers slechts ontsierd hebben, maar groote peervormige oorbaggen, bijna rustend op de kraag, lokten den blik op de fijnste en poezelste ooren, die er te denken zijn. Zeer smalle manchetten met pijpplooien omgaven den pols. Zij hield een kanten neusdoek in de hand neffens een geelcabretten handschoen, met de wapens harer familie geborduurd; de coquetterie en de mode van dien tijd lieten het toe, dat eene dame ééne hand ontbloot hield in gezelschap.

Zoo wij deze dame innerlijk en uiterlijk dus uitvoerig trachten voor te stellen, is het, omdat juist die samenvoeging van zulk een gemoedsbestaan, bij zulke schoonheid en onder zulke omstandigheden, een zeer belangrijken en noodlottigen invloed heeft uitgeoefend op personen die wij reeds kennen, of wier kennis wij nog moeten maken. Dat zulk een vrouw geschikt was groote hartstochten in te boezemen, in een tijd, toen de ziel eener vrouw nog niet zooveel gewicht legde in de schaal harer bekoorlijkheden, en toen platonische zielsgemeenschap alleen als poëtische exceptie denkbaar was, zal men toestemmen. Mevrouwe Prouninck althans dacht er ook zoo over, als we gezien hebben, en hoewel zij haar Burgemeester had moeten volgen, was zij blijde hare dochter nog op 't huis te Brakel te weten, en sprak zacht tot haar zoon:

‘Eilieve Anthonie! zoo ge mij een goedenavond wilt geven, en een enkel genoeglijk uur gunnen op dit feest, nader dan die prinselijke verleidster niet; en zoo het straks tot den dans gaat onder de jongeluiden, leid dan uw nichtje Elisabeth op; 't is een zoet stemmig kind, en eene weeze bovendien.’

‘Zoo wil ik, moeder!’ antwoordde Antonie droog en ernstig; en waarlijk, tegenover hem was de waarschuwing overbodig geweest; men moest hem zien, den schuchteren jonkman, die nauwelijks de oogen durfde opslaan tot eenige vrouw uit den hoofschen kring, laat staan tot de gevierde en hooge gastvrouw, die zijne verlegenheid en zijn schroom verborg, onder eene houding van stroefheid en norschheid, die misschien in onzen tijd goede toon had kunnen zijn, als bewijs van *dédain* of verveling, doch die men toenmaals zonder omwegen stempelde met het gezegde:

‘Zoo'n houten Klaas.’

De houten Klaas was de toekomende kerkermeester van Hugo de Groot.

Om zijne moeder terstond rust te geven, voegde hij zich in den kring der bejaarde mannen, die rondom den schoorsteen post hadden gevat, en tot meerdere zekerheid wendde hij den rug naar de plaats waar de Prinses was gezeten. Niet alzoo een ander jong heer, die toch zeker niet veel met hem in leeftijd verschilde, maar te meer in levenslust en in levenservaring. Hij had zijne plaats gekozen, wel op een afstand van de jonge Vorstin, maar toch op zulke wijze, dat hij zonder al te merkbaar opzet altijd naar haar heen kon zien, iedere harer bewegingen gadeslaan, ieder harer blikken kon opvangen, hoewel geen enkele daarvan tot hiertoe voor hem was geweest; maar hij scheen nog niet het recht te hebben zich hierover te vertoornen, hoewel het zichtbaar was dat hij er onder leed, dat hij zijne ergernis ver-

smoorde en zijne smart verbeet; en dat hij, ondanks dat alles genoot, toch genoot van het zien dier onuitsprekelijk liefelijke gestalte, die hem als onder hare betoovering hield; het was kennelijk, zijne tegenwoordigheid in dien kring had geen doel, geene reden, dan het zien van die vrouw, misschien alléén het *zien;* hij had geen wensch, geen verlangen, dat niet van haar uitging en tot haar terugkeerde. Hij had niet een hartstocht, maar de hartstocht had hem, den ongelukkige; ongelukkige, want als hij dien hartstocht niet gehad had of had kunnen verwinnen, had hij gelukkig kunnen zijn, gelukkig door de liefde der zachte, deugdzame, groothartige Ada; hiermede hebben wij hem genoemd. Het was Nicolaas de Maulde! Ongelukkige! welk een leed bereidde hij zich met dit onvoorzichtig toegeven aan die drift, en welke ellende ging hij scheppen uit de oogen die hij, met zoo onbedacht verlangen, meer van nabij wilde zien. Hij was zoo weinig zich zelve, de geestige, vroolijke, hoffelijke, jonge kapitein, dat, zoo Wijndrik Rueel hem dien avond slechts tien minuten lang had kunnen gadeslaan, hij volkomen zekerheid zou gehad hebben voor zijne zuster. Doch Wijndrik was niet dáár. Op eens werd de Maulde uit zijn wakend droomen opgeschrikt, en tot de overtuiging teruggebracht dat hij zich niet alleen bevond met dat bewonderde tooverbeeld, maar in 't midden van eene woelige menschenmenigte, door eene forsche, schoon welluidende stem, die in 't Neerduitsch, hoewel met een sterk provinciaal Friesch accent tot hem zeide:

‘Zoo ge kunt en wilt, heer hopman! wijs mij even, aan welke zijde ik de vrouw van den huize moet zoeken. Hier zijn zóó vele voorname dames bijéén, dat mevrouwe de Chimay het mij vergeven moet, zoo ik haar persoon niet weet uit te vinden en ik zou toch liefst niet het eerst het woord tot eene andere richten.’

De Maulde zag den spreker eerst aan met een blik vol verontwaardiging en aarzeling, alsof hij willens was de vraag niet te beantwoorden dan door minachtend zwijgen, doch toen deze iets meer dringend en met een zekeren ernst herhaalde:

‘Ik bidde u, mijnheer! doe mij dien dienst!’

Zeide hij eindelijk, met een zucht:

‘Mij dacht, heer! dat er maar ééne dame de schoonste kan zijn in eene zaal, en dat is de Prinses altijd, waar zij zich vertoont.’

‘Dit oordeel uit den mond van een heer als gij, bewijst zeker veel in het voordeel der Prinses: maar vergeef mij, daar zelfs tusschen drie godinnen de prijs der schoonheid zwaar was te wijzen, zult gij toestemmen, dat deze uitduiding mij niet veel nader brengt aan mijn doel,’ hernam de vreemde met een glimlach, die zijn ernsthaftig gelaat een weinig verhelderde.

De Maulde voelde zóó goed de fijne berisping van dit wederwoord, dat ook hij glimlachte, en over zich zelf het hoofd schudde met een lichten zucht. Daarop zag hij den vreemde aan; het scheen een man van omstreeks dertig jaar, van eene kloeke doch welgemaakte gestalte, met eene deftige wel wat steile houding, met een gelaat dat niet onbevallig was, maar wat hard en strak, en in eene kleeding, die in hem een aanzienlijk man deed onderstellen; hij droeg aan eene prachtige keten eene vreemde ridderorde, die de Maulde niet kende.

‘Vergeef mij, heer! ik was wat verstrooid; de Prinses is die dame die daarginds staat, met den arm leunende tegen den armstoel, en die in discours is met Generaal Norrits en den Burgemeester van Utrecht.’

‘Maar, heer! het komt mij vreemd voor, dat gij, de gastvrouw in persoon kennende, mij niet tot haar geleiden zoudt;

bij ons in Friesland gaan wij daarmee slecht en recht te werk, en 't is ons bij de joffers nooit tot schade geweest.'

'Ik heb nog maar weinig conversatie gehad met de Prinses, en de discretie dwingt mij dus tot terughouding,' hernam de Maulde, boog zich en trad terug op eene wijze, die een verder gesprek afsneed; maar een oogenblik daarna scheen hij van besluit te veranderen, zijne wangen kleurden zich hooger, iets als toorn flikkerde in zijn gitzwart oog, en hij sprak bij zich zelf:

'Wat zal die Fries bij haar?'

En met twee, drie snelle schreden had hij den Fries ingehaald, nog vóór deze de Prinses had kunnen naderen; hij hield hem even terug, eer hij tusschen eene groep mannen den doortocht had gevonden.

'Eilieve, edele heer! gij een vreemdeling wezende, past het, dunkt mij, dat iemand u geleidt, en ik weet niet, waarom ik het zelf niet zou zijn.'

'Zoo dacht ik ook; 't is altijd een goed middel om conversatie aan te knoopen,' hernam de Fries goelijk glimlachend.

De Maulde antwoordde niets; hij kleurde en beet zich de lippen, maar de wijze waarop hij den vreemde den arm vatte en voorttrok, bewees zulk eene geweldige hartstochtelijkheid, dat deze het opmerken moest.

'Mijnheer!' zeide deze trouwhartig, 'ik ben van ons tweeën de oudste, mag ik u eene vraag doen?'

'Vraag!' hernam de Maulde.

'Weet gij, dat de Prinses de Chimay eene gehijlikte vrouw is?'

'Ja!' hernam de Maulde dof.

'Verschoon mij; maar zooals gij dit "ja" zegt, zou ik haast meenen, dat....'

‘Dat ik passie had voor die vrouw,’ voegde de jonge man er bij, ‘en dat is waar; ik win er niets bij het te ontveinzen.’

‘O, mijn jonge vriend! in uwe plaats dan verliet ik dezen kring, deze zaal, dit huis; wijsheid en voorzichtigheid gebieden het u; eene passie, nog zoo in 't opkomen, kan onderdrukt worden.’

‘'t Is te laat; zij verteert mij reeds sinds maanden,’ antwoordde de Maulde met eene gesmoorde stem.

De Fries drukte hem de hand, maar schudde toch het hoofd.

‘Ik kenne ook de almacht der passiën bij ervaring, God lof! niet tot misdaad toe, doch genoeg om een ander te mogen zeggen: vlied ze!’

‘Ik voel dat ik moest, ik weet dat ik niet kan,’ sprak de jonge edelman haastig en fluisterend, ‘en nu is 't te laat; de Prinses heeft ons opgemerkt.’

Werkelijk wendde Maria even het hoofd naar de Maulde heen, en groette hem met een gemeenzaam knikje en met een glimlach, die als uitnoodigde tot naderen.

De beide heeren kwamen bij haar; de Maulde boog zich zonder naar haar op te zien, en blijkbaar kostte het hem moeite, eenige koude hoffelijke woorden te vinden, om te zeggen, dat de Friesche heer, die haar niet kende, zijne tusschenkomst gevraagd had tot eene voorstelling.

‘Een Friesch heer!’ herhaalde Maria levendig. ‘Kan dat dezelfde zijn, van wiens overkomst Zijne Genade mijn *cousin* van Nassau mij verwittigd heeft?’

‘Dezelfde, mevrouwe!’ hernam de Fries, ‘ik ben de particuliere secretaris van mijnheer den Graaf Lodewijk; mijn naam is Lieuwert Manninga, edelman en ridder.’

‘Wel ridder Manninga!’ riep de Prinses vroolijk verrast en

hem aanziende, ‘ik hebbe zeer naar uwe komst verlangd; en zou 't mogelijk wezen, dat de Graaf zelf....?’

‘Hij zoude reeds hier zijn zonder eene gewichtige reden van oponthoud, daarvan ik Uwe Genade breedvoerig hoop te onderrichten, zoo haast zij mij een mondeling onderhoud zal toestaan onder vier oogen.’

‘Met den eersten, zoo haast het zijn kan. Kon 't nog heden zijn, en licht zal dat wezen, als mijne gasten niet al te laat hun afscheid nemen.’

De Maulde trappelde van ongeduld, eerst om den vermetelen wensch van den Fries, en daarna om het blijkbare welgevallen, waarmede hem die werd toegestaan.

‘Heeft mevrouwe mij ietwes te gebieden, ik ondersta mij oorlof te nemen,’ sprak hij bitter, ‘mijn bijwezen blijkt overtollig.’

‘Gansch niet, edele heer kapitein! gij hebt heer Manninga tot mij gebracht, ik ben er u dank voor schuldig, schoon ik wel achte, dat gij mij volgaarne heb dienst gedaan, zonder op loon te zien.’

De Maulde zag haar aan met een blik vol oneindige liefde, gemengd met verwijt.

De Prinses had haar handschoen laten vallen.

De Maulde raapte dien op en gaf dien terug zonder een woord te spreken; want de hoffelijke jonge edelman had geheel zijn vernuft en zijne tegenwoordigheid van geest verloren, onder het verwoestend vuur van zijn heftigen hartstocht.

‘Een nieuwe dienst,’ glimlachte Maria; ‘ei zie! ik wil u voor den eenen en den anderen te zamen loonen: behoud dit! men zegt, de Koningin Elisabeth schenkt zulke zaken aan hare goede dienaren, en 't is eene zóó groote Vorstin, dat wij veilig gaan met haar exempel te volgen.’

‘De Koningin Elisabeth zou beter doen, zoo zij minder kwistig ware met diergelijke gunstbewijzen,’ sprak de eerlijke Fries moedig.

Maar de Maulde had de vreugdverstoorende aanmerking niet gehoord. Hij had den handschoen aan zijne lippen gebracht tot éénig bewijs van dank en had er zich toen mede verwijderd, zeker om zijn schat ongestoord te kunnen bewonderen.

‘Ei, waarom zegt gij zoo, mijnheer?’ vroeg de Prinses naïf; ‘men zegt doch, dat Elisabeth er niet kwalijker om gediend wordt?’

‘Degelijke en deugdgezinde mannen doen toch trouwelijk hun devoir zonder zulke ijdelheden, en dan nog, mevrouwe! is daar een onderscheid tusschen u en de Koningin, dat wel bedacht dient; zij is jonkvrouw en meesteres van haar persoon en, als ik wel heb, leeft u nog een gemaal.’

De Prinses verbleekte een weinig.

‘Ja, dat ondervinde ik; van zijne teerheid heb ik nog heden eene singuliere proeve gehad! De Heer vergeve 't hem, maar ik althans heb mij te zijnen wille weinig te ontzien.’

‘Om uw eigen wille dan, mevrouwe!’ hernam de Fries met vastheid. ‘Uwe Vorstelijke Genade ontschuldige mijne goedrondheid; maar er zijn kleine zaken, daarop eene vrouw al jokkende niet acht, en die toch u, in uw verlaten toestand, zeer veel kwaads kunnen doen. Ik zoude dus stout niet spreken, zoo mijnheer de Graaf mij niet geboden had, omtrent u zijne plaats te vervullen, tot hij hier ware, en dat is, meene ik, die van een broederlijken vriend, raadsman en beschermer.’

‘En wel heb ik een zulken steun noodig,’ zeide de Prinses, den heer Manninga aanziende met een onderzoekenden blik, als wilde zij nog eene andere bedoeling raden neffens die, welke hij uitsprak. ‘De Hemel alléén kan het tuigen, hoe mij een welverstandig en vertrouwd vriend noodig is.’

‘Zoo volg, bidde ik, den raad van een die 't wezen wil en kan, en die u door mijn mond toespreekt, en breng jeugdige en licht ontvlambare zinnen van de jongelieden, die door uwe schoonheid worden aangetrokken om uw rang en toestand te vergeten, niet te zeer in gedachten, dat gij hunne hulde zoudt willen aannemen; dat kon hun leed brengen, want het zet aan te begeeren, wat nooit te verkrijgen is, en het kan uw roep en faam nooit ten goede zijn.’

‘Zekerlijk is niets verder van mij dan dát!’ sprak Maria plotseling ernstig; ‘doch het is toch niet mijne schuld, dat zij zich ijdele grillen in 't hoofd zetten.’

‘Als gij ze niet voedt, zekerlijk niet, mevrouw! maar daar was zooeven die jonge hopman, een uitstekend schoon en beminnelijk jonkheer....’

‘Die zich te allen tijde zoo wijs en discreet jegens mij betoont, als courtois en hoffelijk. Mocht ik dien geen blijk mijner tevredenheid geven voor een goeden dienst?’

‘Wie waarborgt u, dat hij 't dus opneemt?’

‘Ach, heer gezant van mijn wellieven neef! wat houdt gij lange sermoenen, en over niets! 't Zou jammerlijk wezen, zoo de deugd eener vrouwe hing aan de wufte wenschen van allen, die haar naderden! Kan men zich dan verpijnen over alle zottelijke en ijdele inbeeldingen van jongeluiden?’ En hiermede het gesprek afbrekende, ging zij mevrouw de Gravin van Nieuwenaar te gemoet, die zij zag binnenkomen.

De Friesche edelman, zich wel wat vreemd en verlaten vindende in dien bonten kring, wendde zich tot den persoon, die hem als Burgemeester Prouninck was aangewezen; en nadat hij zich had bekend gemaakt als een vertrouwd edelman van Graaf Lodewijk van Nassau, ontstond er tusschen hen een gesprek, dat

wel ernstig en gewichtig moest zijn; want het gelaat van den laatste werd hoe langs zoo strakker, en eindelijk, als kon hij, hetgeen hem werd medegedeeld, niet langer alléén dragen, riep hij Mylord North tot zich, en de heer Kiligrew voegde zich ook bij hen, en daarop ontstond er tusschen die allen opnieuw een druk en levendig onderhoud, waarbij de Fries meestal het woord voerde.....

.....

Intusschen was in eene aangrenzende zaal de dans reeds aangevangen, en de Prinses zelve had zich in de dansende rijen mede bewogen, nu eens opgeleid door een heer uit den Utrechtschen adel, dan weer door een Engelschen Lord of door één der Hollandsche jongelieden van aanzien, en zij gaf zich over aan dit vermaak met zóóveel lust en zóóveel uiterlijke onbezorgdheid, als ware zij eene jonkvrouw, die nog alles van het leven moest wachten en die nog geene kennis had gemaakt met de smartelijke teleurstellingen er van.

Toen zij eindelijk besloot eene wijle te rusten, en den arm nam van jonkheer Pieter Ruisch, om naar de andere zaal te gaan, zag zij aan den ingang er van twee mannen, die beiden strak en onafgebroken op haar gestaard hadden, maar zeker met zeer verschillend doel en gewaarwordingen - Nicolaas de Maulde en Lieuwert Manninga.

De eerste met voortdurend welbehagen en een brandenden wensch, aan wier vervulling hij zelf niet geloofde, haar cavalier te zijn; de andere met het verwijt in 't oog, van wie eene zulke overgegevenheid aan 't vermaak in haren toestand wat gewaagd en wat onbetamelijk voorkwam; maar zijn voorhoofd scheen zich te ontrimpelen, toen de Prinses haar geleider losliet en tot hem kwam, zeggende:

‘Nu is der gastvrouwe plicht tegenover de liefhebbers van den dans volbracht, en ik ga nog wat woorden wisselen met den ernsthaften ambassadeur van mijn heer neef.’

Zij trok hem mede in een hoek van den schoorsteen, die thans verlaten was, daar de oudere gasten zich tot den feestdisch begaven, terwijl de jongelieden nog dansten.

‘Ik heb eene vraag aan u te doen, die zóó weinig uitstel kan lijden, dat ik niet wachten kan tot ik u in de ruste van mijn kabinet kan onderhouden,’ zeide de Prinses. ‘Ik had Graaf Lodewijk zelf hier gewacht te avond, en dáárom had ik afspraak gemaakt om morgen een antwoord te geven op iets, daarin ik meest op hem rekende.’ En zij droeg hem het verlangen van Cosmo voor, vooreerst in eenigen goeden rang bij het leger geplaatst te worden, om later recht te hebben, eene compagnie te koopen. Zij moest hem den tegenwoordigen stand van den Piémontees bekend maken, en al kleurde zij dit alles zoo bevallig als mogelijk, hij zag toch de waarheid juist genoeg om te antwoorden:

‘Dat zal niet kunnen zijn, mevrouwe! zelf niet, al ware 't, dat die Cosmo zijne goede afkomst bewees. Reeds is 't hier genoeg vreemdeling te zijn, om verworpen en gewantrouwd te worden, en dan nog een Italiaan! Ik geloof niet, dat Graaf Lodewijk zijne goede verstandhouding met de krijgsbevelhebbers en zijne achtbaarheid bij de soldaten zou willen wagen aan 't voorthelpen van een zulken in het leger, om niet te zeggen hoe licht de burgers daaruit achterdenken konden scheppen; het heeft niet zoo uitnemend groote diensten van de Engelsche krijgsluiden, om zich zoo machtig gezet te toonen op den dienst van uitlanders.... En het is zelfs eene mijner commissiën, u vanwege Zijne Vorstelijke Genade te adverteeren, toch niet al

te openlijk u aan de Engelsche partij aan te sluiten, het zou u te eenigen tijde schade kunnen doen bij den Grave Maurinck en de andere heeren, uwe hooge verwanten, poinctelijk bij de heeren Staten van Holland, van wie te eenigen tijd uw lot en uwe welvaart afhankelijk kan worden.'

'Wat ge mij voor vreemde dingen zegt. Ik meende doch, Graaf Lodewijk en de Graaf Maurinck waren in goede termen van Mylord gescheiden, en wat de Staten aangaat, naar de zaken nu staan, heeft het meer schijn dat we Engelsch dan Staatsch zullen worden.'

'Voor 't minst is daar evenveel *tegen* als *voor*, en de vriendschap tusschen de heeren van Nassau is meer in schijn dan in wezen, en Maurits althans zelf nauw meester die te kweeken of te breken, naar zijne eigene zinnelijkheid.'

'Hoe! wat schuilt daar achter?'

'Een mysterie, niet voor dit uur en deze omgeving geschikt; morgen hoop ik mij van u te doen hooren, als 't u gelegen komt.'

'Te drieën in den nanoen zal ik u wachten; maar gij kunt mij dus geene hoop geven voor Pescarengis?'

'Niet de allerminste, zelfs geen uitzicht in de verte; minder dan ooit te dezen dage, nu de afschuw over 't verraad van Stanley en York aller hoofden opwindt.'

'Nu, dan zal ik mij hierin tot anderen moeten wenden,' zeide de Prinses luid, en zich buigende bij wijze van afscheid, 'want Cosmo moet geholpen worden, of.... ik ben verloren,' dacht zij bij zich zelve. Daarop ging zij eene wijle peinzend voort, en zag niet eens, hoe welwillend of eerbiedig zij gegroet werd door allen die zij voorbijging, en hoe de meesten een blik of glimlach afbedelden.

Maar hoornen en cymbalen klonken op eens en noodigden tot een nieuwen dans; dit scheen haar op een denkbeeld te bren-

gen. Haar oog zocht de Maulde; zij had niet lang te zoeken, hij was altijd in hare nabijheid.

‘Ei, jonker de Maulde! ge hebt nog geene joffer gekozen voor dezen dans?’

‘Noch voor één der vorigen, mevrouw!’ hernam hij, ‘ik heb niet gedanst, noch zal dit doen te avond.’

‘En waarom niet? Gebreekt het hier aan schoone en edele jonkvrouwen, of aan vlugge bekwame danseressen, uwer waard.’

‘Al wat er uit Utrecht schoons, edels en bevalligs samen kan komen, vindt zich hier vereend; in uw bijwezen gebreekt niets, kan niets gebreken, of liever alles; want juist in uw bijwezen voelt men te zwaarder het allergrootste gemis neffens het grootste verlangen....’

‘Fraaie praat, heer de Maulde! alleen daaruit leer ik nog niet, waarom gij niet danst; men zegt, gij hebt slechts te kiezen uit heel deze jofferschap....’

‘Neen, mevrouw! want zoo dat ware, dan was mijne keus gedaan. Nu is 't anders: die ik zou *kunnen* kiezen, kunnen mijn bedrukte zinnen niet aantrekken, zelfs niet voor een dans, en die ik zou *willen* kiezen, mocht zich beleedigd achten door mijn vermetel aanzoek.’

‘Als het dus staat, zal ik moeten zorgen, dat eene dame u noodt, sinds ik gelofte heb gedaan, dat de edelste en beminnenswaardigste onzer jeugdige heeren op mijn feest dansen zoude! Eilieve, mijn schoone jonker! geef mij uwe hand voor deze sarabande[1)]?’

De Maulde kon niets antwoorden, zóó was hij verrast, en zóó heftig voelde hij zich bewogen. Hij verbleekte, boog zich en

1) ‘Katerbande,’ zegt Marnix.

sidderde, toen zij hem de hand reikte, die hij even bij de toppen der vingeren vatte. En die jonge man ging door voor den geestigsten en welsprekendsten cavalier van zijn kring; *en hij was het*. Hij was de vernuftigste jonkman die er zijn kon, en die, welke voormaals het meest en het ongeloovigst met een diepen duurzamen hartstocht had gespot, hoewel hij van bloem tot bloem fladderdc, met den lust en de vluchtigheid van een vlinder. Toen Lieuwert Manninga dit paar nazag, terwijl het zich in de rij stelde, sprak hij binnensmonds, en met een somberen blik:

'Beiden gewaarschuwd en toch....'

En toch scheen de Prinses alles te vergeten, om zich geheel toe te geven aan het genot van den dans; kennelijk had zij de zucht om haar cavalier te gevallen. Was het coquetterie, was het berekening, was het een werkelijk welgevallen in hem? Misschien eene mengeling van dat alles, doch van dat alles genoeg om schuldig te zijn, al geloofde zij het zich zelve niet, en ware Libertus Fraxinus op dit oogenblik tot haar gekomen om tot haar te zeggen: 'Wat gij daar doet, is een groot kwaad, is zonde tegen God en menschen:' zij had hem zeker aangezien met verwondering, en zij zou met fierheid en met zelfgevoel geantwoord hebben: 'Ik ben eene deugdzame vrouw!' Eene deugdzame vrouw!.... Er worden in dien smaak meer deugdzame vrouwen gezien in de wereld, wier deugd afhangt van de vermetelheid van haar cavalier of van de omstandigheden.

De Maulde was zóó verrukt, zóó betooverd, zóó gelukkig, dat hij weder zich zelf werd, weder zijn vertrouwen op zich zelf hernam, en dat hij, die gewoon was geweest alle vrouwen, die hij wilde, in zijne armen te zien, nu ook moed greep op de overwinning van deze; hij geloofde nu aan hetgeen hij ongeloofelijk had geacht.

Maar wij moeten dit zeggen: wat hij in hoop won, verloor hij in eerbied; waar hij minder zieleleed voelde, voelde hij minder achting, en toen de dans was geëindigd, en hij de Prinses naar een zetel voerde, was het onder een stroom van hartstochtelijke betuigingen en behendige vleierijen, die bewezen, dat hij nu woorden vond voor hetgeen vroeger onuitsprekelijk was, en dat hij nu weer genoeg heerschappij voerde over zijn geest om zijn vernuft te laten schitteren.

Maar de Prinses, toen zij gezeten was, zeide lachende:

‘Dat zijn altemaal luidklinkende woorden en hoofsche uitdrukkingen, daarmede alle schoone jonkers onze simpelheid meenen te verschalken. Gij spreekt van alle dingen aan mijne voeten te leggen, van 't beschikken over uw leven, of 't mij dat wat geven mocht, en als 't op stuk van zaken aankwam, wie weet, hoe kleine gunst gij mij noch zoudt afslaan.’

‘Ik herhaal het, mevrouw! wat mijn arm kan volbrengen, mijn hoofd kan uitdenken, of mijn goed en bloed betalen, dat zal voor u gedaan worden, dat zal u geboden worden op het eerste bevel; gelief slechts te bevelen!’

‘Nu, ik zal die groote beloften slechts op één proef stellen met een enkelen geringen wensch. Ik zou willen beschikken over uwe compagnie.’

De Maulde glimlachte:

‘Mijne compagnie, mevrouw? Zekerlijk om mijne fluiters en pijpers tot de muziek van een feest te gebruiken? Ik kan doch niet denken, dat gij begeert haar evolutiën te laten maken? of zal zij in statelijken krijgsdos uwe vensteren moeten voorbijtrekken, ik aan 't hoofd als uw eerste dienaar?’

‘Gij zijt niet abel in 't raden, jonker! anders zoudt gij het eerst daarop gedacht hebben, dat ik wel mochte wenschen,

eenig persoon onder mijne protectie wezende, van een rang te voorzien, bij uw corps en onder uwe bevelen.'

'Welke rang moet het wezen, lanspesaat, kornet of vaandrig?'

'Dien ik meene, is geen jonkman meer.'

'Alzoo eene luitenants-plaats?'

'Om later te lichter den overgang te doen tot kapitein; hij heeft geld te over om eene compagnie te koopen.

''t Is doch niet die heer van straks, die Fries?' vroeg de Maulde met wat onrust.

'Die heeft noch mijne voorspraak, noch uwe hulp van doen. 't Is iemand, die nooit heeft gediend en die zelfs wat vreeze heeft, niet gereedelijk tot den dienst dezer Landen te worden geaccepteerd....'

Men neemt te onzent anders nogal vrij wat luiden aan, die wel te hunnent mochten blijven, Franschen, Italianen....'

'Ach!' en de Prinses slaakte een lichten kreet, 'mijn beschermeling is juist een Italiaan. Ik zie wel, wij hebben tegenspoed, ik zal er moeten afzien.'

'Neen, mevrouw! want, schoon er geene luitenants-plaats bij mijne compagnie ontbreekt, zal ik er eene weten te doen ontruimen; schoon ik er tegen ben, dat vreemden en overlanders hierheen komen, om voor schamele diensten groote eischen te doen, - als we dat zien in sommige Engelsche heeren en anderen, - toch is 't, dat ik uw wensch zal gehoor geven, en zoo 't mijn doodvijand ware, uw Italiaan, hij zal mijn vriend worden op uw bevel, en wat niet mogelijk scheen, zal door mij mogelijk worden gemaakt. Gelooft ge nu aan mijn woord?'

'De woorden zijn althans sterk genoeg.'

'De daden zullen niet zwakker spreken! Alleen de daad zal hier werkelijk niet zoo licht vallen, als mijne woorden 't u

voorstellen; maar wat zal mijn loon zijn als ik het volbreng?'

'Ziet gij, loon! dus is 't waar, wat ik straks zeide; ge dient mij niet om mijnentwil, maar voor u zelven. Belangelooze dienst is uit de wereld, zonderling onder de mannen.'

'Hierna zult gij 't niet zeggen, mevrouwe! alleen als gij nu, door de allergeringste goedheid, door de lichtste vrouwengunst, mij de zwaarste mannentaak licht kunt maken door de hope en verwachting van dit zoete loon, dat voor mij groot is, schoon 't geven weinig mag zijn voor u, zoudt ge dan daarin niet bewilligen?' En hij zag haar zóó zacht en smeekend aan, dat zij zeide:

'Nu dan, wat vraagt gij?'

'Mevrouwe! u mijn wensch te kennen te geven, daar al deze luiden om ons zijn en op ons zien, als ik vreeze, dat ze niet onderlaten zullen, is vrij al te moeilijk; daarbij dien ik meer van uw gunstgenoot te weten, eer ik zijne belangen vorderen kan, en zoo mocht onze onderhandeling voor aller oog te lang duren. Gun mij morgen een gehoor, ware het slechts eene halve stonde.'

'Op morgen moet ik mijn beschermeling antwoord geven. In den voornoen komt hij het afhalen.'

'Hoe maken wij het dan? Die Fries en de Engelsche heeren zien met zulke felle oogen herwaarts heen, dat ik welstaanshalve mijn oorlof nemen moet....'

'Doe of ge van hier vertrekt, en wacht mij in de gaanderij hier naast aan; zoo haast ik kan, kome ik tot u.'

'Wees gedankt, mevrouwe!' En hij verwijderde zich met eene diepe buiging, en met een laatsten gloeienden blik.

De Prinses sprak nog veel met sommige mannen en vrouwen. Daar er nog getafeld zoude worden, dacht niemand aan ver-

trekken, en Manninga hield het er voor, dat Maria den jongen hopman een zulk afscheid had gegeven, dat hem schielijk vertrekken deed, om nooit terug te keeren, en in zijn harte prees hij haar daarover; maar op ééns, toen de Prinses de voornaamsten harer gasten in gesprek, in dans of in spel zag gewikkeld (want zelfs de naïeve pandspelen vonden toenmaals, in zulke kringen, hunne voorstanders), ontsnapte zij uit de zaal, en vond, als men denken kan, de Maulde haar wachtende in de gaanderij; maar, terwijl zij die opwandelden om, aan het eind er van, één der zitten in te nemen, met leder bekleed, en die tegelijk den dienst deden van kleine kasten, kwamen twee personen die af, ook te zamen gearmd en in vertrouwelijk gesprek. Het was een man van jaren en een jong man, beiden gekleed als aanzienlijke lieden, doch die beiden het bovengedeelte van 't gelaat met een half masker gedekt hadden. De Prinses schrikte een weinig van die gestalten, en te meer, daar men elkander noodwendig dicht voorbij moest gaan in den engen doortocht; maar zij herkende geen van beiden, terwijl zij toch hoorde, dat de jongere tot zijn makker zeide:

‘Dat is kapitein de Maulde; wie kan de dame zijn?’

‘De Prinses de Chimay!’ hernam deze; maar toch herkende noch zij, noch de Maulde hunne stemmen.

‘Dat is vreemd, wat mogen die lieden hier?’ sprak Maria.

‘Wellicht als wij eene overéénkomst maken, daarbij zij niet door anderen willen beluisterd zijn, en die zich daarom afzonderen en van eene mom bedienen.’

‘Spijtig is 't altijd, dat wij herkend zijn zonder te weten, door wie?’ zeide de Prinses.

‘Licht hebben zij meer zorg, hunne tegenwoordigheid te verbergen, dan lust, over de onzen te kallen. Dus wees wèlgemoed,

mijne volschoone gebiedster! en wil mij nu de noodwendigste inlichtingen geven omtrent uw beschermeling.'

Zij hadden de zitten bereikt. De Prinses zette zich; de Maulde nam een scabel en plaatste zich aan hare voeten en nu volgde een onderhoud, dat wij niet zullen afluisteren, en waarvan de uitkomst was, dat Cosmo Pescarengis een luitenantschap werd toegezegd bij de Hollandsche krijgsmacht, 'al mochten zich alle Graven, Prinsen en Heeren daartegen verzetten;' terwijl in ruiling daarvan Nicolaas de Maulde vooreerst de vrijheid erlangde, de schoone hand der Prinses te kussen, verder dat hij haar voortaan zou mogen bezoeken, en haar de diensten en oplettendheden bewijzen, van een ridder aan zijne dame; dat de Friesche edelman niet zou worden gehoord, dan waar hij te handelen had over familiebelangen van het huis Nassau of over politieke verbintenissen, en waarin de jonge kapitein meende zóó groote winst gedaan te hebben voor zijn toekomend geluk en zóóver gevorderd te zijn in hare gunst, dat hij reeds zijne liefde niet meer eene wanhopige achtte, terwijl zij scheidde met de goede bewustheid, dat zij niets had beloofd, dat haar geweten kon afkeuren of haar schaden in naam en eer, en daarbij veel had gewonnen, wat haar in hare moeilijke omstandigheden noodig kon zijn: een dienaar, een vazal in de Maulde, een beschermer en eene opene beurs in Cosmo.

En rustig en tevreden ging zij nu mede aanzitten aan haar prachtig feestmaal, waartoe, na haar binnentreden, het teeken werd gegeven. Wij besteden onze aandacht niet langer aan dit feest, dat voor ons niets belangrijks meer heeft, maar wij volgen liever de gemaskerde mannen, die de gaanderij zijn doorgegaan, en die toch de zaal niet weer zijn ingekomen. Dat was niet te verwonderen. Toen zij die gaanderij geheel ten einde waren en,

als men denken zoude, tot terugkeeren gedwongen waren, sinds het zware eikenhouten beschot, dat haar afsloot, geene deur zien liet, had de oudste van beide mannen, op eene zekere wijze, met den voet op den grond gestampt, en terstond had zich een luik weggeschoven, en een smalle, maar toch niet ongemakkelijke trap bood zich aan; een bediende, die eene kleine lantaren in de hand hield, lichtte hen voor, het luik sloot zich vanzelf, toen zij de trap waren afgestegen, en welhaast bevonden zij zich in een ruim langwerpig vertrek, de muren tot op zekere hoogte met tegels opgebouwd, voorzien van banken langs den wand, van eene tafel, een rustbank en andere meubelen, die het maakten tot een vertrek, bijna even goed bewoonbaar als het gewone huisvertrek van een burger.

Terwijl de oude bediende op zijn wenk de lantaren op tafel zette, nam de oudere heer terstond zijn masker af, terwijl hij sprak:

‘Fij van de mom! nu wij eens hier zijn, moogt gij toch wel mijn aanzicht zien, mijn jonge vriend! Meester Aelbrecht Foeck heeft zonder dàt noch de manier, noch de hebbelijkheid, zich te verkappen!

‘Meester Aelbrecht Foeck!’ herhaalde de jongere man. ‘Het is dus aan dezen, dat mijn last luidt. Nu, heer! mij dunkt, gij geeft een zonderling blijk van moed, u hier in Utrecht te wagen!’

‘In mijn eigen huis! dat is doch, naar ik meene, geen groot waagstuk.’

‘Uw eigen huis, heer! dat is wèl, maar in handen van uwe tegenstanders, en bewoond door eene vrouw, die zich vast heeft verhecht aan de Leycestersche factie.’

‘Als het op verrassing aankwam, zou zij nog eerder in mijne hand zijn, dan ik in de hare. Ik heb dubbele sleutels van alle voorname vertrekken behouden; die van dit verwulf is in nie-

mands bezit buiten mij, en mijn trouwe Andries is nog altijd het meest in mijn dienst, schoon onder het getal harer dienaren wezende; en daar te boven,' ging hij voort op meer zwaarmoedigen toon, 'wat heb ik nog te verliezen? een banneling kan niets dan winnen, als hij zijne moederstad weer binnentreedt, al wint hij er slechts een kerker of een graf. Voorwaar, hadde ik konnen raden, dat het afzijn uit Utrecht mij dus zwaar zoude gevallen zijn, ik had het harde bevel, dat mij uitdreef, niet gehoorzaamd, en hadde afgewacht, wat men zich verder tegen mij zou onderwinden.'

''t Is beter zoo 't nu is, heer Aelbrecht! gij leeft nu en zijt vrij om uwe goede stad dienst te doen en hare vrijheden te beschermen, zij het ook in 't heimelijk!'

'Zoo wil ik,' hernam Foeck; 'en nu, deel mij uwe bescheiden mede, of hebt ge vooraf nog zekerheid noodig, dat ze wel luiden aan mij?'

'Ganschelijk niet. Mij was alléén gelast, mij te begeven tot Utrecht, op het feest der Prinses de Chimay, op dezen dag, en er te spreken, als men mij heeft opgedragen, met den persoon, die mij zoude aanspreken in de gaanderij, eene mom voor 't aangezicht hebbende. Ik ben nu wel verzekerd, dat niemand dan gij de bedoelde persoon kan wezen, en dat mijne zenders, zoo al niet bekend met uw naam, doch hunne goede verzekerdheid hebben van uwe opiniën en karakter.'

'Neen, ze konden weten, dat geen ander dan ik hier zijn kon, hebbende zij mij zelf bericht, dat ik mij zoude laten vinden tot Utrecht op dezen dag, en begeerende, dat ik eene plaats zoude aanwijzen, die mij het geriefelijkst was om hun bode te ontvangen. Ik kende wel in gansch Utrecht slecht ééne plaatse, die mij veilig genoeg scheen voor zulke samensprekinge: mijn eigen huis,

en te eerder, nu het bewoond werd door eene vrouwe, die gansch geene orde heeft in hare huishouding, zulks dat, als de Engelschen zeggen, *boy* hier meester is, en wier leefwijze mij gelegenheid gaf, niet enkel mijn persoon, maar ook den uwen hier binnen te sluiken; en nu, meester Roderik! gij prijst mij om mijn moed, maar ik acht den uwen geen minderen. De zoon van uw vader moet niet wèl gekomen wezen hier te Utrecht, en toch waagt gij u hier nu, en hebt zelfs geen schroom om u te toonen in 't midden van al deze luiden, daaronder zich zoovele tegenstanders vinden.'

'Nu, daar loopt voor mij geen halsgevaar op, zou ik meenen,' hernam de jonkman lachende, openlijk geweld zal niemand durven gebruiken, en tegen sluikschen aanval heb ik mijn wapen op zijde, zoo goed als een ander.'

'Juist; tegen sluikschen aanval zou dat u niet veel baten, en tegen 't eerste acht ik u niet zoo veilig als gij u zelf houdt. Prouninck is een verweerde stoute tegenpartij, en die niet tegen eene rouwe en willekeurige daad opziet, als hij meent er voor zijne zaak winst mee te doen, al ware 't slechts eene gevangenneming, als die van Buis!'

'Wel dan! meent ge, dat het mij aan een borgtocht zoude gebreken?'

'Neen; maar eer 't zoover gevorderd was, kondt gij eene inkerkering van maanden te verduren hebben.... of 't u dat gevallen zou....?'

'Gansch en al niet! Maar gij begrijpt, zoo 't niet ware om het geval met Buis, om den jonker Rueel zekere nieuwe instructiën te brengen en met u te aboucheeren, ik ware niet hier; ter zulke fine waagt men wel ietwes.'

'Zoo is 't dan zeker, dat Buis los komt?'

'Het zou er slecht toe staan, zoo 't niet binnen een paar dagen

ware. Prouninck kan het niet langer houden. De Algemeene Staten hebben nu de loslating gezamenlijk besloten en geordineerd. De familie stort morgen de gestelde som. Wijndrik krijgt last op de uitlevering aan te dringen, en ik ben hier om hem op te wachten en naar 's Hage te verzellen.'

'Dat zal opspraak geven; Leycester zal diep gekrenkt zijn.'

'De Algemeene Staten hebben goed vertrouwen van neen,' hernam de jonkman met een fijn diplomatiek glimlachje, 'hebbende Zijne Excellentie verklaard, dat de gevangenneming van Buis zonder zijne voorkennis was geschied.'

'O! daar onderken ik den Advocaat!'

'Mijn oom, de Advocaat, heeft geoordeeld, dat het *nu tijd was*, de billijke klachten der verwanten van den Pensionaris te hooren, en een heer van die kwaliteit niet langer recht te onthouden.'

'Voorwaar! de Advocaat is een man, die op zijn getij weet te visschen.'

''t Is eene bekende zaak, dat in troebele wateren de vangst goed kan zijn, en zekerlijk aan woeling en onrust gebreekt het niet, nocht hier te Utrecht, noch in Holland; en konden ook de politieke stormen worden gestild, de kerkelijke veeten zouden daarmee niet zijn neergelegd, en door 't ijveren der factieuse predikanten, die de laatsten in de eersten nog meer verwikkeld hebben, is het zóóver gekomen, dat er aan vrede niet meer is te denken, en er alléén op strijden moet worden gepeist, tot er overwinning of nederlaag na volge.'

'Mij dunkt; zoo Buis ontslagen wordt, is er door Holland eene roemruchtige zege behaald, en het zal wel de duchtigste nederlaag zijn, die de Reingoudsche factie nog heeft geleden, hier binnen Utrecht.'

'Het zal van hare zwakheid getuigen in 't Land, en hare

minderheid bewijzen tegen Holland.... die ondervinding is haar hoog noodig.'

'Allernoodigst, en nog veel daartoe, eer zij recht begrijpt, wie hier in 't Land meester behoort te zijn en zal wezen; maar 't zal niet eenmaal hare zwaarste nederlaag zijn; ik heb eene andere te vermelden.'

'Spreek dan haastelijk. Ik heb noodig veel te hooren. Denk in, dat ik maandenlang in ballingschap heb omgedoold, in de Friesche streken, mij niet eenmaal in de groote steden onthoudende, uit verdriet in 't geen ik dáár zag en hoorde; ook gansch geene communicatie hebbende met wie ook tot Utrecht, daar mijne beste vrienden, als ik, daar buiten waren dolende, de overigen uit schroom er het zwijgen toe deden, - en nu - na mijne aankomst hier, vinde ik mij in dit verwulf als levende begraven.'

'Wel dan, heer! wil luisteren; mijne berichten zijn van een aard om u over veel lijdens te troosten. Gij hebt doch voorkennis van dien vermetelen aanslag van die ongeruste geesten en despotieke personen, hier binnen Utrecht...., het afschaffen van het eerste lid van Staat, daarbij alle domheeren, kanonniken en edelen in hunne dierbaarste rechten en privilegiën zijn gekrenkt, rechten en handvesten zoo oud, als het bisdom! Dit heeft zóó ondenkelijken spijt, onrust en tweespalt gegeven in deze stad, dat Prouninck zelf het niet houdbaar achtte; en alschoon de Raad het had goedgekeurd, en zijne trawanten, die overstoute burger-hoplieden, het hadden doorgedreven, bij zijne vroedschap; hij betuigde bij zijne wederkomst uit den Hage, dat hij 't gebeurde niet voor goed hield. De Algemeene Staten, die van deze schending der kostumen dezelfde onheilen vreesden, die over Gendt, Nijmegen en andere steden gekomen waren, zoch-

ten den Grave van Nieuwenaar aan, om bij de Utrechtsche Vroedschap de herstelling van het eerste lid van Staat te verkrijgen, en Prouninck zelf, door ondervinding geleerd van de onmogelijkheid om zonder de edelen en gekorenen de noodwendigste zaken af te doen, viel hem bij, en die twee samen beleidden 't welhaast zóó, dat de edelen en gekorenen bij voorraad in hun rang hersteld kwamen en ter dagvaart gingen bij de Algemeene Staten. Burgemeester Gerard zich als den voornamen bewerker denkende van hunne herstelling, houdt ze van nu voor zijne creaturen, die zich nietwes zullen onderstaan, dan wat in den geest en in 't belang zijner factie is; maar 't valt gansch anders uit. Het eerste, wat Buth en Moersbergen deden in der Staten vergadering, was....'

'Nu dan, een goed woord spreken voor onze terugroeping?'

'Neen, wat beters, en dat al het andere inhield; zij brachten in rondvraag, of men niet behoorde te beteren, hetgeen in den laatsten tijd hier te Utrecht, tegen de verdingen met de Koningin en den Graaf, en tegen het verbond der Unie in Stad en Lande was doorgedreven.'

'Nobele Moersbergen! daarin herken ik hem weer, den man met vurigen, stouten geest, en Buth die hem zeker stil maar trouw heeft gesteund! En hoe werd dit opgenomen?'

'Als ge denken kunt, vond hij bijval in de Algemeene Staten, sinds Holland dáár te dezen dage eene groote stem heeft, maar te Utrecht smaakte het minder. Prouninck en de verdere Magistraat waren er uiterst ontrust en misnoegd over, sinds het zooveel was als een voorstel om te niete te doen, wat zij met zooveel zorge en slovens hadden daargesteld. Ze vonden er op uit, dat de stad verweigerde met de andere leden ter dagvaart te zitten, zoolang men Buth en Moersbergen niet deed terugroepen.'

‘Leider! was het toen gedaan met die zwakke poging van edele onafhankelijkheid?’

‘Gansch niet, dat muisje heeft een staart, daarop we nog zien mogen. De twee andere leden van Staat hielden hunne zittingen oft er nietwes aan gebrak, lieten de gemachtigden in de Algemeene Staten blijven, die er triomfantelijk op 't kussen troonden, en besloten herstelling der bezwarenissen te verzoeken van de Staten, terwijl ze hun geheimschrijver verboden, van dit besluit afschrift te geven aan die van de stad.’

‘Dat was een stout stuk.’

‘En niet zuiver recht; maar zoo gaat het: als de eerste schakel van 't onrecht gesmeed is, voegt ieder er een ring bij. Schande voor wie begint.’

‘Ja!’ glimlachte de Utrechtsche heer, ‘wie begonnen is, moeten wij niet te nauw onderzoeken, dunkt mij.’

‘'t Ware best hier niet op door te spreken,’ hernam de Hollandsche jonkman ernstig en een weinig kleurende, ‘hetgeen geschied is of nog geschieden moet, gebeurt ten oorbaar van 't gemeene vaderland. Korts, Prouninck achtte zich gekrenkt in zijne achtbaarheid door die discussie en verkort in zijne rechten daartoe. 't Zij 't hem gebrak aan goede raad of aan goede maat, daarvan ontdekte ik niet, maar hij heeft zich ter secretarie begeven, verzeld van zijne lijfstaffieren, de burger-hoplieden en van sommigen uit den gerechte; laat de kasse, daar de papieren in bewaard worden, openbreken en licht er gezegd besluit uit. Daarop trekken onze heeren, vast besloten om zich onderling te steunen en te handhaven, de stad uit en beleggen hunne vergaderingen tot Wijk bij Duurstede. De wethouderschap van Utrecht verbiedt daarop alle inwoonderen, die tot de edelen of gekorenen behoorden, ter dagvaart te trekken buiten de stad, onder

poene van daar niet weder in te mogen komen, zoo zij 't overtraden.'

'Nu, en vonden zich zulke moedigen, die het toch waagden?'

'De meeste gerechtigden hebben het stout doorgezet, en blijven zich juist onthouden tot Wijk bij Duurstede, terwijl Moersbergen en Buth zich hunne zaak aantrekken te 's Hage en die loffelijk steunen bij de Algemeene Staten.'

'Te hooren, dat er nog zoo moedig gestreden en zoo stout volhard wordt, is mij verkwikkende balsem, waar ik machteloos en roerloos niets kan dan lijden!'

'Ge kunt ook handelen, en ik ben hier om u te zeggen, hoe?'

'God weet, dat ik tijd, bloed en geld ten beste hebbe, om maar den geringsten steun te geven aan zoo edele poging.'

'Het zal u daarbij goede vrucht opleveren. De openlijke terugkeer in Utrecht wordt u gewaarborgd, als gij die zaak en onze plannen steunt.'

'Die vreugd! Laat ik toch hooren, wat ik doen moet.'

'Nu dan, het is alreede wel gebleken, dat deze ongeruste woelige geesten meer bekwaam in 't afbreken zijn dan in 't bouwen, als dat meest gaat, en waar hunne rouwe stoutheid wint, heeft hunne losse onvoorzichtigheid moeite te houden. Waar ze niet zulken bijval zien als ze zich vleiden, toonen zij zich licht versaagd, vergetende de vrienden te steunen, en den vijand krachtig te weren.'

'Da! meester Gerard Prouninck is geen zwak man en, als nu blijkt, geen laf regent.'

'Neen voorwaar, hij is geene juffer, maar hij kon niets alleen.'

'Jonkheer Pieter Ruisch, de eerste Burgemeester, die zijn mederegent heet, is in de daad niets dan een naam en een zegel;

maar naam en zegel zijn Prouninck onmisbaar, wil hij iets doordrijven, dat kracht van wet heeft. Jonkheer Pieter is een zwak man, maar het oud en edel bloed zit er in, en zal tuigenis geven, zoo haast het nood doet; hij zal zich niet stellen tegen edelboortigen, als hij zelf, om die te veroordeelen. Gij moet hun getal helpen vermeerderen, en gij legt een groot gewicht in de schale. Vervoeg u stout en onbewimpeld tot Wijk bij de vergadering, en vraag er recht en reden van uw banvonnis. De leden, daartoe van onze zijde hun wenk ontvangen hebbende, heffen het op en geven u vrijheid van terugkeeren....'

'Maar ze hebben daartoe geenszins recht.'

'Dat wordt ook niet beoogd en 't wordt u ook geraden van hunne uitspraak geen gebruik te maken en u te vervoegen in Holland bij de overigen, die welhaast en terstond na de vrijlating van Buis tot 's Hage bij de Staten ook aan hun Edelmogenden zich wenden zullen met hunne klachten en beden om recht, dat hun tot hunne meeste satisfactie gedijen zal.'

'Maar heeft dan de Graaf hieromtrent zijne ordre achtergelaten bij de Algemeene Staten of bij den Staatsraad?'

'De Graaf heeft daarin niets bevolen noch verboden; dit laat ons dus ruimte genoeg, en te meer, daar ook hier weer de Graaf verklaard heeft, dat de handeling zonder zijne voorkennis en tegen zijn wil geschied.'

'Dat is al gelijk waarheid, als in 't stuk van Buis, hoe het wenschelijk ware, dat de Graaf van Leycester van meer standvastige goede trouwe blijken gaf.'

'Zeker ware dat wenschelijk voor hem en de zijnen; alleen wat ons betreft, heeft die dubbelheid haar prijs, en ik betwijfel of de Advocaat hartgrondig amen zou zeggen op uwe verzuchting.'

'De heer Advocaat is zekerlijk een man, die weet, wat 's Lands

belangen mogen eischen, doch naar mijn simpel verstand zou ik achten, dat wederzijdsche openheid en eerlijkheid moesten betracht worden, zal orde en eenigheid in dit benarde land kunnen herleven. Wij plachten een naam te hebben van eerlijkheid en goede trouw.'

'Hoe we daar toch aan gekomen zijn, in 't stuk van politiek? En nu in onzen tijde zijn daar wel velen bezig dien te verliezen.'

'Hoe valt ge dus ons land en landaard tegen!'

'Ganschelijk niet; alleen ik houde niet van prijzen waar geen lof is, en zooals ik straks zeide: die een visch wil vangen, moet netten uitspreiden. Dit te doen is goed, alleen men roeme zich dan geen simpel lam. Als de zaken zóó staan, ware 't beter, dat de Graaf niet keerde, en dat men het tractaat met de Koningin met dier goedvinden te niete deed.'

'Dat laatste verhoede God! Van 't eerste spreek ik niet. We kunnen de bescherming eener Souvereine niet missen, al ware 't slechts voor den uiterlijken schijn. Al doet ze hier niets, dan doet ze toch veel, terwijl zij anderen verhindert, ietwes te doen. Eene doode poes is een schrik voor de muizen, en een ratelende stroopop houdt de vogelen buiten 't koren, of van 't aas. Indien Elizabeth ons niet meer beschermt, vallen wij terug tot den toestand van oproerige onderdanen, waarvan de Unie der Provinciën ons voor ons zelve heeft opgeheven, doch voor het buitenland is dat niets.'

'Och, dat het Graafschap nog onder Prins Willem ware vastgemaakt op het edele huis van Oranje!' sprak Foeck smartelijk.

'Dan zeker ware het wat anders,' hernam de andere meesmuilende; 'maar.... nu is dat niet.'

''t Is dan daarom, dat de Staten doorgaand zoo ootmoedig smeeken....'

‘O wel zeker! in gebogen houding, met gevouwen handen, die zij echter thuis weer opheffen, om als meesters te gebieden. Aanbieden zullen zij altijd, maar geven - nooit. En dat moeten ze ook niet, en boven alles niet geven aan Leycester; daarom ook geloof ik, dat Leycester eigenlijk meer onze man is, dan men denkt. Burgley of Walsingham zouden meer op de daad der macht zien; men weet dat Leycester zich nog aan 't uiterlijke vergaapt, en daarmede wel te paaien is. Ben man, die dieper zag en meer op de kern der zaken achtte, zou ons minder voegen en daarom, geloof me! de pogingen, die gedaan worden, om den Graaf hier terug te hebben, zijn meer oprecht dan men op 't eerste zeggen denken zou.... Doch van wat anders: Wilt gij in onzen handel treden, dan kan er nog meer door u verricht worden. Wijndrik Rueel, die hier te Utrecht is om mij den last wegens Buis te helpen uitvoeren, schoon hij dit nog niet weet, zal daaromtrent met u communiqueeren als gij 't aanvaart.’

‘Maar Wijndrik hier zijnde, hoe mag 't wezen, dat men hem dien last niet alleen opdraagt omtrent meester Buis?’

‘Dat zal ik u zeggen. Wijndrik Rueel is iemand, dien men ten volle vertrouwen kan,.... doch van wien men weet, dat hij op zekere poincten dus scrupuleus is, dat ze hem moeten voorgesteld worden en smakelijk gemaakt, op zulke wijze als moeilijk bij geschrifte kan geschieden; toch is hij dus abel en behendig in 't uitvoeren van de zaken, die hij op zich neemt, dat men 't van belang acht, hem ook in deze te gebruiken; slechts werd er geoordeeld, dat ik mondeling met hem besogneeren zoude, over dit en meer. Maar nu eene vraag: gij trekt naar Wijk, niet waar?’

Foeck boog zich bevestigend.

‘Zou men in uwe absentie over dit geheim verblijf mogen beschikken?’

‘Te wiens dienste?’

‘Tot dien van de algemeene zaak; wij hebben eene uiterst geheime plaatse voor samenkomste van doen, om zekere officieren en particuliere personen, die aanvankelijk gezind zijn eene nieuwe orde van zaken te steunen, daartoe voor te bereiden en te verbinden....’

‘Heel goed! Andries blijft hier om te zorgen voor alles, en ik zal u de sleutels geven bij mijn vertrek.’

‘Moet het voor mij geheim blijven, wat gij daar denkt te verhandelen?’

‘Toch niet. Het is....’ en de jonge man begon zóó zacht te spreken, dat het bijna een influisteren werd van de woorden; zeker uit vreeze, dat nog dit diepe hol eene echo mocht hebben, die zijne gevaarlijke woorden overbracht. En gewichtig, zoo dan al niet gevaarlijk, mochten ze genoemd worden, dat was te zien aan de wijze, waarop de heer Foeck ze aanhoorde. Men zag het soms aan de trekken van zijn gelaat, aan een licht hoofdschudden, aan een wisselend kleuren en verbleeken, dat, hetgeen hij hoorde, hem niet altijd aangenaam trof, dat hij er niet terstond mede instemde; doch dat hij ondanks dit alles zijne redenen had om zich toch naar de denkbeelden van den jongen man te voegen, of voor 't minst zijne voorstellen aan te nemen; althans, toen zij opstonden om te scheiden, was het met een handslag van samenstemming of overeenkomst, en nadat Foeck de aanwijzing had gegeven, hoe men hem naderen kon, als 't noodig was mondgemeenschap te houden, sprak de jonkman met een glimp van voldoening op het slim gelaat:

‘Zie toch, de Advocaat had mij gelast, met u morgensprake te houden; 't geval liet ons alléén toe, een nachtelijk en geheim onderhoud, maar toch de avondkout met een man, dus helder

van brein en dus ijverig voor 't gemeen belang, heeft voorwaar niet min zijn prijs.'

Foeck boog zich als tot dank voor dat woord.

'Maar,' zeide hij ernstig, 'het wordt nu hoog tijd, dat gij gaat, meester Roderik! want gij dient met de menigte der gasten mede te ontslippen, of ge kost ontdekt worden, en zoudt gedwongen zijn, hier bij mij schuilplaats te zoeken.'

'Ik ga, ik ga, den tijd even den mom voor te doen. De goede lieden, die daarboven dansen en spelen, zullen er wel geen reuke van hebben, wat er is omgegaan op dit feest.'

'Minst van allen de gastvrouw zelve, en dat is ook zeer wenschelijk; zij heult met de Reingoudsche factie.'

'Och! dat loshoofdje heult met ieder, mits het hare spilzucht voedt en avonturen belooft.'

'Toch twijfel ik, of dit avontuur wel naar haar smaak zou zijn,' glimlachte Foeck, terwijl hij hem den geheimen uitweg hielp optreden.

'Uit onze ontmoeting van straks zou ik meenen, dat zij er zelve in betrokken is, dat....'

'Wel mogelijk, en mogelijk zelfs dat ik er meer van hoore. Andries weet mij dikmaals goed te vertellen wat hier passeert.'

'Goed, het bescheid hieraf dan tot later.'

'Ja, tot later, zooals al het overige.'

Hoofdstuk X.
De wolf, het lam en de herder.

Eenige dagen na het feest bij de Prinses de Chimay, dat wij eene wijle voor het punt moeten houden, vanwaar onze tijdrekening uitgaat, trad de Eerwaarde Gideon Florensz. de huiskamer binnen van onzen ouden bekende, de boekverkooper Jan Cornelisz.; hij trof juist het oogenblik, waarop master Fabian zijne gewone les had geëindigd, en nog eene wijle toefde, in zeer vertrouwelijken en ongewoon minzamen kout met den heer des huizes, terwijl vrouw Cornelisz., als altijd op haar post, met onveranderlijk strakke trekken zat toe te kijken, en Deliana, de kleine handen samengevouwen over de leuning van den stoel, waarvan Fabian was opgestaan, stond toe te luisteren naar den sprekende, met eene belangstelling, die moeilijk uit het onderwerp van 't gesprek kon verklaard worden, want het liep over den noodlottigen indruk, dien het verraad der beide Engelsche krijgsoversten, Stanley en York, had gemaakt in Utrecht en Holland, en al de verbonden Provinciën, over de diepe verslagenheid, waarin deze gebeurtenis de geheele Leycestersche partij dompelde, onschuldig aan de booze daad, en toch daardoor

geschandvlekt, als was het de hare, al het verlies er van dubbel voelende en met smarte dragende, en toch verdacht en bijna openlijk beschuldigd, als had zij er voor zich eenige booze winst mee beoogd, voor het minst den vlek der schuldigste achteloosheid zich voelende aanwrijven, waar zij machteloos geweest was te handelen als zij moest.

Jan Cornelisz., als vurig voorstander dier partij, was zoo mogelijk nog meer moedeloos en gedrukt van geest dan op den dag, dat hij de wanorde en de verwoesting in zijn winkel overzag, vooral ‘peisde hij zich suf,’ als hij zelf zeide, ‘van zorge over wat de Staten hierin besluiten zouden, en oft ze deze occasie niet zouden aangrijpen tot verkleining van 't gezag van den Gouverneur-Generaal.’

Die onrust was den goeden man, juist geen diepdenker, zeker niet vanzelf aangekomen, maar de aanzienlijke krijgoversten, - de bekwame Staatslieden die Engelschgezind waren, waarmede zijn beroep hem in aanraking bracht, en die bij hem als een welvertrouwd man, wel eens hunne vreeze en vermoedens lucht gaven, hadden ook die bekommering voor hem niet ontveinsd; en niets laat zich op alledaagsche zielen zoo goed inenten als de onrust over hetgeen gebeuren kan. Zij verdiepen er zich in, bouwen er op voort, en wentelen zich rond in den cirkel hunner bekrompenheid, tot zij er zelf van duizelen. Dus ging het onzen man, en hij had alles, wat hij bij deze gelegenheid vreesde en vermoedde, zijn goeden vriend, master Fabian, medegedeeld, die toeluisterde met engelengeduld, zouden wij haast zeggen, ware het niet, dat een fijn sarcastisch lachje of zekere glimp van voldoening, die door schijn van meegevoel werd gedekt, veeleer op satanisch leedvermaak en helschen triomf denken deed, die tot zulk aanhooren geduld gaf; maar wat daarvan ook zij,

voor Deliana kon dit alles geene belangrijkheid hebben, en te minder, daar zij het bij herhaling hoorde, want de goede boekverkooper was met zulke uitstortingen gewoonlijk nogal gul. Hare deelneming gold Fabian, zijne opvatting van dit alles, hetgeen hij sprak, hetgeen het op hem werkte, wat hij er bij voelde, en of het ook op zijn lot kon inwerken, en dus verdiepte zij zich om dit alles uit zijne trekken en blikken te lezen, dat zij niet eens den eerwaarden bezoeker opmerkte, dien ook wij wel wat lang aan de deur lieten staan.

Even nog een woord over diens toestand en voorkomen, 't is in 't eind eene oude kennis dien wij weerzien, hoewel wij reeds een paar malen aan hem zijn herinnerd geworden. Hij woont nu te Utrecht, en doet er dienst als Predikant in de plaats van Taco Sijbrandsz., wiens ambt, na zijne verwijdering nog onvervuld was gebleven; maar hij is er slechts tijdelijk, *vooreerst,* omdat hij geene vaste verbintenis had willen aangaan met eene gemeente, in wier midden hij vooruit wist, dat hem zulke moeiten en ergernissen wachten, dat de positie wel eens niet houdbaar kon zijn; *ten andere,* omdat die gemeente zelve (of liever het consistorie) na eene eerste afwijzing niet verder op dit punt had aangedrongen. Evenals in den Staat was het in de Kerk: het was een tijdperk van spanning en van ongewisheid, zooals alle tijdperken van vorming en van overgang, en hoeveel achting men ook had voor zijn persoon, men kende zijne gevoelens nog niet genoeg, om hem zoo terstond met al te hechte banden, ook voor de toekomst te verzekeren; en te dien tijde was het zeer gebruikelijk, dat Gereformeerde Predikanten zich slechts voor eenige maanden of voor onbepaalden tijd aan deze of gene gemeente verbonden; zelfs gebeurde het, dat zij onderling van standplaats ruilden, voor zekeren tijd, altijd zeker met toestemming der belanghebbende gemeenten. Hoe dor en

overbodig u deze uitlegging ook schijnt, zij is noodig, om de stelling van Gideon tegenover de Utrechtenaars en zijne ambtsbroeders duidelijk te maken, en om hetgeen er later plaats had te verklaren.

Door het onbestemde van zijne betrekking voelde en bewoog Gideon zich vrijer en meer onafhankelijk dan de anderen, die in de mogelijkheid van een levenslang verblijf te midden van en verkeer met dezelfde menschen, zich veel eerder lieten afschrikken te doen wat zij moesten, of te zeggen wat zij nut achtten, uit vreeze zich vijandschap te verwekken of verhoudingen daar te stellen, die al te lang op hun leven konden inwerken, of al te diep ingrijpen in hunne eigene gemoedsstemming of uiterlijken vrede; tegelijk achtte hij zich ontslagen van alle die bemoeiingen en werkzaamheden, welke niet rechtstreeks en onbetwistbaar tot zijn ambt behoorden, dat geen gering voorrecht was in een tijd, toen zoovelen zich dus verwikkelden in staatkundige betrekkingen en in 't streven naar uiterlijke wereldsche macht, dat zij op zijn best gelegenheid hadden zich te herinneren, hoe zij ook als Evangelie-predikers plichten hadden te vervullen. Bij voorbeeld, zooals Modet, die nu naar Engeland was vertrokken met eene zending van politieken aard. Waarheid is, dat deze beschouwing van zijn toestand eenigszins eene subjective was van onzen Gideon, wiens uitstekende geest en verheven ziel, verlicht en verteederd door oprechte Christelijke gemoedelijkheid, zijne onverbondenheid alleen zag in dit licht der vrijheid en der onafhankelijkheid, en niet, als het ook kon beschouwd worden, van de schaduwzijde eener onzekerheid van lot, als eene onvastheid van bestemming, die door alle mogelijke middelen tot meerdere bestemdheid moest gebracht worden. Van zulke zijde gezien, kon zij eene groote verzoeking zijn voor een jong mensen zonder fortuin en zonder vooruitzicht;

maar als wij weten, beide waren hem zóó verzekerd, dat er op dit punt bij hem wel geene vrage kon zijn van strijd, en al ware dat niet, voor een karakter, als het zijne, ware dat zeker geene groote proeve geweest. Bescheiden en nederig tegenover zijne ambtgenooten als een, die slechts voor eene wijle de eere had van de hunnen te zijn en denzelfden veelbeduidenden arbeid met hen te deelen, had hij dubbelen moed tegen hen, waar het fouten of gebreken in 't bestuur der Kerk of der Gemeente gold, daar hij zich zelf hierbij veeltijds beschouwen kon en gedragen als buiten het vraagstuk, en niet minder moedig ook, waar het de fouten of zwakheden der Gemeente betrof of der bijzondere personen. Het is waar, van deze opvatting zijner verhouding tot hen maakten sommigen zijner ambtsbroeders een gebruik, zooals men meer ziet, wanneer gewone zielen met verhevener naturen in aanraking komen. Zij vatten zijne stille zedigheid in vollen ernst op, alsof zij ontstond uit een bewustzijn van minderheid en van zwakheid en zij namen er aanleiding uit, om hem als hun mindere te behandelen, waar het diensten gold, die zij van hem vergen wilden, of voorrang en voorrechten, waarnaar hun eergierig hart jookte, en die hij als iets onverschilligs ter zijde liet en in 't andere om hem bij zulke zaken of personen vooruit te doen treden, waar zij het gevaarlijk achtten, zich bloot te stellen. Dat laatste rekende hij zich een voorrecht; want het betrof meestal moeielijke punten van hoog gewicht en heilig belang, en hij was overgelukkig, èn dat ze hem werden vertrouwd, èn dat hij ze kon afdoen op eene wijze, die zijn verstand en geweten bevredigde, terwijl hij, waar 't aan hun was overgelaten, smartelijk zijn heiligst gevoel zag gewond, of ergernissen zag ontstaan, die hem van schaamte over hen deed blozen en sidderen voor de gevolgen, ten opzichte der

hoogheerlijke zaak van Christus Kerke. Genoeg reeds om te doen begrijpen, dat het Gideon Florensz., als Evangelie-dienaar te Utrecht, hoe kort hij nog in die betrekking was, niet aan strijd, moeite, arbeid, noch beproevingen ontbrak in zijn ambtelijk leven; wat zijn huiselijk leven hem daartegenover stelde, zullen wij later zien. Zijn voorkomen ook getuigt zoo niet van meerder levensernst, daar hij dezen reeds sinds lang had gevat, toch van meerdere worsteling met de dagelijksche lasten van 't leven; ze hebben de zachtheid van zijn gelaat wel niet gekrenkt, noch de helderheid er van verduisterd, maar toch heeft de eerste hare al te teere weekheid verloren, en de andere is ietwat van karakter gewisseld; zij is blijmoedige kalmte geworden, die op een beginsel rust, dat niet door uiterlijke omstandigheden kan verstoord worden. Zij is dus meer gevestigd dan de afwisselende ernst of weemoed van den al te fijn voelenden jongeling. Wij zeggen daarom niet, dat zij reeds die volstrekt onverstoorbare ruste is, die de meest gevorderde Christen, wellicht eerst op volrijpen ouderdom, machtig kan worden, en die zeker altijd eenigermate afhankelijk is van het temperament. Er ligt geene ziekelijke zwaarmoedigheid in dat zacht en schrander oog noch op dat edel voorhoofd, maar slechts eene uitdrukking van hooger verlangen, van heimwee, naar iets, dat niet volkomen op aarde te vinden is, en dat er toch aanvankelijk gezocht moet worden, en gevonden zijnde, met hechte en heilige snoeren zachtelijk van die aarde aftrekt; snoeren, die, als de Jacobsladder, gemeenschap geven tusschen Hemel en aarde, en bij smachtend opzien naar den eersten, toch meer bevredigen met de laatste. Zijn gelaat kon nog niet verouderd zijn noch is het, maar het is zichtbaar, dat strijd en lijden daarover heengegaan zijn, en onder hunne snerpende aanraking het eerste waas van jeugd hebben weg-

gevaagd. Zijne houding heeft in kracht en vastheid gewonnen, en zijne teere en ranke gestalte iets in gezetheid; zonder hare slankheid te verliezen, heeft zij toch niet meer dat overjeugdige, dat vroeger den jongen geleerde naar het uiterlijke aan een aankomenden knaap deed gelijken. Zijn goudblond haar hangt nog altijd, op het voorhoofd gescheiden, in lange krullende lokken langs zijn hals, tot groote ergernis van ambtgenooten, stijve Kerkeraadsleden en anderen, die met bekrompenheid aan 't uiterlijke hingen, en die met het ‘lank wild haar van den jongen leeraar’ maar geen vrede konden vinden.

Maar genoeg reeds van hem; zien wij hem liever zelf handelen, en hooren wij hem spreken bij een herderlijk bezoek; want het huisgezin van Jan Cornelisz. behoort tot die, wier zielezorge hem is toevertrouwd, en hunne dochter Deliana ontvangt van hem godsdienstig onderwijs.

Het huisgezin is intusschen eenigszins gestoord bij zijn binnentreden; Jan Cornelisz. groet hem uiterst eerbiedig, maar een weinig gedwongen; Deliana schijnt veeleer ontsteld dan vroolijk verrast; zij wisselt van houding, in de verstrooiing van het toeluisteren aangenomen, en gaat naast hare moeder zitten; vrouw Cornelisz, alleen is met een blik van tevredenheid en voldoening opgestaan, en noodigt Gideon met gulheid plaats te nemen. Wat Fabian betreft, zoo haast hij een vreemde ziet binnenkomen, zwijgt hij, en bereidt zich tot gaan, niet zonder eerst een scherp onderzoekenden blik op den komende te richten, die minder scherp, maar even ernstig en niet min onderzoekend door Gideon wordt beantwoord. Hetzij om de heerschappij te toonen, die hij hier alreede verkregen heeft, hetzij om eenige andere reden, vóór hij ging, wenkte Fabian Deliana tot zich, vroeg haar halfluid in 't Engelsch, wie die *gentleman* was, en nadat zij hem het

antwoord had toegelispeld, fluisterde hij haar nog eenige woorden in, verzocht Cornelisz. hem even uitgeleide te doen en de bewuste papieren te geven, en wierp daarop nogmaals een blik op Grideon, die het midden hield tusschen een schimplach en eene uittarting.

De jonge leeraar scheen er slechts weinig door getroffen, hij haalde even de schouders op, alsof hij zeggen wilde: ‘die man lijkt mij niet,’ en wendde zich toen met vriendelijken blik en zachten glimlach tot Deliana, met de vraag: ‘Of ze wat vordering maakte in de Engelsche taal, en of ze wat genoegen vond in die oefening?’

Het lieve kind kleurde sterk, en scheen moeite te hebben, eenig antwoord te vinden. Gideon zag op haar met wat verwondering, en Jan Cornelisz. nam voor zijne dochter het woord:

‘Zedigheid belet haar de waarheid te erkennen, welwaarde heer! anders zou zij u zeggen, dat zij vorderingen maakt, ver boven verwachting, als haar leermeester mij zegt, die geen man is, die door prijze of vleitaal gunst wil winnen. Ze leest al wat hij haar voorlegt in die tale fluksweg, en met ter haast zal zij mij tot tolk kunnen strekken, waar ik met Engelsche heeren handel heb te doen, en betrof het geene staatsstukken, ze zou mij master Fabian zelf te eenigen tijde kunnen uitwinnen, die dezulken voor mij vertolkt.’

Bij dat zeggen zag Deliana op haar vader met groote, verschrikte oogen.

‘Ik zal 't wel nooit zoover kunnen brengen, vader!’ sprak ze, ‘en daarbij....’

‘Daarbij zoudt ge dus doende een man het brood uit den mond nemen, die, hoe weinig hij het erkennen wil, blijkt, dat hoog noodig te hebben.... Nu, wees rustig, kleine! ik heb in alle opzichten te grooten dienst van uw meester om hem dus

met ondank af te schepen, nadat hij zijne uiterste zorge aan u heeft besteed.'

En Deliana zag op naar haar vader met eene onuitsprekelijke uitdrukking van dankbaarheid, maar zij zeide niets.

Gideon had intusschen zijne opmerkingen gemaakt.

'Ik ben zeker,' hervatte hij glimlachend, 'dat mijn Engelsche Bijbel nu ook zijne goede diensten doet, en vlijtig gelezen wordt.'

Deliana zweeg en boog zich om een der klossen van harer moeders spinnewiel op te zoeken.

'Wat dat aangaat, neen, mijnheer!' sprak de moeder. 'Na zekeren dag, dat de Engelschman het dierbare boek der Schrift, met zekere kleinachtinge beschouwd en gehandeld heeft, schijnt het kind ook er wars van geworden, althans, ik zie 't niet meer in hare handen; maar dit moet ik er tot haar lof bijvoegen: ze leest er niet min trouw om in onzen huisbijbel, daarin men Gods Woord lezen kan in hare moedertaal, dat ik wel voor 't beste en veiligste houde; 't is dus niet uit afkeerigheid van de Heilige Schrift, maar zeker om eene aâlweerdige gril, die de Engelsche snoes haar ingeblazen heeft; want ze volgt zijn zeggen, of het een Evangelie ware....'

''t Is ook haar leermeester, vrouw Cornelisz.!' antwoordde Gideon op vergoelijkenden toon; want hij voelde, dat hier de uiterste omzichtigheid noodig werd. Jan Cornelisz. stond te trappelen van ongeduld over de uitweiding zijner vrouw en de opsomming harer grieven; en Deliana, die toch eindelijk het lieve hoofdje had moeten oprichten, zag er zóó angstig en verward uit, en hief zulk een smeekenden blik naar hem op, dat een man van minder oordeel dan onze jonge geleerde hier de noodzakelijkheid eener afleiding zou begrepen hebben.

‘Ik ben ook niet hier met het doel, om naar taalstudiën te vragen; alleen vergeeft mij, mijn ambt brengt mede, ietwat aandacht te geven ook op middelbare zaken; doch hiervan later. Ik kom nu afscheid nemen, want ik ben verplicht naar 's Hage te verreizen en mij daar eenigen tijd te onthouden; bij de onzekerheid mijner terugkomst is het mij tegen, dat uwe dochter zou verstoken blijven van godsdienstig onderricht, in dagen, dat zij op het punt is openlijk belijdens te doen van hare religie, om zich tot de gemeente te voegen.... Ik wilde u dus in mijne plaats den welwaarden heer Wernerus Helmichius voorslaan, mijn ouderen broeder, en een even uitnemenden dienaar Christi, als wel verstandig man, aan wien de leiding eener jonge ziele wèl vertrouwd is.’

‘Een ijverig dienaar van de belangen van Kerk en Staat beide,’ sprak Cornelisz.

‘Gij keurt mijn voorstel dus goed?’

‘Volkomen, met dank voor uwe trouwe zorge.’

‘En mijne wellieve leerlinge heeft toch nietwes daar tegen?’

‘Ik acht goed, wat uwe wijsheid nut acht, welwaarde heer! en hetgeen mijne ouders instemmen; alleen het zal mij groote grieve zijn, niet meer uw onderwijs te genieten,’ sprak zij met gulle ongemaaktheid.

‘Ik dank u voor dat woord; maar bij ervaring zult gij zelf onderkennen, veeleer gewonnen te hebben dan verloren. Wernerus Helmichius heeft een schat van rijpe ervaring op mij vooruit, en....’

‘Ge gaat alzoo naar 's Hage, goede heer? Dat zal ook niet zijn om uwe opwachting te maken bij den Advocaat; want men zegt, de Utrechtsche leeraren zijn daar niet wèl gekomen, sinds men bij ons de Kerkordre heeft aangenomen, door de Synode ingesteld?’ viel de boekverkooper in.

‘Neen, in trouwe! daarom zulke reize te maken, is mijn voornemen niet. Ik heb niet voor gewoonte, mijn tijd te gebruiken tot zoo ijdele plichtpleging als die is, Prinsen en groote Heeren het hof te maken. Het kon evenwel zijn, dat ik den Advocaat kwam te spreken;... want ik ga om, met behulp van sommigen mijner ambtgenooten, bij hem een punt aan te dringen van hooge aangelegenheid voor de Kerke Christi, dat ons allen groote bekommering geeft. Ge begrijpt, zonder wichtige redenen zoude ik geene vrijheid vinden tot het verlaten van deze gemeente en de aanvertrouwde zielen, wier heil mij dierbaar is en nauw ter harte gaat.’

‘Ook kent ieder u voor een goed herder, een vrij beteren, dan meester Herman Modet, die zoo maar uit wereldsche oorzake naar Engeland trekt, onderwijl toch de gemeente aan trouwe leeraren niet te over heeft, sinds die van Duifhuis-Kerke veranderd of verbannen zijn. Wat mij aangaat, mij pijnt diens mans gemis niet veel, wijl zijne redenen mij maar flauwtjes stichten. De man heeft zoo'n wondren omhaal van woorden, die, naar mijn simpel verstand oordeelen zou, beter in de Staten vergadering zouden passen, dan in Gods huis.’

‘Daar verspreekt zich uwe snibbige tonge, vrouw!’ sprak Cornelisz. uiterst geërgerd. ‘De heer Modet is *voor* den Graaf en de goede zaak, dus zou zijne tale gansch niet passen in de vergadering van hen, die zich, als nu wel te duchten is, naast de openbare vijanden gaan stellen van Zijne Excellentie; schoon het niet kwaad zou wezen, dat ook zulke stem van zieldadige tegensprake zich eens hooren liet in hun midden.’

‘Nu, van dat alles heb ik geene kennis; dat hoort tot de politiek; alleen ik blijf zeggen: mij is't razen en uitjouwen tegen, dat die man doet van den stoel, alsof de Heer de ordening der

prediking gegeven had niet tot vertroosting van Christenen noch tot vermaning van zondaren, maar tot verdoemen van zekere particuliere personen, somwijlen door hem met name genoemd, of zoo goed als met den vinger aangewezen. Ik zeg en blijve daarbij dat, bij zulke maniere van doen, meester Modet zich zelf eer in de Hel dan zijne hoorders in den Hemel zal preeken, en dat de man een oordeel over zich haalt; ja, dat de schade, die hij onze zielen daarmede doet, hem zelf ook geene winst zal wezen, of 't moest zijn in wereldsche eere en gezag, door de luiden, die hij voorstaat, daar meest zijn streven naar is; maar waar wat aangaat den zegen Gods....'

'Nu zwijg, vrouwe! dit is over genoeg, Bij mijne zonde! waar ge dus haastig een zulken overloopenden vloed van woorden weghaalt. Het doet mij wonder, dat deze vrome heer de lankmoedigheid heeft, zulk gesnater aan te hooren.'

Ons intusschen verwondert dit niet; *vooreerst*, omdat het uiterst moeilijk was, met goede uitkomst in de rede te vallen, als vrouw Cornelisz. aan 't spreken was; *daarbij* het was niet zoo licht hier wat te zeggen; Christelijke liefde gebood wel allereerst een afwezende, die beschuldigd werd, te verdedigen, maar Gideon was het in den grond eens met hetgeen die vrouw sprak, hoewel de vorm, waarin zij het uitdrukte, hem tegen was, als zijnde grof en onbarmhartig. In volle oprechtheid des harten moest hij dus toestemmen, dat haar oordeel, hoe scherp ook, zeer dicht bij de waarheid was. Met warmte en kracht van toon tegenspreken, kon hij dus niet; maar hij aarzelde om voor zijne instemming uit te komen, uit die zekere gemoedelijkheid, die, naar ons gevoelen, eene zeer verkeerde opvatting is van Christelijke plicht. Zij is nog eene zeer gewone, voor alonder Predikanten; ik meen: de trouwen, de waardigen, die hun ambt in ernst begrij-

pen; de anderen hebben het geheim van een zwijgen zóó ver van tegenspraak, dat het erger is dan de uitgesproken laster, of zij weten, door zekere wijze van tegenspreken, het ergere uit te lokken of te doen vermoeden, genietende daaronder een geheim leedvermaak, of ik weet niet welken boozen lust des harten aldus voldoening gevende. Van dezen sprak ik niet, zij zijn beneden de aandacht; hunne eigene consciëntie moge hen oordeelen; voor hen is eene ernstige vrage toch overtollig; maar nu de anderen, mannen, die zich dienaars weten van een Evangelie, dat liefde gebiedt jegens allen, jegens de broederen in 't bijzonder, en dat uitdrukkelijk verbiedt, iets ten nadeele van anderen te zeggen, bijgevolg ook met toestemming aan te hooren. Maar mij dunkt, ze maken daar den mantel der liefde tot het gepleisterd graf, dat verderf en vertering omsluit en verbergt. Waar er van werkelijke gebreken in leere of voorbeeld hunner ambtgenooten sprake is, kan het verheelen er van, het bewimpelen in woorden, die toch niet door de overtuiging worden ingegeven, weinig nuts hebben; het gevoelen van den klagende, of den geërgerde blijft; mogelijkheid is er, dat hij den zwijger of den voorspreker, ondanks dien halven maatregel, verdenkt van geheime instemming, althans van menschenvrees, van gebrek aan openheid, van wat niet al; zijn tegenzin jegens de andere is er niet door verwonnen; alleen zijn wantrouwen is er door vergroot, zijne innerlijke bitterheid kan er door toenemen en van zijn eigen onrecht, indien het er onder schuilt, wordt hij onder dit alles niet overtuigd; ware het niet meer raadzaam en meer in den geest des Evangelies, waar het de hoogste belangen geldt, niet te transigeeren, en het gebrek, de fout, de misdraging, het wangevoelen, wat het ook zijn mocht, bij de naam te noemen, het schadelijke er van ruiterlijk toe te stemmen, echter waar 't

doenlijk is, voor den persoon te pleiten, hetzij door zijn beginsel te verdedigen, of waar dat niet zijn kan, zijne bedoeling in het beste licht te stellen, of in het midden te laten en als buiten het vraagstuk te stellen, waar 't aandoenlijk blijkt? Zeker is het, dat men den Heer, die met tollenaars omging en die vijandsliefde, in den ruimsten zin, met woord en voorbeeld predikte, strenger en minst verschoonlijk ziet, juist waar het de gebreken van leeraren van den Godsdienst gold. Juist waar er sprake was van hen, die de voorbeelden moesten zijn voor 't volk in 't volbrengen der wet, juist dezen zien wij het minste gespaard, het meest openlijk bestraft en tentoongesteld; - en niet vreemd, het was het bedorven zout. Het bederf dient aangewezen te worden, bij de bedekking, bij de ontkenning neemt het veilig toe, en..... het al gaat verloren.

De aarzeling van Gideon had intusschen nog een dieperen grond dan bekrompen gemoedelijkheid alleen. De tocht van Modet naar Engeland was hem zeer tegen; Sopingius, Uitenbogaart en Wernerus Helmichius hadden hunne namen geteekend op het verzoekschrift, dat Modet dacht aan te bieden aan de Koningin, om haar te bewegen tot eene spoedige terugzending des Graven van Leycester; maar zelfs zij hadden zich daartoe niet terstond, niet dan met moeite laten bewegen, en alléén uit aanzien, dat zij wilden gerekend worden met hen, die deze wederkomst noodig achtten en van harte wenschten, niet omdat de zending of de persoon van Modet hun een gepasten en veroorloofden maatregel scheen, maar Gideon had, rond en vast, zijne onderteekening geweigerd, en zoolang tegenstand baatte, had hij tegengestaan; toen men, ondanks deze, het begeerde had doorgedreven, had hij alle deelneming daaraan ontkend, en hij was de éénige, die dezen moed had gehad. Hoewel niet tegen

den Graaf gestemd, was hij, na al hetgeen er reeds was gebeurd, niet van gevoelen, dat de wederkomst van den Graaf tot krachtige herstelling der orde en welvaart in het vaderland het beste hulpmiddel kon zijn; maar al ware dat geweest, hem scheen het heil en de uitbreiding van de waarachtige Christen-Kerk niet afhankelijk van uiterlijke wereldsche omstandigheden, en hij geloofde dus alle inmenging van dienaren des Evangelies in wereldsche zaken zoo ongepast als onnoodig. De zending van Modet scheen hem dus èn uit het Christelijk oogpunt ongeoorloofd, èn uit het verstandelijk zonder nut; en het prediken in denzelfden geest, vanwaar deze zending uitging, waarover vrouw Cornelisz. zich nu bij hem beklaagde, was, als men denken kan, hem nog grootere grieve. Het eerste was slechts een feit, eene handeling, die waarschijnlijk geen gevolg zoude hebben; het laatste daarentegen was eene smetstof, die zich indrong van sprekers tot hoorders, en wier verspreiding van onberekenbare gevolgen kon zijn, niet enkel voor het tegenwoordige bij de heftige spanning der gemoederen, maar ook en bovenal inwerken op de toekomst, op het zielenheil van meer dan één geslacht. Maar juist de bijzonderheid, dat hij persoonlijk betrokken was geweest in het vraagstuk, waarover hij nu moest beslissen, benam hem zijne gewone vrijmoedigheid; de diepe afkeer, dien hij zelf had van hetgeen hij geroepen werd af te keuren, de smartelijke gewaarwordingen, waarmede zijn Christelijk gevoel telkens getroffen werd, als hij dacht aan hetgeen er omging in de Kerk en onder hare dienaren, deed hem vreezen, dat hij zich geen meester zou blijven, als hij aanving, er zich over uit te spreken, en ook heilig vuur kon brand stichten, en ook de gloed van vromen ijver kon ontbranden tot eene vlamme van schuldigen toorn. Dit moest niet zijn, en vooral niet tegenover perso-

nen als vrouwe Cornelisz. en haar gade; en dit maakte den jongen Evangelie-dienaar huiverig, om zich uit te spreken maar toch, hij overwon zijne aarzeling, want hij voelde, dat hij het moest, en hij sprak:

'Wat de reize des welwaarden heeren Modetus belangt, vrouw Cornelisz.! dit is eene zaak, die ondernomen wordt ter wille van zulke belangen, als men met die der Kerke in verband acht, en is geenszins strekkende tot eenig particulier belang van dezen dienaar; en hoewel ik voor mij zelf de winste in dezen geen groot voordeel zou achten voor Gods zaak, zoo is het toch billijk de uitkomst af te wachten, eer men oordeelt, veelmin veroordeelt. Sommigen van onze vroomste Utrechtsche Kerkdienaren hebben vrijheid gevonden van hunne samenstemming in deze getuigenis te geven, en hoewel ik voor mij tot die samenstemming niet heb konnen komen, zoo is 't toch, dat naar zijn en veler gevoelen die herder niet om eene ijdele inbeelding of eigenbatig bejag zijne kudde heeft verlaten. Ik bidde u dus zeer, laat die reize voor wat zij is.... en neem geene ergernis ter dezer oorzake; het is er eene, waar eene Christelijke vrouwe zich veilig buiten kan houden; maar ietwat anders is het, waar ge zegt leed te hebben en gebrek aan stichting in de kerke, onder 't gehoor van sommige dienaren. Daarin vrouw Cornelisz.! mag ik u geen ongelijk geven, want daar is heden ten dage onder ons eene wijze van prediken in zwang, die even verre af is van den geest des Evangelies als van de bedoeling, daarmede de predikinge des Woords voor de gemeente is ingesteld, namelijk tot vertroosting, vermaning en opwekking der Christenen, tot leeringe en wederlegginge der twijfelenden, tot bestraffinge der zondaren en tot bekeeringe der ongeloovigen hetgeen al dient gesproken te worden in den geest des gebeds, op zulker wijze, dat de mildheid der liefde geene

hindernis zij voor de getrouwheid van den ernst, en de lankmoedigheid van het geduld de kracht der waarheid niet lindere tot flauwe weekelijkheid, opdat het Woord en de dienst des Heeren den rechten toegang vinden tot de harten der menschen, en daar aangenaam gemaakt worden, en de leeraren, met wondende dan om te heelen, zich betoonen wat ze behooren te zijn: goede en getrouwe uitdeelers der verborgenheden Gods en geestelijke medicijnmeesters, die naar tijd en gelegenheid ieders kwale ondertasten, en daartegen in de vreeze Gods zuivere en gezonde middelen reiken, daarop door 't geloove de zegen des Heeren te wachten is. Waar uw heilbegeerig harte eene zulke prediking niet vindt, veel meer het tegendeel van die en uw Christelijk gevoel daaraan geërgerd wordt, hebt ge oorzaak tot klagen als Christin, en recht daartoe als lidmate der gemeente; alleen gedenk er aan het te doen op zulke wijze, dat gij zelve niet zondigt tegen de Christelijke liefde, verdenkende en oordeelende intentiën en karakters van de personen der leeraren die, menschen zijnde, uit zwakheid, onverstand, verkeerden ijver of verkeerde zienswijze, zondigen kunnen als gij zelve, zonder daarbij nog boos opzet, wereldsche bedoeling of onheilige begeerten tot prikkelen te hebben. Wie anderen dus hard wil oordeelen, mag wel aanvangen met een streng onderzoek van eigene consciëntie, en zoo zal, hetgeen men dan bevindt, in 't welgestemd Christen-harte dien ootmoed wekken, die, zoo men altijd denzelfden moed houdt, om ter wille van 't hoog belang geene kleinere eischen te doen, toch behoedzaam is in de wijze, waarop men de vordering uitspreekt, namelijk in den vorm eener verzuchting voor God, eener zedige vrage ter overweging gesteld aan de menschen; maar wis niet eene zulke, die aanvangt met algeheele veroordeeling van den persoon en met verdoemenis

eener ziele voor tijd en eeuwigheid. Verschoon mij, wellieve zuster! dat ik u dit zegge, maar ik moest het doen, niet willende, dat die ergernis uwer Christelijke gemoedelijkheid en vroomheid een strik zou worden voor uwe ziele, en te eerder, omdat ik, wat het hoofdpunt belangt, dus één met u ben van gevoelen, dat ik u veeleer zou raden, zulke vergaderinge te mijden, daarin ge zekerheid hebt door dergelijke ergernisse getroffen te worden, sinds ge daar weinig hoop hebt op stichting, en licht aanleiding zult vinden tot innerlijken zelfstrijd, en de verleidinge van zulke verstrooiinge, als dewelke de plaatse des gebeds niet maken tot een tempel der ruste, maar tot een berg des aanstoots, daarin aanvechtinge tot toorn en zucht tot liefdeloos oordeel u konnen aankomen, verlokkingen al dewelke zich, lacen! in de wereld dus menigvuldig voordoen, dat men die in het huis des Heeren overzeker niet behoeft te gaan opzoeken....'

'Wel, vrome heer! zijn dàt redenen?' viel Jan Cornelisz. in. 'Ge zoudt dus mijne vrouw ontraden ter kerke te gaan bij den wel ijverigen Modet en andere vurige voorstanders der goede zaak?'

'Ik ontrade uwe vrouw ter kerke te gaan, waar zij vreest aanstoot te vinden.'

'Sommigen nemen aanstoot waar ze niet moesten.... Of is 't dan eene kwade zake, de zaak van 't gemeene vaderland, die zoo nauw aan die der religie verbonden is, ook door 't prediken bij de gemeente te dienen en voor te staan?'

'Eerstelijk geve ik niet toe, dat op zulke wijze de zaak des gemeenen vaderlands en der religie gediend wordt; strekkende dit stout en heftig woeden tegen de wederpartij veeleer om haat en bitterheid te verwekken en de hartstochten aan 't zieden te brengen, dan om vrede te stichten in de harten der burgeren. Geneigdheid tot vrede zal toch wel de beste stemming zijn,

waarin burgeren eendrachtiglijk het welzijn des Lands bevorderen mogen; maar al kon 't wezen, dat dit vreemde ijveren ten leste bracht tot hetgeen men wenscht, nog acht ik het ongeoorloofd: In zulke samenkomsten der Christenen, die aan God en den Heere Christo ééniglijk behooren gewijd te zijn, behoort men geen ander vaderland te kennen dan 't Hemelsche, noch geene belangen te bedenken dan die van Christi Koninkrijk en om dat te vorderen in de harten der Christenen....'

'Maar ik meen toch, als de heeren Staten een dank-, vasten bededag uitschrijven....'

'Dat is wat anders; in 't particuliere geval, dat de wettige overheid, ten behoeve van 't gemeene vaderland, publieke gebeden en aanroepingen Gods ordineert in eenigen openbaren nood, gelijk men doorgaand al, wat tot onze aardsche nooden en behoeften behoort, aan den Heere mag opdragen in den gebede. Maar, vergeef me! dit verscheelt ondenkelijk veel van 't rumoersche en factieuse prediken, daarover uwe echtgenoote zich ontsticht toonde. Ik uite mij juist daarover dus rondborstig tegen u, Jan Cornelisz.! omdat ik weet, dat ge van die burgeren zijt, die hier ter goeder trouwe dwalen, en die van 't ijveren voor Zijne Excellentie den Graaf van Leycester en de Souvereine macht der Koningin van Engeland eene religiezaak maken, en die, daarin nog gesterkt door zulke predikatiën, vergeten zouden, dat het waarachtige Koninkrijk Christie niet is van deze aarde, en niet aan zulke uiterlijkheden hangt. Men heeft voorwaar al genoeg aardschen zin in 't harte, dat het niet noodig is, dien nog daarteboven te voeden, op zulke plaatse, daar de mensch onderwijzinge moest ontvangen, om zich voor den Hemel voor te bereiden en opgeleid te worden tot zulke burgerschap, als waarbij geene vrage is van Engelschgezindheid

noch van Staatsche partijschap. Een misverstand, dus gevaarlijk en dat zóó schadelijk kan worden voor de ziele, dat de aanleiding om er u over te onderhouden, mij zeer wèl gekomen is....'

Gideon breidde op dat punt zijne toespraak nog vrij wat uit; de gelegenheid was gunstig; het gold een ernstig en gewichtig punt, en de man had eene vermaning in dien zin hoog noodig; maar, daar wij voor ons daaraan niet dezelfde behoefte hebben, zullen wij alléén zeggen, dat Jan Cornelisz., ondanks allen uiterlijken schijn van toestemming, nog niet tot de overtuiging van zijn ongelijk gekomen was, maar veeleer meende, dat Gideon, al scheen hij ook ijverig alléén de zaak der religie te bedoelen, toch in 't heimelijk meer naar de Statenpartij was overhellende, en dus uit die oorzaak zoo sprak. Bij dit gevoelen blijvende, en daarvan uitgaande, kon het goede woord, uit vollen ernst des harten gesproken, geen ingang vinden, veelmin eenigen blijvenden indruk maken.

'Zoo 't prediken hier meer uitviel ten gevalle van den Advocaat, als men zegt, dat sommigen in Holland doen, achttet gij 't licht den stoel meer waardig?' vroeg hij bot vinnig.

In het edelaardig gemoed van Gideon was het niet eenmaal opgekomen, dat men hem op die wijze verdenken kon, vooral niet na alles wat hij gezegd had; maar de aantijging was zóó laag en zóó ver van eene ziel als de zijne, dat ze hem niet treffen kon. Slechts begreep hij er uit, dat hij in de woestijn had gepredikt, en dat het nutteloos zoude zijn, nieuwe pogingen te doen op dit oogenblik. Hoewel zonder toorn, sprak hij dus met zekere kortheid:

'Ook dan niet, meester Cornelisz.! ware eene zulke opinie de mijne; ik zou niet het recht hebben der anderen wijze van doen te misprijzen. Doch vergeef!.... mijn tijd is kostbaar, en

ik kom hier niet om politiek te bespreken. Veroorlooft mij nog een woord in 't particulier tot uwe dochter te richten; mijner geestelijke leiding toevertrouwd, heb ik haar eene vraag te doen en raad te geven, eer ik van hier ga...., met uw welnemen.'

'Naar uw gevallen, welwaarde heer!' En de man verwijderde zich, in zich zelf overleggende, dat de jonge prediker mogelijk een goed Christenleeraar was...., maar.... in 't eind een 'slechte liefhebber van het vaderland, en gansch geen volijverig vorderaar van de ware religie.'

Bekrompenheid en vooroordeel zijn de onploegbare steenrotsen, waarop niet licht eenig goed naad wortel zal vatten. Had Jan Cornelisz. slechts even tot zich zelf willen inkeeren, de zin van het levend Christendom ware wellicht door hem gevat geworden, onder Gideons spreken; nu zag hij enkel buiten zich op anderen, op het uiterlijke en hij bleef wat hij geweest was: kampioen voor namen en vormen, zonder heldere bewustheid van hun geest.

Zoo haast haar echtgenoot het vertrek verlaten had, stond vrouw Cornelisz. ook op. Gideon genoot haar volkomen vertrouwen en hare hoogste achting, en de strijd waarin hij hare partij had genomen en, naar haar gevoelen de overwinning had behaald, had hem nog daarbij groote winst gedaan in haar gevoelen; zij sprak dus:

'Wees welgezegend, goede welwaarde heer! bij 't gene gij het kind gaat voorhouden; gij voor 't minst zult het niet stijven in die zottelijke toeneiging tot de vreemde zeden, taal, en licht ook wel religie; want met al hun vroom spreken, betrouw ik die heftige liefhebbers van Mylord Leycester's partij niets, als het de goede zake der zuiverlijke Christen-Kerke geldt.'

En na dit gezegd te hebben, wilde vrouw Cornelisz. gaan; maar Deliana, wier houding gedurende het gansche gesprek niets

dan angstige onrust en verlegenheid had uitgedrukt, kwam haar voor:

‘Neen, moeder! ga niet! blijf, o blijf! Ik heb niets te zeggen aan den welwaarden heer; ik kan hem op niets antwoord geven!’ riep zij, en zonder de uitwerking van dat woord te wachten, ijlde zij weg.

Ei, zie doch! dat is weer een van hare voormalige weerbarstige buien, dergelijke ik meende, dat haar verleerd waren door 't somber uitzicht van haar Engelschen meester,’ sprak de moeder, meer geërgerd dan verwonderd.

‘Mijns bedunkens, vrouw Cornelisz.! steekt daar meer achter die wolke, dan luim....’

‘Ge kondt gelijk hebben, heer!’ hernam de moeder ontrust. ‘Het kon zijn, dat de vreemde snaak haar zoekt af te brengen van hare religie, sinds het kind, dat voormaals vroom mocht heeten, zich nu van u wendt en u vliedt, als de booze het kruis....’

‘Altijd is 't zeker, dat ik de oorzaak van deze afkeerigheid kennen moet. Waar kan ze zijn? Veroorloof mij haar te volgen.’

‘Ik achtte, ze zal de wijk genomen hebben naar den tuin; want zóó bar een getijde kan 't niet zijn, of het jentige meiske acht het er voor zich mild genoeg.... Ik zeg altijd: kind...!’

‘Zoo ga ik bij haar,’ viel Gideon in, die den tijd niet spillen wilde, met de moederlijke wijdloopigheid toe te geven.

Werkelijk vond Gideon het arme kind, maar in een toestand, die het bijkans tot eene wreedheid maakte haar te storen, zoo men geene woorden van goedheid tot haar te richten had; ook had Gideon Florensz. niet zich zelve moeten zijn, zoo hij met andere bedoeling tot haar had kunnen gaan.

De guurheid van het winterweer niet achtende, had zij niet eens het witte linnen kapje met de warme huive gedekt, en zij

ijlde rond met zulke gejaagdheid, dat de kleine voetjes niet eens indrukselen maakten op den overijzelden grond.

Gideon, om haar alle gedachte aan vervolging te ontnemen, zette zich neder op de eerste tuinbank de beste, en daarop riep hij haar bij den naam, met zijne zachtste stem....; hij hoopte, dat zij tot hem komen zoude; zij kwam werkelijk.

'Waarmede heb ik dus uw mistrouwen verdiend, melieve! dat gij mij mijdt.... en vliedt.... en vreest....?' sprak hij, liever zich beschuldigde stellende, dan haar als gedaagde op te roepen.

'Dat gij iets misdaan zoudt hebben tegen mij, goede heer? hoe komt dat in u op? Gij zijt edel en vroom en goed;.... en toch....'

'Toch kent gij mij niet het recht toe, u eene vrage te doen, waarvan het beantwoorden u moeite kost.... Mocht het wezen, dat ik het niet hebben zou, door mijn ambt, schoon mij dacht, dat dit eenige aanspraak gaf op vertrouwen; maar, al oordeelen sommigen anders, gij weet, ik ben u ietwat meer dan een leeraar: ik ben uw vriend. Zoo haast gij tot mijn onderwijs kwaamt, heb ik in u eigenschappen en vatbaarheid onderkend, die leiding en ontwikkeling vroegen, meer dan men ze geeft aan jonge dochters in uw stand, ik trachtte iets meer te doen voor uwe vorming dan simpellijk de ambtsplicht mij gebood; gij hebt mijne intentiën niet misverstaan; gij hebt er aan beantwoord; gij waart er dankbaar voor; gij hebt mij geloond met vriendschappelijk vertrouwen. Wat is oorzaak, dat gij mij dit nu onthoudt?'

'Dat is het niet, mijn waarde heer! overzeker niet dit; ik stelle dus hoogen prijs op uwe vriendschap, dat....'

'Dat gij den vriend ontvlucht, zoo haast gij kunt, en hem geen enkelen dieperen blik gunt in uw gemoed, schoon zijn oog daarin met smarte onrust heeft opgemerkt,' sprak hij, met zacht verwijt.

‘Neen; maar ik vreeze in uw goed gevoelen en genegenheid schade te lijden, als gij weten zult wat.... de oorzaak is, dat....’

‘Gij niet meer gebruik maakt van dien Engelschen Bijbel, die voormaals waarde placht te hebben voor u....’

‘O! en dat heeft die nog; wees daar zeker af!’ riep zij.

‘Dus heeft men u ontraden daarvan gebruik te maken....? uw Engelsche meester wellicht....?’ en hij zag haar diep in de heldere oogen. Zij sloeg ze neer - zij kleurde sterk.

‘Neen, o neen! dat is het ook niet; maar, juist een vriend als u dit te zeggen, valt mij te overzwaar....’

‘En waarom toch verdenkt ge mij, dat ik toegevendheid misse?’

Zij schudde zachtjes het hoofd met somberen blik.

‘Of meent gij, dat ik dus aanhoude uit kleinzinnig onbescheid? Gij voelt het als ik: het is hier niet de vrage van het boek, zij 't ook een gewijd, maar de zorge, lief kind! voor u, dat hier eenige geheimenis achter schuilt, die u leed of onheil kan brengen....’

Een vuurgloed overtoog haar gelaat.

‘Ik voele, wat gij meent; ik weet het, en juist daarom moet ik bidden: vraag niets, want het is toch te laat!’

‘Te laat?’ riep hij, met eene onbeschrijfelijke uitdrukking van schrik en medelijden. ‘Te laat? arm kind! dat kan niet waar zijn. Zeg mij, waarom acht gij het te laat?’

‘Uwe versteldheid om mijnentwil treft mij, heer!’ riep zij, zelve verschrikt door zijne verslagenheid. ‘Gij zijt dus goed en deelnemend voor mij, dat ik zou willen spreken, dat ik zou willen raad nemen van u, diens mond mij altijd troostelijk was. Maar allereerst, zeg mij,’ en hare stem werd zacht en gedempt, ‘of gij dat verstaat, die wondre toeneiging tot een mensche ons te voren vreemd, en die ons aankomt zonder dat men weet, hoe?

nocht het hinderen kan; maar die alevel dus heftig ons de ziele beweegt, dat zij ons als tot een ander wezen maakt, geheel het gemoed omkeert, ons lust en vreugde doet scheppen in 't geen voormaals meest ons tegen was, ons als een ander leven maakt, en als tegen wil dwingt, niet meer ons zelve te leven, maar den andere, den vreemde.... Kent gij dat, meester Florensz.? O! zoo durf ik spreken....; zoo niet.... waartoe....? gij zoudt mij toch misverstaan.'

Gideon, hoe ook verschrikt door de diepte 'en den snellen voortgang van den hartstocht, dien hij zag opkomen, dankte in zijn hart, dat hij ervaringen had, die het hem mogelijk maakten, de mystieke taal des gevoellevens te verstaan, zonder dat hij noodig had door vragen haar daartoe uit te lokken, dat het onuitgesprokene onder woorden werd gebracht, en dat hij dus de teerheid eener verbeelding konde sparen, die zich mogelijk nog slechts door nevelbeelden ontsteld zag.

'Ik weet van dat alles ten minste genoeg, om u te verstaan en te ontschuldigen, arme lieve!' sprak hij. 'Verruim vrij uw gemoed door vertrouwen en, wees zeker! geen hard oordeel zal u treffen uit mijn mond.'

'Nu dan...., 't was van master Fabian, dat ik sprak, en van mij zelve.'

'Ik giste dat; maar nu.... weet hij het!'

'Ik onderstel van ja, want....' en zij kleurde sterk, en stamelde, en zweeg.

'En heeft hij u de beteekenis leeren kennen van die zucht, die u tot hem trek? Heeft hij u van zich zelf gesproken?'

'Voorzeker neen! en ik zou nooit moed hebben, hem daaraf te vragen.'

Gideon moest wel glimlachen over dien eenvoud der onschuld.

‘Maar,’ vervolgde zij, ‘hij heeft mij nu toch beloofd, ik zou meer van hem weten, en hij moest meer weten van....’

Gideon beet zich even de lippen van innerlijke onrust.

‘En ter welker oorzake heeft hij u die belofte gedaan?’

‘Ik zal 't u zeggen, welwaarde vriend! Nu ge zegt dit alles te kennen, zult ge weten, dat men een zulk mensch niets weigeren kan, vooral niet als het master Fabian is. Nu geviel het, dat ik hem eenige begeerte toonen zag naar dien Engelschen Bijbel, dien gij mij gegeven hebt, en die mij te dier oorzake nog meer waard was; geen ander, ware 't vader of moeder geweest, had ik zulk dierbaar pand konnen afstaan....; hem bood ik het uit mij zelve; en toen hij hem nam, was ik dankbaar en blijde, als had ik zelve groot goed gewonnen. Gij vergeeft, niet waar?’ vroeg zij, op eens van toon wisselend, en als verwonderd, dat zij zoo licht over eene bekentenis was heengekomen, waartegen hare schuchterheid zooveel opzien had gehad.

Gideon zag medelijdend op haar, bedacht zich eene wijle, en zeide toen alleen:

‘Maar dat is wel zeer vergefelijk, mijn kind! en gij hadt niet noodig gehad, daaraf zoo groot geheim te maken. Het ligt in ons aller aard, zaken of personen, daartoe wij ons getrokken voelen, door zekere voorliefde, somwijlen offers te brengen, en dit hier was nu wel gering....’

‘Zoo oordeelde hij het niet; het tegendeel zag hij mij aan en voor het eerst sprak hij tot mij met goedheid, en toen ook was 't, dat hij mij de belofte deed, daaraf ik u sprak.’

‘Zoo heeft hij u niet door vleitaal of bedriegelijke woorden voor zich getracht te winnen?’

‘Nooit was zulk opzet verder van eenig mensch dan hem. Master Fabian is een stug, streng man, door veel weerspoed en

lijden ietwat scherp en norsch, en toch, en toch.... is zijne norschheid mij liever dan de goedheid van anderen, de uwe zelfs, welwaarde heer! Ik vrage mij zelve, hoe kan dat zijn?'

'En wat zeggen uwe ouders bij die toegenegenheid tot master Fabian?'

'Mijne ouders?' herhaalde zij, 'die.... die weten dat niet; die moeten dat ook niet weten,.... mijne moeder vooral niet; zij haat de Engelschen, en denkt gansch anders over master Fabian dan ik....; en daarbij zij heeft gewoonte, bij misverstand, zoo heftig uit te vallen....'

'Ja, ja! ik begrijp u, en 't is ook beter, dat gij zelve het hun niet mededeelt; wilt gij, dat ik....'

'Behoede ons, neen, welwaarde heer! ik bidde u de uiterste stilzwijgendheid. Och! als gij wist, hoe ik daar straks, door uwe vrage naar den Bijbel, de ontdekking van dit alles had gevreesd!'

'Maar, beste joffer! overweeg dan bij u zelve! Kan dát goed zijn, wat gij dus angstiglijk verbergen moet voor hen, die u 't naaste zijn op de wereld, en die 't meest uw welzijn en geluk ter harte gaat?'

'Ik weet het niet.... ik weet het niet, goede heer!' sprak zij, in onrust de handen vouwende, terwijl groote tranen haar ontvielen. 'Als ik hierover nadenk, bevangt mij zoo wondre onrust en verduistert dus vreemde angste mij het brein, dat ik niets meer scheiden kan. Ik weet alléén, dat hij het niet wil, en dat ik het niet kan, niet eenmaal weet, hoe ik het, voor zulke aanhoorders, als mijne ouders zijn, zou uitspreken.'

'Zoo gun mij dan u hierin van raad te dienen, en eisch van master Fabian, dat hij over zich zelven en u spreke met uwe ouders. Een zulke eisch is geene stouthertige onverschaamdheid

in eene jonkvrouw; zij is het recht harer zwakheid, die niet gaan mag zonder den bijstand harer naasten.'

'Nu blijkt mij wel, meester Florensz.! dat gij niet weet, wat er omgaat tusschen master Fabian en mij, noch welk man hij is; gij zoudt me eer in een vurigen oven jagen, dan er mij toe brengen, zoo iets tot hem te zeggen.'

'Toch is het noodig voor u, arm kind! dat er einde komt aan dezen toestand; die man is u te veel of te weinig; men moet weten, wat gij hem zijt.'

'Veellicht verneem ik het nog dezen middag. Hij heeft mij gevraagd, hem zekere diensten te bewijzen, die hij mij nader wil aanduiden, en daartoe mij afspraak gegeven in onze drukkerij. Hij komt er somwijlen met mijn vader praten, en zelf toezien op het afprenten zijner vertolkingen.... Ik ben dan veeltijds hier in den tuin, kom wel eens binnen en.... en wij praten.... in zijne moedersprake,...'

'Ah! ik versta u, en meester Cornelisz. is er de man voor om zich er mee te verblijden, dat ge dus vordert?' hernam Gideon; 'maar hetzij.... ik heb uw vertrouwen, wel niet gansch vrijwillig maar ik heb het; vrees van mij geen misbruik, maar hoor toch nu mijn trouwhartig vermaan, en doe mij deze belofte: Welke diensten hij u vragen moge, beloof niets, neem niets aan te volbrengen, voor gij mij van haar aard hebt onderricht....'

'Maar, heer! hoe zou hij mij het kwade kunnen vragen? O, verdenk gij hem niet!'

'Ik verdenk hem niet. Alleen hij is vreemdeling; wie zegt u, dat zijne belangen één zijn met de uwe, zijne wenschen één doel hebben met uwe inzichten? Wat zekerheid hebt ge zelfs, dat zijne religie....?'

'Gij hebt gelijk, welwaarde heer! O! zeker gij hebt gelijk!'

hernam zij, snel verbleekend en samenkrimpend onder eene angstige gedachte. ‘Dit is werkelijk mijne vreeze, mijne groote, mijne eenige vreeze.... en gij hebt recht. Ook zal ik trachten, uw wil te volgen; want, zoo hij mij van den troost mijner religie kwam te berooven, die gij mij in de ziele hebt geprent, zou ik mij armer voelen dan de berooide weeskens; maar....’

‘Dat is een goed woord, melieve! Gedenk uwe religie, en laat die u het naast aan 't harte liggen, als ge met dien man samen zijt; maar niet enkel de religie, die bestaat in uiterlijkheid, naam en vorm, ook de religie des harten, die zich toont in daden van zelfverloochening, in kracht bij den strijd tusschen des Heeren eisch der heiligheid en de influisteringen van eene aardsche stem, die menschen tot elkander aantrekt. Betracht die religie; laat u boven alles daar niet afbrengen, en gedenk den Heer, als gij met Fabian samen zijt, en waar moeders trouwe en vaders liefde beide u niet ter hulpe kunnen zijn, gedenk daar aan Hem, die voor u leed en stierf, en over u waakt, en nabij u is; dat gij Hem niet bedroeft en andermaal kruisigt, door meer op menschen woord en wille te achten, dan op Zijne geboden. En daarop, melieve! scheide ik van u met mijn zegen. Ik moet gaan; Hij blijft omtrent u, wil dat gelooven.’ En Gideon legde zegenend de hand op haar voorhoofd.

‘Certeyn! zoo wil ik,’ sprak het meisje, ‘en uw vermaan gedenken,... zooveel ik kan, maar verg mij niet, goede heer! u alles te beloven met vaste verzekering; want, als ik met Fabian zal zijn, ben ik mij zelve niet, om eener belofte, aan anderen gedaan, trouwe te houden.’

‘Nu, zoo behoede u God!’ sprak Gideon smartelijk; want hij moest het onderhoud afbreken, en hij zag, dat zij het niet wenschte te verlengen; integendeel, nauwelijks had zij zijn afscheid aan-

gehoord, of zij ijlde voort, opnieuw met gehaaste schreden, en zij wendde zich naar de drukkerij.

Zooals het veelmalen gaat met de bekentenissen van menschen aan elkander, had Deliana Gideon de waarheid gezegd, maar niet de geheele waarheid, en dat deel dat zij goedgevonden had, als haar eigendom terug te houden, was juist een zulk dat de zaak voor geheel andere beschouwing vatbaar maakte. Zij had namelijk voor zich zelve eene geheime hoop, dat Fabian hare stille, maar innige toewijding had verstaan, en daarvoor zoo dankbaar was, als iemand van zijn karakter het zijn kon, en zeker op het punt stond die dankbaarheid te toonen door.... aan te nemen. Het lieve kind vroeg niet anders; maar zij geloofde toch, dat zij dit verkrijgen zou; zij geloofde het juist uit die geheime verstandhouding, die Fabian met haar had aangeknoopt; aan de wending, die hij soms gaf aan zijne woorden, en die van zekere gedachten getuigden, vreemd aan het onderwerp van het gesprek, en aan meer nog, waaruit eene jonkvrouw, ook de eenvoudigste en onschuldigste, raadt of meent te raden, dat zij den indruk heeft gemaakt dien zij wenscht; maar hetzij ze schroomde om dat geheim vermoeden uit te spreken, hetzij dat zij die overtuiging eerst tot meerder zekerheid wilde gebracht zien, zij hield die bijgedachte voor Crideon terug. - Maar wij hebben gelegenheid dieper dan hij in haar vertrouwen in te dringen, en zelfs die haar te volgen, waar zij de ‘prenterij’ binnentreedt. Zij vond er Fabian reeds alleen; meester Jan Cornelisz. had zich spoedig over hunne zaken met hem besproken en was toen uitgegaan; maar hij had Werner een wenk gegeven om den vreemdeling niet alléén te laten, minder uit oorzaak van wantrouwen, dan wel omdat hij als ‘gezworen drukker’ niet verantwoord was, zoo hij een vreemde in de werkplaats meester liet.

Fabian merkte dit op met eene spijt, die men licht verklaren kan, als men zich herinnert, dat hij de lastige en vernederende verhouding tot meester Cornelisz. en zijn huis zich voornamelijk had laten welgevallen met het doel, om meester te zijn van eene plaats, die hem de middelen verzekerde, om zijne geheime plannen en bedoelingen te bereiken.

Op dien bijtenden en ironieken toon, die de arme Deliana altijd zulk eene smertelijke siddering aanjoeg, sprak hij dan ook die spijt uit, toen hij haar komen zag:

't Is vreemd en lastig, miss! dat men nooit hier alléén kan zijn; ik meende, gij hadt er ditmaal op gedacht, dat ik noodig had u te spreken.'

'Maar,.... Sir!.... mij dunkt, wij zijn zoo goed als alleen; de knechts en de werklieden van de prenterij zijn veel te ijverig aan hun arbeid, om naar een gesprek in vreemde tale te luisteren, en.... Werner, de arme Werner verstaat geene tale ter wereld, dan zijne eigene, te weten die der teekenen; want de arme jonkman is doofstom.'

'*Indeed, miss!*' hernam hij; 'gij zijt bewonderenswaardig in vernuft en scherpzinnigheid; die man, die enkel de tale der teekenen verstaat, zal dan, naar uw oordeel, *niets* verstaan van ons gesprek, zonderling niet van dát, hetwelk ik voorgenomen had met u te voeren?' sprak hij op zijn vleiendsten toon, die het arme kind te zoeter klonk, na den eersten ruwen aanval.

Zij kleurde sterk.

'Werner rekent bij ons altijd voor niets, Sir! hij is half simpel...'

'Ik zeg u, *foolish child!* dat die half simpele op u verliefd is, en dat zulke liefde, als waarvan hij gloeit, een blinde scherpzichtig zou maken, en een doove hoorende; maar gij zijt eene vrouw, en gij zoudt dit niet weten?'

In waarheid! de onschuldige wist het niet: Werner had altijd op hare wenken gevlogen; zij had hem altijd gekweld, zooveel hare kinderlijke luimen het opgaven; zij had met hem gesold als met een schoothondje, en hij had het verdragen met het goêlijke geduld van een grooten, tragen huishond, die, met onverstoorbare trouw en lankmoedigheid, zich laat heen en weer sleuren; maar liefde, dat dáár voor de opwassende jonkvrouw liefde onder schuilen zou, dàt zeker was haar nooit ingevallen, gelijk in 't geheel dat woord, in beteekenis tot haar zelve, nog nooit haar oor had getroffen. Gideon had het haar gespaard; hij kende de toovermacht van het woord op het jong gemoed, waarin het als eene nieuwe wereld ontsluit, als een nieuwen kring van gedachten opent, als het eens is uitgesproken. En nu Fabian! het was Fabian, die het uitsprak voor Deliana! Voor haar...., men denke zich de wondre reeks van gewaarwordingen en aandoeningen, die het in haar gemoed ontsloot of loswond. Onder den invloed er van zweeg zij en bleef aarzelend voor zich zien.

Fabian hield de aarzeling voor ongeloof of onwil.

'Ik zeg u, zend dien Werner weg! hij is mij hinderlijk; ik wil hier alléén zijn,' riep hij heftig, 'alléén met u,' hervatte hij zachter, 'ik *wil* het, miss Deliana! verstaat gij mij?'

'Ja, master Fabian!' hernam zij, op eens met een zekeren schrik uit alle hare droomen ontwakende; doch terstond, met ijver bezield om zijn wensch te vervullen, gaf ze Werner het teeken dat hij zich verwijderen moest, maar hij schudde treurig het hoofd en bleef staan, onwrikbaar als de vastgeschroefde pers, waartegen hij leunde. Deliana vouwde smeekend de kleine handen, Werner's oogen raakten vol tranen, maar hij bleef; Fabian glimlachte met snijdenden hoon, en trappelde van ongeduld; Deliana was ten einde raad, want zij begreep, dat de trouwe

stomme een bevel had, dat hij niet zou overtreden. Ten laatste zag zij een kleinen sleutel aan zijn gordel hangen; zij wees er naar, en met een diepen doffen zucht boog hij toen het hoofd als een wenk van toestemming, maar zijn oog volgde haar smartelijk, terwijl zij Fabian aanzag en, met de volle blijdschap van haar triomf tot hem zeide:

‘In Werner's kamer, hier aan 't eind van de prenterij, Sir! zullen wij ongestoord zijn, zooals gij verlangt; wil mij volgen.’

Dit was niet *precies wat Fabian verlangde*, maar hij zag wel dat er voor 't oogenblik niets anders te verkrijgen was, en dat hij voorzichtig moest zijn met zijn doel niet al te vroeg bloot te geven.

Zoo volgde hij haar, het gelaat plooiende tot zekere voldaanheid. Werner ging voor, ontgrendelde de deur van het kleine vertrek, dat hem als meester-knecht toeliet zich af te zonderen, zonder te ver van de werkplaats gescheiden te zijn, en toen Fabian en Deliana waren binnengetreden, sloot hij de deur van buiten, en bleef er voor staan, de handen kruisende op de borst, ten bewijze van trouwe en berusting, maar bij afwisseling bleek als marmer en rood als gloeiend ijzer onder ingehouden zielesmart.

.....

‘En nu, master Fabian! gelief mij te zeggen, waartoe mijne zwakke hulp u nut kan zijn?’ begon Deliana, nadat Fabian plaats had genomen op de éénige zitplaats, die men er vond, een houten bank, die bij een lessenaar stond.

‘Zwak in waarheid!’ hernam hij bits en koel; ‘wel eene zwakke hulp; want waartoe kan eene vrouw mij van dienst zijn, die niet eens schranderheid genoeg heeft om te raden, waar zij bemind wordt, noch behendigheid genoeg om met dien hefboom der liefde te triomfeeren over den wil van een man, die van de vijf zinnen er minstens twee te kort heeft?’

‘Ik zal uw zeggen niet tegenspreken, master Fabian! dat ik noch schrander ben, noch zulke abelheid heb, als ge daar prijst, maar zoo daar, door mijn vlijt of door mijn goeden wil, iets kon worden verricht, moest het met mijn leven betaald zijn, dat u ten bate kon komen, zoo kunt gij 't achten als reeds het uwe.’

‘En daarbij,’ hernam hij, nog meer koel, ‘ik weet niet of ik zou kunnen aannemen. Gij zoudt dankbaarheid willen, en ik heb niets.... om u te vergelden.’

‘Niets vrage ik, heer! niets, wees daar zeker van, dan dat gij nu niet zwijgt, waar gij eerst met vertrouwen zijt aangevangen, en dat gij uitdrukt wat gij van mij verlangt. Ik zal mij de verplichte achten.’ En zij vouwde zóó zacht smeekend de handen, en zag op hem met zulken teerhartigen schroom, dat zij door harder ijskorst zou zijn heengeboord, dan die men onderstellen zou, dat Fabian's borst omschanste. Toch was het geene overtuiging, geen volkomen geloof, waarmede hij antwoordde:

‘Ja, ik weet dat, ik weet dat; ik weet, hoe vrouwen zijn kunnen, tot verhevenheid toe zonder zelfzucht en tot alle offers in staat, in schijn, maar in de daad veel eischend, meer dan mannen, en meer dan dezen nog hechtend aan hare eischen; en bij teleurstelling, van engelen, dat ze schenen, zich omtooverend tot duivelinnen, tot verraderessen, tot moorderessen, tot alles; dan is daar geene boosheid voor hare wrake te stout, geene misdaad te zwart, geen gruwel te groot, waar zij door hartstocht gedreven worden, zich te wreken.’

Deliana wilde hem haastig ontkennend in de rede vallen.

‘O, zeg niet neen! zeg niet neen!’ riep hij nu zelf in vuur, terwijl zij, verbleekt van schrik over die vreeselijke woorden, als inéénkromp onder eene moordende hand. ‘Ik kenne de

hartstochten der vrouwen; ik kenne hare zwakheden; ik kenne hare schromelijke sterkte. Niemand kan *mij* misleiden, als daar van uwe sekse sprake is. O! zeg niet neen, onnoozele duive! die nog niets weet van het leven, die nog niet eens uw eigen hart hebt doorgrond. Ik heb ervaringen van dit alles; ik spreek met zekerheid van dit alles; ik zou u zóóvele misdaden en zóóvele afgrijselijkheden kunnen opsommen tot verklaring van mijne woorden, dat gij, teere blanke lelie! alleen van 't hooren besmet en verdord in het stof zoudt nederzinken.... Maar ik wil het niet, arm kind!' hervatte hij, zich tot meer kalmte dwingend, en met eene soort van deernis op haar ziende, 'ik wil u sparen; ook om mij zelven wil ik u sparen; daarom ook spreek ik dus, en waarschuwe u; uwe teleurstelling kon u het hart breken en mij kon zij uiterst gevaarlijk zijn. Luister, kind! ja, gij kunt alles voor mij en wilt het, on het zal zijn zonder baatzucht, maar gij zult een eisch hebben, die voldaan moet worden; want gij zult dat alles doen uit liefde, en gij zult daarvoor liefde terug willen.'

Zij zuchtte diep, eer zij sprak.

'Lacen, master Fabian! ik geloof, dat gij waar spreekt. Tweemaal hebt gij een woord genoemd, dat ik nog niet kende, maar indien dat ware,.... indien dat liefde ware, die gansche overgave van mij zelve en al het mijne, daar ik mij voor gezind voele jegens u, wat zou het dan zijn, master Fabian? wat zou mij dat brengen?'

'Dat zou een vreeselijk onheil zijn; dat zou ellende en wanhoop brengen voor u en voor mij; want, geloof mij! nooit sprak ik een beter en trouwer woord tot eenig mensch. Ik zal u nooit liefde kunnen weergeven.'

'Nooit, heer? nooit....? nooit een weinig....?' riep zij ver-

bleekt en verplet; ‘dit.... dit zeker had ik niet.... niet verwacht.’ En zij week van hem terug, nadat zij hem eerst vertrouwelijk was genaderd, en scheen eer eene stervende, dan eene zestienjarige, die vroolijk en licht het nieuwe leven der liefde in zich ontwaken voelt.

Fabian zag op haar met kennelijken onwil, en mompelde tusschen de tanden onverstaanbare woorden, zonder een enkel te uiten, dat haar troost gaf; op eens echter wendde hij zich af, fronsde den wenkbrauw en sloeg zich voor 't hoofd, terwijl hij in zich zelven sprak: ‘Zotte deernis! die mij daar overviel, eene vrucht, die rijp was en die mij zóóvele zorge heeft gekost van kweeken, nu af te staan waar 't plukken aan mij stond. Is het dan zoo machtig veel, wat zij vordert? en toch zal zij geven, alles geven.... ik weet het.... en ik heb dit niet ondernomen, om uit dwaze weekheid te halverwege staan te blijven.’ Toen, met nieuwe beslotenheid op het gelaat, keerde hij zich tot haar, zag haar aan met eene diepte van zwaarmoedigheid, die eene sterkere zou bewogen hebben, vatte met zachte teederheid hare hand, en sprak toen, met dien omsluierenden toon van stem, die meest hare zenuwen deed trillen:

‘Deliana! ik moest u waarschuwen; ik moest het, want ik mag u niet geven, wat gij zoudt mogen eischen voor zoovele.... offers, als ik vragen moet. Ik mag het niet, en daarom is het, dat ik het niet wil. Vraag niet waarom? Vraag het nooit! Te veel smartelijks zoudt gij hooren moeten, en bedriegen wil ik u niet, hoe licht mij dat ware, uwe simpelheid een sprookje ter misleiding in te fluisteren. Maar dit wil ik u zeggen: vraag mij geene liefde! vraag mij geen hartstocht! en ik zal u geven wat die beide vergoedt, eene vriendschap zal ik u geven, zooals nooit eenige vrouw van een man heeft verworven, noch ooit

verwerven zal; eene vriendschap, vurig als mijn gemoedsaard, en teer als voormaals mijn hart was, vóór het doodgebloed is onder de wonden, die men het heeft toegebracht. Zie, Deliana! kunt gij u vernoegen met zulke vriendschap? ik, die weet, hoe eene vrouw wil bemind zijn en geliefd, ik zwere u, gij zult geene harer iets te benijden hebben, en gij zult daarbij die éénige jonkvrouwelijke reinheid van harte bewaren, die zij allen onder hare hartstochten verliezen.... En zeg nu, of gij dàt wilt, of gij daarmede vernoegd zult wezen altijd, altijd zoolang wij samen zijn?'

Hij had niet noodig gehad zoovele overreding te gebruiken, zoo groote beloften te doen. Reeds onder den indruk zijner eerste zachte woorden was zij op verren afstand van hem op beide knieën neergezonken, de handen gevouwen als in verrukking of in stil gebed. Alles wat hij zeide was volkomen voldoening van haar zielsverlangen. Zij wist niets meer te wenschen dan hij haar bood; zij verstond zelfs niet eenmaal, waar hij haar sprak van gemis.

'Of ik aanneme?' sprak zij eindelijk, 'gij vraagt, dat Sir? alleen hoe kan ik waardig worden....? hoe kan ik verdienen....?'

'Waarheid is, ik moet veel eischen,' hernam hij, 'ik heb niets noodig of alles; van de vrouw, die zich aan mij wil verbinden, vraag ik niet slechts die gehoorzaamheid, die onderwerping van haar wil aan den mijnen, die uit de gebechtigheid eener zwakkere aan het sterkere vanzelf volgt. Maar ik eisch, dat gij dien volgen zult zonder omzien, zonder nadenken, zonder vooruitzien....; niet enkel zonder vrage te doen, maar zelfs zonder antwoord te begeeren. Wat dunkt u, Deliana! voelt gij u moedig, voelt gij u trouw genoeg, en bovenal gelooft gij genoeg in mij, en hebt gij genoeg vaste gehechtheid voor mij, om zulken

band te sluiten? Bedenk, dat gij zestien jaar zijt, mijn kind! en dat men op zulken leeftijd wisselziek is van aard....'

'Ik heb niets te bedenken, Sir! want dat alles, wat gij mij daar vraagt, zou ik toch niet kunnen nalaten u te geven, zelfs al hadt gij mij van u weggestooten....' hernam zij, naar hem toekomende.

'Zoo zij het dan, Deliana! en ik zeg u, gij zult minder smart hebben en minder rouw van dit verbond met mij, dan of ge een jeugdigen, vurig minnenden jonkman het harte hadt geschonken.' En hij boog zich over haar heen en sloot haar even in zijne armen met kalme, men zou gezegd hebben ouderlijke teederheid, en drukte haar een enkelen kus op het voorhoofd.

Zij bloosde van dankbaarheid en geluk, en zeker is daar zelden meer volkomen en toch meer reine aardsche vreugde gevoeld, dan die dit onschuldige kind genoot, onder de koele omhelzing van dit vreemd en geheimzinnig wezen. Gideon en 'zijn trouw vermaan', en zijne ernstige waarschuwing, en hare belofte, alles, alles was vergeten. Zij zag en hoorde niets dan Fabian; zij dacht er alléén aan, hoe zij dezen zou vergenoegen, en zij had zich zelve wel gekend, toen zij het Gideon vooruit had gezegd: 'Ik kan niets beloven, want ik ben niet zeker, dat ik 't kan houden.'

'En nu, *my sweet child!*' sprak Fabian, den arm om hare ranke leest slaande, en haar dicht naar zich heentrekkende, opdat er op de enge bank voor beiden plaats zoude zijn. 'Ik zal u mijn vertrouwen schenken, zooveel gij dat dragen kunt, opdat gij mij dienen zult met schranderheid en met oordeel, of liever, opdat gij mijne zaak als de uwe zult aanzien, en die ten nauwste ter harte nemen.'

Daarop zag hij haar eene wijle in de oogen als met een onderzoekenden blik, vol ernstige teederheid, en vroeg toen:

‘Wat zoudt gij doen, mijne Deliana! zoo men u zeide, dat er een man was, die mij haat en vervolgt ter dood toe, die mij eere, aanzien, fortuin, ja, tot mijn naam toe ontnomen heeft, die mij als uit de rij der levende wezens heeft uitgewischt, en die, zoo hij weten kon, dat ik nog leefde, dat ik mij, hoe ook verborgen en vernederd, nog in vrijheid bewoog, zonder eenige aarzeling, mij beide, leven en vrijheid, ontnemen zou....? Wat zoudt gij voelen tegen dien man? Zeg het mij, zoo gij het uitspreken kunt!’

Eene huivering van angst en ontzetting ging haar door de leden.

‘Mij dunkt, Sir! ik zou tegen zulken man het ergste kunnen doen.... ik, die nooit dan deernis heb gevoeld jegens allen, die lijden, ik zou niet huiveren van den wensch, dat die man sterven mocht, om uw dierbaar hoofd geveiligd te weten. Maar, niet waar? Die man bestaat niet meer? Dat is slechts eene bange herinnering, waarmede gij mij ontzetting aanjaagt? Eene vrage, daarmede gij de sterkte mijner genegenheid proeven wilt? Zeg, o zeg, dat het niets is dan dit....!’

‘Ik kan dat niet zeggen, Deliana! want.... die man bestaat nog; die man heerscht hier in deze landen, als meester.... Hij kan vernemen, dat ik hier ben; hij kan mij uitvinden, en.... en....’

‘Mijn Fabian! o Heere God! wil dàt weren!’ riep het arme kind, in onbeschrijfbaren angst.

‘Gij.... gij kunt mij de middelen in handen geven, om mij tegen hem te verdedigen.’

‘Ik....? o.... dat mij zulk geluk is voorbehouden! Maar wie is dan toch die man, daar ik, arme, iets tegen vermogen zou?’

‘t Is de Graaf van Leycester.’

‘Heere des hemels! die uw vijand? Die groote doorluchtige

Heer, die zoo streng is jegens zijne tegenpartijders, naar men zegt, en die zoovele vrienden heeft? O, mijn Fabian! gij zijt verloren!'

'Dat ben ik, als de Graaf met dezelfde macht die hij vroeger hield, hier terugkeert...., en nu, men spreekt dat hij nog met grootere gedenkt te keeren, en nieuwe middelen met zich zal brengen om die te handhaven.'

'O! dat een uur als dit voor mij doormengd moet zijn met zulke smarte! In de afwachtinge van dat onheil zal ik na dezen niet meer rustig leven.'

Fabian glimlachtte voldaan; hij was, waar hij wezen wilde:

'Laat angst u niet overmeesteren, melieve! Ik zal u zeggen, hoe wij voor ons beiden rust kunnen koopen; de Graaf moet....'

'Hier niet terugkomen, zoo het te hinderen ware.'

'Dat zal niet aan ons staan; maar, als hij komt, moet al het volk dus tegen hem zijn ingenomen, dat hij bevroeden zal gansch zijne autoriteit verloren te hebben, en zóóveel moeite, zorge en bekommernis zal hebben om hier stand te houden, en zich voor de uiterste nederlaag te hoeden, dat hij iedere vervolging zijner particuliere vijanden, en de bejagingen zijner eigene bedoelingen zal moeten opgeven....; en zoo niet...., dat ik tot vrienden en bondgenooten mag hebben allen, die hem kwaad willen; dat eene sterke lijfwacht zal zijn; begrijpt gij mij?'

'Zoo goed, dat ik u bidde, wel ernstig bidde, te zorgen, dat mijn vader zulken wensch en zulke intentie niet bij u onderstelle;.... want gij weet niet, hoe sterk die aan de partij van den Graaf verhecht is..... Ik hoor hem menigmaal zeggen: "het belang van 't land hangt aan diens wederkomst."'

'Ook willen wij het wel diep voor hem verbergen; maar die laatste opinie zal hij eenmaal opgeven, want de vereenigde

Provinciën zouden al te zamen verloren zijn, zoo die tyrannische Lord er meester werd, en door hem zijne heerschzuchtige Koningin. Dan is 't gedaan met de vrijheid van uw vaderland, goed kind! Dit moogt ge voor zeker houden, als ge mij redt, doet ge uw vaderland ook geen slechten dienst....'

'Nu zie ik in, dat de welwaarde Gideon Florensz doolde, toen hij vreesde dat gij, vreemdeling wezende, mijn land kwaadt zoudt willen....'

'Wat had die welwaarde daarin te spreken?' vroeg Fabian, het voorhoofd fronsende.

Deliana vertelde toen haar gesprek met Gideon, maar zij eindigde:

'Wil toch niet denken, Sir! dat die heer u tegen zal zijn; veeleer voor u in dezen, dan niet de anderen; want ik heb mijn vader hooren aanmerken, en uit *doctor* Florensz. spreken bleek het mij waarheid, dat hij gansch niet op de zijde is dergenen, die den Graaf al te hoog willen heffen, en zelf zijne ambtsbroeders misprijst, die op den stoel door groote macht van woorden, den Gouverneur-Generaal voorstaan, en diens hoogheid handhaven...'

'Gij hebt gelijk. Sinds die heeren partij kiezen voor en tegen, kan het gevallen, dat deze het met Holland en Barneveld houdt; ik wil het onderzoeken..., ik zal hem spreken..., maar gij.... zeg hem niets....'

'Zult gij hem dan *alles* zeggen, Fabian?' hernam zij blozende en de oogen neerslaande, 'want ik heb beloofd...., en ik zou geene rustige consciëntie houden, zoo ik onderliet.... na te komen.'

'Zeker melieve! zeker; ik zal hem alles zeggen; alles namelijk, wat hem te weten noodig is,' eindigde hij, met een geheimzinnigen glimlach.

‘En nu, mag 't wezen, master Fabian; ik ben begeerig het middel te kennen, hernam zij met vloeiende stem.

‘*Dearest!* dat middel is uiterst machtig en sterk, sterker dan vele duizend mannen van wapenen, om een mensch te verslaan, machtig genoeg om Koninkrijken ten gronde te richten.’

Zij zag hem aan...; zij vroeg niets, maar er lag twijfel in haar oog.

‘De drukpers,’ sprak hij met een glimlach; ‘kent gij iets, waardoor men machtiger ingrijpt in de gemoederen, en ruimer kring vindt om in te werken, dan door geprente schriften....? Met dit wapen doe ik Leycester vallen, en alles wat hem stut of steunt....; maar.... ik moet het wapen kunnen smeden, naar mijn wil; ik moet het volkomen in mijne macht hebben; ik moet meester zijn in deze prenterij; ik moet er uren, - waren 't die van den nacht, - konnen doorbrengen, om er, met of zonder behulp der werklieden, al datgeen daar te stellen, wat mij noodig is tot mijn doel....’

Deliana schudde treurig het hoofd.

‘Eilacen! dat zal nooit gaan! Mijn vader is hier gezworen drukker, neemt zijn eed hoog hoe goed hij voor mij is, ik zal lang kunnen bidden, eer hij dat toestaat....’

‘Hij moet niets toestaan; het moet hem niet eens gevraagd worden. Schik gij het met Werner, met wien gij doen kunt wat gij wilt...., of gij moest minder zijn dan de simpelste aller vrouwen....’

‘Ik zal niet simpel zijn, als er vrage is van uw leven, Sir! Werner zal gewonnen worden,’ hernam zij met eenvoud, maar met ongemeene vastheid.

‘En zoo 't mislukte, zal ik u onderrichten te doen wat ik zelve zou gedaan hebben; u mistrouwt men niet; gij hebt alle rechten, alle vrijheid....’

‘Voor mij is het doenlijk, Sir! hoewel niet zonder bezwaar, maar toch.... het kan gedaan worden, al moest het mij alles, alles kosten.’

‘Heerlijk kind!’ riep hij, op eens haar omhelzende, met eene verrukking, die allen schijn droeg van waren hartstocht, maar het was slechts de hartstocht der voldane zelfzucht. ‘Met die belofte vervult gij mij een wensch, waarop ik sinds lange gepeinsd heb, en ontneemt gij mij een wicht van zorge, daaronder ik bijkans bezweek....’

Fabian had nauwelijks uitgesproken, of de deur werd geopend, en Cornelisz. zijne vrouw en Gideon vertoonden zich allen tegelijk, terwijl Werner met heftige gebaren van spijt ter zijde ging, als een die slechts uit dwang voor geweld wijkt. Een tooneel van verrassing en ontsteltenis volgde, dat men zich even goed kan denken als wij het zouden beschrijven; en welhaast werd het vervangen door heftige verwijten der vertoornde ouders, wier radden loop Gideon tevergeefs trachtte te stuiten, omdat ze onbillijk waren als onwijs, en nog door niets gerechtvaardigd. Fabian, wij moeten hem dit recht doen, gaf Deliana niet prijs; hij trad vooruit tot in de deur, trok zijn korten, scherpen ponjaard, en antwoordde onder dreigingen:

‘Meester Jan Cornelisz.! niemand komt hier binnen om dit kind te beleedigen. 't Is een rein en onschuldig schepsel, dat ik liefheb en dat mij aanhangt; en ik wil niet, dat haar oor door een onverdiend verwijt zal getroffen worden om mijnentwil.’

‘Zeker acht gij zelf in deze zaak te veel verwijts verdiend te hebben, om nu het meiske niet vrij te spreken, door u dus jammerlijk vervoerd!’ riep Cornelisz. ‘Maar ik zeg u, dat uw rijk van nu aan hier uit is, en dat ge mijn huis zult ruimen en daar niet weder binnenkomen, en wat mijne dochter aangaat, ik zal

haar dus wel verzekerd opsluiten, dat uw gefleem haar niet tot de ooren zal komen.'

'Er is nog schikking mogelijk, master Fabian!' hernam Gideon, die het verbleeken van den Engelschman voor een bewijs hield van zijne liefde voor Deliana. 'Luister, laat mij binnentreden, en met u en de joffer spreken. Meester Cornelisz. laat zich te zeer door onzinnigen toorn vervoeren, en zou zich in dit oogenblik redeloos jegens u en zijn kind vergeten. Laat mij middelaar wezen tusschen u.'

'Hoor hem, Fabian! ik smeek het u!' riep Deliana schreiend.

En Fabian liet werkelijk Gideon doorgaan zonder tegenstand; maar tegelijk sloot hij de deur, grendelde die van binnen en liet de verschrikte ouders ter prooi aan de vreeselijkste gissingen.

'Luister, master Fabian! uit de bekentenissen van joffer Deliana heb ik begrepen, dat zij u liefheeft, en daar het zoo geviel; dat ik tegenwoordig was, toen vrouw Cornelisz. de ontdekking maakte van uwe verstandhouding en uw samenzijn hier, door de terugkomst van haar man, heb ik hem besust en bezadigd zooveel dat kon, en ben wel gerust, dat hij u voor schoonzoon zal aannemen...., mits voldoende aan zekere rechtmatige vorderingen, en hem opheldering gevende van....'

'Ze willen mij voor schoonzoon!' viel Fabian in, met luiden gillenden lach. 'Jan Cornelisz. is wijs en edelmoedig; maar, in trouwe! mij is de eere te groot; ik zal niet aannemen.'

Op het hooren van dien boosaardigen spot wierp zich Deliana met een woesten gil van smart aan zijne voeten.

'Fabian! Fabian! ge kunt spotten bij mijn zieleleed....?'

'Ge ziet het arme kind,' sprak Gideon bewogen. 'Spreek, Sir! waarom wilt gij haar niet ter vrouwe, waar het blijkt, dat gij haar voor liefste gekozen hebt....?'

‘Dat blijkt uit niets, en dat is ook niet; laat ze zelve spreken....’

‘Master Fabian.... spreekt.... waarheid!’ bracht het meisje met moeite uit.

‘En ik zeg u, ik kan haar niet ter vrouwe nemen, al ware zij mij liever dan het leven.’

‘Waarom dan niet Sir? Hebt gij elders belofte gegeven? Zijn er banden, die u in uw eigen vaderland binden? Zijt ge veellicht.... verlooft of gehijlikt...?’

‘Gehijlikt! wel tweemaal, mijn goede welwaarde!’ riep Fabian, met wilde ironie. ‘Maar dat zou de zwarigheid niet zijn.’

‘Dat de zwarigheid niet?’ Bij die onbegrijpelijke woorden vouwde het vrome kind met de smartelijkste verwondering de handen inéén, en zag met afschrik naar Fabian heen, als ware hij haar eene satanische verschijning.

Maar Gideon ging op hem toe, en sprak met strengen ernst:

‘De zwarigheid, die gij daar noemt, Sir! is van zulken aard, dat het nu niet meer nut noch oorbaar is, naar de anderen te onderzoeken. Maar dan mag ik u vragen, hoe zult gij als Christen, als man van eer verantwoorden, wat gij hier hebt gesticht....? verwarring in 't hoofd en harte van dit jeugdige kind, wier simpele onnoozelheid de strikken niet heeft konnen zien, veelmin mijden, daarin gij haar gevangen hebt, en van nu aan zoudt konnen omvoeren, werwaarts gij wilt, zoo niet een toeval, naar 's Hemels raad, het webbe uwer listen had ontdekt en vanéengescheurd...? De Heer geve, dat dit arme kind dezen schok, deze eerste en wreede teleurstelling des harten overkomen mag met religie's behulp. Waar altijd is 't, dat gij hieraf zware rekenschap zult te geven hebben. Hoe verantwoordt gij u.....?’

Toen Gideon sprak, had Fabian op hem gezien met die soort

van minachtende ironie, die hem zoo eigen was, met die zekere hoogmoedige laatdunkendheid, alsof hij medelijden en geringachting had voor eene bekrompenheid, die zoo hoogen ernst maakte van zulk een spel; nu viel hij op eenmaal uit, hard en trotsch, als wilde hij den spreker verpletteren:

'Hoe ik mij verantwoorden zou? Zoo ik het wilde, ik kon het met een enkel woord, dat u allen zou verpletteren van schrik, en zelfs de mogelijkheid mijner schuld ondenkbaar maken.... Hoe ik mij verantwoorden wil....? Ik zou het u zeggen, als gij wist wat dat is, in zulke ballingschap om te dolen als ik...., allen hatende en gehaat van allen, en dan eene te vinden, eene enkele, die tot u komt, ondanks tegenweer van norschheid en bitterheid, die weet lief te hebben, die moed heeft tot alles, en die niets vraagt dan dat men aanneemt.... Welnu, ik heb aangenomen..... Ziedaar alles.....' En Fabian's oogen vulden zich met groote brandende tranen, als zeker in lange niet die oogleden bevochtigd hadden, en hij stak beide handen uit naar Deliana die, alles vergetende, op hem toeliep, hare armen om zijn hals sloeg, en zich innig aan hem sloot, als durfde zij alle machten en alle rechten trotseeren, die haar van hem wilden scheiden.

Gideon vouwde de handen in ontzetting over de diepte van dien onweerstaanbaren hartstocht, die dat zwakke kind dus stout maakte en besloten:

'Deliana!' riep hij. 'Wat roekelooze uitzinnigheid is dit! Bedenk toch....'

Maar Fabian viel hem in de rede:

'Zou zij mij dus aanhangen, zoo ik schuld had tegen haar, zoo ik haar door ijdele beloften had misleid?'

'Sir!' zeide Gideon verslagen, 'na hetgeen ik zie, heb ik u

niets meer te zeggen, maar alleen deze ééne bede te doen: Verlaat Utrecht! het kan zijn, dat het een groot offer is van uwe zijde, dat daaraan veel hangt voor u, maar gij zijt het haar schuldig....'

'Zeker hangt daaraan veel voor mij.... alles.... alles....' overlegde Fabian bij zich zelven, 'en zij zullen mij er toe dwingen, na een geval, als dit. Die geestelijke heeren hebben hier veel invloed, en deze hier zal niet rusten, vóór mij de poort is gewezen, en ik ben wel dwaas, dat ik mij aan iedere ongerijmdheid stoor en mij daardoor laat vervoeren tot ik mij zelven verraden zou en mijn eigen werk verbreken. Weg, laffe aarzeling! weg, laffe barmhartigheid! keeren is te gevaarlijk: ik moet vooruit; ik moet verder.' Toen, als uit een diep gepeins oprijzende, waarbij hij het hoofd op de borst had neergebogen, zag hij plotseling op, zag Deliana aan met blikken vol oneindige teerheid en riep toen:

'Gij ziet het, ze willen ons scheiden, dat willen ze van mij om uwentwil.'

'Men wil ons vereenigen, Fabian!' hernam zij zacht, 'alleen gij zijt het, die niet wilt, of.... niet kunt,' zuchtte zij. 'O, zeg het mij, Fabian! want ik weet, hoe ge soms tot vreemden spot zijt geneigd. Zeg het mij, leeft u in Engeland eene gemalin?'

'Eene gemalin ik! Bij God, kind! hoe komt gij daarop?' vroeg hij, met een luiden lach, die aan woesten waanzin moest doen denken.

'Gij hebt het ons zelf gezegd, Sir! dat gij gehijlikt waart,' sprak Gideon.

'Ik zwere het u, mijn laatste hijlik is ontbonden.'

'Door den dood?' vroeg Gideon.

'Door den dood!' herhaalde Fabian.

‘Zoo zijt gij vrij?’

‘Ik ben het!’

‘Maar verklaar dan toch, wat u hindert, de bruid te nemen, die gij liefhebt en die men u voorstelt, Sir? Zijn veellicht uw naam.... uw stand....?’

‘Maar ik heb het dat kind immers reeds gezegd, ik heb geen naam, ik heb geen stand meer; ik ben niets.... minder dan niets;.... ik ben dood. Wilt gij dat jonge schepsel vasthechten aan een doode?’

‘Dood! dood!’ herhaalde Gideon, met ijzing. ‘De ongelukkige schijnt vlagen van waanzin te hebben.’

‘Neen, 't is geen waanzin!’ riep Deliana, wier geloof in Fabian door niets kon geschokt worden. ‘Nu begrijp ik veel, dat mij straks duister was.... Een doode voor zijn vaderland, door de vervolging zijner vijanden, moet alles, wat anderen licht is, hem zwarigheid worden, belemmering wezen, en....’

‘Het hart geeft mijne Deliana vernuft om te scheiden en uit te vinden, wat den schranderste raadsel schijnt,’ riep Fabian, zelf verheugd door de wending, die zij aan de zaak wist te geven.

Maar doctor Florensz. was nog niet zoo volkomen bevredigd:

‘Ik bid u, Sir!’ sprak hij, ‘schenk mij uw vertrouwen, en blijf u niet omgeven met zulke nevelen, daar alléén de liefde nog licht in ziet, maar waar wikkende wijsheid zich in verdoolt en het duister moet vinden. Ware 't schuld, ware 't misdaad, die ge hebt mede te deelen, stort die uit aan mij! Ik ben geen priester, die u hooren kan in de biecht, maar ik ben een dienaar van Christus, en ik zweer u Christelijke trouw.’

Was er iets in den reinen openen blik, waarmede Gideon hem aanzag? Was het de mildheid der liefde, die hem toesprak uit die stem, en dat Fabian trof en dat zijn vertrouwen won? of was

het opnieuw berekening, die hem de mogelijkheid deed onderkennen, dien man zich tot bondgenoot te winnen? 't Is ons nog niet mogelijk, het te vatten; maar waarheid is, dat een donkere gloed zijn geelachtig bleek gelaat overtoog, dat hij Gideon de hand reikte, en zeide:

‘Aan u zal ik mij vertrouwen! Gij zult mij kennen, zooals niemand nog mij kent; doch geleid eerst dat kind naar hare ouders, en geef hun die gerustheid, dat ik niet haar verleider ben.’

.....

.....

Toen Gideon later scheidde van Fabian, scheen de eerste heftig bewogen en blijkbaar afgemat, als iemand, die zich, door een levendig en diep ingrijpend gesprek, heeft vermoeid, en hij zeide hem bij 't vaarwel:

‘Uw geheim is veilig bij mij, Mylord! omdat ik het u heb beloofd, hoe zwaar het mij ook is om het mede te dragen, en schoon ik mij van alle deelneming in uwe plannen onthoude, u daartoe biddende er van af te zien, om uwer ziele zaligheid wil, en boven alles, dat arme kind te sparen en haar niet in te wijden in zóó booze raadslagen, als u door 't hoofd gaan.’

‘Gij doet met mij, wat gij wilt, heer doctor!’ antwoordde Fabian op een toon, die bijna gul was. ‘Ik heb u dat beloofd.... ik wil niets meer van haar, dan een weinig gehechtheid.’

‘De gehechtheid eener vrouwe met een hart als het hare is een groote schat, Mylord! daarmede gij niet, als met een gering goed, lichtvaardig handelen moogt. Op uw duister pad bovenal is het een zacht en liefelijk licht; blusch het niet, door haar tranen te laten storten over ondank en ontrouw.’

‘Alles, wat Deliana van mij wacht, zal haar gehouden worden,’ zeide Fabian ernstig.

Gideon was daarna verplicht, mededeelingen te doen aan Jan Cornelisz. en zijne vrouw, die den eerste deden uitroepen:

‘Wel! me dunkt, dan kunnen we dat paar samenvoegen, zoo haast ze willen.’

‘Alevel zou ik u bidden, niet al te veel haast te maken,’ sprak Gideon verlegen, ‘en liever toe te zien, of die twee elkander lijken op den duur. Uw dochterke is nog in hare teerste jeugd, zij is de vreugd van uw huis, en....’

‘En daarbij, eer ze lidmate is, kan ze toch geene *vrouw* worden,’ merkte de moeder aan.

Gideon verheugde zich innig over die moederlijke ingeving, die dus tijd hielp winnen.

‘Juist,’ sprak Gideon, ‘dus laat er nietwes vastgesteld worden, vóór ik uit 's Hage ben weergekeerd; gun ze intusschen, onder 't moederlijk oog en toezicht, het verkeer dat ze wenschen....; of liever.... daar valt mij iets in: laat Deliana dien tijd overbrengen bij mijne vrouw, die tijdens mijn afwezen zich gaat afzonderen op een klein landgoed, dat ons behoort, in 't Gooiland. Zij ook is van jeugdigen leeftijd, van zachten, vromen aard; ze spreekt Engelsch; Deliana zal niet in het aangeleerde verachteren, en noodziende, kan master Fabian haar schrijven....’

Het voorstel was zoo trouwhartig als wijs, maar.... de voorzichtige ouders sloegen het af. Jan Cornelisz. wilde zoo groote verplichting niet hebben aan een Predikant, die zoo weinig ijverig bleek voor de zaak des Graven van Leycester. En vrouw Cornelisz. fluisterde haar man in:

‘Wil dat niet toestaan; de welwaarde heer Florensz. is een wel vertrouwd en hooggeacht leeraar; maar zijne vrouw.... van die vrouw gaan zoo wondre geruchten om: ze zou nog half paapsch zijn en als non leven, hoewel in wettigen echt verbon-

den, en vrij veel andere manieren hebben bijbehouden, die wel sterk naar het afgodisch Pausdom rieken.'

Jammerlijk vooroordeel! Den herder wantrouwde men, voor den wolf zette men rustig de deuren van den schaapstal open.

'Eer ik scheide,' sprak Gideon Florensz.; 'moet ik u, Cornelisz.! een raad geven. Gij staat den Graaf van Leycester voor; ik zal daar goed noch kwaad toe zeggen; maar toch mag ik u hierin waarschuwen: bespreek geene politiek met uw aanstaanden schoonzoon, en laat u in uwe openbare handelingen niet leiden door hem!'

'Neen, vrome heer! neen; ik beloof u voorzichtigheid,' hernam de man, met een fijn, waanwijs glimlachje; en hij dacht: 'Ik begrijp wel, hij is bang, dat zijn Advocaat er hier in Utrecht onder raakt.'

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.